

**A PETŐFI SÁNDOR ÁLTALÁNOS ISKOLA
NEM SZAKRENDSZERŰ OKTATÁSÁNAK
HELYI TANTERVE**

Szentes, Petőfi u. 15. sz.

2007.

TARTALOMJEGYZÉK

<u>TARTALOMJEGYZÉK</u>	2
<u>MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM 5-8. ÉVFOLYAM</u>	3
<u>5. ÉVFOLYAM</u>	23
<u>6. ÉVFOLYAM</u>	28
<u>7. ÉVFOLYAM</u>	32
<u>MAGYAR NYELV</u>	36
<u>IRODALOM</u>	37
<u>8. ÉVFOLYAM</u>	38
<u>MATEMATIKA</u>	43
<u>5. ÉVFOLYAM</u>	47
<u>6. ÉVFOLYAM</u>	51
<u>7. ÉVFOLYAM</u>	55
<u>8. ÉVFOLYAM</u>	59
<u>IDEGEN NYELV: ANGOL, NÉMET, FRANCIA</u>	63
<u>5-8. OSZTÁLY</u>	63
<u>5. ÉVFOLYAM</u>	65
<u>6. ÉVFOLYAM</u>	66
<u>7. ÉVFOLYAM</u>	67
<u>8. ÉVFOLYAM</u>	69
<u>TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK</u>	72
<u>5-8. ÉVFOLYAM</u>	72
<u>5. ÉVFOLYAM</u>	75
<u>6. ÉVFOLYAM</u>	78
<u>7. ÉVFOLYAM</u>	81
<u>8. ÉVFOLYAM</u>	84
<u>FIZIKA</u>	87
<u>7-8. ÉVFOLYAM</u>	87
<u>KÉMIA</u>	95
<u>7-8. ÉVFOLYAM</u>	95
<u>7. ÉVFOLYAM</u>	100
<u>8. ÉVFOLYAM</u>	102
<u>TERMÉSZETISMERET</u>	105
<u>5-6. ÉVFOLYAM</u>	105
<u>5. ÉVFOLYAM</u>	107
<u>6. ÉVFOLYAM</u>	109
<u>FÖLDÜNK ÉS KÖRNYEZETÜNK</u>	112
<u>7-8. ÉVFOLYAM</u>	112
<u>7. ÉVFOLYAM</u>	115
<u>8. ÉVFOLYAM</u>	116
<u>BIOLÓGIA</u>	121
<u>7-8. ÉVFOLYAM</u>	121
<u>7. ÉVFOLYAM</u>	123
<u>8. ÉVFOLYAM</u>	125
<u>INFORMATIKA</u>	127
<u>5-6. ÉVFOLYAM</u>	131
<u>7. ÉVFOLYAM</u>	134
<u>8. ÉVFOLYAM</u>	137
<u>ÉNEK-ZENE</u>	143
<u>5-8. ÉVFOLYAM</u>	143
<u>5. ÉVFOLYAM</u>	144
<u>6. ÉVFOLYAM</u>	146
<u>7. ÉVFOLYAM</u>	148
<u>8. ÉVFOLYAM</u>	150
<u>ÉNEK – ZENE TANTERV AZ EMELT SZINTŰ ÉNEK-ZENE OKTATÁSÁHOZ</u>	154
<u>5 – 8. OSZTÁLY</u>	154

<u>5. OSZTÁLY</u>	154
<u>6.OSZTÁLY</u>	157
<u>7. OSZTÁLY</u>	159
<u>8. OSZTÁLY</u>	161
<u>KARÉNEK 5 – 8. OSZTÁLY</u>	162
<u>RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA</u>	165
<u>5. ÉVFOLYAM</u>	169
<u>6. ÉVFOLYAM</u>	171
<u>7. ÉVFOLYAM</u>	174
<u>8. ÉVFOLYAM</u>	176
<u>TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL</u>	184
<u>5. ÉVFOLYAM</u>	187
<u>6. ÉVFOLYAM</u>	190
<u>7. ÉVFOLYAM</u>	194
<u>8. ÉVFOLYAM</u>	197
<u>TESTNEVELÉS ÉS SPORT</u>	202
<u>5. OSZTÁLY</u>	212
<u>6. OSZTÁLY</u>	213
<u>7-8. ÉVFOLYAM</u>	213
<u>7. ÉVFOLYAM:</u>	223
<u>8. ÉVFOLYAM:</u>	224
<u>HON- ÉS NÉPISMERET</u>	225
<u>5. ÉVFOLYAM</u>	227
<u>6. ÉVFOLYAM</u>	228
<u>TÁNC ÉS DRÁMA</u>	230
<u>5-6. ÉVFOLYAM</u>	230
<u>5. ÉVFOLYAM</u>	231
<u>6. ÉVFOLYAM</u>	232

KERETTANTERVI MODUL

A NEM SZAKRENDSZERŰ OKTATÁSHOZ (5-6. ÉVFOLYAM)

Tantárgyak és műveltségi területek bevonása

Matematika (benne: problémamegoldás)

elemi számolási készség (számírás, mértékegység-váltás, a négy alpművelet 100-as számkörben)

elemi rendszerező képesség

elemi kombinatív képesség

Magyar nyelv és irodalom (benne: kommunikációs képességek, szövegértés-olvasás)

Olvasáskészség (szövegértő, élményszerző, elemi olvasástechnika)

Íráskészség (rajzoló írástól a kiírt írásig eljutni)

További tantárgyak bevonását a törvény nem írja elő, ezért kerettantervünk ettől eltekint, de a kapcsolódási lehetőségekre utal:

- természetismeret

- történelem

- honismeret

Az alapozó szakasz meghosszabbításától várt eredmények

A tanulói hatékonyságot fokozó tanulásszervező technikák megismertetése és begyakoroltatása

A tanulás belső motivációjának lehetséges erősítési formái

A tanulásban tanúsított aktivitás eredményjavító szerepe

Az előzetes ismeretek mozgósításának hatásai

A korrigálás mozzanatának szükségszerűsége és előnyei

A kooperatív tanulás módozatai

A problémamegoldási képességek fejleszthetősége komplex feladatokkal

A differenciálás és az egyéni képességek fejlesztésének szükségszerűsége

Komprehenzív szervezeti formák

Információs és kommunikációs technika

Kulcskompetenciák megalapozása, megszilárdítása

Tanulási nehézségek feltárása, egyéni bánásmód (három nívócsoportban: haladók, közepesek, gyengék)

Tantárgyi rendszer, óraszámok illetve: a továbbhaladás feltételei

5. évfolyam	
Nem szakrendszerű oktatás	7
Magyar nyelv és irodalom Magyar nyelv és irodalom	2
Élő idegen nyelv Angol Német	2,5
Matematika Matematika	2
Ember és társadalom Hon- és népismeret Történelem Társadalomismeret, emberismeret és etika	1.5
Ember a természetben Biológia Fizika Kémia Természetismeret	1.5
Művészetek Dráma és tánc Ének-zene Mozgóképkultúra és médiaismeret Vizuális kultúra	2
Informatika Informatika	1
Életvitel és gyak. ismeretek Életvitel és gyakorlati ismeretek	1
Testnevelés és sport Testnevelés	2
Összesen	22,5

A nem szakrendszerű képzésben nyújtott tanulói teljesítmény értékelése továbbra is műveltségi területhez, illetve a tantárgyához kapcsolódik. Lásd ehhez: kerettantervünknek a „továbbhaladás feltételei” című részzeit!

IRODALOM

Kulcskompetenciák fejlesztése

Kommunikáció anyanyelven
7. évfolyam, 3. témakör, epika
<i>Tartalommondás, dramatikus megjelenítés, személyes változat megfogalmazása</i>
Kommunikáció idegen nyelven
5. évfolyam, 1. témakör, mítoszok
<i>Küklopsztörténet részlete idegen nyelven, mitológiai alakok angol, német elnevezése</i>
Matematikai
5. évfolyam, 3. témakör, versek
<i>Algoritmusk felismerése rimképletekben, ritmusszekvenciákban, rövid-hosszú szótag feltételeinek teljesülése</i>
Természettudományos
5. évfolyam, 4. témakör, regények
<i>Természeti környezet, élővilág, éghajlati adottságok, urbanizáció, gazdasági háttér, technikai környezet az olvasott regényvilágokban</i>
Digitális
7. évfolyam, 2. témakör, líra
<i>Elektronikus könyvtárak használata, versek internetes megkeresése szövegfoszlányok alapján</i>
Tanulni tanulási
7. évfolyam, 1. témakör, Kölcsey
<i>A Parainesisbe foglalt gondolatmenet értelmezése, az önművelés, nyelvhasználat, retorikai képességek fontosságának felismertetése</i>
Szociális
5. évfolyam, 5. témakör, házi olvasmányok
<i>Olvasmányrészletek feldolgozása csoportmunkában, páros feladatok a szövegértelmezéshez, kooperatív együttműködés projektekben</i>
Vállalkozói kompetencia
5. évfolyam, 2. témakör, János vitéz
<i>Számításos-kalkulációs feladatok a főhős különböző útszakaszai és közlekedési módjai kapcsán, különösen a hajózási jelenettel kapcsolatban</i>
Kulturális kifejezőképesség
7. évfolyam, 1. témakör, reformkor
<i>Érvek és érvrendszerek összevetése a korabeli ellenzéki és a konzervatív politikusok megnyilatkozásai alapján – mai kontextusban átértelmezés</i>

Kiemelt fejlesztési feladatok

Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra
8. évfolyam, 2. témakör A Nyugat lírikusai
<i>A Párizs-motívum a Nyugatosok verseiben, más európai fővárosok megjelenése és konnotatív tartalma XX. századi líráinkban</i>
Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés
6. évfolyam, 5. témakör Robinson
<i>Robinson miniállamának megszervezése az egyetlen állampolgár érkezése nyomán; Péntek</i>

<i>társadalmi helyzete, kapcsolata az uralkodóval</i>
Állampolgári és jogi ismeretek
6. évfolyam, 2. témakör Toldi
<i>Toldi mint üldözött, törvényen kívüli hős; a királyi igazságszolgáltatás előnyei és hátrányai, az intézményesülő törvényesség későbbi irányai</i>
Tanulni tanulás képessége
6. évfolyam, 1. témakör mondák
<i>Átiratok készítése, befejezésváltozatok megfogalmazása és ismertetése, írásos vázlat készítése szóbeli kiselőadáshoz</i>
Oktatásszervezési kérdések
6. évfolyam, 3. témakör Gárdonyi
<i>Projektmunka osztálykirándulás keretében, egy város (Eger) különböző korszakokból való kulturális rétegeinek feldolgozása</i>
Társadalmi befogadással kapcsolatos elemek
8. évfolyam, 1. témakör Légy jó mindhalálig
<i>Szegénység és gazdagság kérdései a regény alapján, a konviktus gyerekközösségének erőviszonyai és értékhierarchiája</i>
Gazdasági ismeretek
6. évfolyam, 4. témakör Ady Endre
<i>Az Ady-levelezés válogatott szemelvényeinek gazdasági szempontú elemzése; mit jelentett a megélhetés akkor és most, itthon és Párizsban, kulturális tevékenységből és cukorgyártásból (lásd Hatvany Lajos)</i>

A nem szakrendszerű képzésben kiemelten fejlesztendő kulcskompetenciák

Anyanyelvi kommunikáció	Szókincs Nyelvtani ismeretek Nyelvi funkciók Szóbeli kapcsolattartás Irodalmi és nem irodalmi szövegek megértése Nyelvi stílusok érzékelése és adekvát alkalmazása Kommunikációs helyzetek változatai
Szövegértési- szövegalkotási kompetenciák	Beszédkésztség, szövegek megértése, értelmezése és alkotása Olvasás, írott szöveg megértése Írás, szövegalkotás A tantárgyakon átívelő tanulási képesség Az ítéloképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék
Matematikai kompetencia	számok, mértékek és struktúrák megértése, alkalmazása alapműveletek rutinos végzése matematikai fogalmak megértése felismerése és alkalmazása összefüggések átlátása érvek láncolatának megértése és hasonlóak alkotása a bizonyítás eszközei és törvényszerűségei matematikai, információszerezési eszközök hatékony alkalmazása tájékozódás a térben tájékozódás az időben tájékozódás a világ mennyiségi viszonyaiban A tapasztalatszerzés, a képzelet, az emlékezés, és a gondolkodás alapműveletei a matematikában és a verbális tevékenységekben
A hatékony, önálló tanulás	írás, olvasás, számolás saját tanulási stratégia összpontosítás tanulás céljának mérlegelése közös munka támogatáskérés
Gazdasági nevelés	tudatos fogyasztóvá válás kockázatok mérlegelése rövidebb és hosszabb távú előnyök
Környezettudatosságra nevelés	fenntartható fejlődés állampolgári kötelességek személyes felelősség válságjelenségek fogyasztás és erőforrások
A tanulás tanítása	Érdeklődés Önállóság könyvtári és más információforrások előzetes tudás mozgósítása csoportos tanulás módszerei az emlékezet erősítése jegyzetelési technikák forrásból tájékozódás, szelektálás, rendszerezés, felhasználás, új kontextusban alkalmazás

Értékelési szempontok (magyar nyelv)

Köszönés, megszólítás, kérdés, kérés, társalgás, tájékoztatás; jól hallhatóan, a mondattípusoknak megfelelő intonációval mondja szövegét

Különbséget tud tenni közlési stílusok és kifejezésmódok között.

Megért egyszerű metakommunikációs jelzéseket.

Tisztában van a szavak jelentéshordozó szerepével, toldalékolásával, a mondat- és a szövegalkotás elemi szabályaival, a beszélői szándék kifejezésének módjával, illetve annak megértésével.

Az életkorának megfelelő egy oldalnyi szöveget néma olvasás útján megérti és saját olvasata szerint, értelmezi azt.

A szövegben egyszerű összefüggéseket felismer, a fontos információkat kiemeli.

Ismert tartalmú szövegről felkészülés után képes emlékezetből tömörített összegzést adni.

Az olvasottakról véleményt nyilvánít.

Rövid szöveget nyomtatott és folyóírással mások számára jól olvashatóan, betűkihagyás és betűcsere nélkül képes írni.

Adott vagy választott témáról egy - másfél oldal terjedelmű, értelmes összefüggő szöveget tud leírni.

Jelzi a szó- és mondathatárokat. A mondatvégi írásjelek közül megfelelően használja a pontot és a kérdőjelet.

Írásban helyesen jelöli a magán és mássalhangzók időtartamát, a tulajdonnevek kezdőbetűjét, a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatokat, a „j” hangot, az igekötős igék gyakori eseteit, továbbá hibátlanul választja el az egyszerű szavakat.

Értékelési szempontok (matematika)

A természetes szám fogalmát gazdag tartalommal indokolt kiépíteni a tízezres számkörben, indokolt segíteni a biztonságos eligazodást a tízes számrendszerben,

Indokolt kidolgozni és fejleszteni a biztonságos szám- és műveletfogalomra épülő számolási készségeket,

Formálni kell a sík- és térbeli tájékozódási képességet, alakzatok megismerésével, formai és mennyiségi tulajdonságok felismerésével, egyszerű transzformációkkal kell alakítani a geometriai szemléletet, tapasztalati függvények és sorozatok vizsgálatával, ábrázolásával segíteni indokolt a problémalátást, a probléma-megoldási képesség fejlődését, valószínűség számítását fejlesztő játékokkal, megfigyelésekkel, kísérletekkel a valószínűségi szemléletet indokolt lehet megalapozni, konkrét szituációkkal, példákkal indokolt alakítani a tanulók szemléletét a valóság és a matematikai modell kapcsolatáról.

Célok és feladatok

1. Beszédkészség, szóbeli és írásbeli szövegek alkotása és megértése

Mások számára is érthető, nyelvi igényes és helyes beszéd, megfelelő artikuláció, beszédtempó, hangsúly, hangmagasság, hangerő, hanglejtés és szünettartás alkalmazása. A testbeszéd és a mondandó kifejező összehangolása.

Rövid terjedelmű memoriterszövegek (versek, rövid prózarészletek) kifejező elmondása.

A szövegértés fejlesztésén nem csupán az írás és a beszéd technikai megvalósításának gyakoroltatását értjük, hanem ezen keresztül a másik ember megértése, tisztelete iránti fogékonyság fejlesztését is. A szövegalkotás hasonló módon az önkifejezés, önismeret, önbecsülés és magabiztosság fejlesztésére is alkalom kell hogy legyen.

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Tájékozódás a tankönyvi szövegben: a tagolás, a betűtípusok, a betűméretek, a szöveg képeinek megfelelő értelmezése.

Rövidebb terjedelmű (min. 200 szavas) szépirodalmi, ismeretterjesztő és dokumentumszövegek önálló feldolgozása vázlatírással, lényegkiemeléssel, összefoglalással. Vélemény szóbeli megfogalmazása a szöveg tartalmával kapcsolatban. Információ-visszakeresés a szövegből kérdések,

3. Halmazok megértése és alkalmazása

Elemek elhelyezése adott diagramban. A kétféle válogatás szigorú szabályának követése.

Elemekhez és címkékhez diagram készítése. Elkészült diagram részeinek jellemzése halmazra vonatkozó állítással és a benne levő elemek közös, meghatározó tulajdonságával.

Adott és a gyerekek által előállított elemek különféle elrendezései, a rendszer kiegészítésére szolgáló újabb elemek létrehozása, keresése, tulajdonságainak megnevezése. Azonos elemek rendezése után átrendezése új adott vagy önállóan megválasztott szempont szerint; szempontváltás (pl. betűrendben felsorolt verscímek átrendezése a kezdősorok betűrendje szerint).

4. Íráskép és helyesírás

A helyesírási alapelvek alkalmazásának felismerése saját és mások munkáiban. A helyesírási alapelvek érvényesülésével kapcsolatos törvényszerűségek, az elválasztás, a betűrendbe sorolás és a keltezés főbb helyesírási szabályainak alkalmazása. Javítás tanári irányítással és önállóan szótár segítségével. Szótárhasználat tanári segítséggel.

5. A tanulási képesség fejlesztése

Vázlat felhasználása különböző témájú, műfajú szövegek megértéséhez, megfogalmazásához. Az összefoglalás sajátosságainak és szerepének felismerése pl. a szóbeli felelet és a beszámoló műfajában.

A tanuló váljon képessé információk megszerzésére és feldolgozására. Alakuljon ki benne az önálló gondolkodás, az önkifejezés képessége. Tapasztalja meg és vegye észre a morális és esztétikai kérdések bonyolultságát, árnyalatait. Tegye meg az első lépéseket az érvelés kompetenciája felé.

6. Gondolkodási és megismerési módszerek

Elemi módszer alakítása a fogalmak egymáshoz való viszonyának, rendszerének megismeréséhez.

A gondolatok, megfigyelések kifejezési módjainak gyakorlása (tárgyi tevékenységgel és szóban, rajzban, írásban, jelekkel); mások hasonlóan kifejezett gondolatainak értelmezése, megértése, megítélése igazsága, érdekessége, adott szempontú fontossága szerint.

7. Számtan, algebra

Alapszintű jó fejszámolási készségek, erre épülő becslőképesség alapozása; jó jártasság a tanult írásbeli műveletek elvégzésében, ellenőrzésében.

Más számolási eljárások és eszközök elfogadása, megismerésére való nyitottság és készség (pl. szorobán, zsebszámológépek célszerű használata).

Törtszám és negatív számfogalom tapasztalati továbbépítése.

Az alkotó, a problémamegoldó, az algoritmusos és az analógiás gondolkodás fejlődése.

A gyerekek eredményeikért való felelősségvállalásának fejlesztése.

8. Geometria Alkotások térben, síkban Tulajdonságok és kapcsolatok

A szerkesztés és a definiálás gondolati előkészítése konstrukciókkal.

Az eddig megismert és néhány további, testeket és síkidomokat jellemző tulajdonság és kapcsolat. (Testek: lapok, csúcsok, élek száma; konvexitás; a lapok alakja, egybevágósága.

Síkidomok: oldalak, csúcsok száma, oldalak, szögek nagysága.

Alakra jellemző tulajdonságok: hosszúkás, tömzsi, kövérkés, karcsú

Témakörök

5. évfolyam

1. Beszédkészség, szóbeli és írásbeli szövegek alkotása és megértése	
Óraszám: folyamatos fejlesztés, valamint min. 15, max. 25 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Szókincs fejlesztése Nyelvtani ismeretek megértése és gyakorlati alkalmazása Változatos nyelvi funkciók és a köztük való váltás gyakoroltatása A szóbeli kapcsolattartás nyelvi és metakommunikációs eszközeinek kulturált alkalmazása
<i>Tartalom</i>	Népi játékok
<i>A tartalom kulcselemei</i>	írás, olvasás, számolás a fenntartható fejlődés környezetvédelmi dimenziójának megértése könyvtári és más információforrások hatékony használata
<i>Tanulói tevékenységek</i>	Mozgáskoordinációt, ritmusérzéklet, finommotoros mozgást fejlesztő játékok Figyelemfejlesztő játékok Szókincsfejlesztésre irányuló játékok Ön- és társismeret fejlesztésére irányuló játékok
<i>Kapcsolódások</i>	Népmesék, népdalok (irodalom)
2. Olvasás, írott szöveg megértése	
Óraszám: folyamatos fejlesztés, valamint min. 25, max. 35 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Irodalmi és nem irodalmi szövegek értő olvasása, egyéni újraalkotása Különböző nyelvi stílusok közti különbségek megnevezése, hasonló váltások alkalmazása A kommunikáció alaptípusainak változatai
<i>Tartalom</i>	„Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, amit megszélidítettél.” (Antoine de Saint-Exupéry)
<i>A tartalom kulcselemei</i>	saját tanulási stratégia állampolgári jogok és kötelességek tudatosulása előzetes tudás mozgósítása a tanulás előbbé tétele érdekében

<i>Tanulói tevékenységek</i>	Állatvédelemmel, állattartással kapcsolatos információk gyűjtése, csoportosítása Páros munka: Szólások, közmondások, szóláshasonlatok, szállóigék gyűjtése, rendszerezése Jóslás: Szövegalkotás jóslással
<i>Kapcsolódások</i>	Állattörténetek (irodalom), állattenyésztés (történelem)
3. Halmazok megértése és alkalmazása	
Óraszám: folyamatos fejlesztés, valamint min. 15, max. 25 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	számok, mértékek és struktúrák rendszerének átlátása alapműveletek gyakorlása melyik elem illik/nem illik a halmazba milyen közös halmazba sorolhatók a látott elemek válaszd ki azt a halmazt, amely magába ölelheti az összes elemet
<i>Tartalom</i>	Fekete István: Bogács (részlet):
<i>A tartalom kulcselemei</i>	Összpontosítás a munkában, tanulásban, személyes kapcsolatokban személyes felelősség környezetünk élő tagjaiért és élettelen tárgyaiért csoportos tanulás módszerei differenciált feladatok közös megoldása révén
<i>Tanulói tevékenységek</i>	emlősök, madarak, rovarok szétválogatása mezei zsálya, mezei nyúl, fácán, mezei pocok jellemzői, tablókészítés építő egymásrautaltság, együttműködés, metakommunikáció, manuális tevékenység
<i>Kapcsolódások</i>	Ifjúsági regények (irodalom), környezettudatosság (természetismeret)
4. Íráskép és helyesírás	
Óraszám: folyamatos fejlesztés, valamint min. 25, max. 35 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Beszédképesség, írott szövegek megértése, értelmezése és alkotása Az írás technikájának fejlesztése változatos szövegalkotási feladatok révén A tanulási képesség fejlesztése vázlatoló, lényegkiemelő, összehasonlító feladatok révén
<i>Tartalom</i>	Biblia történetek
<i>A tartalom kulcselemei</i>	Egyéni tanulótervezés a tanulás céljának mérlegelése révén A környezetvédelmi tudatosság fokozása a világban tapasztalható válságjelenségek elemzése révén A tanulói emlékezet erősítése memóriagyakorlatokkal, memória-technikák bemutatásával
<i>Tanulói tevékenységek</i>	Káin és Ábel: érvek, ellenérvek gyűjtése, vita A vízözön: szövegértés, matematikai alapműveletek, vázlatírás, Noé naplója: fogalmazás írása, méretarányos kicsinyítéssel a bárka elkészítése Ábrahám és Izsák története: fogalmazás írása szerepészleléssel, illusztráció készítése Ézsau eladja elsőszülöttségét: szöveggönyv megírása szerepjátékhoz, majd annak megjelenítése dramatizálással, párbeszéd írása, anyaggyűjtés: a lencse szólásokban, mondásokban, a szakácskönyvben
<i>Kapcsolódások</i>	Képzőművészeti ábrázolások (vizuális kultúra), ókor (történelem)

5. A tanulási képesség fejlesztése	
Óraszám: folyamatos fejlesztés, illetve min.25, max. 35 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Tapasztalatszerzés Képzelet Emlékezés Gondolkodás
<i>Tartalom</i>	Az emberiség története
<i>A tartalom kulcselemei</i>	A közös munka nagyobb hatékonyságának felismertetése az iskolában és a felnőtt világban A fogyasztás és erőforrások közti aránytalanság megmutatása környezetvédelmi szempontból A tanulás hatékonyabbá tétele különböző jegyzetelési technikák megismertetésével
<i>Tanulói tevékenységek</i>	Ősember, leletek, ősnövények, ősszállatok: információk feldolgozása, átadása Dramatizálás Játékos ismeretszerzés (vadászat, halászat, sámán hitvilág...)
<i>Kapcsolódások</i>	Őskor (történelem), barlangrajzok (vizuális kultúra)
6. Gondolkodási és megismerési módszerek	
Óraszám: folyamatos ismeretbővítés, valamint min. 25, max. 35 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Induktív, deduktív matematikai és gondolkodási lépéssorok Ok-okozati láncolatok matematikában és ismeretszerzésben A következtetések gyakoroltatása Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése Műfajok ismerete, értéke, nyelvhelyessége, helyesírása
<i>Tartalom</i>	Népünk eredete
<i>A tartalom kulcselemei</i>	A tanulói támogatás-kérés kulturált és célzott eljárásai A tudatos fogyasztóvá válás korosztályhoz illő előkészítése Forrásból tájékozódás különböző témákban, szelektálás, rendszerezés, felhasználás, új kontextusban alkalmazás
<i>Tanulói tevékenységek</i>	Következtetések levonása, vázlatírás képek segítségével Térképhasználat Feszty-körkép: olvasás, szövegértés, matematikai alpműveletek A honfoglalással kapcsolatos ismeretek előhívása kulcsszavakkal, írás diktálás után Mozgás az időben; az időmérés egységei, hatvanas számrendszerrel való ismerkedés
<i>Kapcsolódások</i>	Magyar mondák (történelem, irodalom)
7. Számтан, algebra	
Óraszám: folyamatos ismeretbővítés, valamint min. 15, max. 25 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Függvények és más matematikai fogalmak előkészítése, bevezetése, gyakoroltatása Elvont és gyakorlati összefüggések felismerésének gyakoroltatása Érvek láncolatának értő követése és hasonló alkotása
<i>Tartalom</i>	A falu

<i>A tartalom kulcselemei</i>	A vállalkozói társadalom veszélyei; kockázatok mérlegelése a magánemberek mindennapjaiban
<i>Tanulói tevékenységek</i>	A térképhasználat alapjai, tájékozódás a térképen Lakossági arányszámok kiszámítása Számításos demográfiai feladatok Utazási távolságok, sebességek matematikai elemzése
<i>Kapcsolódások</i>	Térkép (természetismeret)
8. Geometria Alkotások térben, síkban Tulajdonságok és kapcsolatok	
Óraszám: folyamatos ismeretbővítés, valamint min. 15, max. 25 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Tételek bizonyítás geometriai, algebrai és verbális kommunikációs eszközökkel Matematikai segédeszközök rutinos használata Tájékozódás a térben Tájékozódás az időben Tájékozódás a világ mennyiségi viszonyaiban
<i>Tartalom</i>	Lakóházak alapanyagai
<i>A tartalom kulcselemei</i>	A családok mindennapi tervezése. rövidebb és hosszabb távú előnyök összevetése
<i>Tanulói tevékenységek</i>	Parasztház bemutatása Lakóépület és udvar makettjének elkészítése kicsinyítéssel (aránypárok alkalmazása, szerkesztés) Tablókészítés Háziállatok bemutatása: kecske, szarvasmarha, házi sertés, ló
<i>Kapcsolódások</i>	Folklór (ember és társadalom)

A továbbhaladás feltételei**(Kommunikáció)**

Köszönés, megszólítás, kérdés, kérés, társalgás, tájékoztatás szövegtípusainak megfelelő használata.

Jól hallhatóan, a mondattípusoknak megfelelő intonációval mondja szövegét

Különbséget tud tenni közlési stílusok és kifejezésmódok között.

Megért egyszerű metakommunikációs jelzéseket.

Tisztában van a szavak jelentéshordozó szerepével, toldalékolásával, a mondat- és a szövegalkotás elemei szabályaival, a beszélői szándék kifejezésének módjával, illetve annak megértésével.

Az életkorának megfelelő egy oldalnyi szöveget néma olvasás útján megérti és saját olvasata szerint, értelmezi azt.

A szövegben egyszerű összefüggéseket felismer, a fontos információkat kiemeli.

(Matematika)

A természetes szám fogalma gazdag tartalommal a tízezres számkörben,

Biztonságos eligazodás a tízes számrendszerben,

Biztonságos szám- és műveletfogalomra épülő számolási készségek,

Sík- és térbeli tájékozódási képesség

Alakzatok megismerése, formai és mennyiségi tulajdonságok felismerése, egyszerű transzformációk

Témakörök

6. évfolyam

1. Beszédkészség, szóbeli és írásbeli szövegek alkotása és megértése	
Óraszám: folyamatos fejlesztés, valamint min. 15, max. 25 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	A szókincs további bővítése szinonimákkal, határozószókkal, árnyalatot kifejező jelzőkkel A nyelvtani ismeretek elmélyítése morfológiai elemzésekkel hiányos szövegek révén A nyelvi funkciók szélesebb körének begyakorlása az érveléstől a bocsánatkérésen át a buzdításig A szóbeli kapcsolattartás további formái a figyelem fenntartásától a célzás alakzatáig.
<i>Tartalom</i>	Magyar mondák (pl. Beckó vára)
<i>A tartalom kulcselemei</i>	Az írás, olvasás, számolás hiányosságainak további pótlása Környezettudatosság fejlesztése; a fenntartható fejlődés fogalmának bevétele Önálló tanulás részeként könyvtári és más információforrások mozgósítása
<i>Tanulói tevékenységek</i>	Figyelem- és memóriafejlesztésre irányuló játékok Mozgáskoordináció fejlesztésére irányuló játékok Metakommunikáció fejlesztésére irányuló játékok Csoportépítő és együttműködést segítő játékok
<i>Kapcsolódások</i>	Mondavilágunk (történelem, irodalom, honismeret)
2. Olvasás, írott szöveg megértése	
Óraszám: folyamatos fejlesztés, valamint min. 25, max. 35 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Újabb műfajok megismerése irodalmi és nem irodalmi szövegek köréből a reklámtól a használati utasításon át a szappanoperáig. A nyelvi stílusok újabb rétegeinek gyakorlása. A kommunikáció változásai térben és időben a hierarchikus társadalmaktól a liberális berendezkedésig.
<i>Tartalom</i>	Balladák (pl. Kőműves Kelemenné)
<i>A tartalom kulcselemei</i>	Személye tanmenet közös megtervezésével a saját tanulási stratégia kialakításának képessége A családi és társadalmi szintű demokrácia intézményeinek megértése, az állampolgári kötelességek logikájának megértése A tanulásban felhasználható előzetes tudás mozgósítása
<i>Tanulói tevékenységek</i>	Szakértői mozaik: építőanyagok Plakát és tábló készítése: erdélyi várak Bonyolultabb szövegszerkesztési feladatok (szimultán módon, egymásba fonódva alkalmazott elbeszélés, leírás, jellemzés)
<i>Kapcsolódások</i>	Babonák, hiedelmek (irodalom), magyar várak (történelem)
3. Halmazok megértése és alkalmazása	
Óraszám: folyamatos fejlesztés, valamint min. 15, max. 25 teljes óra	

<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Összeadás, kivonás, szorzás, osztás bővülő számkörben Mértékek és mértékegységek további gyakorlása, átváltások rutinossá tétele. Szöveges feladatok nagyobb aránya. Halmazok azonosítása, halmazba sorolás, mi a kakukkfűoka Ellentétes halmazok, közös halmazok, metszet
<i>Tartalom</i>	Elbeszélő költemények (pl. Szép Ilonka)
<i>A tartalom kulcselemei</i>	Fokozatosan nehezedő problémamegoldó feladatok során az összpontosítás fejlesztése A környezettel szembeni személyes felelősség dimenziójának erősítése A csoportos tanulás módszerei a differenciált feladatok együttes megoldásától a hosszú távú projektfeladatokig. Erdei vadak csoportokba sorolása
<i>Tanulói tevékenységek</i>	Mit gondolsz, miről szól? (téma: vadászat, vadgazdálkodás) szövegalkotás jóslással, befejezés-változatok vita: helyes volt-e a rókadászat betiltása Angliában előfeltevések és tények összehasonlítása
<i>Kapcsolódások</i>	Romantikus irodalom (irodalom), környezettudatosság (természetismeret)
4. Íráskép és helyesírás	
Óraszám: folyamatos fejlesztés, valamint min. 25, max. 35 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Íráskészség fejlesztése drámajátékok forgatókönyvének megírása formájában. Bonyolultabb szóbeli szövegek megértése, a vitától a művészi sűrűségű szövegen át a kódolt beszédig. Nyelvi és nem nyelvi jelek értelmezése és alkotása; értelmezések írásbeli rögzítése Biztosabb, folyékonyabb, értőbb olvasás saját jegyzetből, kézírásból, saját fogalmazásból Különböző témájú, műfajú és nehézségi fokú írott szöveg megértése Önálló írás leíró, elbeszélő és jellemző szövegtípusokban Kommunikációs helyzethez igazodó, önálló vagy irányított szövegalkotás elsősorban írásban Az önállóbb és önreflektívabb tanulási képesség fejlesztése
<i>Tartalom</i>	Toldi (részletek)
<i>A tartalom kulcselemei</i>	Miklós fejlődése kapcsán: az önreflexív-metakognitív tanulás erősítése, saját tanulási célok mérlegelésének képessége A bikakaland, városi túlnépesedtség kapcsán: környezetvédelmi válságjelenségek megismerése, az okok és fenyegető következmények megértése Az emlékezet erősítésének gyakorlatai, az önálló tréning igényének kialakítása.
<i>Tanulói tevékenységek</i>	Toldi: kifejező olvasás, szövegértés, szótárhasználat és szókincsfejlesztés, tulajdonságok gyűjtése, rajzos vázlat készítése, riport készítése, irodalmi képek értelmezése és üzenetének megfogalmazása, illusztráció tervezése és készítése a Toldi egy szabadon választott jelenetéhez
<i>Kapcsolódások</i>	Toldi-illusztrációk (vizuális kultúra), Anjou-kor (történelem)

5. A tanulási képesség fejlesztése	
Óraszám: folyamatos fejlesztés, illetve min.25, max. 35 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Színesebb tematikai egységekre kiterjedő tapasztalatszerzés a fizikai kísérletektől a növényültetésen át a tárgyak létrehozásáig. A képzelet további erősítése befejezés-változatok írásával, történetjóslatok alkotásával Az emlékezet további fejlesztése látens memória-elemek felidézésével A gondolkodás átfogó fejlesztése komplex problémamegoldó feladatok révén
<i>Tartalom</i>	Versek (pl. Ady – A föl-földobott kő)
<i>A tartalom kulcselemei</i>	Tanári koordináció nélkül kialakítandó közös munka önszerveződő, kollektív képességének kialakítása Párizs, globalizáció kapcsán: környezettudatosság kiépítése a fogyasztás és az erőforrások közti összefüggés megértésével. Újabb jegyzetelési technikák megismertetése a kéthasábos reflektív jegyzettől a strukturált vázlatig (pl. az európai közlekedés technikai fejlődése témakörében)
<i>Tanulói tevékenységek</i>	A hazáról szóló szövegek: szövegértés, összehasonlítás Hallás utáni szövegértés fejlesztése (téma: Európai Unió)
<i>Kapcsolódások</i>	Az előző századforduló, a világkiállítás és az Eiffel-torony (történelem), Párizs és Budapest városépítészete (vizuális kultúra)
6. Gondolkodási és megismerési módszerek	
Óraszám: folyamatos ismeretbővítés, valamint min. 25, max. 35 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Az anyanyelvi kultúra mélyebb megismerése a földrajzi tagolódás és a függőleges-stilisztikai tagolódás felvillantásával Tudatosabb, átfogóbb ismeretek az anyanyelvről a szófajokra és a mondattípusokra összpontosítva Ismeretek szerzése az irodalmi kultúráról, a korokon átívelő hatást kifejtő művekről Irodalmi művek denotatív és konnotatív jelentéselemeinek értelmezése Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék további fejlesztése Kortárs és irodalomtörténetből ismert műfajok ismerete, értése
<i>Tartalom</i>	Ifjúsági regények (pl. Nógrádi Gábor – Gyerekrablás a Palánk utcában)
<i>A tartalom kulcselemei</i>	A tudáshiány pontos megfogalmazásának képessége, a hatékony és célratörő támogatáskérés képessége. A pénz szerepének megértése, tudatos fogyasztóvá válás Önálló tanulás, forrásból tájékozódás, szelektálás, rendszerezés, felhasználás, új kontextusban alkalmazás

<i>Tanulói tevékenységek</i>	Részletek az ifjúsági regényből: kifejező olvasás fejlesztése, szövegértés, szótárhasználat és szókincsfejlesztés, síkbábok készítése és a történet előadása bábokkal. Részletek további Nógrádi-művekből: differenciálással lényegkiemelés, különbségek keresése, mese és valóság elkülönítése Az elvált szülők problematikája: a regény és valóságos esetek összehasonlítása Társasjáték készítése a gyerekek/szülők témában Matematikai alpműveletek, tizedes törttel való szorzás, területszámítás A család a mai magyar társadalomban: statisztikai kiadványhoz munkaterv készítése
<i>Kapcsolódások</i>	A családmódok változása évszázadok folyamán (történelem, irodalom)
7. Számтан, algebra	
Óraszám: folyamatos ismeretbővítés, valamint min. 15, max. 25 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Újabb matematikai fogalmak bevezetése Elvontabb összefüggések megértése Bonyolultabb és többágú érvek láncolatának áttekintése
<i>Tartalom</i>	Görög mítoszok részletei (pl. Odüsszeusz kalandja a küklopszal)
<i>A tartalom kulcselemei</i>	A gazdasági képességek, önálló egzisztenciateremtés és tudatos életvezetés képessége, gazdasági kockázatok mérlegelése
<i>Tanulói tevékenységek</i>	Távolságok kiszámítása A görög kereskedelem adataival való számításos feladatok Odüsszeusz utazásaihoz kapcsolódó összeadások, kivonások Az emberek és a küklopszok méreteivel kapcsolatos szorzási, osztási feladatok Domborzati képződmények, folyók, tavak keresése Égtájak Szigetek, félszigetek Trójai mondakör: szövegértés Élet a Földközi-tenger medencéjében Mediterrán gyümölcsök és állattenyésztés
<i>Kapcsolódások</i>	Térkép (természetismeret)
8. Geometria alkotások térben, síkban; Tulajdonságok és kapcsolatok	
Óraszám: folyamatos ismeretbővítés, valamint min. 15, max. 25 teljes óra	
<i>Kiemelt fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák</i>	Matematikai állítások szakszerű bizonyítása A matematikai segédeszközök használatának rutinná tétele Tájékozódás a térben felvett szakaszok és szögek segítségével Tájékozódás az időben az óra, perc, nap, hét, hónap, év fogalmainak elmélyítésével Tájékozódás a világ mennyiségi viszonyaiban mértékegységek átváltásával
<i>Tartalom</i>	Jelenetek az Egri csillagokból
<i>A tartalom kulcselemei</i>	Az egyén és a családi háztartás gazdálkodásának kérdései, rövidebb és hosszabb távú előnyök mérlegelése a jövedelem felhasználásakor

<i>Tanulói tevékenységek</i>	Kiállítás az elkészült munkákból Egri vár: alaprajz készítése nagyítással A merőleges, párhuzamos, derékszög felismerése a gyakorlatban Szabálytalan testek (az egri vár makettjének készítése kapcsán): szerkesztés lépésről lépésre, utasítások követése biztos eszközhasználat elősegítése felszín fogalmának előkészítése a kész vár-makett díszítése, esztétikai érzék fejlesztése
<i>Kapcsolódások</i>	Folklór (ember és társadalom)

A továbbhaladás feltételei

(Kommunikáció)

A szövegben egyszerű összefüggéseket felismer, a fontos információkat kiemeli.

Ismert tartalmú szövegről felkészülés után képes emlékezetből tömörített összefoglalást adni.

Az olvasottakról véleményt nyilvánít.

Rövid szöveget nyomtatott és folyóírással mások számára jól olvashatóan, betűkihagyás és betűcsere nélkül képes írni.

Adott vagy választott témáról egy - másfél oldal terjedelmű, értelmes összefüggő szöveget tud leírni.

Jelzi a szó- és mondathatárokat. A mondatvégi írásjelek közül megfelelően használja a pontot és a kérdőjelet.

Írásban helyesen jelöli a magán és mássalhangzók időtartamát, a tulajdonnevek kezdőbetűjét, a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatokat, a "j" hangot, az igekötős igék gyakori eseteit, továbbá hibátlanul választja el az egyszerű szavakat.

(Matematika)

Alakzatok felismerése, formai és mennyiségi tulajdonságok felismerése, egyszerű transzformációk

Tapasztalati függvények és sorozatok vizsgálata, ábrázolása problémalátás, problémamegoldási képesség,

Valószínűség számításának képessége, megfigyelésekkel, kísérletekkel

A valóság és a matematikai modell kapcsolatának megértése

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

5–8. ÉVFOLYAM

5-8. évfolyam

Célok és feladatok

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés megérteni, beszélni, írni, gondolkodni tanít, ezzel valamennyi tárgy tanulását segíti. Alapvető célja és feladata a jövő tanulókhoz szükséges és a felnőtt életben használandó olvasni és írni tudás (szövegértés, szövegalkotás) gondozása és továbbfejlesztése. A diákok az iskoláztatás e négy évében igen nagy lépést tesznek/tehetnek a szociális érésben, önmagukra eszmélésben, kortársaik megismerésében, környezetük összefüggéseinek megértésében. E szakasz alapozza meg viszonyukat a nemzeti kultúrához, melyen keresztül átélhetik a magyar nyelv és a magyar kultúra elválaszthatatlanságát.

A tanítás beszélgetések és olvasmányok révén tartalmakkal tölti föl az érzelmi kapcsolatok iránti igényüket, átélhetik a szolidaritás, az együttműködés érzését és élményét is. A nyelv és irodalomtanítás tehát bátorító, önbizalmat növelő, ezzel is az önismeretet elősegítő nevelés; a játékoság, az alkotóképesség fejlesztő támogatása, az életkorra jellemző érdeklődés, kíváncsiság kielégítése és irányítása az olvasás, az önművelés felé - mind ezt szolgálja. Sok lehetőséget nyújtanak tantárgyaink a kritikus gondolkodás fejlesztésére: problémamegoldó és a fogalmi gondolkodásra, a térben és időben való tájékozódásra, az ellentétek, a párhuzamok, az ok-okozati viszonyok feltárására.

A magyar nyelv és irodalom tanítása az 5-8. évfolyamban egységes kerettantervi anyagra - a belépő tevékenységformákban és a témakörökben - egymásra épül. De a két szakasz több vonatkozásban el is tér egymástól.

Az 5-6. évfolyam folytatja és továbbfejleszti a korábbi iskolafokon kialakult szóbeli és írásbeli képességeket: a beszédértést, a szóbeli önkifejezést, a szóbeli és az írásos szövegműfajok megértését, az írást, a sokirányú kreativitást. Az 5-6. évfolyam irodalmi és nem irodalmi szövegek feldolgozásával bevezeti a gyermeket az anyanyelv életének, a magyar nyelv használatának megértését elősegítő rendszerébe olyan módon is, hogy megismerteti a magyar irodalom néhány összetettebb emberi kapcsolatok megjelenítő, nagyobb lélegzetű klasszikus művével. Ezáltal építi tovább a gyermek társas nyelvhasználati, fogalmi gondolkodásbeli, érzelmi, izlésbeli, erkölcsi műveltségét.

A 7-8. évfolyam már a következő iskolafokozat tanulmányaira készít elő. A művelődés szokásai és alapszerkezete ebben az életszakaszban alakulnak ki. Mind nyelvi, mind az irodalmi nevelés feladata a diákok érzelmi, szociális és intellektuális érésének támogatása: a nyelvhasználati, a grammatikai, a jelentéstani témák és az irodalmi olvasmányok módot adnak erre. A fölkészítésnek elő kell segítenie mind az irodalmi kifejezésformák sajátosságainak befogadását, az irodalmi műveltséghez tartozó tudás elsajátítását, mind a saját régió, a lakóhely kulturális értékeinek megbecsülését, az esztétikai jellemzők fölfedezését a mindennapokban, a tárgyi és az emberi környezetben.

Fejlesztési követelmények

A kulturált nyelvi magatartásra való fölkészítés a magyar nyelvi és irodalmi nevelés alapkövetelménye. A kulturált nyelvi magatartás föltételezi a szituációhoz, a címzethez, a témához való rugalmas alkalmazkodást, a figyelmet a másik ember beszédének gondolati, értelmi tartalmára, az együttműködés képességét a partnerekkel. Fokozatosan bővülő követelmény a szóhasználat a mondatfonetikai eszközök és a nem verbális kifejezőeszközök (testbeszéd) összehangolása. A kommunikációs nevelés célja, hogy a tanulóban kialakuljon a különféle beszédműfajok felfogásának és alkalmazásának, a konfliktusok fölismerésének és megítélésének képessége, az életkorban elvárható kritikus magatartás a manipulációs szándékokkal szemben. Hozzá tartozik ehhez a kommunikáció lényegének és tényezőinek megértése, az író, a mű és az olvasó viszonyának mint sajátos kommunikációnak felfogása. A fejlesztés része az életkornak megfelelő tájékozottság a médiumok szerepéről az egyén és a társadalom életében, valamint a leggyakoribb tömegkommunikációs műfajok kifejezőmódjának ismerete.

A szövegértés fejlesztése az iskolai képzés szintjeinek megfelelően az eredményes tanulás és önképzés föltétele. A kellő mélységű szövegértés az alapja az életkornak megfelelő tempójú, minél teljesebb megértést biztosító olvasás. A szövegértéssel szorosan összefügg a nyelvi eszközök és a jelentés kapcsolatának megfigyelése, felfogása, a különféle tartalmú és rendeltetésű, a mindennapi életben és az iskolai tanulmányokban előforduló élőszóbeli és írott szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek fokozódó önállóságú értelmezése. Ehhez elengedhetetlen az aktív és passzív szókincs folyamatos gazdagodása, az alapvető helyesírási szabályok készségszintű alkalmazása.

A szövegalkotás képességének folyamatos fejlesztése kiemelkedően fontos feladat. Ez magában foglalja a köznyelvi normához alkalmazkodó szabatos kifejezőmód kialakításán kívül a képzelet, az önkifejezés, az egyéni stílus bátorítását. Az elsajátítandó műfajok köre a hétköznapi történetmondástól az olvasónaplóig, az érvelő fogalmazásig, a szóbeli felelettől a kiselőadásig terjed. Mindez többféle képesség együttes meglétét kívánja meg: élőszóban a helyes hangképzést, beszédlevegzést, a szöveg- és mondatfonetikai eszközök biztonságos használatát, írásban pedig a tanulási igényeknek megfelelő íráskészséget, rendezett, olvasható írást.

A tanulási képesség fejlesztése, az ismeretfeldolgozási technikák megtanítása valamennyi tantárgy együttes feladata, de jelentős szerepet kell vállalnia ebben a magyar nyelv és irodalom tanításának is. Például olyan szövegfeldolgozó eljárások megismertetésével, mint a lényegkiemelés, tömörítés, szövegkiegészítés, jártasság a verbális és vizuális információ együttes kezelésében. A szellemi munka technikájának elsajátításához szorosan kapcsolódik a könyvtári munka megismertetése, tapasztalatszerzés a segédkönyvek, szak- és ismeretterjesztő irodalom használatában, ismeretek az anyaggyűjtés és -rendezés módszeréről, a forrásfeldolgozás és az idézés etikai és formai követelményeiről. A könyvtári gyakorlatnak ki kell terjednie a modern technológián alapuló információhordozókra is. A tanulási képesség fejlesztésének fontos állomása a mindennapi élethez, irodalmi vagy egyéb tanulmányokhoz kapcsolódó témák önálló feldolgozása, illetve az ezek módszerébe való fokozatos bevezetés is.

A magyar nyelv életének és rendszerének ismerete és ennek révén a tudatos nyelvszemlélet fokozatos kialakítása kiemelkedő feladata az anyanyelvi nevelésnek. Ebben a képzési szakaszban meghatározó a leíró nyelvtani ismeretek megszilárdítása, kezdetben a fölismerés és megnevezés, majd a fogalmi meghatározás szintjén, valamint a nyelv rendszerére vonatkozó tudás önálló, biztonságos alkalmazásának fejlesztése mind az írásbeli, mind a szóbeli megnyilatkozásokban. A jól elsajátított leíró nyelvtani ismeretek adják a nyelvhelyességi kérdésekben való tudatos döntésnek és a helyesírási biztonság

az alapját. Az irodalmi művek feldolgozásában feladat annak megláttatása, hogy a mű jelentése, hatása, szépsége és a nyelvi kifejezőmód szoros kapcsolatban áll egymással. A grammatikai, jelentéstani ismeretek nemcsak az egyéni nyelvhasználat igényesebbé tételét, az irodalmi művek jobb megértését szolgálják, hanem segítik az idegen nyelvek tanulását is. Az eredményes nyelvi ismeretnyújtásnak együtt kell járnia a nyelvszemlélet gazdagodásával: a magyar nyelv sajátosságainak, szépségének fölismerésével, értékeinek megőrzésére vállalt felelősséggel.

Az irodalomoktatás legfőbb célja az olvasóvá nevelés. Ennek feltétele, hogy az irodalmi olvasmányok élményt, örömet, szórakozást nyújtsanak ahhoz a fölismeréshez, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények forrása. Az irodalomértés alapvető feltétele a szövegelemző eljárásokban való tájékozottságon kívül annak belátása is, hogy az irodalmi jelentés a szövegből, illetve a mű és az olvasó érzelmi, gondolati kapcsolatából bontható ki. Az olvasott művekben megjelenített élethelyzetek, érzelmek, emberi kapcsolatok alkalmasak arra, hogy fogékonyra tegyék a 10-14 éves diákokat érzelmeik és élettapasztalataik gazdagítására, erkölcsi ítéletalkotásra, lehetőséget adjanak a véleményalkotásra és -nyilvánításra. Az irodalomolvasás motivációját megerősítheti a diákok aktuális életproblémáival rokon kérdéseket tárgyaló művek közös értelmezése, megvitatása.

Az irodalmi műveltség része a klasszikus és kortárs magyar irodalom különféle epikai, lírai, drámai műveinek változatos feladathelyzetekben való feldolgozása, esztétikai jellemzőik tudatosítása; az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, motívum fölismerése különféle műfajokban, más művészeti ágakban. Az irodalmi művek jobb megértésének és a kommunikációs képességek fejlődésének fontos terepe a drámajáték, a dramatizálás, színdarabok előadása. Az irodalmi műveltség magában foglalja az ítéletalkotás képességét a népszerű irodalom szerepéről, értékéről, sajátos eszközeiről is. Az irodalmi nevelés célja, hogy fölkeltsen a tanulóknak az önálló olvasmányválasztás igényét, a tárgyalt művekről önálló véleményalkotásra buzdítsa őket és a művekkel kapcsolatos érzelmeik, gondolatai olyan megfogalmazására, amely a személyes élmény kifejezésének és az elméleti ismeretek felhasználásának képességét egyaránt bizonyítja.

5. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

Kulturált nyelvi magatartás

A mindennapi érintkezés kommunikációs helyzeteinek, szereplőinek, tényezőinek és szóhasználatának megfigyelése, néhány szempont szerinti értékelése - a korábban elsajátított ismeretek felidézésével.

Szituációs játékok az udvarias nyelvi viselkedés formáinak gyakorlására.

Helyzetgyakorlatok: a helyes beszédlegzés és hangképzés, hangsúlyozás, tempó és szünettartás.

A szavak, a mondatfonetikai eszközök és a nem verbális kifejezőeszközök (testbeszéd) összehangolása a beszédhelyzetnek megfelelően.

A hangzás és a testbeszéd jeleinek megfigyelése a beszédpartnerek megnyilatkozásaiban és a képi, mozgóképi megjelenítésben.

Szövegértés

Gyakorlatok az életkorban elvárható tempójú, folyamatos hangos és néma olvasás fejlesztésére, különböző témájú művek fölkészülés utáni értelmes felolvasása.

Memoriterek kifejező előadása.

A szöveg megértésének bizonyítása a mondatfonetikai eszközök helyes használatával.

A nyelvi eszközök és a jelentés viszonyának fölismerése, a szó szerinti és az átvitt jelentés megkülönböztetése szépirodalmi és más olvasmányokban.

A szavak alapjelentésének, hangulatának, stílusértékének fölismerése szépirodalmi és egyéb művekben.

Az előismeretet feltáró szövegszintű és a szójelentésre épülő szövegelemző eljárások irányított és önálló alkalmazása irodalmi és ismeretterjesztő szövegek jelentésének feltárásában.

Feladatok a szöveg tagolására, a lényeg kiemelésére, a szöveg tömörítésére.

A kreativitás fejlesztése válogató olvasással, előremondással (jóslással), megbeszéléssel, átalakítással, kiegészítéssel.

A leírás, a jellemzés különféle kifejezőeszközeinek megfigyelése szépirodalmi és nem irodalmi művekben.

Szövegalkotás

Az írástechnika továbbfejlesztése másolás, tollbamondás, emlékezet utáni írással.

Irodalmi és ismeretterjesztő olvasmányélményekre, szótári vizsgáldásokra épülő szógyűjtés (szavak, szószerkezetek, szólások).

Kreatív játékos szókincsgyakorlatok a szóképzés lehetőségeinek felhasználásával, a szóhangulat figyelembevételével.

Leíró fogalmazás előkészítése: megfigyelés, azonosságok, különbségek összevetése, lényeges és lényegtelen vonások elkülönítése.

Tájleírás készítése valóságos vagy elképzelt tájról, lakókörnyezetről különféle szerkezeti megoldásokkal (egész - rész, közel - távol, részletező - egybenlátó).

A szemléletesség nyelvi eszközeinek alkalmazása.

Történetmondás mindennapi személyes élményről, olvasmányról szóban és rövid fogalmazásban (különböző elbeszélő szerepében, mesei és valóságos helyzetekről, önállóan vagy megadott témák, motívumok alapján).

Tanulási képesség

Eligazodás a gyermekeknek szóló ismeretterjesztő irodalomban, az olvasott művek, műrészletek rövid szóbeli ismertetése, ajánlása.

Vázlatkészítés tanári irányítással és önállóan.

Vázlat felhasználása különböző műfajú, témájú szövegek megértéséhez, ill. megfogalmazásához.

Könyvtárhasználat: a könyvek tartalmának megállapítása, ismertetése tartalomjegyzék, bevezető fülszöveg alapján, ill. átlapozással.

Önálló ismeretszerzés könyvtári munkával: könyvek keresése bármely tantárgyi témához egyénileg vagy társakkal együttműködve.

Segédkönyvek, a korosztálynak készült szótárak, lexikonok használata ismeretlen kifejezések magyarázatára, személyekhez, témákhoz kapcsolódó adatok gyűjtése a tanult anyag bővítésére.

Források azonosítása (szerző, cím, kiadó, a kiadás helye, éve), rövid följegyzés készítése a felhasznált könyvekről.

A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete

A korábban tanult nyelvtani (hangtani, alaktani) és helyesírási ismeretek rendszerezése, az ismeretek biztonságos alkalmazása különféle feladatokban.

A hangképzési sajátosságok megfigyelése.

Ritmusjelenségek megfigyelése a mindennapi beszédbe, művészi szövegmondásban.

Játékos ritmusgyakorlatok szóban és írásban.

Hangutánzó, hangulatfestő, azonos és hasonló alakú szavak gyűjtése; fogalmazási gyakorlatok a gyűjtött anyaggal.

Vizsgálódás a szóképzés és a jelentés viszonyáról, a rokon és ellentétes értelmű szavak kapcsolatáról.

A szójelentés értelmezése különféle célú és műfajú irodalmi és nem irodalmi (gyakorlati, tantárgyi-szakmai) szövegekben.

Gyakorlatok a szókincs különféle rétegeiből származó szavak (például társalgási, diáknyelvi szavak, szakszavak) jelentésének, használati körének megkülönböztetésére és helyes használatuk a különféle beszédhelyzetekben.

Az irodalom és az olvasó kapcsolata

Szövegelemző gyakorlatok a művekben megjelenített élethelyzetek, érzelmek, a gyermek érdeklődésére számot tartható alapvető irodalmi témák részletesebb megbeszélése.

Különféle műfajú, változatos ritmikájú alkotások értelmezése, irodalmi szövegek kreatív, játékos feldolgozása, ritmika gyakorlatok.

Drámajátékok: szövegmondás mozgással összekötve; szereplők kapcsolatának (egymásra hatásának, együttműködésének, ellentéteinek stb.) megfigyelése, eljátszása.

Az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, motívum fölismerése epikai, lírai művekben, népköltészeti és műköltészeti alkotásokban.

A közlésmód sajátosságainak, szerepének megfigyelése az olvasott művekben, például szerkezet, képiség, ritmika, az ismétlődés különféle formái, a túlzás.

Látott, hallott, elképzelt élmények önálló megfogalmazása, elsősorban szóban.

Erkölcsei választások indoklása, beszélgetés érzelmekről: szeretet, együttérzés, segítőkézség, félelem, bizalom, hála stb.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Eligazodás a mindennapi élethelyzetekben	Alapismeretek a kommunikáció tényezőiről. A hangsúlyozás, dallam, tempó és szünettartás szerepe a beszédben. A nem nyelvi kifejezőeszközök (testbeszéd) fő formái, szerepük a kommunikációban és kapcsolatuk a nyelvi kifejezőeszközökkel. Mindennapi beszédhelyzeteink: kapcsolatfelvétel, véleménynyilvánítás: kérdés, kérés, beszélgetés. Az elemi udvariassági formák ismerete és használata.
Népdalok, mesék	Két-három népdal; mesék a klasszikus és a mai magyar irodalomból és a világirodalomból. A nép- és műmesék jellemzői motívumai, fordulatai, hőstípusai.
Petőfi Sándor: János vitéz	Mese és valóság az elbeszélésben. A szerkezet és a megjelenítés eszközei, a hős, a kaland, az erkölcsi választások. Az ütemhangsúlyos verselés.
Természet, táj, szülőföld; család, szülők, gyerekek	Mitológiai és bibliai történetek. Petőfi Sándor: Az Alföld és még két vers; Arany János Családi kör című verse, valamint más, a témához kapcsolódó - különböző korokból származó - változatos hangulatú és formanyelvű szépirodalmi és egyéb szövegek. A régió, a lakóhely irodalmi emlékei.
Élethelyzetek, emberi kapcsolatok elbeszélő művekben	Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk (vagy a regény egy jellemző részlete), valamint más kapcsolódó szépirodalmi művek és egyéb (pl. publicisztikai) művek. A barátság, ellentét, felelősség, közösség élethelyzeteinek, konfliktusainak ábrázolása az irodalomban. A hosszabb prózai elbeszélés jellemzői: szerkezet, szereplők, helyszínek, a szereplők közti kapcsolatok.
A beszélt nyelv	A beszédhangok, a hangképzési folyamat, a magán- és a mássalhangzótvények. A szótag és az elválasztás. A mondatfonetikai eszközök (hangsúly, dallam, szünet, tempó) szerepe a beszédben, alkalmazásuk és megértésük a mindennapi kommunikációban, a történetmesélésben. Cselekményismertetés, beszámoló, tömörítés, szövegkiegészítés szóban.
Az írott nyelv	Az előszó és az írott szöveg azonos és eltérő jellemzői (szövegszerkesztés, nyelvi forma, szövegtagolás) néhány gyakori műfajban: elbeszélés, leírás, jellemzés. A felelet és az írásos beszámoló. A mássalhangzótvények helyesírási kérdései: hasonulás, összeolvadás, rövidülés. A szóelemző írásmód.
A szavak jelentése és szerkezete	A hangalak és a jelentés viszonya: egy- és többjelentésű szavak, rokon és ellentétes jelentésű, azonos alakú és hasonló alakú szavak. Szólások, szóláshasonlatok, közmondások.
Könyv- és könyvtárhasználat	Tájékozódás a különféle dokumentumtípusokban: könyvek (ismeretközlő és szépirodalmi szöveg), segédkönyvek (szótár, lexikon, enciklopédia).

Memoriter

Tizenöt-húsz versszak a János vitéz című műből, hat-nyolc vers a tanultak közül, öt-tíz soros prózarészlet, néhány találós kérdés, közmondás.

Fogalmak

Kommunikáció, nyelvtan, nyelvhasználat: kommunikáció tényezői, beszédhelyzet, nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testhelyzet, távolságtartás; a beszéd hangzása; hangsúly, dallam, tempó, szünet; magán- és mássalhangzó-törvények: hangrend, illeszkedés, hasonulás, összeolvadás, rövidülés; zöngés és zöngétlen mássalhangzó; szójelentés, szóhangulat, egyjelentésű, többjelentésű szó, rokon- és ellentétes értelmű szó, hangutánzó, hangulatfestő szó; szólás, szóláshasonlat; szó, szóelem.

Szövegértés, szövegalkotás, irodalom: népdal, elbeszélő költemény, tájleíró vers, elbeszélés, regény; epikai művek szerkezete: kiindulási pont, bonyodalom, tetőpont, megoldás; cselekmény, helyszín; ritmus, ismétlés, fokozás, ellentét, fokozás; hasonlat, megszemélyesítés, metafora; ütemhangsúlyos verselés, ütem, felező tizenkettes.

(A felismerés és a megnevezés szintjén)

Szerzők és művek

Arany János: Családi kör; Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk; Petőfi Sándor: János vitéz, Az alföld; és még két verse; két-három népdal; állatmesék, tündér- és varázsmesék, tréfás mesék; mitológiai és bibliai történetek; egy ifjúsági regény a magyar vagy a világirodalomból.

A továbbhaladás feltételei

A magyar nyelv és irodalmi teljesítmény értékelésekor figyelembe kell venni a tanulónak a nem szakrendszerű órákon nyújtott teljesítményét is.

A kapcsolatfelvétel, megszólítás, köszönés, kérdés illemszabályainak ismerete és helyes alkalmazásuk. A hangsúly, dallam, tempó, szünet és a nem nyelvi kifejezőeszközök (testbeszéd) használata a kommunikációs helyzetnek megfelelően. Az élőbeszéd tempójával egyező, folyamatos hangos és néma olvasás. Képesség a másolás, tollbamondás és emlékezet utáni írásra, önálló írásbeli feladatok megoldására. A tanult irodalmi és egyéb szövegek szerkezetének, tartalmának bemutatása. Az olvasott művekben néhány alapvető irodalmi téma fölismerése. Az epikai és lírai művek, a nép- és műköltészet jellemző vonásainak ismerete: a cselekmény részei, a szereplők, a szerkezet, a képiség, a zeneiség eszközei, az ütemhangsúlyos verselés. Személyes és olvasmányélmény egyszerű megfogalmazása elsősorban szóban. Történetmondás mindennapi személyes élményről, olvasmányról szóban és rövid fogalmazásban. Leírás készítése tárgyról, személyről, tájról. A hang, a szó és szóelem megkülönböztetése. Az igealak szóelemeinek fölismerése. Alapismeretek a hangok képzéséről, tulajdonságairól. Rokon és ellentétes jelentésű szavak, hangutánzó szavak, valamint szólások, közmondások jelentésének értelmezése a közösen feldolgozott ismeretterjesztő, tantárgyi-szakmai és

szépirodalmi szövegekben. A gyakran használt és az olvasott művekben előforduló szavak jelentésének értelmezése. Jártasság a korosztály számára készült szótárak használatában. Tájékozódás a könyvtárban.

A magyar nyelv és irodalom teljesítmény értékelésekor figyelembe kell venni a tanulónak a nem szakrendszerű órákon nyújtott teljesítményét is.

6. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

Kulturált nyelvi magatartás

A nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök helyes alkalmazása és értelmezése a páros és kisközösségi helyzetekben.

Változatos gyakorlatok a beszédkultúra fejlesztésére: együttműködés a társakkal beszélgetésben, vitában, feladatmegoldásban.

Saját álláspont előadása, megvédése a témának, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kifejezésmóddal.

Kérdések és válaszok megfogalmazása különböző helyzetekben.

Szövegértés

Folyamatos hangos és néma olvasási képesség és szövegértés bizonyítása kérdésekre adandó válasszal, rövid szóbeli beszámolóval, különböző témájú és műfajú művek értelmes felolvasásával, memoriterek kifejező előadásával.

Feladatok a szövegelemzés bővítésére: a téma önálló megállapítása, lényegkiemelés, adatkeresés, kérdésekre adandó válaszként részletek kiemelése, időrend, ok-okozati összefüggés fölismerése.

A műfaji eltérések megfigyelése, a stiláris különbségek megállapítása (például mese és dokumentum, lírai költemény és epikai alkotás, monda és ballada), a tanult műfaji jellemzők megnevezése.

Szövegalkotás

Gyakorlatok az írásmód tempójának és rendezettségének, a helyesírás biztonságának továbbfejlesztésére.

Mindennapi élmények, olvasmánytartalmak összefüggő elmondása, időrendben, logikai rendben, más hangnemben, más nézőpontból többféle hallgatósághoz igazodva.

Szövegalkotási feladatok szóban és írásban: elbeszélés adott téma, szempont alapján és terjedelemben (pl. tetőpontos, időrendi szerkezetben); leírás készítése megfigyelt tárgyakról, jelenségekről; jellemzés készítése csoportmunkával és önállóan családtagokról, ismerősökről, irodalmi hősökről.

Külső és belső tulajdonságaik, kapcsolataik, cselekedeteik, indítékaik megfigyelése alapján értékelő vélemény megfogalmazása.

Kreatív írás „mi lenne, ha” szerkezetben.

Önálló véleménynyilvánítás mindennapi helyzetekről, olvasmányélményekről.

Képzett igék, főnevek, melléknevek gyűjtése - különös tekintettel a szinonimitásra, a szóhangulatra, a köznyelvi, a diáknyelvi és a szakszavak használatbeli eltéréseire; a gyűjtött anyag felhasználása megadott témák kidolgozásában és kreatív, játékos feladatokban.

Tanulási képesség

A szövegértési feladatok kiterjesztése a vizuális információkra (illusztrációk, tipográfiai eszközök, szövegtagolás), értelmezésük, szerepük megvilágítása a szöveg jelentésének gazdagításában, próbálkozás a szöveg és a vizuális lehetőségek együttes

felhasználására saját fogalmazásaikban.

Önálló vizsgálódás a könyvtárban: a korosztálynak szánt sajtótermékek megismerése, kézikönyvek használata a tárgyalt irodalmi művekkel és tanulmányaik egyéb területeivel kapcsolatban.

Tantárgyi gyűjtőmunka csoportosan vagy egyénileg az életkornak megfelelő folyóiratokból, talált adatok célszerű, gondos elrendezése vázlatban, rövid jegyzetben, a felhasznált forrásokról a szükséges adatok följegyzése.

A gyűjtött anyag felhasználása (pl. szóbeli és írásbeli beszámolóban, olvasónaplóban, műsor-összeállításban).

A magyar nyelv életének és rendszerének ismerete

A nyelvi rendszerről szerzett tudás alapján a szövegben előforduló szavak szófajának fölismerése, megnevezése, jellemző jegyeik összegyűjtésével magyarázat (definíció) készítése közösen és/vagy tanári segítséggel.

Szókincsgyakorlatok a nyelv állandóságának és változásának megfigyelésére, a szavak, szólások, állandósult szókapcsolatok megkülönböztetése, jelentésük értelmezése, megfelelő alkalmazásuk a saját nyelvhasználatban.

A szófajra, szóalakra, szóképzésre vonatkozó ismeretek megfogalmazása.

Gyakorlatok az egyes szófajok helyesírásának biztonságossá tételére, a szóelemzés alkalmazása a nehezebb helyesírási esetekben.

A tanult nyelvtani, nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek tudatos alkalmazása, önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.

Az irodalom és az olvasó kapcsolata

Az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, motívum fölismerése és bemutatása (pl.

gyerekek és felnőttek, próbatételek, szeretet, féltés, hősiesség) a tanult anyag kiegészítése egyéni olvasmányokból.

Azonos témák más-más műfajú megjelenítése, például elbeszélés vagy párbeszéd formájában; azonos motívumok megfigyelése és összevetése különböző művészeti ágakban.

A cselekmény, a helyzetek, a szereplők megfigyelése, megnevezése, jellemzése elbeszélő művek olvasása és dramatizált alkotások, színdarabok, tévéjátékok megtekintése alapján.

Érzelmek, gondolatok megjelenítésének megfigyelése irodalmi művekben, a tapasztalatok megbeszélése, a vélemények összehasonlítása különféle műfajú olvasmányélményekkel kapcsolatban.

Szövegelemzési, -átalakítási gyakorlatok a mű szövegére és hatására irányuló figyelem fejlesztésére: képzetársítások, érzelmi tapasztalatok előhívása, a képzelet mozgósítása.

Drámajátékok helyzetek megalkotásával, dramatizálással, improvizációval, utánpótlással.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Páros és kisközösségi kommunikáció	A nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök tudatos alkalmazása. A kifejezőeszközök értelmezése a beszédpartnerek megnyilatkozásaiban. Véleménynyilvánítás, egyéni álláspont kifejtése, reagálás mások véleményére kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben.

Monda, rege, ballada	Két-három magyar történeti monda; egy népballada; Vörösmarty Mihály: Szép Ilonka (egy részlet); Arany János: Rege a csodaszarvasról, A walesi bárdok. A ballada műfaji jellemzői.
-----------------------------	---

Arany János: Toldi	Emberi kapcsolatok, konfliktusok, lélekábrázolás. A főszereplő összetett jelleme: próbatételek, bűn és megtisztulás. A jellemzés eszközei. Szerkezeti, előadás-módbeli, nyelvi sajátosságok.
Hősök a történetmondás műfajában	Fazekas Mihály: Lúdas Matyi (a történet és a mű egy rövid részlete); Gárdonyi Géza: Egri csillagok; egy ifjúsági regény a magyar vagy a világirodalomból. Helyzetek, kalandok, konfliktusok, a korszakot felidéző írói eszközök, ismétlődő motívumok. Jellemek és sorsok. A prózai és a verses elbeszélés különbsége. Az időmértékes verselés.
Képek és formák a költészetben	Legalább nyolc lírai alkotás elemzése különböző korokból. (legalább négy-öt a XX. század magyar költészetéből). A lírai formanyelv sokfélesége: változatok a képiségre, zeneiségre, szerkezetre.
Szóbeli és írásbeli szövegműfajok főbb ismérvei	A nézőpont szerepe az elbeszélésben és a leírásban. Az olvasottak reprodukálásának módjai. A jellemzés tartalmi és formai követelményei. Elbeszélés, leírás, jellemzés az ismeretterjesztésben. Egyszerűbb dialogikus formák, dramatikus népszokások.
A szavak jelentése és szerkezete	A szófajok alaktani és jelentésbeli jellemzői, képzésmódjuk. A szófajok rendszere: alapszófajok, viszonszó, mondatszók. A szavak közötti kapcsolatok, a jelentésmező; állandósult szókapcsolatok. A szófajok helyesírása és nyelvhelyességi kérdései. A tulajdonnevek és a belőlük képzett mellénevek helyesírásának egyszerűbb esetei.
Könyv- és könyvtárhasználat	A korosztálynak szánt fontosabb sajtótermékek főbb fajtái, formai és szerkezeti jellemzői. A könyvekből gyűjtött adatok rendezésének alapvető ismeretei.

Memoriter

Tíz-tizenöt versszak a Toldiból; négy-öt vers a tanultak közül, tíz-tizenöt soros prózarészlet.

Fogalmak

Kommunikáció, nyelvtan, nyelvhasználat:

kisközösségi kommunikáció, vita; a szófaj, alapszófajok: az ige alakrendszere, a névszó és fajtái, igenév, névmás, határozószó; viszonszó: igekötő, névutó, névelő, kötőszó; mondatszók: módosítószó, indulatszó; gyakoribb ige- és névszóképzők; jelentésmező; állandósult szókapcsolatok;
sajtótermék: napilap, hetilap, folyóirat; fejléc, cikk, rovat, tartalomjegyzék; .

Szövegértés, szövegalkotás, irodalom:

műnemek: líra, epika, dráma; monda, rege, ballada; konfliktus, epizód, motívum, nézőpont, cselekményszál; allegória, alliteráció, figura etimologica, metonímia; időmértékes verselés, hexameter; rímelhelyezkedés főbb fajtái;

Szerzők és művek

Arany János: Toldi, A walesi bárdok és még egy ballada, Rege a csodaszarvasról;
 Fazekas Mihály: Lúdas Matyi (a történet és a mű egy rövid részlete); Gárdonyi Géza:
 Egri csillagok; egy népballada; történeti mondák; négy-öt vers a XX. századi magyar
 irodalomból; egy ifjúsági mű (regény, elbeszélés) a magyar vagy a világirodalomból.

A továbbhaladás feltételei

A magyar nyelv és irodalmi teljesítmény értékelésekor figyelembe kell venni a tanulónak a nem szakrendszerű órákon nyújtott teljesítményét is.

A beszédhelyzethez (címet, szándék, tartalom) és a nyelvi illem alapvető szabályaihoz alkalmazkodó beszédmód a kommunikáció iskolai és gyakorlati helyzeteiben. A nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök helyes használata az élőbeszédben.

Különböző témájú és műfajú szövegek értő olvasása, értelmes felolvasása. Jól olvasható írás, az írásos szöveg rendezett elhelyezése. Olvasmánytartalmak összefüggő ismertetése az időrend, az ok-okozati összefüggések bemutatásával, a műfaj és a téma megállapítása. Rövid tárgyszerű beszámoló a feldolgozott művekről: szerző, cím, téma, műfaj.

Az epikai művekről néhány fontos adat megnevezése: a helyzet, a helyszín, a szereplők, a főhős életútjának állomásai, a cselekmény menete. Lírai művek formanyelvének (verselés, képiség) felismerése. Elbeszélés, leírás, jellemzés, beszámoló készítése megbeszélte olvasmányok vagy személyes élmény alapján. A személyes élmény néhány mondatos megfogalmazása az olvasott irodalmi művek szereplőinek jellemével, a műben megjelenített élethelyzetekkel, érzelmekkel kapcsolatban.

Szövegben a szavak szófajának felismerése megnevezése, a szófajok jellemzőinek, a szófajok helyesírására, helyes használatára vonatkozó szabályok ismerete és alkalmazása.

Az irodalmi olvasmányokhoz, egyéb tanulmányokhoz kapcsolódó információk gyűjtése a könyvtárban, az adatok elrendezése és feljegyzése. Jártasság a korosztály számára készült lexikonok használatában.

A magyar nyelv és irodalom teljesítmény értékelésekor figyelembe kell venni a tanulónak a nem szakrendszerű órákon nyújtott teljesítményét is.

7. ÉVFOLYAM**Belépő tevékenységformák*****Kulturált nyelvi magatartás***

Gyakorlatok a vitakultúra fejlesztésére: saját álláspont kialakítása és korrigálása, az ellenvélemény mérlegelése.

Különböző beszédműfajok kommunikációs technikáinak megfigyelése, alkalmazása elsősorban a szándékkifejezés és a hatáskeltés szempontjából.

Az írásbeli és a szóbeli közlésmód különbségeinek ismerete és tudatos alkalmazása.

Részvétel irodalmi művek közös feldolgozásában, csoportmunkában, a társakkal és a

tanárral való kommunikációban.

Az emberi érzelmeket, viszonyulásokat megjelenítő nem nyelvi kifejezőeszközök ábrázolásának megfigyelése irodalmi művekben, jelentésük értelmezése írásban és szóban.

Egy-egy drámai vagy dramatizált részlet (dialógus vagy monológ) kifejező előadása: az érzelmek visszaadása, a szereplők közötti viszonyok érzékeltetése a nem nyelvi és a verbális kifejezés eszközeivel (hangsúly, hangerő, dallam, beszédtempó, szünettartás).

Szövegértés

Minél teljesebb megértést biztosító néma olvasás, kifejező felolvasás; a szövegek tolmácsolása kifejező szövegmondással, megjelenítéssel.

Különböző műfajú és rendeltetésű (szépirodalmi, ismeretterjesztő, értekező) művek szerkezetének és jelentésének feltárása.

A szövegelemző eljárások bővítése szakmai-tudományos, gyakorlati és szépirodalmi művek feldolgozásában: összetettebb logikai kapcsolatok felismerése, eltérő álláspontok elkülönítése, érvek és ellenérvek feltárása.

A hétköznapi és az irodalmi kommunikáció sajátosságainak megfigyelése, különbségtétel az irodalmi kontextusban megjelenő és az egyéb nyelvi közlések értelmezése között.

Szó szerinti és átvitt jelentés megkülönböztetése: áttételes jelentések, jelentésmozgások keresése és felfedezése irodalmi szövegekben.

Szövegalkotás

Véleménynyilvánítás a mindennapi élet megadott vagy választott témáiról: saját álláspont érvelő megfogalmazása, cáfolat és ellenvélemény kifejtése írásban.

Hozzászóláshoz, felszólaláshoz, kiselőadáshoz vázlat készítése és felhasználása a szóbeli előadáskor.

Párbeszéd, érvelés az irodalmi művek formájáról és a bennük megjelenített mögöttes tartalomról a megismert szakszókincs alkalmazásával.

Cselekményvázlat, olvasónapló készítése önállóan.

Kreatív szövegalkotás a tartalomhoz, a kommunikációs alkalomhoz illő nyelvi, stilisztikai eszközök megfelelő kiválasztásával, összehangolásával.

Epikus részek dramatizálása, illetve drámai jelenetek tartalom- és stílushű visszaadása epikus formában.

Tanulási képesség

Önálló olvasmányválasztás, segédletek, képzőművészeti ábrázolások felkutatása megadott témához.

Beszámoló, fiktív tudósítás, újságcikk stb. készítése egy adott irodalmi alak életéről, egy korszakról, eseményről korabeli dokumentumok, irodalmi művek, naplók, a témával foglalkozó, a korosztálynak szóló szakmunkák felhasználásával, önálló vagy csoportos vizsgálódás útján.

Érvek, bizonyító erejű példák gyűjtése a könyvtárban, rendszerezésük vázlat és jegyzet készítésével, más tantárgyak témáiból, tankönyveiből is.

A könyvtár nyomtatott dokumentumainak (segédkönyv, kézikönyv, ismeretterjesztő könyv, folyóirat), elektronikus információhordozóinak felhasználásával egyszerűbb téma önálló vagy csoportos feldolgozása: problémafelvetés, forrásválasztás és -

feldolgozás segítségével, beszámoló készítése szóban vagy írásban, hivatkozás a forrásra az idézés megfelelő módjával.

A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete

Az egyszerű mondat részeinek és szintagmáinak biztos elemzése, értelmezése.

A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismerése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.

A mondatfajták és kifejezőeszközök felismerése, megnevezése, helyes használatuk.

Mondatátalakítás rokon és ellentétes értelmű mondatokkal szóban és írásban.

A mondatalkotáshoz kapcsolódó nyelvhelyességi ismeretek biztonságos alkalmazása.

A szóalkotási módok ismerete, a szóösszetétel, a szóképzés és a jelentés összefüggésének elemzése szépirodalmi és nem irodalmi szövegekben; szógyűjtés és játékos szóalkotás képzéssel, összetétellel.

Szóösszetétel, alapszó, képzett szó, szókapcsolat megkülönböztetése.

Biztonság az egyszerű mondat központosításában, a gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző értelmező szerepének ismerete és helyes használatuk.

A tulajdonnevek és a belőlük képzett melléknévek nehezebb eseteinek helyesírása.

Az egybe- és különírás elveinek ismerete és biztos alkalmazása a tanult esetekben.

Az irodalom és az olvasó kapcsolata

Az olvasott irodalmi művekben megjelenő szituációk és jellemek, érzelmek, gondolatok és a köznapi, tapasztalati úton megismert „valóság” egyszerűbb összefüggéseinek felfedezése és bemutatása.

A verselés, a zeneiség elemeinek és hatásának felismerése verses alkotásokban.

A lírai formanyelv változásának vizsgálata (szerkezeti változatok, szókincs, a képiség eszközei).

Ismeretek az irodalmi élet legfőbb szereplőiről, fórumairól.

Beszámoló epikus és drámai művekről, tévéjátékokról: a szerkezet, a cselekményt alkotó elemek, fordulatok, a szereplők, a főhős(ök), a mellékszereplő(k), a mű kezdete és befejezése bemutatásával; a szereplők önálló jellemzése.

Az irodalmi kifejezésformák sajátosságai

A műfajoknak mint a műnemek alá rendelt kategóriáknak ismerete tanult, olvasott művek esetében.

Az olvasott művek legfontosabb ismérveinek megnevezése: szerző, műfaj, téma.

A cselekmény legfontosabb szerkezeti elemeinek elkülönítése, azonosítása, szerepének, tartalmának értékelése.

Az egyes kompozíciós elemek közötti összefüggés, strukturális kapcsolat felfedezése, végigkövetése drámákban, nagyobb terjedelmű epikai művekben.

Tér- és időviszonyoknak és ábrázolási módjuknak felismerése, összefüggésének keresése a jelentéssel a műben megjelenő tartalmakkal.

A túlzás és általánosítás szerepének megértése, bemutatása egyes típusok ábrázolásában, a komikum tartalmi és nyelvi eszközeinek felismerése.

Párhuzamok keresése a romantikus irodalom, zene és képzőművészet alkotásai között - a más tárgyakban tanult ismeretek és önálló könyvtári gyűjtőmunka felhasználásával.

Különböző típusok megjelenítése a tartás- és járásmód megfigyelését követően.

Improvizáció a megismert drámai konvenciók és színházi formanyelv elemeinek alkalmazásával

MAGYAR NYELV

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Magán- és közéleti kommunikáció	A szóbeli és írásbeli közlésmód kifejezési formáinak azonossága és különbsége a magán- és a közéleti kommunikációban.
Az egyszerű mondat	A közéleti kommunikáció iskolai helyzetei és műfajai: megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás. A mondat mibenléte, fajtái. Az egyszerű mondat szerkezete, a mondatrészek és a szintagmák. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentése. A mondattanhoz kapcsolódó nyelvhelyességi ismeretek.
A szóalkotási módok	A szóösszetétel: az alá- és a mellérendelő összetett szavak. A mozaikszók. A gyakori szóalkotási módok rendszerező összefoglalása (szóképzés, szóösszetétel)
Helyesírási ismeretek	Az egyszerű mondat helyesírása (vessző, gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző). A tulajdonnevek helyesírási ismereteinek bővítése: a tanult idegen személynevek, a többemű földrajzi nevek, intézménynevek és a belőlük képzett melléknevek helyesírása. Az összetett szavak helyesírása.
Könyv- és könyvtárhasználat	A könyvtár írott és a modern technológián alapuló dokumentumainak felhasználása különféle témák feldolgozásában. Forráshasználat, forrásjegyzék, az idézés módjai.

Fogalmak

Mondatfajták: kijelentő, felkiáltó, kérdő, óhajtó, felszólító mondat; tagolatlan, tagolt; tő- és bővített mondat, hiányos szerkezetű mondat; a mondat elsődleges és másodlagos jelentése; mondatrészek: az alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző fajtái és kifejezőeszközei; az alany-állítmányi viszony; alárendelő és mellérendelő szintagma.

Szóösszetétel, alárendelő összetett szavak: alanyos, tárgyas, határozós, jelzős összetétel; mellérendelő összetett szavak; szóismétlés; ikerszavak; jelentéssűrítő összetételek; mozaikszavak.

Vita, megbeszélés, felszólalás, hozzászólás, kiselőadás.

Forrásjegyzék, idézet, hivatkozás.

IRODALOM

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Ritmus, kép, kifejezőmód - líra alapformái (dal elégia, óda, epigramma)	Különbőféle témájú lírai alkotások a klasszikus és kortárs, magyar és világirodalomból, a lírai szerkezet, a műfaji sajátosságok, a versformák változatai.
A kisepika műfaji változatai: novella, elbeszélés - anekdota	Anekdotikus történetek, kisepikai alkotások a magyar és a világirodalom különböző korszakaiból. Az anekdota változatai, felépítése; a novella szerkezeti jellemzői.
A regény változatai	Magyar történelmi események és korszakok megidézése az irodalomban, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán és mások műveiben. Epikai alkotások a világirodalomból (novellák, regényrészletek).
Egy drámai mű feldolgozása	Legalább egy dráma (vígjáték, színmű) feldolgozása, lehetőség szerint megtekintése, a szöveg és az előadás összehasonlítása. A komikum, humor, paródia tartalmi és nyelvi jellemzői.
Irodalom és kulturális élet a reformkorban	Olvasmányok a reformkor irodalmából, szerzők és művek, írók és olvasók, írói életpályák, irodalmi társaságok, folyóiratok, színházi élet, irodalmi kapcsolatok. Romantikus életérzés, életmód, stílusjegyek. Az irodalom, festészet, a zene néhány közös vonása a romantikában.
Tánc és dráma	Figurateremtés hanggal és nem verbális eszközökkel. Improvizáció közösen egyeztetett témára, történetváz alapján a megismert drámai konvenciók elemeinek alkalmazásával.

Memoriter

Teljes művek és részletek előadása (a feldolgozott művekből hat-nyolc vers, egy-egy tizenöt- húsz soros próza és drámarészlet).

Fogalmak

anekdota, novella, regény; dal, elégia, óda, himnusz, epigramma, helyzetdal, költői levél, ars poetica; líra szerkezet; értekező próza; vígjáték, színmű, jelenet, felvonás, díszlet, jelmez, rendezői utasítás; komikum, humor, helyzetkomikum, jellemkomikum, paródia; pentameter, disztichon, versláb:.

Szerzők és művek

Arany János: Szondi két apródja és még egy műve; Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez;; Jókai Mór: A kőszívű ember fiai vagy egy-két részlet A kőszívű ember fiaiból és még egy mű, például A nagyenyedi két fűzfa, Az új földesúr vagy más mű; Kölcsey Ferenc: Hymnus, Parainesis (egy részlet); Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője és egy novella; Petőfi Sándor: Nemzeti dal, Szeptember végén és még két mű; Vörösmarty Mihály: Szózat és még egy mű.

A továbbhaladás feltételei

Részvétel a közéleti kommunikáció iskolai helyzeteinek különféle formáiban felszólalás, hozzászólás formájában. A mindennapi élet problémáiról, olvasmányokról a saját vélemény megfogalmazása az érvelés szabályait követve. Udvarias együttműködés felnőtt és kortárs beszédpartnerekkel.

A megértést biztosító hangos és néma olvasás, szöveghű folyamatos felolvasás, szövegmondás. Rendezett, egyéni íráskép.

Különféle műfajú és rendeltetésű (szépirodalmi, ismeretterjesztő, értekező) szövegek szerkezetének és jelentésének bemutatása. Epikus olvasmányok, olvasott, látott drámai alkotások szerkezeti elemeinek elkülönítése, a fő- és mellékszereplők jellemzése. A szépirodalmi művekben megjelenő helyzetek és jellemek, érzelmek és gondolatok összefüggéseinek bemutatása szóban és írásban. A lírai formanyelv (ritmus, rím, hangzás, képiség) stílusesszközeinek felismerése,. Vázlat készítése szóbeli megnyilatkozáshoz, cselekményvázlat írása.

Az egyszerű mondat részeinek, szintagmáinak megnevezése, elemzése. A mondatfajták biztos megkülönböztetése. A szóalkotás gyakori módjainak fölismerése és elemzése. A tanult nyelvhelyességi és helyesírási szabályok megfelelő alkalmazása: a központosítás, a tanulmányok során előforduló tulajdonnevek, a belőlük képzett melléknevek helyesírásának, az egybe- és külön írás elveinek ismerete és megfelelő alkalmazása. A Magyar helyesírási szótár önálló használata.

A tárgyalt irodalmi művekhez, a mindennapi élet kérdéseinek megválaszolásához ismeretanyagok keresése a könyvtár nyomtatott és elektronikus információhordozóinak felhasználásával.

Részvétel a csoportos történetalkotásban, az improvizációban és az elemző beszélgetésekben.

8. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

Kulturált nyelvi magatartás

Tájékozódás az alapvető tömegkommunikációs műfajokban; a tömegkommunikáció szerepének és hatásának fölismerése.

Együttműködés a beszédpartnerekkel, a másik ember közlésének egyre pontosabb felfogása a mindennapi helyzetekben, képesség az önellenőrzésre a kommunikációs magatartásban.

Irodalmi művekben, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettségének felfogása, értelmezése és megvitatása.

A nyelvváltozatok szókészletének tudatos használata a különféle kommunikációs helyzetekben - a nyelvi illemnek megfelelően.

Együttműködés a társakkal például szituációs vagy szerepjátékban.

Szövegértés

A gyakoribb tömegkommunikációs műfajok elemzése, jelentésének kibontása, hatáskeltő eszközeinek fölismerése, megnevezése, értékelése tanári segítséggel.

A tájékoztató és a véleményt közlő műfajok elkülönítése: hír, tudósítás; cikk, kommentár; riport, interjú.

Az olvasott szépirodalmi és egyéb szövegek mögöttes jelentéseinek tudatos keresése, önálló megfogalmazása.

A művészi kifejezőmódok, stílusesszók funkciójának megfigyelése, értelmezése. Az adott műhöz kötődő kifejezőmód néhány jellemzőjének értelmezése, értékelése a szükséges fogalmak használatával az egyéni vélemény néhány szavas megfogalmazásával.

Szövegalkotás

Tapasztalatszerzés a mindennapi élet alapvető hivatalos iratainak (kérdőív, nyugta, kérvény, önéletrajz) megfogalmazásában.

Mindennapi élethelyzetekhez, irodalmi olvasmányokhoz kapcsolódó véleményalkotás és -nyilvánítás árnyalt kifejezőmódjainak ismerete és használata.

Ismertetés, könyvajánlás, kritika írása, kiselőadás tartása irodalmi művekről különféle idézési módok alkalmazásával, például egyenes és függő idézet, teljes mondat, kulcsszó stb. idézésével.

Irodalmi és filmszereplők jellemének megítélése, érvelés a saját álláspont mellett a szöveg felhasználásával.

Olvasmányválasztás indoklása néhány szempont felsorolásával.

1. Tanulási képesség

Mindennapi, közéleti és szakmai problémákról vagy irodalmi témákról ismeretek, érvek, példák gyűjtése a könyvtári tárgyi katalógus segítségével.

Önálló problémafelvetés, források kiválasztása, többféle forrásból gyűjtött anyag válogatása, feldolgozása önállóan vagy csoportmunkával, az összegyűjtött anyagról szóbeli és/vagy írásos beszámoló készítése.

A tanult művek közvetlen és tágabb kontextusára vonatkozó ismeretek bővítése önálló könyvtári munkával; az adatok felhasználása az értelmezésben, elemzésben.

2. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete

Mondatelemzési jártasság az összetett mondat feldolgozásában: a tagmondatok sorrendjének, a szintagmák szerkezetének és jelentésének fölismerése, értelmezése, fogalmi szintű megnevezése.

A magyar nyelv legfőbb szórendi szabályainak helyes alkalmazása.

A mondattani és nyelvhelyességi ismeretek biztonságos alkalmazása a szóbeli és írásbeli megnyilatkozásokban.

Az idézés és a párbeszéd írásmódjának helyes alkalmazása.

A helyesírás értelemtükröző szerepének belátása és felhasználása.

Tájékozottság a magyar nyelv életére vonatkozó alapvető nyelvtörténeti tényekről, a magyar nyelv jellemző sajátosságairól (nyelvtípusáról).

Igény a magyar nyelv és a tanult idegen nyelvek nyelvtani szerkezetének összehasonlítására.

Tájékozottság a tanulók nyelvhasználatában előforduló nyelvváltozatok nyelvhelyességi kérdéseiben.

3. Az irodalom és az olvasó kapcsolata

Vizsgálódás a népszerű irodalom műfajaiban: a lektúr, a krimi hatáskeltő eszközeinek megismerése.

Népszerű epikus műfajok, drámai vagy filmalkotások elemzése a hatáskeltés, a bennünk megjelenő tipikus helyzetek és jellemek szempontjából.

Toposzok, sémák és sablonok fölismerése és szerepének értékelése a szórakoztató irodalmi és filmalkotásokban.

Különböző olvasók véleményének, attitűdjének fölismerése az elemzett művekben.

A befogadás tapasztalatainak tudatosítása, a téma, az írói látásmód és álláspont megértése.

4. Az irodalmi kifejezésformák sajátosságai

A szöveg hangzásának és írott képének összefüggése, az illusztráció, a tipográfiai eszközök szerepének átlátása.

A képversnek mint sajátos formának megismerése és értelmezése.

A művészi kifejezésmódok, stílus eszközök funkcióinak megfigyelése, értelmezése.

A megismert műfajok, stílusalakzatok, szóképek megnevezése, jellemzése példákkal.

A magyar irodalom nagyobb korszakaira vonatkozó ismeretek önálló összefoglalása.

Korokhoz kötődő ismétlődő témák, kérdésselvetések meglátása irodalmi művekben és értekező prózai alkotásokban.

Egy-egy irodalmi mű fogadtatásának ismerete a saját korában, jelentősége az utókor szemében.

Párhuzamok keresése a Nyugat első nemzedékének irodalmi alkotásai és a korabeli képzőművészet között - más tantárgyakban tanult ismeretek, könyvtári adatgyűjtés felhasználásával.

Tájékozódás az irodalom kronológiájában és „földrajzában”, a helyi hagyományok, irodalmi emlékek ismerete.

Az olvasott művek elhelyezése a korban, néhány fontos részlet földidézése az alkotók életrajzából.

Figyelem a kortársi kapcsolatokra, az irodalom és más művészeti ágak közti összefüggésekre.

Hasonló témájú, azonos műfajú művek összehasonlítása.

Néhány alapvető irodalmi téma és motívum jelentésének elemzése.

Rögtönzés a megismert drámai konvenciók és színházi formanyelv elemeinek alkalmazásával, a társművészetek eszköztárának bevonásával.

Magyar nyelv

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
A tömeg-kommunikáció	Alapismeretek a tömegkommunikációról nyelvi szempontból, elsősorban a befogadás oldaláról. A tömegkommunikáció néhány gyakori szövegműfaja: hír, tudósítás; cikk, kommentár, kritika; interjú, riport. A reklám, a hirdetés, az apróhirdetés eszközei és hatása.
Az összetett mondat	Az összetett mondat szerkezete, a tagmondatok sorrendje. Az alárendelő és a mellérendelő mondat fajtái. A szórend alapvető kérdései az egyszerű és az összetett mondatban. A többszörösen összetett mondat. A mondat és a szöveg viszonya.
A tanult leíró nyelvtani fogalmak rendszerezése	A nyelvi szintek. A nyelvi szintekről tanultak rendszerezése: a mondat szerkezete és jelentése, a szószerkezetek (szintagmák) kifejezőeszközei; a szófajok rendszere; alaktani ismeretek: szó, szóelem, egyszerű szó, összetett szó, alapszó, képzett szó; a magyar hangrendszer, a mondatfonetikai eszközök.
Helyesírási ismeretek	A magyar helyesírás alapelvei. Az összetett mondat központosítása. A párbeszéd és az idézetek írásmódja.

Kitekintés a magyar nyelv életére	Nyelvváltozatok és nyelvi normák a mai magyar nyelvben. Nyelvünk eredete, rokonsága. A magyar nyelv típusa: néhány hangtani, alaktani, mondattani sajátossága, szórendjének jellemzői. A mindennapi élet néhány alapvető hivatalos irata: a nyugta, kérdőív, kérvény, önéletrajz tartalmi és formai kérdései. Ismeretek a véleménynyilvánítás néhány szóbeli és írásbeli műfajáról az olvasmányok feldolgozásához kapcsolva: ismertetés, könyvajánlás, kritika, olvasónapló. Az idézés módja: egyenes és függő idézet. A paródia kifejezőeszközei.
Szövegműfajok és kifejezési formájuk	
Könyv- és könyvtárhasználat	A tárgyi katalógus használata önálló feladat megoldásához, cédulázás, vázlat, forrásjegyzék készítése a gyűjtött adatokról.

Fogalmak

Összetett mondat: mondategész, mondategység (tagmondat), főmondat, mellékmondat; utalószó, kötőszó, a mellérendelő mondat fajtái: kapcsolatos, ellentétes, választó, magyarázó, következtető; az alárendelő mondat fajtái: állítmányi, alanyi, tárgyi, határozó, jelzői alárendelés; sajátos jelentéstartalmú mondat: feltételes, hasonlító; többszörösen összetett mondat.

Mondatfonetikai eszközök rendszere: hangsúly, hanglejtés, szünet, tempó.

A magyar nyelv szórendje.

Egyenes és függő idézet.

Irodalom

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Az irodalom határterületén - a népszerű irodalom műfajai	Változatos témájú irodalmi művek olvasása és feldolgozása a magyar és világirodalomból, a népszerű, illetve lektúr irodalom hatáskeltő eszközei és értékelésük.
Az irodalom nagy témáiból	Regények, regényrészletek, elbeszélések, lírai alkotások a magyar és a világirodalom visszatérő nagy témáit feldolgozó irodalmi alkotások köréből (ifjúkor és felnőtt kor, társas kapcsolatok, utazás, identitás stb.)
A Nyugat első nemzedékének irodalmából	Irodalmi és kulturális élet a Nyugat első korszakában. Szépirodalmi alkotások a Nyugat első nemzedékének íróitól.
A dráma világa	Legalább egy dráma (tragédia vagy vígjáték) feldolgozása, megtekintése.
Kortárs irodalom – kortárs írók és olvasók	Olvasmányok a szélesebb értelemben vett kortárs irodalomból. Regionális kultúra és irodalmi élet
Tánc és dráma	Improvizáció – közösen egyeztetett témára, együttesen kidolgozott történetváz alapján.

Memoriter

Teljes művek, műrészletek szöveghű fölidézése (négy-öt vers feldolgozott művekből, egy-egy 15-20 soros próza- vagy drámarészlet).

Idézetek alkalmazása célnak és a szöveggörnyezetnek megfelelően szóban és írásban, a forrás megjelölése.

Fogalmak

Népszerű irodalom: lektűr, ponyva; epikai szerkezet, drámai szerkezet, monológ, dialógus, tragédia; szatíra, fantasztikum, szimbólum.

Szerzők és művek

Ady Endre: Párisban járt az ősz, Szeretném, ha szeretnének és még egy vers,; Babits Mihály, egy-két műve; József Attila: Ringató és még két vers, köztük egy választhatóan A Dunánál, Elégia, Levegőt!; Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem (egy részlet); Kosztolányi Dezső egy-két műve; Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig vagy más regénye, vagy egy regényrészlete és egy novellája; Tamási Áron: Ábel a rengetegben (a regény felépítése és egy részlete); négy-öt vers a mai magyar irodalomból, például Áprily Lajos, Illyés Gyula, Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Szilágyi Domokos és mások műveiből egy-egy; a világirodalom egy-két alkotása.

A továbbhaladás feltételei

A köznyelv, a tanult szaknyelv, a társalgás és a szleng szókészletében meglévő eltérések felismerése és a kommunikációs helyzetnek megfelelő használatuk.

Tájékozottság és ítéletalkotás az alapvető tömegkommunikációs műfajokban, a média szerepének és hatásának felismerése.

A szöveg értő befogadását biztosító olvasás, különféle műfajú szövegek kifejező felolvasása, elmondása. A tanulmányokhoz szükséges eszközszintű íráskészség, jól olvasható esztétikus írás. A feldolgozott művekről, olvasmányélményekről, színházi előadásról összefoglalás készítése a témának, a kommunikációs alkalomnak megfelelő stílusban felelet vagy rövid írásos beszámoló formájában. A megismert műfajok stílusesszkezeinek megnevezése tárgyszerűen a tanult szakkifejezésekkel, jellemzésük példákkal. Az olvasott művekben megjelenített emberi problémák bemutatása önálló véleménynyilvánítással. Ismeretek a magyar irodalom nagyobb korszakairól (reformkor, a XX. század első és második fele), néhány alkotó portréja, az olvasott művek elhelyezése a korban.

A népszerű irodalom néhány gyakori műfajának ismerete, hatáskeltő eszközeik jellemzése.

A leíró nyelvtani ismeretek rendszerezése: hangtani, szó- és alaktani, jelentéstani, mondattani jelenségek fogalmi szintű megnevezése, elemzése egyszerűbb esetekben, a szórend és a jelentés összefüggésének fölismerése. Mondattani nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása szóban és írásban. Az idézés, a párbeszéd, a központosítás helyesírása.

A gyakrabban használt mindennapi hivatalos iratok jellemzőinek ismerete.

Tájékozottság a magyar nyelv eredetéről, helyéről a világ nyelvei között.

Jártasság az önálló könyvtári munkában, a tárgyi katalógus használatában.

Színházi előadás megtekintésének élménye alapján beszámoló készítése. Részvétel az improvizációs játékokban.

MATEMATIKA

5–8. évfolyam

Az első négy osztályban a korábbi évekhez képest csökkent a kötelezően biztosított matematika órák száma, ezért az 5. osztályba lépéskor nagyobb szerepet kap az ismétlésre épülő rendszerezés. Különös figyelmet kell fordítani a fogalmak kialakítására, elmélyítésére, s ez nem nélkülözheti a színes tevékenységeket, változatos cselekvéseket. A kísérletezés, a játék szerepe nem szűnhet meg a felsős évfolyamokon sem. A fentiek és az életkori sajátosságok figyelembevételére indokolja, hogy a felső tagozat első két évfolyamán tananyagban és időráfordításban is lényegesen nagyobb szerepet kap a Szám-tan-algebra témakör, mint a további két évfolyamon. A megfelelően kialakított számfogalom, a bővülő számkörben végzett műveletek értése és begyakorlottsága alapfeltétele a további eredményes munkának.

Alapvető célunk a megértésen alapuló gondolkodás fejlesztése, a valóságos szituációk és a matematikai modellek közötti kétirányú út megismertetése, és azok használatának fokozatos kialakítása.

A matematikatanítás célja és ennek kapcsán feladata: megismertetni a tanulókat az őket körülvevő konkrét környezet mennyiségi és térbeli viszonyaival, megalapozni a korszerű, alkalmazásra képes matematikai műveltségüket, fejleszteni a gondolkodásukat, az életkoruk megfelelő szinten biztosítani a többi tantárgy tanulásához, a mindennapok gyakorlatához szükséges matematikai ismereteket és eszközöket.

A matematikával való foglalkozás fejlessze a tapasztalatból kiinduló önálló ismeretszerzést, alakítsa ki az önálló gondolkodás igényét, ismertesse meg a problémamegoldás örömeit és szolgálja a pozitív személyiségjegyek kialakulását.

Törekedni kell a tanulók pozitív motiváltságának biztosítására, önállóságának fejlesztésére, a pontos és kitartó munkára való nevelésre, a reális önbizalom, az akaraterő, az igényes kommunikáció kialakítására, a gondolatok érvekkel való alátámasztásának fejlesztésére.

Az általános iskola felső tagozatán egyre nagyobb szerepet kap az elemző gondolkodás fejlesztése, a problémamegoldás mellett az igazolások keresése, egyszerűbb következtetések megértése, észrevétele, önálló megfogalmazása.

Különböző területekről érkező, más és más módon megfogalmazott információk önálló értelmezésével és az ismeretek megtanulásával fokozatosan el kell sajátítani - és alkalmazni is tudni kell - a deduktív út egyszerűbb, legegyszerűbb formáit. Eközben nem csökken az induktív út jelentősége sem a felső tagozaton.

Ebben a szakaszban míg a matematikai ismeretek egy része absztraktabbá válik, addig jelentős részüket továbbra is a konkrét tapasztalatokhoz kapcsolódik. Éppen ezért hangsúlyt kell helyezni a sokszínű tevékenységre, a tapasztalatok tudatosítására, különböző módokon való rögzítésére, értelmezésére, rendszerezésére, összefüggések keresésére. A matematika tanításának-tanulásának a felső tagozaton is jellemzője a felfedeztetés, a probléma felvetésétől a megoldásig vezető – néha tévedésektől sem mentes – útnak az egyre önállóbb bejárása.

Nagy jelentőséget tulajdonítunk a következtetésre épülő problémamegoldásnak, az egyszerű algoritmusok kialakításának, követésének is. Mindezt eleinte konkrét helyzetekben végezzük, majd erre építve – az életkori sajátosságok figyelembevételével – általánosítunk.

A tanulási folyamatnak legyen jellemzője a fokozatos absztrahálás mellett a gyakori konkretizálás, az általánosítás mellett a specializálás.

A matematika – a lehetőségekhez igazodva – támogassa az elektronikus eszközök (zsebszámológép, grafikus kalkulátor, számítógép, INTERNET stb.) információhordozók célszerű felhasználásának megismerését, alkalmazásukat az ismeretszerzésben, a problémák megoldásának egyszerűsítésében.

Az általános iskolai matematikai nevelés adjon biztos alapot a reális középfokú tanulmányok folytatásához.

Fejlesztési követelmények

A tanulók jelentős hányada ezen négyéves időszak során jut el a konkrétól az elvontabb gondolkodáshoz. Ez a fejlődési folyamat alapvetően befolyásolja a fejlesztéshez kapcsolódó követelmények meghatározását.

Az elsajátított matematikai fogalmak alkalmazása.

A matematikai szemlélet fejlesztése.

Az időszak első körében törekedünk az egyre biztosabb műveletfogalom kialakítására, a számolási készség továbbfejlesztésére. Az újonnan bevezetett műveletek megértéséhez, elvégzéséhez, gyakorlásához különböző zsebszámológépet is használhatunk.

A matematika elemi fogalmait, összefüggéseit más tantárgyakban és a mindennapi életben is alkalmazzuk.

A változó mennyiségek közötti kapcsolatok vizsgálatával fejlesztjük a függvény-szemléletet, megismerkedünk a gyakorlatban előforduló egyszerű függvényekkel, grafikonokkal.

Geometriában részében a számtan-algebra témakörben a gyakorlati tevékenységekkel alakítjuk a számfogalmat, majd az egyre bővülő számkörben dolgozunk.

Az alapműveletek eszközök felhasználásával fejlesszük a síkban való tájékozódást és a térszemléletet.

Tevékenységgel juttatjuk el a tanulókat az egyszerű geometriai transzformációk megismeréséhez, használatához. Ennek segítségével alakítható ki a későbbiekben a dinamikus geometriai szemlélet.

A matematika tanításában a matematikai logika bizonyos elemeit („és”, „vagy”, „nem”, „minden”, „van olyan”) tudatosan használjuk. Az időszak vége felé egyszerű sejtések igazolásakor ill. cáfolásakor a „ha ... akkor” típusú következtetések is belépnek tanításunkba.

Gyakorlottság a matematikai problémák megoldásában, jártasság a logikus gondolkodásban

Nagy súlyt fektetünk a szövegértő képesség fejlesztésére, szöveg alapján nyitott mondatok felírására, s ezek (módszeres) próbálkozással, következtetéssel majd algebrai úton történő megoldására. A későbbiekben matematikai szövegek értelmezésével, elemzésével segítjük a diskussziós képesség fejlesztését, a többféle megoldás keresését.

A modellalkotás a matematizálás fontos eszköze, segítséget nyújt a problémák megoldásához.

Kellő figyelmet fordítunk a mindennapi gyakorlatban fontos mérések és szerkesztések elvégzésére. Így érjük el, hogy a szemléletesen kialakított kerület, terület, felszín, térfogat fogalmakat, számítási módjukat a tanulók alkalmazzák a gyakorlatban.

Különböző feladatok segítségével érttetjük meg, hogy vannak biztos és lehetetlen események, ill. olyanok, amelyeknek bekövetkezése lehetséges. Fokozatosan kialakítjuk a valószínűség szemléletes fogalmát.

Az elsajátított megismerési módszerek és gondolkodási műveletek alkalmazása

A matematikai ismeretszerzésben hosszú ideig nagy szerepet játszik az induktív módszer, de ezen tanítási időszakban is mutatunk már néhány lépéses bizonyítást, deduktív következtetést is.

Fontos, hogy ne csak a matematikából, hanem a mindennapi életből is szerepeltessünk állításokat, melyeknek igaz vagy hamis voltát a tanulókkal együtt elemezzük. Ily módon juttatjuk el őket sejtések és szabályszerűségek megfogalmazásához.

A különböző feladatokban a tanulók által végzetett csoportosítás, osztályozás, sorbarendezés, a bizonyos feltételeknek eleget tevő elemek kiválasztása fejleszti a matematika különböző területein és más témakörökben is fontos halmazszemléletet.

A különböző feladatokhoz készített ábrák, egyszerű gráfok segítségével megérttetjük a tanulókkal a modellek alkalmazásának szerepét.

Kezdetől fogva adatok gyűjtésével, lejegyzésével, grafikonok készítésével, néhány lépéses elemi algoritmusok alkalmazásával kifejlesztjük az adatsokaságok elemzésének, jellemzésének, ábrázolásának képességét, a statisztika legalapvetőbb elemeinek megismerését. Mindezzel elérjük, hogy a tanulók képesek legyenek néhány lépéses algoritmusokat önállóan is készíteni.

Helyes tanulási szokások fejlesztése

A tanulókat hozzászoktatjuk, hogy számítások, mérések előtt becsléseket végezzenek, s a feladatmegoldások helyességét ellenőrizzék. Az előbb felsoroltak s a gyakorlati számításoknál elkerülhetetlen kerekítés alkalmazásával is el kell érniük, hogy a tanulók reális eredményeket fogadjanak el.

Hozzászoktatjuk a tanulókat, hogy a feladatok megoldása előtt megoldási tervet, egyes esetekben vázlatrajzot készítsenek. El kell érniük, hogy a megoldást le is tudják írni. A leírás szabatoságára, a lényeg kiemelésére tanítjuk a tanulókat az általános iskola utolsó éveiben.

A matematikaórákon, a feladatmegoldásokban az életkornak megfelelően elvárható pontossággal használtatjuk az anyanyelvet ill. a szaknyelvet, s fokozatosan bővítjük a jelölésrendszert.

A fogalmak tartalmi megismerése, megértése megelőzi azok definiálását. Az általános iskola felsőbb évfolyamain a tanult definíciók alkalmazására is sor kerül. Különböző eljárások, s egyes tételek eszközként való felhasználását feladatmegoldásban fontos fejlesztési területnek tekintjük.

Az érvelés, a cáfolás, a vitakészség, a helyes kommunikáció állandó fejlesztése folyamatos feladatunk.

A tankönyvek, feladatgyűjtemények, statisztikai-zsebkönyv, majd lexikonok, kisenciklopédiák használatára meg kell tanítanunk diákjainkat. Lehetőség szerint multimédiás eszközökkel is ismertessük meg a tanulókat. Ezek interaktív módon való használata aktivizálja a tanulókat, segíti a tanulást, fejleszti a matematikai szemléletüket. Pozitív motivációval felkelthetjük érdeklődésüket a matematikai érdekességek, a matematika története iránt. Felhívhatjuk a figyelmet néhány magyar ill. más nemzetiségű neves matematikus életére és munkásságára például a tanított anyaghoz kapcsolódóan.

5. ÉVFOLYAM

Gondolkodási módszerek

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Az elsajátítás képességének fejlesztése.	A matematika tanulási módszereinek megismerése.	A gondolkodási módszerek követelményei a többi témában konkretizálódnak.
Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készség fejlesztése.	Könyvtárhasználat.	
A nyelv logikai elemeinek helyes használata nem csak matematikai tartalmú állításokban.	Összehasonlításához szükséges kifejezések értelmezése, használata (pl.: egyenlő; kisebb; nagyobb; több; kevesebb; nem; és; vagy; minden, van olyan).	
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	A biztos, a lehetséges és a lehetetlen	
Értő-elemző olvasás fejlesztése, kapcsolatok felismerése, lejegyzése egyszerű szimbólumokkal.	Változatos tartalmú szövegek értelmezése.	
Tervezés, ellenőrzés igényének megalapozása	Megoldások megtervezése, eredmények ellenőrzése.	
Halmazszemlélet fejlesztése.	Konkrét dolgok adott szempont(ok) szerinti rendezése, rendszerezése.	
Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése	Néhány elem sorba rendezése.	

Számтан, algebra

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Számfogalom mélyítése, a számkör bővítése.	Természetes számok milliós számkörben, egészek, törtek, tizedes törtek. Negatív szám értelmezése. Törtek kétféle értelmezése. Ellentett, abszolútérték. Alaki érték, helyi érték.	A tanult számok helyes leírása, olvasása, számegyenesen való ábrázolása, két szám összehasonlítása.
Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése számok kirakásával.	Tízese alapú számrendszer. Kettes alapú számrendszer.	A tízes számrendszer biztos ismerete.
Műveletfogalom kiterjesztése, mélyítése. Számolási készség fejlesztése a kibővített számkörben.	Műveletek szóban (fejben) és írásban, szemléltetés számegyenesen: - természetes számok körében: osztók, többszörösök ;	
Önellenőrzés igényének és képességének a fejlesztése.	- összeadás, kivonás az egészek és a pozitív törtek körében; - szorzás, osztás pozitív törtek és tizedes törtek esetében természetes számokkal (0 szerepe a szorzásban, osztásban); - szorzás, osztás 10-zel, 100-zal, 1000-rel.	Összeadás, kivonás, szorzás, kétjegyűvel való osztás a természetes számok körében. Egyjegyű nevezőjű pozitív törtek (legfeljebb ezredek tartalmazó tizedes törtek) összeadása és kivonása két tag esetén, az eredmény helyességének ellenőrzése.
Fegyelmezetttség, következettség fejlesztése.	Műveleti sorrend.	Helyes műveleti sorrend ismerete a négy alapművelet esetén.
Becslési készség fejlesztése.	Kerekítés, becslés, ellenőrzés.	
Következtetési képesség fejlesztése. Értő-elemző olvasás, önálló problémamegoldó képesség fejlesztése.	Egyszerű elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel, lebontogatással, ellenőrzés behelyettesítéssel. Arányos következtetések (pl.: szabványmértékek átváltása, egyszerű szöveges feladatok.	Egyszerű egyenletek, szöveges feladatok megoldása következtetéssel.

Összefüggések, függvények, sorozatok

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Helymeghatározás, adott tulajdonságú pontok keresése.	Számegyenes, szám-intervallumok ábrázolása, ábráról való leolvasása.	
Tájékozódás a derékszögű koordinátarendszerben.	Helymeghatározás gyakorlati situációkban. A Descartes-féle derékszögű koordinátarendszer.	Konkrét pontok ábrázolása, pontok koordinátáinak leolvasása.
Összefüggés-felismerő képesség fejlesztése. Táblázatok, grafikonok értelmezése, az ábra alapján mennyiségek közötti összefüggés megkeresése, lejegyzése. Táblázathoz grafikon, grafikonhoz táblázat készítése. A függvényszemlélet előkészítése. Ismert szabály alapján elemek meghatározása, illetve ismert elemek esetén szabály(ok) megfogalmazása. Több megoldás keresése.	Egyszerű lineáris kapcsolatok táblázata – abban hiányzó elemek pótlása ismert vagy felismert szabály alapján -, grafikonja. Összeg, különbség, szorzat, hányados változásai. Sorozat megadása a képzés szabályával néhány elemével.	

Geometria, mérés

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Térszemlélet fejlesztése, testek készítése.	Testek építése, tulajdonságaik.	
Halmazszemlélet fejlesztése. Tulajdonságok (pl. szimmetria) megfigyelése.	Testek csoportosítása adott tulajdonságok alapján. Kocka, téglatest tulajdonságai, hálója. Párhuzamosság, merőlegesség, konvexitás. Síkidomok, sokszögek (háromszögek, négyszögek) szemléletes fogalma, tulajdonságok vizsgálata.	
Körző, vonalzó helyes használata, két vonalzóval párhuzamosok, merőlegesek rajzolása. Problémamegoldó képesség fejlesztése szerkesztésekkel.	Távolság szemléletes fogalma, adott tulajdonságú pontok keresése. Kör, gömb szemléletes fogalma, előfordulásuk a gyakorlati életben.	Szakasz másolása, adott távolságok felmérése.
	Két ponttól egyenlő távolságra lévő pontok. Szakaszfelező merőleges.	Felezőmerőleges szemléletes fogalma.
A szögmérő helyes használata.	A szög fogalma, mérése, szögfajták.	
Tapasztalatgyűjtés kerület, terület, felszín és térfogat számításában. Számolási készség fejlesztése. Mérések a gyakorlatban. Mérőeszközök használata. A becslés képességének fejlesztése.	Téglalap (négyzet) kerülete, területe; téglatest (kocka) felszíne és térfogata választott egységekkel, szabványmértékegységekkel. Számítási feladatok. Szabványmértékegységek és átváltások: hosszúság, terület, térfogat, űrtartalom, idő, tömeg.	Téglalap (négyzet) kerületének, területének, kocka felszínének és térfogatának kiszámítása konkrét esetekben. Hosszúság és terület szabványmértékegységei és egyszerűbb átváltások konkrét gyakorlati feladatokban. A térfogat, űrtartalom, idő, tömeg mértékegységei.

Valószínűség, statisztika

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése. A megfigyelőképesség, elemző képesség fejlesztése.	Valószínűségi játékok és kísérletek. Adatok tervszerű gyűjtése, rendezése. Oszlopdiagram készítése. Egyszerű grafikonok értelmezése, elemzése.	Konkrét feladatok kapcsán a biztos és a lehetetlen események felismerése.
A számolási készség fejlesztése.	Átlagszámítás néhány adat esetén.	Két szám számtani közepének (átlagának) meghatározása.

A matematika teljesítmény értékelésekor figyelembe kell venni a tanulónak a nem szakrendszerű órákon nyújtott teljesítményét is.

6. ÉVFOLYAM**Gondolkodási módszerek**

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Az elsajátítás képességének fejlesztése. Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készség fejlesztése.	A matematika tanulási módszereinek továbbfejlesztése. Matematikatörténeti érdekességek. Könyvtárhasználat, informatikai eszközök igénybevétele.	A gondolkodási módszerek követelményei a többi témakörben konkretizálódnak.
A nyelv logikai elemeinek helyes használata.	Összehasonlításhoz, viszonyításhoz szükséges kifejezések értelmezése, használata (pl.: egyenlő; kisebb; nagyobb; több; kevesebb; legalább; legfeljebb; nem; és; vagy; minden, van olyan).	
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	A biztos, a lehetséges és a lehetetlen	

Szövegértelmező és szövegalkotó képesség fejlesztése. Mindennapi tapasztalatok alapján matematikai modell alkotása.	Változatos tartalmú szövegek értelmezése, készítése.	Egyszerű, matematikailag is értelmezhető hétköznapi szituációk megfogalmazása szóban és írásban.
Tervezés, ellenőrzés igényének kialakítása. Halmazszemlélet fejlesztése. Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. Lehetőségek rendszerezett felsorolása.	Megoldások megtervezése, eredmények ellenőrzése. Konkrét dolgok adott szempont(ok) szerinti rendezése, rendszerezése. Néhány elem kiválasztása, elemek sorba rendezése különféle módszerekkel.	

Számтан, algebra

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A műveletfogalom mélyítése, kiterjesztése. A számolási készség fejlesztése gyakorlati feladatokon keresztül is.	A racionális számok. A számok reciprokanak fogalma. Műveletek racionális számkörben: - szorzás, osztás törttel, tizedestörttel; - alpműveletek negatív számokkal. Műveleti tulajdonságok, a helyes műveleti sorrend.	Tört, tizedestört, negatív szám fogalma. Pozitív törtek szorzása és osztása pozitív egészszel.
A becslési készség fejlesztése.	Becslés a törtek körében is. 10 hatványai és használatuk átváltásoknál.	
A bizonyítási igény felkeltése.	Egyszerű oszthatósági szabályok (2-vel, 5-tel, 10-zel, 4-gyel, 25-tel, 100-zal).	2-vel, 5-tel, 10-zel, 100-zal való oszthatóság.
Racionális számok többféle megjelenítése, többféle leírása.	Két szám közös osztói, közös többszöröseik. Törtek egyszerűsítése, bővítése.	

Egyenes és fordított arányosság felismerése gyakorlati jellegű feladatokban és a természettudományos tárgyakban. A következtetési képesség fejlesztése.	Egyenes fordított arányosság. A százalék fogalma, alap, százalékláb, százalékkérték Százalékszámítás arányos következtetéssel.	A mindennapi életben felmerülő egyszerű, konkrét arányossági feladatok megoldása következtetéssel.
	Elsőfokú egy-ismeretlenes egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása. A megoldások ábrázolása számegyenesen.	Egyszerű elsőfokú egy-ismeretlenes egyenletek megoldása szabadon választható módszerrel.
Ellenőrzési igény kialakítása.	Szöveges feladatok megoldása.	

Összefüggések, függvények, sorozatok

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A gyakorlati életből vett egyszerű példákban a kapcsolatok felismerése, lejegyzése, ábrázolása. A függvényeszlélet fejlesztése.	Változó mennyiségek közötti kapcsolatok, ábrázolásuk derékszögű koordinátarendszerben. Példák elsőfokú függvényekre. Példák konkrét sorozatokra.	Biztos tájékozódás a derékszögű koordinátarendszerben.

Geometria, mérés

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Sík és térszeglélet fejlesztése.	Alakzatok síkban, térben.	A pont, egyenes, szakasz fogalmának helyes használata.
A szimmetria felismerése a természetben, művészetben.	Példák egyszerű transzformációkra.	
Ismert alakzatok tengelyes tükröképének megszerkesztése.	A tengelyes tükrözés. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok.	Pont tengelyes tükröképének megszerkesztése.

Körző, vonalzó és a szögmérő használata. Megoldási terv készítése.	Háromszögek, négyszögek elemi tulajdonságai és speciális fajtái. A kör, körrel kapcsolatos fogalmak. Szögmásolás, szögfelezés. Téglalapok szerkesztése. Adott egyenesre merőleges szerkesztése.	Párhuzamos és merőleges egyenesek előállítás, szögmásolás, szakaszfelező merőleges szerkesztése.
Mérések, számítások a bővült számkörben.	Sokszögek kerülete.	Háromszögek, négyszögek kerületének kiszámítása.
A térszemlélet fejlesztése térbeli analógiák keresésével.	Testek építése. Téglatestek, felszíne, térfogata.	Téglatest felszíne és térfogata konkrét esetekben. A térfogat és űrtartalom mértékegységeinek átváltása.

Valószínűség, statisztika

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűségi játékok és kísérletek.	Konkrét feladatok kapcsán a biztos és a lehetetlen események felismerése.
Rendszerszemlélet fejlesztése. Megfigyelőképesség, elemző képesség fejlesztése. Adatok gyűjtése környezetünkben.	Adatok tervszerű gyűjtése, rendezése. Kördiagram. Adatok értelmezése, jellemzése, ábrázolása (például a leggyakoribb adat, szélső adatok).	
Számolási készség fejlesztése.	Átlagszámítás néhány adat esetén.	Néhány szám számtani közepének (átlagának) meghatározása.

A matematika teljesítmény értékelésekor figyelembe kell venni a tanulónak a nem szakrendszerű órákon nyújtott teljesítményét is.

7. ÉVFOLYAM

Gondolkodási módszerek

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készségek fejlesztése.	Matematikatörténeti érdekességek a tananyaghoz kapcsolva. Könyvtár és elektronikus eszközök felhasználása információk gyűjtésére, feldolgozására.	
A nyelv logikai elemeinek helyes használata.	Az „és”, „vagy”, „ha”, „akkor”, „nem”, „van olyan”, „minden” kifejezések jelentése.	Gondolatok (állítások, feltételezések, választások, stb.) világos, érthető szóbeli és írásbeli közlése.
	Egyszerű („minden”, „van olyan” típusú) állítások igazolása, cáfolata konkrét példák kapcsán.	Egyszerű állítások igazságának eldöntése.
A halmazszemlélet fejlesztése.	Példák konkrét halmazokra: részhalmaz, kiegészítő halmaz, unió, metszet.	
Szövegelemzés, lefordítás a matematika nyelvére, ellenőrzés.	Szöveges feladatok megoldása.	
A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. Tapasztalatszerzés az összes eset rendszerezett felsorolásában.	Változatos kombinatorikai feladatok megoldása különféle módszerekkel. Sorbarendezés, kiválasztás néhány elem esetén.	Sorbarendezés, kiválasztás legfeljebb 4 elem esetén.

Számтан, algebra

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Műveletek gyakorlása a racionális számkörben. Zsebszámológépek használata.	Műveletek a racionális számok körében.	Alapműveletek helyes elvégzése kis abszolútértékű egészek, törtek, tizedestörtek körében egyszerű esetekben.
A bizonyítási igény fejlesztése.	A hatványozás fogalma pozitív egész kitevőre. A hatványozás azonosságai konkrét példákon. Normálalak.	10 pozitív egész kitevőjű hatványai, 10-nél nagyobb számok normálalakja.
Következtetési képesség fejlesztése összetettebb feladatokban.	Arány, aránypár, arányos osztás, gyakorlati esetekben. Százalékszámítási és egyszerű kamatszámítási feladatok.	Egyenes és fordított arányosság felismerése és alkalmazása egyszerű konkrét feladatokban. Egyszerű százalékszámítási feladatok.
Matematikatörténeti érdekességek megismerése.	Prímtényező felbontás. Két szám legnagyobb közös osztója, legkisebb közös többszöröse. Egyszerű oszthatósági szabályok (3-mal, 9-cel, 8-cal, 125-tel, 6-tal).	Osztó, többszörös, két szám közös osztóinak, néhány közös többszörösének megkeresése.
Mindennapi szituációk összefüggéseinek leírása a matematika nyelvén, képletek értelmezése.	Egyszerű algebrai egész kifejezések, helyettesítési értékük	
	Egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel, mérlegelvével.	Egyszerű elsőfokú egy ismeretlenes egyenletek megoldása.
Szövegértelmezés.	Szöveges feladatok megoldása.	Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel is.

Összefüggések, függvények, sorozatok

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Táblázatok, grafikonok készítése konkrét hozzárendelések esetén. Tájékozódás a síkon a derékszögű koordináta-rendszer segítségével.	Két halmaz közötti hozzárendelések megjelenítése konkrét esetekben. Egyértelmű hozzárendelések ábrázolása a derékszögű koordináta-rendszerben.	
	Lineáris függvények. Példák nem lineáris függvényekre (pl.: $1/x$ függvény).	Lineáris függvények ábrázolása értéktáblázattal egyszerű esetekben.
Számolási készség fejlesztése a racionális számkörben.	Sorozatok vizsgálata (számtani sorozat).	Egyszerű sorozatok folytatása adott szabály szerint, néhány taggal megadott sorozat esetén szabály(ok) keresése.

Geometria

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Fejlesztés a gyakorlati mérések, és a mértékegységváltások helyes elvégzésében.	Mértékegységek átváltása konkrét gyakorlati példák kapcsán a kibővült számkörben.	Szög (fok), hosszúság, terület, térfogat, tömeg, űrtartalom, idő mérése a szabványos mértékegységeinek ismerete.
Állítások megfogalmazása, és igaz vagy hamis voltának eldöntése. Megoldási terv készítése kerület-, területszámítási feladatoknál.	Háromszögek magasságvonala, területe. Paralelogramma, trapéz, deltoid tulajdonságai, kerülete, területe. Kör kerülete, területe.	Háromszögek területének kiszámítása.
Transzformációs szemlélet fejlesztése.	Szögpárok (egyállású szögek, váltószögek, kiegészítő szögek).	
	Középpontos tükrözés. Középpontosan szimmetrikus alakzatok a síkban. Szabályos sokszögek.	Adott pont középpontos tükröképének megszerkesztése. Szögfelező szerkesztése.
Szerkesztési eljárások gyakorlása.	Nevezetes szögek szerkesztése. Háromszög szerkesztése	Háromszöggel kapcsolatos legegyszerűbb szerkesztések.

	alapesetekben. A háromszög egybevágósági esetei.	
A bizonyítási igény felkeltése.	A háromszög belső és külső szögeinek összege. A négyszögek belső szögeinek összege.	Háromszögek és konvex négyszögek belső szögeinek összege.
Térszemlélet fejlesztése.	egyenes hasábok, forgáshenger hálójá, tulajdonságai, felszíne, térfogata.	Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábok valamint a henger felismerése, jellemzése.

Valószínűség, statisztika

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűségi kísérletek egyszerű konkrét példák esetében.	
	Gyakoriság, relatív gyakoriság fogalma, tulajdonságai.	A gyakoriság fogalma.
Statisztikai adatok elemzése, értelmezése.	Adatok gyűjtése, rendszerezése, adatsokaság szemléltetése, grafikonok készítése.	Egyszerű grafikonok olvasása, készítése.

8. ÉVFOLYAM**Gondolkodási módszerek**

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Az igényes szóbeli és írásbeli közlés fejlesztése.	Gondolatok szóbeli és írásbeli kifejezése.	Szabatos, pontos írásbeli és szóbeli fogalmazás.
A bizonyítási igény Ellenpéldák szerepe a cáfolásban.	A matematikai bizonyítás előkészítése: sejtések, kísérletezés, módszeres próbálkozás, cáfolás.	
Könyvtár és egyéb informatikai eszközök használata.		
Szövegelemzés, értelmezés, lefordítás a matematika nyelvére. Az ellenőrzés, önellenőrzés igényének fejlesztése.	Szöveges feladatok értelmezése, megoldási terv készítése, a feladat megoldása és szöveg alapján történő ellenőrzése.	Szövegértelmezés egyszerű esetekben.
Rendszerszemlélet fejlesztése. A tanult ismeretek közötti összefüggések felismerése, azok értő alkalmazása	Elemek halmazokba rendezése, halmazok elemeinek felsorolása konkrét példák kapcsán. A tanult halmazműveletek alkalmazása konkrét feladatokban.	A tanult halmazműveletek felismerése két egyszerű, konkrét halmaz esetén.
Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.	Egyszerű kombinatorikai feladatok megoldása változatos módszerekkel (fádiagram, táblázatok készítése).	Sorbarendezés, kiválasztás legfeljebb 4-5 elem esetén, az összes eset felsorolása.

Számтан, algebra

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
	Racionális szám fogalma (véges, végtelen tizedestörtek), példák nem racionális számra. A négyzetgyök fogalma.	
A rendszerező képesség fejlesztése.	A természetes, egész és racionális számok halmazának kapcsolata.	
Számítások egyszerűsítése például azonosságok felismerésével. Zsebszámológépek alkalmazása.	Műveletek racionális számkörben. Eredmények becslése.	Alapműveletek helyes sorrendű elvégzése egyszerű esetekben a racionális számkörben.
A helyettesítési érték célszerű kiszámítása.	Algebrai egész kifejezések, képletek átalakításai. Szorzattá alakítás kiemeléssel egyszerű esetekben. Algebrai egész kifejezések szorzása, egyszerű esetekben.	Egyszerű algebrai egész kifejezések helyettesi értékek kiszámítása.
Ellenőrzés igényének fejlesztése.	Elsőfokú elsőfokúra visszavezethető egyenletek, elsőfokú egyenlőtlenségek megoldása. Alaphalmaz, megoldáshalmaz.	Elsőfokú egyenletek megoldása.
Szövegértelmezés, lefordítás a matematika nyelvére.	Szöveges feladatok megoldása.	Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel, egyenlettel.

Összefüggések, függvények, sorozatok

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A függvény szemlélet fejlesztése. Táblázatok, grafikonok készítése konkrét függvények esetén.	Függvények és ábrázolásuk a derékszögű koordináta-rendszerben. $x \mapsto x^2$; $x \mapsto x $ feltételnek eleget tevő pontok a koordináta-rendszerben.	$x \mapsto a \cdot x + b$ függvény és ábrázolása konkrét racionális együtthatók esetén.
Grafikus megoldási módszerek alkalmazása (lehetőség szerint számítógépen is).	Egy-ismeretlenes egyenletek grafikus megoldása. Sorozatok és vizsgálatuk (mértani sorozat).	

Geometria

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
A térszemlélet fejlesztése. Zsebszámológép használata.	A tanult testek áttekintése, ismerkedés a forgáskúppal, gúlával, gömbbel.	Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábok felszíne és térfogata.
A tanultak alkalmazása más tantárgyak és a mindennapi élet problémáinak megoldása során.	Eltolás a síkban. Vektor, mint irányított szakasz. Két vektor összege, különbsége.	Adott pont eltolása adott vektorral.
A transzformációs szemlélet fejlesztése.	Középpontos nagyítás és kicsinyítés konkrét arányokkal. Szerkesztési feladatok.	Kicsinyítés és nagyítás felismerése hétköznapi szituációkban.
A bizonyítási igény fejlesztése.	Pitagorasz-tétele.	Pitagorasz-tétel ismerete (bizonyítás nélkül).
Számolási készség fejlesztése.	Számításos feladatok a geometria különböző területeiről.	

Valószínűség, statisztika

FEJLESZTÉSI FELADATOK, TEVÉKENYSÉGEK	TARTALOM	A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűség előzetes becslése, szemléletes fogalma.	Relatív gyakoriság.
Adatsokaságban való eligazodás képességének fejlesztése.	Adathalmazok elemzése (módusz, medián) és értelmezése, ábrázolásuk. Grafikonok készítése, elemzése.	Leggyakoribb és középső adat meghatározása kisszámú konkrét adathalmazban. Grafikonok készítése, olvasása egyszerű esetekben.

IDEGEN NYELV: ANGOL, NÉMET, FRANCIA

5-8. OSZTÁLY

Célok és feladatok

Az ötödik évfolyam megkezdésekor már minden diák (legalább) egy éve tanulja az idegen nyelvet. Megértik a tanár kéréseit, óravezetését, ismerősek a feladattípusok, órai tevékenységek, motiváltak, bíznak magukban, és néhány alapvető stratégiát már használnak.

A négy tanév céljai között első helyen áll a motiváció fenntartása, a gyerekek sikerélményhez juttatása értelmes munkával. Továbbra is a receptív készségek (hallott és olvasott szöveg értése) fejlesztése áll a középpontban, mivel a produktív készségeket (beszéd és írás) a receptív készségek közvetve fejlesztik. Az évek előrehaladtával egyre nagyobb hangsúlyt kap a beszédkészség. Lényeges nevelési cél a diákok olvasási igényének kialakítása és fejlesztése érdekes, könnyített vagy eredeti, illusztrált hosszabb szövegek olvastatásával.

A témakörök felölelik a tanterv egyéb tantárgyi tartalmait, hiszen a nyelvet nem önmagáért használjuk, hanem információszerzésre, illetve információ-feldolgozásra. A kereszttantervi törekvések hozzájárulnak az idegen nyelvi tananyag érthetővé tételéhez, de a tartalmakat más szempontból, másképp csoportosítva dolgozzuk fel, nehogy unalmassá váljanak.

A 10–14 éves korosztály nyelvelsajátítása során jobban támaszkodik memóriájára, mint a célnyelv szabályrendszerére, de egyre inkább képes szabályszerűségeket észrevenni a nyelvben. A szabályok ismerete ugyanakkor csak kismértékben segíti nyelvi fejlődésüket. A nyelvhasználatban a folyamatosság erősségük a nyelvhelyességgel szemben, de emellett szükség van a legfontosabb struktúrák automatizálására is. Cél, hogy esetleges nyelvi hibáikat maguk vegyék észre és javítsák, így segíthetjük őket autonóm nyelvtanulóvá válni.

A négy év során a diákoknak el kell jutniuk a nyelvtanulási stratégiák olyan szintű használatához, melyek lehetővé teszik számukra az osztályterem falain kívüli idegen nyelvi hatások (filmek, zene, tévéműsorok, újságok) hasznosítását és az irányított önálló haladást.

A nyolcadik osztály végére nyelvtudásuk eléri azt a mérhető szintet, mellyel képesek ismert témakörökben idegen nyelvű információt megérteni és adni, interakciókban sikerrel részt venni.

Fejlesztési követelmények

A tanuló képes idegen nyelvű információt megérteni és adni, interakcióban sikerrel részt venni. Képes a tanárral és társaival a célnyelven együttműködni a nyelvórai feladatok megoldásában. Továbbfejleszhető nyelvtanulási stratégiákat használ. Kialakul az igény benne, hogy az osztálytermen kívüli idegen nyelvi hatásokat (pl. reklám, popzene) is megpróbálja hasznosítani.

Témalista (ajánlás)

- Én és a családom: személyi adatok; foglalkozások; otthoni teendők, kötelességek; családi ünnepek.
- Emberi kapcsolatok: barátság; emberek külső és belső jellemzése.
- Tágabb környezetünk: falu, kisváros, nagyváros, ország; a lakóhely bemutatása.
- Természeti környezetünk: a természet megóvása; Földünk nevezetes tájai; veszélyeztetett növények és állatok.
- Az iskola világa: az iskola bemutatása; az ideális órarend; az ideális iskola.
- Egészséges életmód.
- Étkezés: étkezési szokások nálunk és más országokban; különleges ételek és ételreceptek.
- Vásárlás: mindennapi bevásárlás; ajándékok ünnepekre.
- Utazás: utazási előkészületek; a kedvenc közlekedési eszközöd.

- Szabadidő és szórakozás: sport az iskolában és az iskolán kívül; tévé, videó, számítógép és olvasás.

5. ÉVFOLYAM

Tartalom

A kommunikációs szándékokra és a fogalomkörökre vonatkozó nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket a kerettanterv hat nyelvre, kétéves bontásban tartalmazza.

Kommunikációs szándékok

(lásd a 6. évfolyam kerettanternél)

Fogalomkörök

(lásd a 6. évfolyam kerettanternél)

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel kifejezett kérést, utasítást megért, arra cselekvéssel válaszol;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdéseket megért;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerűen megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr.

Beszédkésztség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre néhány szóban, vagy egyszerű mondatban válaszol;
- tanult minta alapján egyszerű mondatokat mond, kérdéseket tesz fel;
- megértési probléma esetén segítséget kér.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatokat megért;
- ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokból álló rövid szövegben fontos információt megtalál;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megérti.

Íráskésztség

A tanuló

- ismert nyelvi elemekből álló rövid mondatokat helyesen lemásol.

6. ÉVFOLYAM

Tartalom

A kommunikációs szándékokra és a fogalomkörökre vonatkozó nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket a kerettanterv hat nyelvre, kétéves bontásban tartalmazza.

Kommunikációs szándékok

Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok:

- megszólítás,
- köszönés, elköszönés,
- köszönet és arra reagálás,
- bemutatkozás,
- érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás,
- bocsánatkérés és arra reagálás,
- gratuláció, jókívánságok és arra reagálás.

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:

- egyetértés, egyet nem értés,
- tetszés, nem tetszés.

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok:

- dolgok, személyek megnevezése, leírása,
- információkérés, információadás,
- igenlő vagy nemleges válasz,
- tudás, nem tudás.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok:

- kérés,
- javaslat és arra reagálás,
- meghívás és arra reagálás,
- kínálás és arra reagálás.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok:

- visszakérdezés,
- nem értés,
- betűzés kérése, betűzés.

Fogalomkörök

- cselekvés, történés, létezés kifejezése,
- birtoklás kifejezése,
- térbeli viszonyok,
- időbeli viszonyok,
- mennyiségi viszonyok,
- minőségi viszonyok,
- modalitás,
- esetviszonyok,
- logikai viszonyok,
- szövegösszetartó eszközök.

A továbbhaladás feltételei***Hallott szöveg értése***

A tanuló

- utasításokat megért, azokra cselekvéssel válaszol;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megérti.

Beszédképesség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatokban válaszol;
- tanult minta alapján egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz,
- kérdéseket tesz fel;
- megértési probléma esetén segítséget kér;
- tanult minta alapján egyszerű párbeszédben részt vesz.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokat megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló rövid szöveg lényegét megérti.

Írásképesség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokat helyesen lemásol.

7. ÉVFOLYAM**Tartalom**

A kommunikációs szándékokra és a fogalomkörökre vonatkozó nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket a kerettanterv hat nyelvre, kétéves bontásban tartalmazza.

Kommunikációs szándékok

(lásd a 8. évfolyam kerettantervénel)

Fogalomkörök

(lásd a 8. évfolyam kerettantervénel)

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló

- megérti az utasításokat, azokra cselekvéssel válaszol;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűri;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megért;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből kikövetkezteti.

Beszédkésztség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz,
- kérdéseket tesz fel,
- eseményt mesél el;
- megértési probléma esetén segítséget kér;
- beszélgetést kezdeményez, befejez.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- egyszerű, képekkel illusztrált szöveget megért;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti.

Íráskésztség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott rövid szöveget diktálás után leír;
- egyszerű, strukturált szöveget (baráti üzenet, üdvözlés) létrehoz;
- ismert struktúrák felhasználásával tényszerű információt közvetítő szöveget ír.

8. ÉVFOLYAM

Tartalom

A kommunikációs szándékokra és a fogalomkörökre vonatkozó nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket a kerettanterv hat nyelvre, kétéves bontásban tartalmazza.

Kommunikációs szándékok

Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok:

- megszólítás,
- köszönés, elköszönés,
- bemutatás, bemutatkozás,
- érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás,
- engedélykérés és arra reagálás,
- köszönet és arra reagálás,
- bocsánatkérés és arra reagálás,
- gratuláció, jókívánságok és arra reagálás,
- személyes levélben megszólítás, és elbúcsúzás.

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:

- sajnálkozás,
- öröm,
- elégedettség, elégedetlenség,
- csodálkozás,
- remény,
- bosszúság.

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:

- véleménykérés és arra reagálás,
- valaki igazának az elismerése és el nem ismerése,
- egyetértés, egyet nem értés,
- tetszés, nem tetszés,
- akarat, kívánság, képesség, szükségesség, lehetőség,
- ígéret,
- szándék, ,
- dicséret.

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok:

- dolgok, személyek megnevezése, leírása,
- események leírása,
- információkérés, információadás,
- igenlő vagy nemleges válasz,
- tudás, nem tudás,
- bizonyosság, bizonytalanság.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok:

- kérés,
- tiltás, felszólítás,
- javaslat és arra reagálás,
- meghívás és arra reagálás,
- kínálás és arra reagálás.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok:

- visszakérdezés, ismétléskérés,
- nem értés,
- betűzés kérése, betűzés,
- felkérés lassabb, hangosabb beszédre.

Fogalomkörök

- cselekvés, létezés, történés kifejezése.
- birtoklás kifejezése,
- térbeli viszonyok,
- időbeli viszonyok,
- mennyiségi viszonyok,
- minőségi viszonyok,
- modalitás,
- esetviszonyok,
- logikai viszonyok,
- szövegösszetartó eszközök.

A továbbhaladás feltételei**Hallott szöveg értése**

A tanuló

- utasításokat megért, azokra cselekvéssel válaszol;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, megfogalmazott kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kb. 100 szavas szövegből kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott kb. 100 szavas szövegben képes a lényeges információt a lényegtelentől elkülöníteni.

Beszédkésztség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz,
- kérdéseket feltesz,
- eseményeket elmesél;
- megértési probléma esetén segítséget kér;
- egyszerű párbeszédben részt vesz.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- egyszerű történetet megért;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott kb. 100 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelenétől elkülöníti.

Íráskészség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget diktálás után leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz;
- egyszerű, strukturált szöveget (üzenet, üdvözlés, baráti levelet) létrehoz;
- ismert struktúrák felhasználásával tényszerű információt közvetítő kb. 50 szavas szöveget ír.

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

5–8. ÉVFOLYAM

Célok és feladatok

A történelem – mint múltismeret – a társadalom kollektív memóriájaként az emberi azonosságtudat egyik alapja. A nemzeti; az európai és az egyetemes emberi identitást formálja, erősíti. A történelemből ugyanakkor az is kitűnik, hogy az egyes népek, nemzetek kölcsönösen egymásra vannak utalva. A kölcsönös függőség megértése átfogó világtörténelmi látásmódot, a különbségek tudomásul vétele a kultúrák sajátos értékeinek és érdekeinek megismerését és tiszteletben tartását kívánja.

A tantárgy feladata elsősorban a történelmi szemlélet fejlesztése. Annak tudatosítása, hogy a széles értelemben vett emberi műveltség minden eleme felhalmozási folyamat eredménye. A történelem és állampolgári ismeretek tantárgy célja ebből következően az, hogy megértesse a folyamatosság és a változás-változtatás történelmi szerepét, és ezen keresztül mutassa meg, hogy minden nemzedéknek megvan a maga felelőssége a történelem alakításában. Mindez a jelen ellentmondásos folyamataiban való eligazodást is szolgálja.

Az általános iskolai munkának a múltat élményszerűen megjelenítő történetek tanításán kell alapulnia. A 10–12 éveseket általában a konkrét gondolkodás jellemzi. Az 5–6. évfolyamos tanulók a történelmi tényeket, fogalmakat, összefüggéseket a megelevenített eseményekből és jelenségekből – a történetekből – kiindulva érthetik meg a legkönnyebben. A történet a múlt színes, sodró valóságának szintézise, amely az elmúlt korokat átélhetővé, érzékelhetővé, szemlélhetővé teszi. Ezt a képszerűen megjelenített múltat már az 5-6. évfolyamokon is elemzés tárgyává kell tenni, le kell vonni a megfelelő következtetéseket, általánosításokat, és azokat bele kell helyezni a történelmi ismeretek rendszerébe. A történettanítás tehát nem helyettesíti, csupán megalapozza a történelemtanítást.

A 7–8. évfolyamok történelemtanítása – a korábbi évfolyamok eredményeire támaszkodva – a múlt valóságát összetettebben, teljesebben, az általánosítás magasabb szintjén, sokoldalúbb történelmi összefüggésekbe ágyazva dolgozza fel. Ezekben az évfolyamokon a történelmet már nemcsak a jellemző életképek bemutatásával, hanem a kiemelkedő események fonalára fűzve, történetileg tanítjuk. Alkalmazkodva az adott fejlődési szinthez a képszerű megjelenítésre – a történettanításra – azonban ekkor is szükség van. Mindezek együtt alkalmassá tehetik a tanulókat arra, hogy a történelem megismerésének, elemzésének alapvető módszereit elsajátítsák.

A tanulóknak arra is szükségük van, hogy a múlt ismerete mellett megértsék saját korukat. Az állampolgári ismeretek tanításának célja, hogy a diákok el tudjanak igazodni a jelen bonyolult közéletében, értsék a jogilag szabályozott demokratikus viszonyok rendszerét, működését. Így a tantárgy tanítása alapot ad a demokratikus közéletben való tudatos részvételhez.

Fejlesztési követelmények

A történelem és állampolgári ismeretek tantárgy fontos szerepet játszik az ismeretszerzési és -feldolgozási képességek kialakításában és fejlesztésében. Szükséges, hogy a tanulók ismereteket szerezzenek saját emberi-társadalmi környezetükből, történetekből, képekből, a tömegkommunikációs eszközökből, egyszerű statisztikai adatokból, grafikonokból,

diagramokból, tárgyi és szöveges forrásokból és más ismerethordozókból. Fontos, hogy ezeket az ismereteket egyre önállóbban és egyre kritikusabban értelmezzék, s belőlük következtetéseket tudjanak levonni.

A tananyag-feldolgozás folyamatában a diákok sajátítsák el a sokoldalú információgyűjtés és -felhasználás képességét, a legfontosabb kézikönyvek, lexikonok, atlaszok használatát. Legyenek képesek a legfontosabb történelmi fogalmak és kifejezések készségi szintű alkalmazására.

A különböző információk feldolgozása során legyenek képesek különbséget tenni tények és vélemények között, tanulják meg az információt kritikusan szemlélni, a történelmi-társadalmi jelenségek összefüggéseit megkeresni, e jelenségeket összehasonlítani.

Konkrét ismeretekhez kapcsolódóan ismerjék fel a folyamatosság és a változások szerepét a történelmi folyamatokban, tudatosítsák, hogy a folyamatosságnak, az értékek megőrzésének nagy szerepe van a társadalom életében. A tananyag feldolgozása során ismerjék meg azokat az alapvető elemzési, értelmezési szempontokat, módszereket, amelyek segítségével képesek lesznek kialakítani véleményüket személyekről, helyzetekről, eseményekről, intézményekről. Ennek alapján véleményüket egyre árnyaltabban tudják megindokolni.

A történelemtanításnak-tanulásnak a tanulók szóbeli és írásos kifejezőképességének fejlesztésében is jelentős szerepe van. A tanulók szerezzenek gyakorlatot események elbeszélésében, különféle szövegek reprodukálásában. Tanuljanak meg írásban válaszolni szóbeli és írásbeli kérdésekre, vázlatot, felelettervet írni, jegyzetelni. Legyenek képesek rövid beszámolót, kiselőadást tartani egy-egy témáról különböző információk alapján. Sajátítsák el a kulturált vita technikáit és szabályait. Véleményüket lényegre törően és érvekkel alátámasztva fejtsek ki. Ugyanakkor legyenek képesek a másik fél véleményét is pontosan megérteni és figyelembe venni hozzászólásaikban.

A történelmi események időben és térben játszódnak, hatékony történelmi tudat nem alakulhat ki időbeli és térbeli tájékozódási képesség nélkül. Ennek gyakorlására ezért mind a négy évben folyamatosan szükség van. Az évszámok segítségével történő tájékozódó képesség fejlesztése mellett a tanulóknak el kell sajátítaniuk az idő tagolásának módszerét. A tanulóknak az eseményeket térben is el kell tudni helyezniük. Gyakorlatot kell szerezniük különböző méretarányú térképek olvasásában és annak megítélésében, hogy a földrajzi környezet hogyan hat egy-egy országra, térségre.

5. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Képi információk gyűjtése.
Lelet és rekonstrukció összevetése.
Rekonstrukciós rajzok és néprajzi képi források összehasonlítása.
Az egyes korszakok jellemző tárgyainak, szerkezetek működésének felderítése, ismertetése.
Tájékozódás könyvtárban az egyes történelmi személyiségekkel, eseményekkel kapcsolatos gyermekirodalomban.
Párhuzamok keresése a megismert történelmi élethelyzetek, események és mai éltünk között.
Annak felderítése, hogy milyen környezeti változások erednek az ókorból.
Információk gyűjtése a tankönyv és olvasókönyv szövegéből.
Annak felismerése, hogy a gondolatok rögzítésének, az írás feltalálásának milyen jelentősége volt az emberiség történetében.
A tanári elbeszélés megjegyzése.
Képi és szöveges információk együttes kezelése.
Képek jellemző vonásainak kiemelése, rendszerezése.

Kifejezőképességek

Történelmi személyiségek jellemzése.

Kérdés megfogalmazása egy-egy történelmi témáról.

A megismert történelmi fogalmak alkalmazása élőbeszédben.
Rajz, festmény, modell készítése történelmi eseményről, helyszínről, élethelyzetről.
Történelmi személyek vagy csoportok konkrét tetteinek megokolása.
Történelmi szituációk eljátszása, megjelenítése.
Egyszerű írásos források szövegének megértése, értelmezése tanári segítséggel.
Történetek mesei és valóságos elemeinek megkülönböztetése tanári segítséggel.

Tájékozódás időben

Történelmi események időrendbe állítása.
Az őskor és ókor megkülönböztetése.
A jelen, a múlt és a régmúlt megkülönböztetése.
A Kr.e, Kr.u, illetve az évtized, évszázad, évezred fogalmak megértése, gyakorlása.

Tájékozódás térben

A kerettantervben felsorolt helyekhez események kapcsolása.
Az események helyszíneinek megnevezése.
A kerettanterv követelményeiben felsorolt helyek felismerése, megmutatása különböző méretarányú térképen.
Távolságbecslés különböző léptékű térképeken, számítás.
A földrajzi és a történelmi atlasz összehasonlítása az egyes időszakoknak és helyszíneknek megfelelően.
Térképolvásás a térkép grafikái és a megismert térképjelek segítségével.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Élet az őskorban	<p>Az ősember nyomai a Földön. Hogyan élt a gyűjtögető, halászó, vadászó ember. A földművelő és az állattenyésztő ember. Az első mesterségek és a csere kialakulása. Természeti népek napjainkban. Varázslat és művészet. <i>Fogalom:</i> őskor, ősember, régészet, eszközhasználat és eszközkészítés, munkamegosztás, gyűjtögetés, vadászat, halászat, földművelés, állattenyésztés, termelés, kézművesség, csere, , , mágia (varázslat),</p>
	<i>Évszám:</i> nagyon régen, régen
Az ókori Kelet világa	<p>A történelem korszakai. □Egyiptom, „a Nílus ajándéka”. □A rejtélyes piramisok. □Történetek Mezopotámiából. □Az írás kialakulása. □Mítoszok és mondák az ókori keletről.</p>
	<i>Fogalom:</i> ókor, öntözéses földművelés, fáraó, piramis, építészet, szobrászat, múmia, hieroglifa, többistenhit, város, birodalom, ékírás
	<i>Helynév:</i> Egyiptom, Nílus, Mezopotámia, Tigris, Eufrátesz,
	<i>Évszám:</i> Kb. 5000 éve
Ószövetségi történetek	<p>A Biblia. Bibliai tájak. Ószövetségi történetek</p>
	<i>Fogalom:</i> Biblia, Ószövetség, egyistenhit
	<i>Név:</i> Ádám, Éva, Noé, Mózes, Dávid vagy Salamon
	<i>Helynév:</i> Jeruzsálem
Az ókori görögök életéből	<p>Történetek a görög mondavilágból. Görög istenek és az olimpiai játékok. Hajó és kereskedelem. Görög városállamok: Athén és Spárta. Hősök és csaták. Athén Periklész korában. Az athéni népgyűlés. Történetek Nagy Sándorról.</p>
	<i>Fogalom:</i> városállam, piac, kereskedelem, népgyűlés, démosz, demokrácia, mítosz, színház
	<i>Név:</i> Zeusz, Pallasz Athéné, Dareiosz, Xerxész, Miltiádész, Periklész, Nagy Sándor
	<i>Helynév:</i> Olümposz, Olümpia, Athén, Spárta, Perzsa Birodalom, Alexandria
	<i>Évszám:</i> kb. 2500 éve

Az ókori Róma évszázadai	Mondák Róma alapításáról, a királyságról és a köztársaságról. Hadvezérek és csaták: a pun háborúk történetéből. Szabadok és rabszolgák. Julius Caesar és hadserege. Történetek Augustusról. Egy ókori nagyváros: Róma – vízvezetékek, fürdők, amfiteátrumok, bérházak. A rómaiak Magyarország területén. A népvándorlás viharában.
	<i>Fogalom:</i> királyság, köztársaság, rabszolga, gladiátor, császár, provincia, amfiteátrum, barbár, népvándorlás
	<i>Név:</i> Romulus, Hannibál, Julius Caesar, Augustus
	<i>Helynév:</i> Itália, Róma, Karthágó, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum (és egy lakóhelyhez közeli római kori település)
	<i>Évszám:</i> kb. 1500 éve
A kereszténység születése	Történetek Jézus életéről. A kereszténység fő tanításai. A keresztény időszámítás.
	<i>Fogalom:</i> keresztény, evangélium, megváltó, apostol, vallás, egyház, püspök
	<i>Név:</i> Jézus, Mária, József,
	<i>Helynév:</i> Betlehem
A magyar történelem kezdetei	<i>Évszám:</i> 476
	A magyar nép eredete: mondák és valóság. Az Uráltól a Kárpát-medencéig. A honfoglalás.
	<i>Fogalom:</i> finnugor, őshaza, nomád pásztorkodás, nemzetség, törzs, törzsszövetség, fejedelem, táltos, honfoglalás
	<i>Név:</i> Álmos, Árpád
	<i>Helynév:</i> Urál, Volga, Levédia, Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence
<i>Évszám:</i> 895	
Mindennapi élet, életmódtörténet	<i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:</i> Gyűjtögető, halászó, vadászó életmódot folytató népek napjainkban. A család és a gyermek az ókori Görögországban és napjainkban.

A továbbhaladás feltételei

A diák tudjon különbséget tenni a történelem forrásai (tárgyi, írásos, szóbeli) között. Tudja, hogy a tanult történetek közül melyik történt előbb, melyik később, mennyivel – a kerettantervben megadott lépték szerint. Tudja, hogy az egyes történetek eseményeihez milyen nevek, helyszínek kapcsolhatók. Tudjon tanult történetet elmondani kérdések alapján a kerettantervben megjelölt fogalmak felhasználásával. Tudja a tanult történetek eseményeinek helyszíneit különböző léptékű térképeken megmutatni. Tudjon kérdéseket feltenni a tanult történetekhez. Tudjon különbséget tenni a történetek mesei és valóságos eseményei között. Tudjon elvégezni egyszerű kronológiai számításokat.

6. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Képi információk gyűjtése egy adott témáról.

Korabeli építészeti és tárgyi emlékek megfigyelése eredeti helyükön.

Korabeli használati tárgyak, leletek funkcióinak, használatának felismerése.

A középkorból eredeztethető környezeti változások felderítése tanári segítséggel.

Tájékozódás a korosztálynak készült a történelmi tárgyú lexikonok, enciklopédiák, ismeretterjesztő könyvek körében. Használatuk megismerése.

Egyszerűbb korabeli írásos források olvasása (legenda, krónika, históriás ének, emlékirat).

A kerettantervben megjelölt személyiségek, fogalmak összekapcsolása.

Egyszerű mennyiségi mutatók (lakosság, terület,) gyűjtése, értelmezése.

A hírközlés kezdetei, a könyvnyomtatás jelentőségének felismertetése.

A képek közti összefüggések felismerése, rendszerezése.

Tárgyi és építészeti emlékek vizsgálata a velük kapcsolatos kérdésekre adandó válaszok útján.

Oktatófilmek elemzése tanári segítséggel.

Egyszerű mennyiségi adatok összevetése.

Vázlat készítése tanári segítséggel.

A középkorból eredeztethető ma is élő népi hagyományok, szokások gyűjtése.

Kifejezőképességek

A látott építészeti, tárgyi emlékek reprodukálása emlékezetből.

Kérdés és válasz megfogalmazása egy-egy történelmi témáról.

Összefüggő élőbeszéd gyakorlása megadott történelmi témáról a megismert fogalmak felhasználásával.

Adott korszakban, szituációban élt ellentétes történelmi személyiségek jellemzése

Életképek összeállítása és megjelenítése adott témáról előzetes kutatómunka alapján, tanári segítséggel.

Kérdések megfogalmazása egyszerű korabeli írásos forrásokról, tanári segítséggel.

Tájékozódás időben

A történetek alapján elkülöníthető korszakok jellegzetességeinek felismerése tanári segítséggel.

A történelmi múlt jelenben való továbbélésének felismerése.

Történelmi események időrendbe állítása.

Annak gyakorlása konkrét példák segítségével, hogy a különböző területeken végbement események közül melyik történt előbb, melyik később.

Tájékozódás térben

A földrajzi elhelyezkedés és a történetekben megjelenő események összefüggéseinek felismerése tanári segítséggel.

Országok területi változásainak megfigyelése különböző történelmi atlaszokon.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Képek a középkori Európa életéből	Nagy Károly birodalmában. □Az arab hódítás. □A középkori egyház. □A kolostorok világa: oklevelek, krónikák, legendák. □Milyen volt a középkori uradalom és falu? Hűbérurak és hűbéresek. □A középkori várak. □A lovagi élet. □A középkori városok. □Céhmesterek és kereskedők. □Európa a XV. században.
	<i>Fogalom:</i> középkor, iszlám, kalifa, pápa, szent, ereklye, eretnek, kolostor, szerzetes, kódex, uradalom, robot, jobbágy, jobbágytelek, nyomásos gazdálkodás, hűbérúr, hűbéres, vár, lovas, középkori város, kiváltság, polgár, adó, vám, céh, járványok, távolsági kereskedelem, kereslet-kínálat <i>Név:</i> Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, Szent Ferenc <i>Helynév:</i> Frank Birodalom, Arab Birodalom, Mekka, Bizánc, Német-római Császárság, <i>Évszám:</i> 800
Magyarország az Árpádok idején	Letelepedés – kalandozó hadjáratok. Géza és I. István. István király udvarában. László és Könyves Kálmán. A tatárjárás. Kultúra az Árpád-korban.
	<i>Fogalom:</i> kalandozás, vármegye, tized, ispán, tatár, kun
	<i>Név:</i> Géza fejedelem, I. István, Gellért püspök, I. László, Könyves Kálmán, Julianus barát, IV. Béla
	<i>Helynév:</i> Esztergom, Székesfehérvár, Erdély, Buda, Muhi <i>Évszám:</i> 1000, 1241–1242, 1301
Virágzó középkor Magyarországon	Károly Róbert. Nagy Lajos, a lovagkirály. Zsigmond, a császár és király. Egy középkori magyar város. Hunyadi János. Mátyás király. Bárók, nemesek, jobbágyok. Mohács. Buda elfoglalása.
	<i>Fogalom:</i> Aranyforint, bandérium, nemes, báró, ősiség, kilenced, kormányzó, végvár
	<i>Név:</i> I. Károly, I. Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, I. Mátyás, Dózsa György, II. Lajos, I. Szulejmán
	<i>Helynév:</i> Bécs, Nándorfehérvár, Visegrád, Mohács <i>Évszám:</i> 1456, 1514, 1526, 1541
Az újkor kezdetén	Felfedezők és hódítók. Harc a tengerekért. Szemben a pápával: Luther és Kálvin. A Napkirály udvarában - XIV. Lajos. Ablak Európára – I. Péter. Az Európán kívüli világ. Kultúra és tudományok az újkor kezdetén.
	<i>Fogalom:</i> újkor, azték, inka, felfedező, gyarmat, világkereskedelem, manufaktúra, bankár, hitel, reformáció, protestáns, katolikus megújulás, parlament
	<i>Név:</i> Kolumbusz, Magellán, Luther, Kálvin, XIV. Lajos, I. Péter,

	Gutenberg, Leonardo da Vinci, Galileo Galilei
	<i>Helynév:</i> Amerika, Versailles, Párizs, London, Szentpétervár
	<i>Évszám:</i> 1492, 1517
Magyarország az újkor kezdetén	Török világ Magyarországon. A várháborúk hősei. Életképek a királyi Magyarországról. Erdély aranykora. Történetek a függetlenségi küzdelmekről. Buda visszafoglalása. II. Rákóczi Ferenc szabadságharca.
	<i>Fogalom:</i> szpáhi, janicsár, pasa, végvár, kuruc, labanc
	<i>Név:</i> Dobó István, Zrínyi Miklós, Bocskai István, Bethlen Gábor, II. Rákóczi Ferenc
	<i>Helynév:</i> Királyi Magyarország, Hódoltság, Erdélyi Fejedelemség, Gyulafehérvár, Eger, Szigetvár, Pozsony, Isztambul
	<i>Évszám:</i> 1552, 1686, 1703–1711
Mindennapi élet, életmódtörténet	<i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:</i> Mátyás király asztalánál – az étkezés történetéből. Pestis, himlő, kolera-járványok a középkortól napjainkig.

A továbbhaladás feltételei

A diák legyen képes a korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni. Tudjon információt gyűjteni adott történelmi témában, tanári segítséggel. Tudjon tanult történetet önállóan elmesélni a kerettantervben megjelölt fogalmak felhasználásával. Tudja a tanult történet lényegét kiemelni. Tudjon különböző korszakokat térképen beazonosítani. Tudjon távolságot becsülni és számításokat végezni történelmi térképen.

7. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Információk gyűjtése statisztikai adatokból.

Önálló kutatás adott témában, melynek végeredménye rövidebb összefoglaló kiselőadás vagy esszé.

Könyvtári kutatás megadott témában és szempontok alapján kézikönyvekből és ismeretterjesztő művekből.

Korabeli írásos források összevetése megadott szempontok alapján.

Történelmi személyiségek korabeli és utólagos megítélésének összevetése.

Különböző típusú képi információk gyűjtése egy adott témához.

Írásos források összegyűjtése megadott szempontok alapján.

A hírközlési forradalom jelentőségének megértése.

Anyaggyűjtés tanári segítséggel több szempontból egy adott témában.

Különböző képi információk jellegzetességeinek felismerése.

Valamely kijelölt téma többszemponútú feldolgozása csoportmunkában, tanári irányítással.

A XIX. századi történelmi eseményekről szóló dalok, történetek, mondák feldolgozása.

Kifejezőképességek

Összehasonlító diagramok, grafikonok, táblázatok készítése különböző statisztikák adatainak felhasználásával.

Szerepjáték: valamely korszak jellemző alakjának egyes szám első személyű bemutatása.

Vázlat készítése csoportmunkában.

Összefüggő felelet megadott történelmi témáról, a megismert fogalmak felhasználásával.

A megismert tematikus rajzok, ábrák élőlőszóban való megelevenítése.

Tájékozódás időben

Az egyetemes és a magyar történelem eseményeinek összevetése térkép alapján.

Gazdasági, társadalmi, technikai jelenségek összefüggéseinek, változásának, fejlődésének felismertetése.

Térségek gazdasági, politikai, társadalmi, technikai jelenségeinek időbeli, térbeli összevetése.

Ma is előforduló jelenségek, konvenciók, eszmék, intézmények felismerése, összevetése mai jellegzetességeikkel.

Kronologikus táblázatok önálló készítése.

Események egyidejűségének megállapítása, történelmi események elhelyezése az időben.

Tájékozódás térben

A tanult időszak időbeli és térbeli változásainak felismertetése történelmi térképek összehasonlítása.

Országok területi változásainak megfigyelése különböző térképeken.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
A polgári átalakulás kora	Az Amerikai Egyesült Államok megalakulása. Eszmék, személyiségek és események a felvilágosodás és a francia forradalom korából. Napóleon és Európa. A mezőgazdaság és a gépek forradalma. Az ipari forradalom társadalmi következményei. Életmód a kapitalizáló Európa-ban.
	<i>Fogalom:</i> alkotmány, emberi jogok, felvilágosodás, népfelség elve, hatalmi ágak, forradalom, jakobinus, terror, nemzet, ipari forradalom, mezőgazdasági forradalom, gyár, vállalkozó, haszon, tőkés, bérmunkás, kapitalizmus
	<i>Név:</i> Washington, Rousseau, XVI. Lajos, Robespierre, Napóleon, Watt, Stephenson
	<i>Helynév:</i> Boston, Waterloo
	<i>Évszám:</i> 1776, 1789, 1815
Képek a XVIII. századi Magyarországról	Mária Terézia és II. József. A soknemzetiségű Magyarország. A francia forradalom és a napóleoni háborúk hatása Magyarországon.
	<i>Fogalom:</i> betelepítés, bevándorlás úrbérrendezés, állandó hadsereg, vallási türelem, államnyelv, oktatáspolitikai
	<i>Név:</i> Mária Terézia, II. József
	<i>Évszám:</i> 1740–1780
A polgárosodás kezdetei Magyarországon	Országgyűlések Pozsonyban. A magyar nyelv ügye. Gróf Széchenyi István. Kossuth Lajos. Életképek a reformkori Magyarországon. 1848. március 15-e. Polgári törvények. Nemzetiségek ébredése. Képek a szabadságharc csatáiból.
	<i>Fogalom:</i> országgyűlés, arisztokrácia, alsótábla, felsőtábla, reformkor, közteherviselés, örökváltság, zsellér, nyilvánosság, cenzúra, sajtószabadság, választójog, felelős kormány, jobbágyszabadság, nemzetiség, honvédség, trónfosztás
	<i>Név:</i> gróf Széchenyi István, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Petőfi Sándor, gróf Batthyány Lajos, Görgey Artúr, Bem
	<i>Helynév:</i> Debrecen, Isaszeg, Világos, Arad
	<i>Évszám:</i> 1830–1848, 1848. március 15., 1849. október 6.
Nemzetállamok kora	Az amerikai polgárháború. Új európai nemzetállamok. Az állam új feladatai: oktatásügy, egészségügy, szociálpolitika. Versenyben a világ felosztásáért. A modern társadalmi csoportok, életmódjuk. A sokarcú munkásmozgalom fő áramlatai.
	<i>Fogalom:</i> polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, monopólium,

	szociálpolitika, gyarmatbirodalom, szakszervezet, anarchisták, szocializmus, szociáldemokrácia, utópia, tömegkultúra, központi hatalmak, antant
	<i>Név:</i> Bismarck, Garibaldi, Lincoln, Edison, Marx
	<i>Helynév:</i> Németország, Olaszország
	<i>Évszám:</i> 1861–1865, 1871
A dualizmus kora	Magyarország a szabadságharc bukása után. A kiegyezés. Képek a politikai életről. Gazdasági felzárkózás. A polgárosodó magyar társadalom. Világváros születik: Budapest. A millennium: sikerek és válságjelek.
	<i>Fogalom:</i> emigráció, kiegyezés, közös ügyek, polgárosodás, dzsentri, nagypolgárság, kispolgárság, asszimiláció, millennium
	<i>Név:</i> Ferenc József, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös József, Tisza Kálmán
	<i>Helynév:</i> Osztrák-Magyar Monarchia, Budapest
	<i>Évszám:</i> 1867, 1867–1916
Az első világháború	A háború okai, céljai és jellege Forradalom, Oroszországban. Győztesek és vesztesek.
	<i>Fogalom:</i> villámháború, állóháború, hátország, békerendszer, bolsevik, szovjet
	<i>Név:</i> Lenin
	<i>Évszám:</i> 1914–1918, 1917
Mindennapi élet, életmódtörténet	<i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:</i> Oktatás a dualista Magyarországon. Mágnesek, polgárok, parasztok, cselédek, társadalom és életmód

A továbbhaladás feltételei

Készítsen önállóan vázlatot az adott témáról. A diák tudjon beszámolót, kiselőadást tartani adott történelmi témáról, megadott ismeretterjesztő irodalom alapján. Tudjon egyszerű történelmi tárgyú táblázatokat, grafikonokat, diagramokat értelmezni néhány mondatban. Tudjon egyszerűbb forrásokat értelmezni tanári segítséggel. Ismerje az egyes történelmi korok, korszakok nevét és sorrendjét, ismerje egy-egy korszak fontosabb jellemzőit. Tudja, hogy a kerettantervben szereplő személyeknek mi volt a jelentőségük az adott időszakban. Tudja térben és időben elhelyezni az egyes korszakok fontosabb eseményeit. Tudja összehasonlítani különböző időszakok térképeit. Legyen képes egy-egy ország területváltozásait térképről leolvasni. Tudja megállapítani, hogy a magyar és egyetemes történelem megjelölt személyei közül kik voltak kortársak.

8. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Önálló vázlat készítése.

Statisztikai adatok gyűjtése jelenismereti témában.

Kutatás informatikai eszközök felhasználásával adott témában tanári segítséggel.

Korabeli írásos források összevetése saját szempontok alapján.

Riport/interjú készítése szemtanúkkal adott témáról megadott szempontok szerint.

Adott témájú, de eltérő adatok, adatsorok összevetése, az eltérések okainak felderítése tanári segítséggel.

Dokumentumfilmek elemzése tanári segítséggel.

A televízió, a rádió, napi és hetilapok adott témájú híryanagának összevetése tanári segítséggel.

Információk szerzése dokumentumfilmekből, televízióból.

Információk szerzése napi és hetilapokból.

Információk szerzése rádióműsorokból.

Az iskolai oktatásban megjelenő tudományterületek történeti szempontú elemzése (technika, ökológia, fizika, stb.)

Dokumentumfilmek és játékfilmek jellemző részleteinek értelmezése, mondanivalójának rövid leírása.

Kifejezőképességek

Az egyetemes és a magyar történelem eseményeinek rendszerezése.

Adott történelmi és jelenismereti téma csoportos megvitatása a tanár által előzetesen megadott szempontok alapján.

Gazdasági, társadalmi, politikai, kulturális jelenségek összefüggéseinek felismerése és megfogalmazása.

Adott jelenismereti téma/helyzet megjelenítése szerepjátékkal.

Statisztikai adatok bemutatása.

Ökológiai problémák összetevőinek felismertetése, történeti okainak felderítése.

Tájékozódás időben

Önálló kutatás az iskolai oktatásban megjelenő tudományterületek változásairól.

Szinkronisztikus kronológiai táblázatok készítése.

Tájékozódás térben

A tanult időszak időbeli és térbeli változásainak felismerése történelmi térképek összehasonlításával.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
A világ a 20-as és 30-as években	Európa az első világháború után. A nagy gazdasági világválság. A náciizmus Németországban. A sztálini Szovjetunió. Az Egyesült Államok és Roosevelt. Út a háború felé.
	<i>Fogalom:</i> jelenkor, parlamenti demokrácia, gazdasági válság, nemzeti szocializmus, fajelmélet, antiszemitizmus, koncentrációs tábor, egypártrendszer, sztálinizmus, tervgazdálkodás, propaganda
	<i>Név:</i> Hitler, Sztálin, Rooseveltt
	<i>Helynév:</i> Szovjetunió
	<i>Évszám:</i> 1929–1933, 1938
Magyarország a két világháború között	Forradalom és ellenforradalom. □ Trianon és következményei. □ A bethleni konszolidáció. □ A gazdasági világválság és Magyarország. □ Kiútkeresés és külpolitika. □ Életmód és szellemi élet a két világháború között
	<i>Fogalom:</i> öszirózsás forradalom, tanácsköztársaság, konszolidáció, irredentizmus, kommunisták
	<i>Név:</i> Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István
	<i>Helynév:</i> Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Észak-Erdély
	<i>Évszám:</i> 1918, 1919, 1920
A második világháború	Európai háborúból világháború. A totális háború. Magyarország a második világháborúban. Magyarország 1944-ben. Az európai és a magyar zsidóság tragédiája. A háború befejezése.
	<i>Fogalom:</i> totális háború, hadigazdaság, gettó, deportálás, munkaszolgálat, holokauszt, „hintapolitika”, nyilasok, partizán, antifasiszta ellenállás, háborús bűnös
	<i>Név:</i> Churchill, Teleki Pál
	<i>Helynév:</i> Sztálingrád, Normandia, Auschwitz, Hiroshima, Jalta, Potsdam
	<i>Évszám:</i> 1939, 1941, 1944. március 19., 1944. október 15., 1945. május 9., 1945. szeptember 2.

A globalizálódó világ	A kétpólusú világ. Kommunista diktatúrák. A harmadik világ. A világgazdaság. Az európai integráció. Az emberi és polgári jogok. Globális problémák – a globalizáció problémái.
	<i>Fogalom:</i> hidegháború, kommunista diktatúra, harmadik világ, világgazdaság, globalizáció, integráció, népségszűkülés, fogyasztói társadalom, környezetkárosítás
Magyarország története napjainkig	Magyarország a keleti blokkban – a koalíciós évek. Sztálinizmus Magyarországon – a Rákosi-korszak. 1956-os forradalom és szabadságharc. A Kádár-korszak. A magyar társadalom átalakulása. A határon túli magyarok. A rendszerváltozás.
	<i>Fogalom:</i> pártállam, kollektivizálás, rendszerváltozás, földosztás, államosítás
	<i>Név:</i> Rákosi Mátyás, Nagy Imre, Kádár János, Antall József, Göncz Árpád
	<i>Évszám:</i> 1945, 1948, 1956. október 23., 1989–1990.
Állampolgári ismeretek:	Az állam és polgára. A nyilvánosság. A politikai rendszer intézményei. Részvétel a közügyekben. Emberi jogok – társadalmi kötelezettségek. A gyermek jogai.
	<i>Fogalom:</i> állam, nemzet, nemzetiség, etnikum állampolgárság, választási alapelvek, népszavazás, emberi jogok.
Mindennapi élet, életmódtörténet	<i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:</i> Családom története a XX. században. Diákjogok, diákszervezetek a mai Magyarországon.

A továbbhaladás feltételei

A diák tudjon önálló könyvtári munka alapján kiselőadást tartani. Tudja, mi történt Európa más régióiban a magyar történelem egy-egy kiemelkedő eseménye idején. Legyen képes összefüggéseket találni a történelmi események és a technikai-gazdasági fejlődés legfontosabb állomásai között. Tudja a XX. századi magyar és egyetemes történelem legfontosabb fordulópontjait, idejét. Tudja ismertetni a demokráciák és diktatúrák legjellemzőbb vonásait. Legyen képes néhány jelentős eseményhez kapcsolódó forrást összehasonlítani. Ismerje a mai Magyarország közjogi és politikai rendszerének alapelemeit. Környezetének, lakóhelyének fontos történelmi eseményeit el tudja helyezni a köztörténet folyamában.

FIZIKA

7-8. ÉVFOLYAM

Célok és feladatok

Az általános iskolai fizikatanítás az alsóbb évfolyamokon tanított „környezetismeret”, ill. „természetismeret” integrált tantárgyak anyagára épül, azoknak szerves folytatása. A fizikatanítás célja az általános iskolában a gyerekek érdeklődésének felkeltése a természet, ezen belül a fizikai jelenségek iránt. Ez az érdeklődés jelentheti tanulóknak későbbi természettudományos műveltségének legfontosabb alapozását. Egyszerű jelenségeken, alkalmazási példákon keresztül mutassuk meg, hogy a természet jelenségei kísérletileg vizsgálhatók, megérthetők, és az így szerzett ismeretek a hétköznapi életben hasznosíthatók. Fontos cél, annak tudatosítása, hogy a fizikai ismeretek a technikai fejlődésen keresztül döntő hatással vannak az ember életminőségére. Ugyanakkor a fizikai ismereteket a természeti környezetünk megővésében is hasznosítani lehet.

A fizikaórák akkor válhatnak élményszerűvé és ezáltal hatékonyá, ha a tananyag bőséges jelenségbemutatásra, sok jól kiválasztott kísérletre épül. A fogalmak bevezetésénél, a törvények megfogalmazásánál a konkrét probléma szempontjából szakszerűen, de a lehető legegyszerűbben kell fogalmaznunk. Kerülni kell azokat az absztrakt gondolatmeneteket, amelyek inkább gátolják, mint segítik a megértést. A fizikai fogalmak közül az általános iskolában azokra helyezzük a hangsúlyt, amelyek konkrét kísérleti tapasztalatokkal kapcsolatosak, túlzott absztrakciót nem igényelnek.

A fizikai fogalmak bevezetését, a törvények megfogalmazását lehetőleg mindig megfigyelésre, jelenségek bemutatására, konkrét kísérletekre alapozzuk. Ennek során gondot kell fordítani arra, hogy a tanulók kellő gyakorlatot szerezzenek a látott jelenség pontos megfigyelésében és szabatosan el is tudják mondani azt. A kísérletek közül különösen értékesek azok, amelyeket a tanulók önmaguk végeznek el.

A természettudományok közül a fizika az, amely már az alapképzést nyújtó iskolában is érzékeltetni tudja a gyerekekkel, hogy a természet jelenségei kvantitatív szinten, a matematika nyelvén leírhatók. A matematikai formalizmus az általános iskolában csak a legegyszerűbb összefüggésekre - egyenes és fordított arányosság - szorítkozik. Ezek esetében azonban kiemelten fontos feladat a megismert törvények *egyszerű* számpéldákon történő alkalmazása. A feladatmegoldás a gyakoroltatáson túl szemléletformáló hatású is lehet, ha a tanár olyan feladatokat is ad, (az adatokat előre célszerűen megválasztva), hogy a kiszámított eredmény utólag kísérletileg is ellenőrizhető legyen. Az ilyen feladatok tudatosítják a gyerekekben, hogy a fizikapélda nem csupán matematikai feladvány hanem a természet leírása, amelynek eredménye valódi, mérhető adat. A fizikai gondolkodás fejlesztésében, a számítási feladatok mellett, a tanulók tudásszintjének megfelelő kvalitatív problémák megoldása is lényeges. Ezek a kérdések egy-egy, a hétköznapi életből ismert jelenség magyarázatára, vagy a helyszínen bemutatott kísérlet értelmezésére vonatkozhatnak.

Fejlesztési követelmények

Ismeretszerzési, -feldolgozási és -alkalmazási képességek

A tanuló legyen képes a fizikai jelenségek, folyamatok megadott szempontok szerinti tudatos megfigyelésére, igyekezzen a jelenségek megértésére. Legyen képes a lényeges és lényegtelen tényezők elkülönítésére.

Tudja a kísérletek, mérések eredményeit különböző formákban (táblázatban, grafikonon, sematikus rajzon) irányítással rögzíteni. Tudja kész grafikonok, táblázatok, sematikus rajzok adatait leolvasni, értelmezni, ezekből tudjon egyszerű következtetéseket levonni.

A tanuló tudja érthetően elmondani, ismereteinek mennyisége és mélysége szerint magyarázni a tananyagban szereplő fizikai jelenségeket, törvényeket, valamint az ezekhez kapcsolódó gyakorlati alkalmazásokat.

Tudjon egyszerű kísérleteket, méréseket végrehajtani. Legyen tapasztalata a kísérleti eszközök, anyagok balesetmentes használatában.

Szerezzen jártasságot a tananyagban szereplő SI és a gyakorlatban használt SI-n kívüli mértékegységek használatában, a mindennapi életben is használt mértékegységek átváltásában.

Legyen képes megadott szempontok szerint használni különböző lexikonokat, képlet- és táblázatgyűjteményeket és multimédiás oktatási anyagokat. Tudja, hogy a számítógépes világhálón a fizika tanulását, a fizikusok munkáját segítő adatok, információk is megtalálhatók. Értse a szellemi fejlettségének megfelelő szintű ismeretterjesztő könyvek, cikkek, televízió- és rádióműsorok információit. Alakítsunk ki benne kritikai érzéket a tudományosan nem alátámasztott, "szenzációs újdonságokkal", elméletekkel szemben.

Értékelje a természet szépségeit, tudja, hogy a természetet, környezetünket védeni kell. Ismerje a tananyag természet- és környezetvédelmi vonatkozásait, törekedjék ezeknek alkalmazására.

Tájékozottság az anyagról, tájékozódás térben és időben

Ismerje fel a természetes és mesterséges környezetünkben előforduló anyagok tanult tulajdonságait. Tudja az anyagokat tanult tulajdonságaik alapján csoportosítani.

Tudja, hogy a természeti folyamatok térben és időben zajlanak le, a fizika vizsgálódási területe a nem látható mikrovilág pillanatszerűen lezajló folyamatait éppúgy magában foglalja, mint a csillagrendszerek évmilliók alatt bekövetkező változásait.

Legyen gyakorlata a mindennapi életben előforduló távolságok és időtartamok becslésében, tudja ezeket összehasonlítani. Legyen áttekintése a természetben található méretek nagyságrendjéről.

Tájékozottság a természettudományos megismerésről, a természettudományok fejlődéséről

Tudatosuljon a diákokban, hogy a természet megismerése hosszú folyamat, jelenleg jóval többet tudunk fizikai világunkról mint a korábbi évszázadok emberei, de biztosan sokkal kevesebbet, mint az utánunk jövő nemzedékek. A tanult fizikai ismeretekhez kapcsolódva tudja, hogy mely történelmi korban történtek és kiknek a nevéhez köthetők a legfontosabb felfedezések. Ismerje a kiemelkedő magyar fizikusok, mérnökök, természettudósok munkásságát.

Értse, hogy a fizika és a többi természettudomány között szoros kapcsolat van, kutatóik különböző szempontból és eltérő módszerekkel, de ugyanazt az anyagi valóságot vizsgálják.

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Egyszerű mechanikai és hőtani jelenségek megfigyelése, a tapasztalatok önálló, szóbeli összefoglalása.

A hétköznapi életben is használt fizikai szakszavak tartalmi pontosítása, az új szakkifejezések szabatos használata. Mindennapi eszközökkel, házilag elvégezhető egyszerű mechanikai és hőtani kísérletek összeállítása, diák-kísérletgyűjtemények alapján, bemutatás és értelmezés egyéni vagy csoportmunkában. Összefüggések felismerése egyszerű mechanikai és hőtani kísérletekben.

Egyszerű mérések adatainak felvétele, táblázatba foglalása és grafikus ábrázolása, az ábrázolt függvénykapcsolat kvalitatív értelmezése.

Út és időmérésen alapuló átlagsebesség-meghatározás elvégzése az iskolán kívül (pl. gyaloglás, futás, kerékpár, tömegközlekedési eszközök).

A tanult mechanikai és hőtani alapfogalmak és a mindennapi gyakorlat jelenségeinek összekapcsolása, egyszerű jelenségek magyarázata.

Elemi számítások lineáris fizikai összefüggések alapján.

Ismerkedés az iskolai könyvtár fizikával kapcsolatos anyagaival (természettudományi kislexikon, fizikai fogalomtár, kísérletgyűjtemények, ifjúsági tudományos ismeretterjesztő kiadványok, stb.) tanári irányítással. Ismerkedés az iskolai számítógépes hálózat (sulinet) válogatott anyagaival kisebb csoportokban, tanári vezetéssel.

Témakörök	Tartalmak
A testek mozgása	
Az egyenes vonalú egyenletes mozgás	Egyszerű út- és időmérés. A mérési eredmények feljegyzése, értelmezése. Út- idő grafikon készítése és elemzése. Az út és az idő közötti összefüggés felismerése. A sebesség fogalma, a sebesség kiszámítása. A megtett út és a menetidő kiszámítása.
Az egyenletesen változó mozgás	Az egyenletesen változó mozgás kísérleti vizsgálata (pl. lejtőn mozgó kiskocsi) A sebesség változásának felismerése, a gyorsulás fogalma. Az átlag- és a pillanatnyi sebesség fogalma és értelmezése konkrét példákon
A dinamika alapjai	
A testek tehetetlensége és tömege	Egyszerű kísérletek a tehetetlenség megnyilvánulására. A tehetetlenség törvénye.
Erő és mozgásállapot változás	A test mozgásállapot változása mindig egy másik test által kifejtett erőhatásra utal.(Egyszerű kísérletek). Az erő mérése rugós erőmérővel. Az erő mértékegysége, az erő ábrázolása.

Erőfajták	Gravitációs erő - (a Föld vonzása a testekre). Súly (és súlytalanság). Súrlódás és közegellenállás (gyakorlati jelentősége). Rugóerő (a rugós erőmérő működése).
Egy testre ható erők együttes hatása	Egy egyenesbe eső azonos és ellentétes irányú erők összegzése, az erőegyensúly fogalma
Erő- ellenerő	Az erő két test közötti kölcsönhatásban. (Egyszerű kísérletek)
A mechanikai munka	A munka értelmezése, mértékegysége. Egyszerű számításos feladatok a munka, erő és az út kiszámítására.
Az egyszerű gépek: emelő, lejtő	A mechanikai energia fogalma A forgatónyomaték kísérleti vizsgálata, sztatikai bevezetése, a forgatónyomaték kiszámítása. Az egyensúly feltétele emelőkön (az egyensúly létesítéséhez szükséges erő ill.erőkar kiszámítása). Az egyszerű gépek gyakorlati haszna.
A nyomás	
Szilárd testek által kifejtett nyomás	A nyomás értelmezése egyszerű kísérletek alapján, a felismert összefüggések matematikai megfogalmazása, a formula alkalmazása.
Nyomás a folyadékokban és gázokban	A hidrosztatikai nyomás. A hidrosztatikai nyomás kísérleti vizsgálata, a nyomást meghatározó paraméterek. Közlekedőedények (egyszerű kísérletek, környezetvédelmi vonatkozások pl. kutak, vizek szennyezettsége).
Arkhimédész törvénye, a testek úszása	A felhajtóerő kísérleti vizsgálata. Az úszás, lebegés, elmerülés feltételei. Egyszerű feladatok Arkhimédész törvényére
Hőtan	
Hőtani alapjelenségek	Hőmérséklet és mérése. A hőtágulás jelensége szilárd anyagok, folyadékok esetén, a hőtágulás jelensége a hétköznapi életben.
Hő és energia	A testek felmelegítésének vizsgálata a fajhő és mérése, az égéshő. Energia-megmaradás termikus kölcsönhatás során.
Halmazállapotok, halmazállapot-változások	Az anyag atomos szerkezete, halmazállapotok. A halmazállapot változások - olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás - jellemzése, hétköznapi példák. Az olvadáspont, forráspont fogalma. Az olvadáshő, forráshő értelmezése. A halmazállapot- változás közben bekövetkező energiaváltozások kiszámítása.
Munka és energia	A testek melegítése munkavégzéssel, a termikus energia felhasználását munkavégzésre: hőerőgépek működésének alapjai.
Energia-megmaradás	Az energia megmaradásának tudatosítása, kvalitatív szintű érzékeltetése egyszerű példákon. A különböző energiafajták bemutatása egyszerű példákon.
Teljesítmény és hatásfok	A teljesítmény és hatásfok fogalma

Továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes egyszerű jelenségek, kísérletek irányított megfigyelésére, a látottak elmondására.

Tudja értelmezni és használni a tanult fizikai mennyiségeknek (út, sebesség, tömeg, erő, hőmérséklet, energia, teljesítmény) a mindennapi életben is használt mértékegységeit.

Ismerje fel a tanult halmazállapot-változásokat a mindennapi környezetben (pl. hó olvadása, vizes ruha száradása stb.)

Legyen tisztában az energia-megmaradás törvényének alapvető jelenőségével. Értse, hogy egyszerű gépekkel csak erőt takaríthatunk meg, munkát nem.

Legyen képes kisebb csoportban, társaival együttműködve egyszerű kísérletek, mérések elvégzésére, azok értelmezésére.

8. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Egyszerű elektromos- és fénytani jelenségek megfigyelése, a látottak elemzése, szóbeli összefoglalása

Ok- okozati kapcsolatok felismerése egyszerű kísérletekben.

A szakszókincs bővítése, a szakkifejezések helyes használata

A kísérletező készség fejlesztése: diák-kísérletgyűjtemények (pl. Öveges-könyvek) tananyaghoz kapcsolódó egyszerű (elektrosztatikai, optikai) kísérleteinek összeállítása és bemutatása csoportmunkában

Egyszerű kapcsolási rajzok olvasása, áramkörök összeállítása kapcsolási rajz alapján.

Elektromos feszültség- és árammérés egyszerű áramkörökben. Az alapvető érintésvédelmi és baleset-megelőzési szabályok ismerete és betartása törpefeszültség és hálózati feszültség esetén. Tudja mi a teendő áramütéses baleset esetén. Ismerje a villámcsapás elleni védekezés módját. Egyszerű kapcsolási rajzok olvasása, áramkörök összeállítása kapcsolási rajz alapján. A tanult elektromos alapfogalmak és a mindennapi gyakorlat jelenségeinek összekapcsolása, a tanultak alkalmazása egyszerű jelenségek magyarázatára (pl. dörzselektromos szikra, olvadó biztosíték, visszapillantó tükör)

A gyakran használt elektromos háztartási berendezések, (fogyasztók és áramforrások) feltüntetett adatainak megértése, az egyes fogyasztók teljesítményének, fogyasztásának megállapítása

A tananyaghoz kapcsolódó kiegészítő információk (pl. nagy fizikusok életrajzi adatai, tudománytörténeti érdekességek, stb.) gyűjtése az iskolai könyvtár kézikönyveinek, ifjúsági ismeretterjesztő kiadványainak segítségével. Ismerkedés az elektronikus információhordozók, multimédia és oktatóprogramok alapszintű használatával, tanári irányítással.

Témakörök	Tartalmak
Elektromos alapjelenségek, egyenáram	
Elektrosztatikai alapismeretek	Az elektrosztatikai kísérletek elemzése, az elektromos töltés.
Az elektromos áram	Az elektromos áram fogalma, érzékelése hatásain keresztül.
Egyszerű elektromos	Az elektromos áramkör részei, egyszerű áramkörök összeállítása, az áramerősség és mérése.
	A feszültség és mérése.

áramkörök	
Ohm törvénye	Ohm törvénye, az elektromos ellenállás fogalma, az ellenállás kiszámítása és mértékegysége. Ohm törvényével kapcsolatos egyszerű kísérletek (pl. fogyasztók soros és párhuzamos kapcsolása) Ohm törvényével kapcsolatos egyszerű feladatok megoldása.
Az elektromos munka és teljesítmény	
Az elektromos áram hatásai	
Az elektromos áram hőhatása	Az elektromos áram hőhatásának kísérleti vizsgálata. Az áram hőhatásán alapuló eszközök (olvadó biztosíték, izzólámpa,).
Az elektromos munka és az elektromos teljesítmény	Az elektromos munka és teljesítmény kiszámítása. Háztartási berendezések teljesítménye és fogyasztása.
Az elektromos áram vegyi- és élettani hatása	Az elektromos áram vegyi hatásának bemutatása
Az elektromos áram mágneses hatása	Mágneses alapjelenségek. Az elektromos áram mágneses hatásának kvalitatív kísérleti vizsgálata. Az elektromos áram mágneses hatásának alkalmazása a gyakorlatban (elektromágnes, elektromotor, mérőműszerek, működésének megismerése).
Elektromágneses indukció, Váltakozó áram	
Az elektromágneses indukció	Az indukciós alapjelenségek kvalitatív kísérleti vizsgálata mozgási és nyugalmi indukció jelenségének bemutatása
Váltakozó áram	A váltakozó feszültség keltése indukcióval. A váltakozó áram, jellemzése, hatásai.
Az elektromágneses indukció gyakorlati alkalmazásai	A transzformátor kísérleti vizsgálata (összefüggés a transzformátor tekercseinek menetszáma, a feszültségek és az áramerősségek között). A transzformátor gyakorlati alkalmazásai. Az elektromos hálózat, energia-ellátás.
Az elektromos energia-hálózat. Az energiatakarékosság	Az energiatakarékosság globális stratégiai jelentősége. Az energiatakarékosság hétköznapi, gyakorlati megvalósítása.
Fénytan	
A fény visszaverődése	A fényvisszaverődés jelenségének kísérleti vizsgálata, a tükrös fényvisszaverődés törvénye. A gömb- és síktükör képalkotásának kísérleti vizsgálata. A sík-és gömbtükrök gyakorlati alkalmazásai.
A fénytörés	A fénytörés jelenségének kísérleti vizsgálata. Lencsék képalkotásának kísérleti vizsgálata. Domború- és homorú-lencsék alkalmazási lehetőségei (fényképezőgép, emberi szem, szemüveg,
A fehér fény színeire bontása	A fehér fény színekre bontása és újra egyesítése

Továbbhaladáshoz szükséges tevékenységek

A diák ismerje fel a tanult elektromos és fénytani jelenségeket, a tanórán és az iskolán kívüli életben egyaránt.

Ismerje az elektromos áram hatásait és ezek gyakorlati alkalmazását.

Ismerje és tartsa be az érintésvédelmi és baleset-megelőzési szabályokat. Legyen képes tanári irányítással egyszerű elektromos kapcsolások összeállítására, feszültség- és árammérésre. Tudja értelmezni az elektromos berendezéseken feltüntetett adatokat.

Ismerje a háztartási elektromos energiatakarékosság jelentőségét és megvalósításának lehetőségeit.

Tudja az anyagokat csoportosítani elektromos és optikai tulajdonságaik szerint

Legyen tisztában a szem működésével és védelmével kapcsolatos tudnivalókkal, ismerje a szemüveg szerepét. Ismerje a mindennapi optikai eszközöket.

Legyen képes alapvető tájékozódásra az iskolai könyvtár lexikonjai, kézikönyvei, természettudományos ismeretterjesztő könyvei, folyóiratai között.

KÉMIA

Megjegyzés [SG1]:

7–8. ÉVFOLYAM**Célok és feladatok**

Az általános iskolai kémiatanítás során a környezet- és természetismeret tantárgyakban korábban elsajátított ismeretekre és képességekre építve, a kémia tudományába vezetjük be a gyerekeket.

A kémiatanítás célja az anyag sokféleségének bemutatása mind az anyagi tulajdonságok, mind az anyagok között lejátszódó reakciók szempontjából. E sokféleség osztályozásával meg kell mutatni, hogy az néhány egyszerű elv alapján jól megérthető és kezelhető. A mindennapi élet példáival kell megmutatni mind a sokféleséget, mind az osztályozás hatékonyságát.

El kell helyezni a kémiát, mint tudományt a fizika, a biológia és a földrajz mellett. Hangsúlyozni kell, hogy az egységes természet különböző szempontok szerint történő vizsgálata vezetett a kémia önálló tudományágként való megjelenéséhez. Legfontosabb a fizikai tulajdonságoktól elhatárolni a kémiai tulajdonságokat, valamint az életműködéstől elhatárolni a kémiai folyamatokat.

Bemutatjuk, hogy a technikai civilizáció egyik fontos alappillére a kémiai ipar, amely kémiatudásunkon alapszik. Ezzel kapcsolatban fel kell hívni a figyelmet a kémiai ipar jelentős környezetkárosító, és potenciális környezetvédő szerepére.

Az élményszerű tanulást, a természeti jelenségek iránti érdeklődés megtartását, illetve fokozását szolgálják a jól megtervezett kémiai kísérletek. A kísérletek legyenek látványosak, de egyszerűek. Legyen több olyan kísérlet, amit a tanulók otthon is meg tudnak ismételni (pl. oldás, égetés, sav-bázis reakciók, erjesztés). A kísérletek sokaságának elvégzésével szoktassuk hozzá a diákokat az anyagokkal és eszközökkel való figyelmes, pontos munkára, a mindenre nyitott észlelésre. A jelenségek értelmezése során lehetőség nyílik a problémamegoldó gondolkodás fejlesztésére, kialakul a tanulóknál a jelenségek magyarázatának igénye is. Ki kell fejleszteni a tanulóknál az anyag- és energiatakarékosságnak, mint a környezetvédelem egyik hatékony módszerének szemléletét.

Az általános iskolában óvatosan kell bánni az absztrakt fogalmak használatával. Az atomok és molekulák mikrovilágát úgy kell bevezetni a tanulóknak, hogy az a kémiai tulajdonságok és reakciók értelmezését látványosan könnyítse. A molekulamodellek, kristálymodellek használatával a szemmel láthatatlan részecskék világának térbeli viszonyait jelenítsék meg a gyerekek.

A molekulamodellek legyenek az állandó tömegviszonyok megjelenítői is. Az atommagok és az elektronok kölcsönhatása szolgáljon kémiai reakciók energetikájának értelmezésére. A periódusos rendszer alapja az atomok felépítése, de meg kell mutatni, hogy annak alapján könnyű a tájékozódás az egyszerűbb elemek tulajdonságai között.

A mindennapokban fontos szerepet játszó szerves anyagok megismerésével a diákok anyagismerete, kísérletező készsége nagy fejlődésen megy át. Az anyagok és tulajdonságaik egy részét a fogalom és az alkalmazás szintjén ismerik meg, a magyarázatot ezek okaira még nem kell tudniuk. Megszerzett tudásuk alkalmazásával viszont az anyagok tulajdonságait részben értelmezni is tudják, megértik a szerkezet, a tulajdonságok és a felhasználás közötti összefüggéseket. Ismerjék meg a tanulók a háztartásban elterjedten használt vegyszereket, ezek élettani hatását és szakszerű, balesetmentes használatát. Legyen szó tápanyagokról, mérgekről, valamint kábítószerekről és azok káros hatásáról. Fel kell hívni a diákok figyelmét az egészségkárosító anyagok használatának veszélyeire,

az egészséges életmód elemeire. Különösen a dohányzás és a könnyen elérhető kábító hatású oldószerek veszélyeire világítsunk rá az általános iskolai kémia tanítás során.

A mindennapokban használatos anyagok és változások példájából kiindulva kell eljutni a csoportosításig, amely elsősorban a keverék, a vegyület és a kémiai elem, valamint a fizikai és a kémiai változás között tegyen különbséget. A reakciók leírásához a sztöchiometriailag helyes kémiai egyenleteket kell használni.

Az általános iskolai kémiaoktatás alapvető célja mennyiségi szempontból a kémiai egyenletek által kifejezett anyagmérleg, valamint az ezzel kapcsolatos mennyiségek és mértékegységeik alapos ismeretének és kezelésének megtanítása, ezek rutinszerű alkalmazása a reakciók mennyiségi viszonyaival kapcsolatos feladatmegoldásokban.

A kémiai tananyag a lehetőségek szerint szorosan kapcsolódjon a többi tantárgy oktatásához. A kémia tanulmányok során a gyerekek sokféle kommunikációs formát gyakoroljanak. A magyar nyelv és irodalom tantárgyban megismert műfajok és elsajátított tevékenységek ehhez jó háttérrel biztosítanak, a kémia órák pedig helyzeteket teremtenek e képességek alkalmazásához, fejlesztéséhez. A diákok kifejezőkészsége sokat fejlődik a különböző műfajú, kémiai tárgyú szövegek szóbeli és írásbeli alkotása során. Kísérleti tapasztalatokról írt beszámolók segítségével fejleszthető a nyelvi kifejező készség, elsősorban a pontosság, valamint a vizsgálatok szempontjából lényeges momentumok megragadása a jelenségekben. A jelenségek magyarázatának leírásakor, elmondásakor kifejleszthető a kémiai szakkifejezések megfelelő használata. A kémiai eljárások alkalmazásának, valamint az egyes elemek, vegyületek, módszerek felfedezésének történetével, neves kémikusok tevékenységének tanításával kialakítható a kémia kultúrtörténeti szemlélete. A sztöchiometriai egyenletekhez kapcsolódó egyszerű számításokkal szemléltethető a matematika természettudományos alkalmazása. Az informatika tárgyban elsajátított képességek, készségek gyakoroltatása, alkalmazása, továbbfejlesztése során alapvető önművelési, ismeretszerzési technikákat gyakorolnak a diákok. Egyszerűbb biokémiai, geokémiai és légkörkémiai folyamatokkal bemutatható, hogy a biológiai, geokémiai, meteorológiai jelenségek háttérét gyakran kémiai folyamatok segítségével lehet megérteni.

A környezeti nevelésben a legfontosabb a természetes vizek, a levegő és a talaj kémiai szennyeződéstől történő megóvásának fontosságát megismertetni a tanulókkal. Az érintett környezeti jelenségek tárgyalása során tudatosítsuk a gyerekekben, hogy ők maguk is sokat tehetnek saját környezetük védelméért, hogy iskolájuk, családjuk, lakóhelyük sok cselekvési lehetőséget kínál a környezeti gondok helyi mérséklésére.

Az általános iskolai kémiaoktatás célja végső soron olyan alapvető kémiai tudás, valamint e tudás rutinszerű alkalmazásának kifejlesztése, amely segít eligazodni a mindennapi életben felmerülő kémiai jellegű problémákban (pl. tápanyagok, oldószerek, tisztítószerek, mérgek, műanyagok, ivóvíz szennyvíz, szemét stb. ...). Általános iskolai kémia tanulmányaik során sokat fejlődik a diákok világgépe az anyagok és anyagi változások tekintetében. A tananyag elsajátítása és megfelelő képességfejlesztés után a tanulók életkoruknak megfelelő szintű, a további természettudományos képzésükhöz stabil alapot biztosító kémiai tudással lépnek a középiskolába.

Fejlesztési feladatok

Ismeretszerzési, -feldolgozási és alkalmazási képességek

A tanulók szerezzenek gyakorlatot a kísérletezéshez szükséges anyagok és eszközök szakszerű, balesetmentes használatában, a minden apró mozzanatra kiterjedő észlelésben. Méréseik és egyszerű számítási feladataik során gyakorolják a tanult mértékegységek használatát, tudják alkalmazni azok törtrészeit és többszöröseit.

A molekulák térbeli viszonyainak vizsgálatához használjanak a diákok modelleket. A modellek segítségével értelmezzék a molekulák összetételét.

Gyakorlottságot kell szerezniük a tanulóknak az információkutatásban, a lényegkiemelésben, a válogatásban, a tömörítésben és a rendszerezésben. Legyenek képesek a diákok megadott szempontok szerint használni lexikonokat, képlet- és táblázatgyűjteményeket, valamint multimédiás oktatási anyagokat. Rendszeres feladatokkal és önálló munkájuk elismerésével szoktassuk hozzá a diákokat az ismeretterjesztő irodalom, a tudományos sajtó, a lexikonok, a kézikönyvek, az iskolai és a lakóhelyi könyv- és médiatár, a sugárzott és a digitális média használatához. Gyakorlatot kell szerezniük a tanulóknak a feljük áradó információözből a tudományosan is elfogadható információk kiszűrésében, a média kritikus kezelésében.

A megfigyeléssel, méréssel, jegyzeteléssel összegyűjtött információkat a tanulók koruknak megfelelő szinten hasonlítsák össze, csoportosítsák, sorolják be a megfelelő csoportokba. Találkozzanak a rendszerezés lépéseivel, lássanak példát arra, hogy egy halmaz csoportképzés után hogy alakítható rendszerré.

A tanulók gyakorolják a vonalas felosztások, táblázatok, diagramok, grafikonok, ábrák, rajzok értelmezését, használatát, hogy ebben gyakorlatot szerezve maguk is képesek legyenek információkat megjeleníteni. A verbális és a képi információk átalakítása egymásba komoly nehézséget jelent a diákok számára. A felsőbb évfolyamokon akkor lehet hatékonyan fejleszteni ezt a fontos képességet, ha az alapvető ábrázolási módok alkalmazásában gyakorlatot szereztek a tanulók az általános iskola évei alatt.

A vizsgálatokkal, mérésekkel és információkutatással szerzett adatokat, ismereteket a tanár segítségével elemezzék a diákok: értelmezzék a jelenségeket, állapítsanak meg összefüggéseket, vonjanak le következtetéseket, általánosítsanak. Meglepően hamar képesek lesznek önálló megállapításokat tenni a rendelkezésükre álló információk alapján. Már ebben a korban el lehet várni az érdeklődőbb gyerekektől, hogy az egyszerű reprodukción túllépve képesek legyenek a számukra érdekes természeti jelenségek és folyamatok, technikai alkalmazások mozzanatainak értelmezésére, magyarázatára. Ezeknek a diákoknak fel kell ismerniük a magyarázatra szoruló egyszerű vagy összetettebb problémákat, és ezek egy részére korábbi tapasztalataik, tudásuk és gondolkodási képességeik révén önállóan kell magyarázatot találniuk.

A fenti teljesítmények feltételezik a diákok jártasságát az írott és beszélt szaknyelv pontos, helyes, szabatos használatában. A tanulóknak a szövegfeldolgozás és a szövegalkotás terén is képesnek kell lenniük tudásuk, kérdéseik, problémáik, véleményük kifejtésére. Eközben alkalmazzák az anyanyelvet, mint tantárgy tanulása során kialakult képességeiket.

A környezeti problémák az elmúlt évtizedekben tudatosultak a közgondolkodásban. A diákoknak ismerniük kell az ismereteikhez kapcsolódó globális és a közvetlen környezetükben megjelenő helyi környezeti problémák okait, következményeit. Értsék, hogy mindannyian használjuk, terheljük, szennyezzük környezetünket életünk során, tehát annak állapota saját életvitelünktől is függ. A helyzet elemzésében és a lehetséges megoldási módok keresésében támaszkodjanak a különböző természettudományi tárgyakban tanult ismereteikre. Ismerjék fel mindennapi életükben a környezeti problémákat, és közösen, tanárok és szülők segítségével keressenek megoldást az egyszerűbb gondokra.

Családjukban, iskolájukban, tágabb környezetükben szerzett személyes tapasztalataik és tanulmányaik nyomán diákjainknak érteniük kell, hogy az egészség és a környezet épsége semmivel sem pótolható érték az egyén és a kisebb-nagyobb közösségek számára. Ismerniük kell azokat a környezeti tényezőket, életmódunk azon összetevőit, amelyek veszélyeztetik ezeket az értékeket.

Tájékozottság az anyagról

Az anyag szerkezetéről kialakult kép alapvető mindannyiunk világképében. Az anyag részecsketermészetéről rendelkezzenek a tanulók a koruknak, elvonatkoztatási készségüknek megfelelő ismeretekkel. Vizsgálataik és tanulmányaik eredményeként a tanulók ismerjék meg a környezetükben előforduló fontosabb szerves anyagok részecskeszintű szerkezetét, a szerkezetből következő és egyéb fontos tulajdonságait, esetleges veszélyeit és biztonságos, szakszerű használatukat.

Környezetünk anyagai közül az elfogyasztott tápanyagokkal kerülünk a legközvetlenebb, hosszú ideig tartó kapcsolatba. A diákok nyerjenek áttekintést a tápanyagok szerepéről, értékéről, a táplálkozás egészségmegőrző szerepéről és az egészséges étkezési szokásokról.

Az egészségkárosító anyagok közül a nikotin és a könnyen elérhető, tudatállapotot befolyásoló anyagok jelentenek közvetlen veszélyt erre a korosztályra. A dohányzás nagymértékben terjed a 13-14 éves korosztályban, ezért a nikotin káros hatásainak bemutatása nagyon fontos feladata a kémia tanításnak. Olyan formát kell találnunk a dohányzás veszélyeinek, hosszú távú személyes és társadalmi következményeinek bemutatására, hogy ennek hatására a gyerekek elhatározzák magukban, hogy nem szoknak rá a cigarettázásra. A diákoknak ismerniük kell az őket veszélyeztető anyagok hatásait, el kell utasítaniuk ezek fogyasztását.

Tájékozódás a térben. A tér és a természeti jelenségek

A részecskékről tanult ismeretek szintjén alakuljon ki a diákoknak elképzelése az atomon belüli méretarányokról, valamint a kémiai részecskék és a közvetlenül érzékelhető méretű testek méretének nagyságrendi eltéréséről.

Tájékozottság a természettudományos megismerésről, a természettudomány fejlődéséről

Általános iskolai tanulmányaik végén a diákok tudják, hogy a sokszínű anyagi világ egységes a felépítő részecskék tekintetében. Megértik, hogy a természet egységes rendszer, melyet csupán az emberi megismerés vizsgál különböző szempontok és módszerek, tudományágak alapján. Tudatában kell lenniük annak, hogy a tudományos megismerés kanyargós utakat bejárva fejlődik. A felhalmozott tudás az egész emberiség közös eredménye, melyben testet ölt a letűnt generációk minden tapasztalata, az életüket a tudományos problémák megoldásának szentelő tudósok munkája, tehetsége. Ismerjék a kémiai ismereteikhez kapcsolódó legnevesebb hazai és külföldi kutatókat. Tudják a diákok, hogy a technika eredményei mögött a természet törvényeinek tervszerű és alkotó jellegű alkalmazása áll.

7. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

A bemutatott és az önállóan elvégzett kísérletek során előforduló jelenségek, változások sokaságának érzékelése.

Megfigyelések rögzítése tanári segítséggel írott feljegyzések, rajzok, táblázatok formájában.

A megismert és önállóan alkalmazott mérőeszközök szakszerű használata.

Az elvégzett tanulókísérletek önálló bemutatása.

Egyszerű kísérletek önálló elvégzése szóbeli utasítások vagy tanári bemutatás alapján.

Az egyszerű kérdésekre adott válaszok ismertetése élő beszédben.

A tanult jelenségek értelmezése szóban vagy írásban.

Az informatika tantárgyban elsajátított ismeretek és készségek alkalmazása a kémiai mérő-, modellező és oktatóprogramok használata, a hálózatról történő információgyűjtés során.

Egyéni és csoportos oktatási-tanulási tevékenységek a CD-n vagy az Interneten elérhető programok használatával.

A kémia hatékony elsajátítását segítő tanulás-módszertani eljárások megismerése és gyakorlása.

A vizsgált anyagok lényeges fizikai és kémiai tulajdonságainak felismerése.

A környezetünkben előforduló legismertebb kémiai változások felismerése és értelmezése.

A tanult fogalmakhoz minél több hétköznapi példa keresése, felsorolása.

A különböző tűzoltási lehetőségek értelmezése, annak eldöntése, hogy milyen tüzesetben melyik eljárás alkalmazható.

Az anyag részecsketermészetével kapcsolatos modellkísérlet vagy kísérlet tapasztalatainak értelmezése, az atom és az atommag méretarányainak érzékeltetése.

A megismert ionokat tartalmazó ionvegyületek képletének megállapítása.

Egyszerű molekulák összetételének megállapítása, szerkezeti képletének lerajzolása, modelljének elkészítése és elemzése.

A használt modell és a valóság kapcsolatának értelmezése.

A részecskéket jellemző és a halmazra jellemző tulajdonságok között történő különbségtétel.

Egyszerű számítások végzése az anyagok tömegével, anyagmennyiségével és a részecskeszámmal kapcsolatban.

Egyszerű számítások végzése az oldatok tömegszázalékos összetételével kapcsolatban.

Adott egyenlet alapján a kémiai egyenlet lényegének és a tömegmegmaradás törvényének értelmezése.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Tudománytörténet	A tárgyalt ismeretekhez kapcsolódó kiemelkedő tudósok munkássága, kísérleteik, felfedezéseik, fontos tudománytörténeti események.
Anyagok	A természetes anyagok és vegyipari termékek sokfélesége, tulajdonságaik, jellemzésük, csoportosításuk különböző szempontok szerint. Szervetlen és szerves anyagok.

Változások	Változások a természetben, környezetünkben, a háztartásban, a laboratóriumban. Megismerési eljárások: megfigyelés, hipotézis- és modellalkotás, kísérlet. Alapvető kísérleti eszközök, balesetmentes kísérletezés, vegyi balesetek, az önvédelem lehetőségei. Különbség a fizikai, kémiai és a biológiai változások között. A keverékek és a vegyületek elkülönítése. A keverékek fajtái, szétválasztásuk. Oldódás, tömegszázalékos összetétel. Az égés: tűz, gyufa, az égés feltételei, oxidáció, redukció, redoxireakció, egyesülés és bomlás, belső energia, exoterm és endoterm reakció, veszélyhelyzetek, túlélési lehetőségek. Sav-bázis reakció: sav, bázis, savas, semleges, lúgos, indikátor, közömbösítés, só.
Bepillantás a részecskék világába	Az atomok és felépítésük: elemi részecskék, töltésük, (relatív) tömegük, atommag, proton, neutron, elektronhéjak, méretviszonyok. Tömeg és töltéviszonyok a részecskékben: tömegszám, izotóp, (egyszerű) ion. Az atomok rendszerezése: elem, vegyjel, a periódusos rendszer, csoport, periódus, vegyértékelektronok. Az atomok kapcsolódása: molekulák, molekulamodellek. A részecskék sokasága: anyagmennyiség, moláris tömeg, halmazállapotok, kristályrács, rácsösszetartó erő. A kémiai egyenlet

A továbbhaladás feltételei

A tanuló sorolja fel az atomot felépítő elemi részecskéket, tudja, hogy a protonok és az elektronok száma azonos a semleges atomban. Alkalmazza a periódusos rendszerben való elhelyezkedés és az atom protonszáma közti összefüggést. Nevezze meg a tanult atomokat, ionokat, molekulákat és tudja felírni kémiai jelüket. Használja a molekulamodellt a tanult molekulák bemutatására. Ismerje fel a tanult anyagokat tulajdonságaik alapján. Az elvégzett tanulókísérleteket szóbeli utasítás vagy leírás alapján szakszerűen mutassa be. Tudja, hogy a megismert anyagoknak, változásoknak mi a szerepük a mindennapi életben, ismerje helyes alkalmazásukat, környezet és egészségkárosító hatásukat. Ismerje az égés folyamatának lényegét, mindennapi jelentőségét, feltételeit, veszélyeit, a helyes magatartásformát tűz esetén. Társítson minél több hétköznapi példákat a tanultakhoz.

8. ÉVFOLYAM**Belépő tevékenységformák**

Az egyes témakörökben szereplő vegyületek megismerése közben használják, rögzítsék, gyakorolják a tanulók a 7.

évfolyam kerettantervében szereplő ismereteket, tevékenységeket, képességeket.

A lényeges és lényegtelen tapasztalatok megkülönböztetése.

Megfigyelések önálló rögzítése: írott feljegyzések, rajzok, táblázatok formájában.

Olyan kísérletek elvégzése folyamatábra vagy leírás alapján, melyek a korábban megismert műveleteket tartalmazzák.

Ismeretek kifejtése folyamatos élő beszédben vagy írott szöveg alkotása a kémiai szakkifejezések pontos használatával.

Folyamatábrák, grafikonok, táblázatok, tablók készítése, kísérletek bemutatása és ezek értelmezése szóban.

Egy kiválasztott témához kapcsolódó ismeretek gyűjtése az írott, a sugárzott és a digitális médiából.

Az összegyűjtött ismeretek csoportosítása, válogatása, rendszerezése, szerkesztése, majd írott vagy szóbeli kifejtésre alkalmas formába öntése az informatika tantárgyban elsajátított ismeretek és képességek felhasználásával.

Az elsajátított tanulás-módszertani eljárások alkalmazása és kiegészítése a kémia újabb ismeretköreihez illeszkedő módszerekkel.

A természettudományos megismerési módszerek alkalmazása feladathelyzetekben.

A környezet terhelését csökkentő lehetőségek említése a mindennapi életből.

A fontosabb összetett ionokat is tartalmazó ionvegyületek képletének megszerkesztése.

A tanult vagy a kísérletek során megfigyelt reakciók egyenleteinek megszerkesztése egyszerűbb esetekben.

Egyszerű kémiai számítások elvégzése kémiai egyenlet alapján.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Tudománytörténet	A tárgyalt anyagokhoz kapcsolódó kiemelkedő tudósok munkássága, kísérleteik, felfedezéseik, fontos tudománytörténeti események.
A víz, a levegő és ami bennük van	Nemfémes elemek: Hidrogén, oxigén, klór, a víz klórozása. (A hidrogén előállítása, égése, durranógáz-reakció. A klór reakciója vízzel, nátriummal.) Nitrogén, az ózon szerepe, nemesgázok és felhasználásuk.
Szerkezeti fémek és amit a kincsesláda rejt	Fémes elemek: Vas, vasoxid, vasgyártás, acél, alumínium, ötvözetek. Korróziós jelenségek a mindennapi életből, ezek értelmezése a tanult fogalmak alapján, a korrózióvédelem. (A vas reakciója oxigénnel, savoldatokkal, ipari előállítása. Az alumínium reakciója oxigénnel, az alumínium kiváltott korróziója.) Arany, ezüst, ötvözetek, réz. (A nemesfémek reakcióképtelensége (híg) savoldatokkal.)

<p>Szervetlen anyagok a természetben és a mindennapokban</p>	<p>További elemek és szervetlen vegyületek: A talaj és a növénytermesztés: Nátrium, kálium, kalcium-karbonát, magnézium és vegyületeik, szilícium, szilikátok, növényvédő szerek, réz-szulfát, műtrágyák. (A nátrium reakciója nemfémekkel, vízzel. A magnézium égetése, reakciója savoldattal. A víz reakciója fém-oxidokkal, -hidroxidokkal. A kalcium-karbonát reakciója savval.) Életfontosságú anyagok: Nátrium-klorid, a vas, a kalcium, a magnézium és a cink szerepe. Természetes vizek: Tengervíz, édesvíz. Vízkeménység, vízkő, vízlágyítás. Szervetlen tisztítószerünk: Hypo, oxidáló hatása, sósav, nátrium-hidroxid. (A hypo reakciója sósavval, színtelenítő hatása. A hidrogén-klorid vízdékonysága, reakciója bázisokkal, illetve fémekkel. A nátrium-hidroxid karbonátosodása, közömbösítés.) Az építkezés anyagai: Tégla, cserép, vas, acél, cink, réz, ólom, műanyagok, kalcium-oxid, kalcium-hidroxid, cement, sóder, homok, habarcs, beton, gipsz. (A cink reakciója savoldatokkal. Mészégetés, mészsoltás, karbonátosodás.) Az elektronika anyagai: Szilícium, üveg, arany.</p>
<p>Környezeti kémia</p>	<p><i>(E témakör anyaga részben átvihető a 7. évfolyamra.)</i> Energiagazdálkodás: Tüzifa, természetes és mesterséges szenek, kőolaj, földgáz, atomenergia, elektromos áram. Megújuló energiahordozók, energiatakarékosság. Az emberi szervezet építőanyagai és energiahordozói: Zsírok, szénhidrátok, fehérjék. Levegőszennyezés: Szén-dioxid, üvegházhatás, kén, kén-dioxid, kén-trioxid, kénsav, savas eső, nitrogén-dioxid, szmog. (Az oxigén reakciója szénnel, szerves vegyületekkel (metán, etil-alkohol). A szén-dioxid reakciója vízzel, előállítása és kimutatása. A szén-monoxid képződése és égése. A kén halmazállapot-változásai, reakciója oxigénnel. A kén-dioxid további oxidációja, reakció vízzel. A kénsav reakciója vízzel, bázisokkal, fémekkel, szerves vegyületekkel.) Csomagolóanyagok: műanyagok, fémek, üveg, hulladékok, szelektív hulladékkezelés, újrahasznosítás, a hulladékégetés és veszélyei. Vízszennyezés: Szennyvíz, kémhatás, iontartalom, szerves szennyeződés, víztisztítás.</p>

A továbbhaladás feltételei

A tanuló a tanult elemek helyét ismerje fel a periódusos rendszerben. Nevezze meg a részletesen tanult elemeket, vegyületeket, írja fel kémiai jelüket. Használja a molekulamodellt a tanult molekulák bemutatására. Értelmezze a kémiai reakció lényegét (kiindulási anyagok és termékek megadása) az elvégzett kísérletek alapján. Sorolja be a megismert anyagokat a megfelelő anyagcsoportokba, a kísérleti úton is megismert változásait, reakcióikat a megfelelő típusba. Társítson minél több hétköznapi példákat a tanultakhoz. Leírás alapján mutassa be a tanulókísérleteket, ezek során használja szakszerűen a laboratóriumi eszközöket. Tudja, hogy a megismert anyagoknak, változásoknak mi a szerepük a mindennapi életben, ismerje helyes alkalmazásukat, környezet és egészségkárosító hatásukat. Érzékszervvel megfigyelhető tulajdonságaik alapján azonosítsa a köznapi életben is fontos szerves anyagokat. Használati utasítás alapján szakszerűen dolgozzon a háztartási vegyszerekkel, a mindennapi életben használt oldatokkal. Sorolja fel a természetes vizek összetevőit. Ismerje fel az egészségét, a környezet épségét veszélyeztető jelenségeket, problémákat saját környezetében. Sorolja fel a levegő és a természetes vizek szennyezéseit.

TERMÉSZETISMERET

5–6. ÉVFOLYAM

Célok és feladatok

A Természetismeret tantárgy tartalmában és szemléletében szervesen épül az 1–4. évfolyam környezetismeret tantárgyára, azzal egységes rendszert alkot. Célja az 1–4. évfolyamon megalapozottak továbbfejlesztése mind az elemi természettudományos megismerés módszereinek, mind az egészséges és környezettel harmonikus életvezetési szokások tekintetében.

Célja, hogy a tanulók képessé váljanak a természet jelenségeinek elemi szintű értelmezésére. A tantárgy vizsgálódásának középpontjában ezért nem az egyes természettudományok alaptételei, hanem az élő- és élettelen természet konkrét valósága, a jelenségek, a táj és a környezet áll. A megismerés ebből következőleg komplex, egészszleges.

Az 5–6. évfolyamon tanuló gyermek természettudományos gondolkodását jobbára még a szemléletes képi tartalmak jellemzik, de ebben az életkori szakaszban már megalapozódnak annak absztrakt kategóriái is. Ugyanakkor a valóságos természeti folyamatok, összefüggések, törvényszerűségek megértéséhez szükséges térbeli és időbeli elvonatkoztatás képessége egyre árnyaltabb és biztosabb képzetek kialakítását teszi lehetővé. Az elemi természettudományos nevelés fontos feladata tehát a konkretizálásra és általánosításra építve az elvonatkoztatás képességének alapozása, az egyszerű absztrakt fogalmak, ítéletek és következtetések használatának megtanítása.

Ismeretei alapján elvárható, hogy a gyermek egyre biztosabban igazodjék el közvetlen, majd távolabbi környezetében, a közvetlenül, majd közvetetten megismerhető természeti folyamatok, történések körében. Továbbra sem törekszünk azonban az elvont tudományos fogalmak meghatározására, definíciószerű megtanítására. Ebben az életkori szakaszban a természettudományos gondolkodáshoz szükséges képességeket kell megalapoznunk. Kívánatos, hogy a gyermek a természetismeret tantárgy képzési folyamatában találkozzék az értelmes, összefüggésekre épülő tanulás eljárásaival, gyakorolhassa azokat egyénileg és társaival együttműködve is. Legyen módja kielégíteni egyéni érdeklődését, illetve szerezhessen örömteli megismerési, tanulási élményeket. A lehetőségekhez képest segítsen a tantárgy az iskolán kívül szerzett ismeretek feldolgozásában is.

A természetismeret tanítása során a környezet állapota iránti érzékenység, az ökológiai szemlélet, valamint a helyes környezeti attitűdök, magatartás, értékrend alakítására is figyelmet fordítunk. Támogassuk a tanulókat a környezetük használatára vonatkozó helyes döntéseik meghozatalában, segítsük környezettudatuk, felelősségérzetük fejlődését.

Mind a természetismeret tanulása során elsajátított ismereteknek, mind a gondolkodási képességeknek biztonságos alapot kell képezniük a későbbi természettudományos tantárgyak – a fizika, a kémia, a biológia és egészségstan, illetve a földrajz – elsajátításához.

Fejlesztési követelmények

Ismeretszerzési, -feldolgozási és -alkalmazási képességek

A tanuló váljék nyitottá a természet szépségei, értékei, illetve a környezeti problémák iránt. Legyen képes a természeti, és az ember alkotta környezetről különféle módon szerzett ismereteit egymással összehasonlítani, csoportosítani, rendszerezni, egyszerű vizsgálatokat, kísérleteket elvégezni, megtervezni, és azok eredményeit elemezni, kiértékelni. Legyen gyakorlata a különböző természeti tárgyak, élőlények, jelenségek minőségi és mennyiségi jellemzőinek elemi szintű összehasonlításában, mérésében, az adatok ábrázolásában.

Ismerje és használja a vizsgálódásokhoz, mérésekhez szükséges eszközöket, és kezelje azokat balesetmentesen, környezetkímélő módon. Szerezzen gyakorlottságot a mindennapi életben előforduló mérésekben, a hosszúság, a tömeg, az űrtartalom, a sűrűség, a nyomás, a hőmérséklet és az idő mértékegységeinek használatában. Tudja ismereteit megadott szempontok szerint rendszerezni, a lényeges tulajdonságokat a lényegtelentől elkülöníteni, a jellemző tulajdonságokat kiválasztani, azok alapján általánosítani, majd elvonatkoztatni. Megfigyeléseit, tapasztalatait a tanult szakkifejezések alkalmazásával, tanári segítséggel tudja megfogalmazni és önállóan, rajzban és írásban rögzíteni. Tanári segítséggel legyen képes tájékozódni egyszerűbb enciklopédiákban, lexikonokban, tudjon ismeretekhez jutni különböző szöveges és képi ismerethordozókból. Tudjon térképen tájékozódni, térképvázlatot készíteni.

Tudja magyarázni az egyszerű természeti jelenségek és folyamatok okait, az egyszerűbb technikai eszközök működését. Tanári segítséggel tudja összehasonlítani a környezetében megnyilvánuló kölcsönhatásokat, változásokat. Legyen képes a megfigyelt és megvizsgált élőlények életmódjára, testfelépítésére, az élettelen és az élő környezetükhöz fűződő kapcsolataikra vonatkozó tárgyilagos ismeretek megszerzésére. Legyen képes felhasználni, alkalmazni a mindennapi élet problémáinak megoldásában az elemi természettudományos ismereteit. Lássza be, hogy környezetének állapota saját egészségére is hatással van, igényelje az egészséges életkörülményeket. Ismeretei ébresszék rá, hogy ő maga is felelős a természet jövőjéért, a környezet egészséges állapotának fenntarthatóságáért. Becsülje meg környezetének értékeit. Készüljön fel tudatosan a természet megóvására, a környezeti problémák megelőzésére, önmaga és társai védelmére.

Tájékozottság az anyagról

Ismerje a környezetében előforduló legfontosabb – különböző szerveződési szintű – anyagok alapvető tulajdonságait. Ismeretei tegyék lehetővé az élvezeti és kábítószer (szesziesital, dohány, kábítószer) elutasítását. Ismerje fel a környezetét szennyező leggyakoribb folyamatokat és anyagokat.

Tájékozódás az időben - az idő és a természeti jelenségek

Szerezzen gyakorlatot az idő mérésében, a különböző folyamatok időtartamának becslésében. Értse, hogy az idő múlásával természeti és társadalmi környezete is változik. Tudja, hogy vannak megfordítható és nem megfordítható folyamatok.

Tájékozódás a térben - a tér és a természeti jelenségek

Ismerje a világtájakat, tudja azokat a valóságban és a térképen azonosítani. Tudjon tájékozódni a lakóhelyén és annak környékén. Ismerje Magyarország elhelyezkedését Európában és a Földön. Ismerje hazánk tájainak, életközösségeinek legfontosabb jellegzetességeit, ismerje fel a főbb felszínformákat. Ismerje hazánk legjellemzőbb élőlényeit.

Tájékozottság a természettudományos megismerésről, a természettudomány fejlődéséről

Legyen tájékozott arról, hogy a természettel kapcsolatos ismereteit felkészültségének megfelelő könyvek, cikkek olvasása, a rádió és a televízió adásainak hallgatása, nézése, a számítógépes kapcsolatteremtés révén is fejlesztheti, de sok téves nézettel is találkozhat.

Tudjon önállóan problémákat megfogalmazni a környezetére vonatkozólag. Tudjon beszámolni a saját tapasztalataiból, álló- és mozgóképekről, történetekből, leírásokból, a különböző kommunikációs eszközökből szerzett ismereteiről önállóan. Tudjon írásban válaszolni ismereteinek megfelelő szóbeli vagy írásbeli kérdésekre. Tudjon egyszerű jelenségeket, folyamatokat, összefüggéseket vázlatosan ábrázolni.

Legyen tájékozott arról, hogy a természettudományok milyen meghatározó szerepet töltek be új kérdések felvetésében és az emberiség problémáinak megoldásában, az élet minőségének javításában. Értékelje, tisztelje a tudósok kiemelkedő eredményeit, kitartó szorgalmát.

5. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

Konkrét fogalmak kialakítása egyszeri és rendszeres észlelés, megfigyelés, vizsgálat, egyszerű kísérlet alapján.

A vizsgált történések közül a természeti jelenségek megkülönböztetése másoktól.

Konkretizálás és általánosítás a megfigyelt jelenségekre építve.

A megismert természeti jelenségekben az anyag változásainak alapfokú értelmezése.

Az egyszerű jelenségek okszerű magyarázata.

A szöveges és képi információk értelmezése, rendszerezése, egyszerű következtetések megfogalmazása.

Egyszerű mérések és kísérletek önálló elvégzése és eredményeik értelmezése.

A tanulói tevékenységek anyag- és energiatakarékos megvalósítása.

Íránymeghatározás térképen, tájékozódás, egyenes vonalú távolságmérés.

A főbb felszínformák bemutatása példák alapján, álló- és mozgóképen, térképen.

Információk nyújtása közvetlenül a valóságos környezet megfigyelésével, vizsgálatával, valamint közvetve ismeretterjesztő kiadványok, képek, filmek, modellek segítségével.

A környezetben megfigyelt élőlényekre vonatkozó köznapi ismeretek természettudományos szemléletű bővítése és rendszerezése.

Szabatos fogalomhasználat konkrét fogalmi szinten.

A megismert élőlények testfelépítése és életmódja közötti alapvető összefüggések felismertetése.

TÉMAKÖR	TARTALOM
Megismerési módszerek fejlesztése	Megfigyelés, vizsgálatok adott szempont szerint, a megfigyelést segítő egyszerű eszközök használatával. Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek tapasztalatainak értelmezése, egyszerű megfogalmazása, rögzítése, ábrázolása. Az alapvető fizikai változásokat jellemző mennyiségek mérése, egyszerű kísérletek reprodukálása. Alapfokú tájékozódás a térben, a valóság és annak képi, térképi ábrázolása révén. A rész és egész viszonyának értelmezése. Oksági kapcsolatok, összefüggések felismerése, egyszerű magyarázata példák segítségével. Információszerzés ismeretterjesztő természetismereti kiadványok, térképek, filmek segítségével. A könyvtár, a bemutatóhelyek, és a

	valóságos környezet információforrásként való felhasználása.
Tájékozódás a térképen, térképismeret	A térképi ábrázolás módja. A térkép <i>fogalma</i> , méretaránya, jelrendszere. Irány és távolság meghatározása, mérés a települési, közlekedési és turistatérképen. Helymeghatározás ismert terepet bemutató térképen, turistatérképen, Magyarország közigazgatási térképen. Keresőhálózat, kilométer-hálózat használata a térképen, tájékozódás a fő világtájak alapján. A tájoló működésének értelmezése a mágneses kölcsönhatás vizsgálatával. A fő világtájak meghatározása terepen egyszerű tájoló segítségével. A domborzat ábrázolása a térképen, magasság meghatározása (leolvasása). A leggyakoribb térképjelek értelmezése.
Az időjárás és az éghajlat elemei	Az időjárás elemei. Napsugárzás, a napfény. A fény és anyag egyszerű kölcsönhatásainak (visszaverődés, törés, prizma, színek) vizsgálata jellemzői. Felmelegedés, hőterjedés, hőmérséklet. A hőmérséklet észlelése, mérése. □A hőmérséklet napi és évi változása, a hőingás hőmérséklet ingadozása. Halmazállapot-változások a természetben: olvadás és fagyás, párolgás, forrás és lecsapódás. A gázok jellemzői, a levegő mint anyag, a levegő nyomása. A szél <i>fogalma</i> keletkezése, iránya. A csapadék keletkezése, csapadékformák. A szélsőséges időjárási viszonyok által okozott hazai veszélyhelyzetek (belvíz, árvíz, villámcsapás, erdőtüz, szélvihar, hóvihar) és azoknak megfelelő magatartás. Időjárás és Éghajlat fogalma. Hazánk éghajlatának jellemzői.
A földfelszín változása	A hőingadozás felszínformáló hatása. Hőtágulás. A törmelék és a jég fagyhatás felszínalakító hatása. A szél és a csapadék felszínformáló munkája. A folyadékok tulajdonságai. A folyadékok nyomása, a testek úszása, lebegése. A víz körforgása a természetben, felszínformáló munkája. Folyóvizek, állóvizek. A víz tisztítása egyszerű módszerekkel. Domborzati elemek és formák (lejtő, síkság, völgy, medence, fennsík, hegy, hegység, domb, dombság). A felszínformák: a hegységek és alföldek kialakulása. A legjellemzőbb kőzetek tulajdonságai. A síkságok kialakulása. A talaj keletkezése, jellemzői. A talaj védelme. Az emberi tevékenység felszínformáló hatása. A táj arculatának védelme. Felelős magatartás a természetben.
Környezetünk élővilága	A gyümölcsös és zöldségeskert legfontosabb növényeinek (<i>szilvafa, almafa, szőlő, paradicsom, sárgarépa, fejes káposzta, burgonya, vöröshagyma</i>) testfelépítése, élete, környezeti igénye és termesztése. A gyümölcsök és zöldségfélék károkozói (<i>cserebogár, káposztalepke, peronoszpóra</i>). A gyümölcsök és zöldségfélék szerepe táplálkozásunkban. Leggyakoribb háziállataink (<i>sertés, szarvasmarha, házityúk, házimacska, kutya</i>) testfelépítése, élete, tenyésztése. Legismertebb ház körül élő állataink (<i>házi egér, fecske, földigiliszta</i>), kedvtelésből tartott állatok, társállatok. A város és jellemző élőlényei. A legfontosabb állatvédelmi szabályok.

A továbbhaladás feltételei

Legyen képes konkrét természeti formák, tárgyak, élőlények és egyszerű jelenségek, folyamatok megfigyelésére, tapasztalatainak rögzítésére előszóban, rajzban és írásban.

Tudja felidézni a természeti és az ember által létesített környezetére vonatkozó konkrét, szemléletes képi tartalmakat. E képzetek alapján tudjon ítéleteket alkotni, következtetéseket levonni.

Legyen képes a leggyakoribb térképjelek alapján elemi térképhasználatra. Fogalmazza meg milyen az aktuális időjárás. Tudja a tanult mértékegységek alkalmazásával a vizsgált jelenségeket mennyiségileg is jellemezni, és a mért adatokat értelmezni. Tudja megkülönböztetni a különböző halmazállapotokat és értse azok változását. Jellemezze az évszakokat időjárásuk szerint. Ismerje az időjárást kialakító legfontosabb tényezőket. Jellemezze éghajlatunkat. Ismerje az időjárási események és a felszín változása közötti összefüggéseket.

Ismerje fel a megfigyelt táj legfontosabb felszínformáit. Tudja értelmezni az egyszerű felszínformákat kialakulásuk szerint. Tudjon jellemző tulajdonságokat mondani megfigyelt kőzetmintákról. Ismerje fel az emberek földrajzi környezetet veszélyeztető tevékenységét. Értse meg, hogy a környezet állapotának romlásáért az emberek a felelősek.

Tudja megkülönböztetni leggyakoribb gyümölcsöinket, zöldségnövényeinket. Megfigyelt tulajdonságaik alapján jellemezze azokat. Ismerje a táplálkozásunkban betöltött szerepüket.

Ismerje fel a települési környezet leggyakrabban előforduló állatait és a háziállatokat. **Tudja azok tenyésztésének célját.** Legyen tisztában az állatvédelem jelentőségével, erkölcsi szabályaival.

6. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

A jelenségről szerzett tapasztalatok összevetése a tanulók már meglévő képzeivel, fogalomalkotás az analógiás, az elemző, és az egészszleges gondolkodás fejlesztése által.

Természeti folyamatok és egyszerűbb összefüggések felismertetése, magyarázata, bizonyítása, általánosítás és egyszerű elvonatkoztatás.

Önálló és együttműködő ismeretszerzésre, feladat- és problémamegoldásra való felkészítés a különböző ismerethordozók, információforrások alkalmazásával.

Az anyag mérhető tulajdonságainak, kölcsönhatásainak és változásainak elemi szintű értelmezését segítő bemutatások, kísérletek, modellek alkalmazása, megtervezése, baleset-, tűz- és környezetvédelmi szabályok betartásával azok elvégzése, a tapasztalatok kiértékelése (a víz öntisztulása, a füves területek és erdők pusztulása).

Egyszerű tájékozódási gyakorlatok a térképen és a földgömbön a földrajzi fókuszozat segítségével.

Képi információk és szemléletes leírások felhasználásával a földrajzi övezetekre vonatkozó elsődleges képzetek kialakítása.

Magyarország helyzetének, nagytájainak, környezeti értékeinek, életközösségeinek leíró jellegű bemutatása, a hazai tájról alkotott képzetek gazdagítása.

A hazai tájak élővilágának – jellemző társulásainak és fajainak – ökológiai szemléletű jellemzése, a hazai élővilág sokféleségének, értékének bemutatása.

TÉMAKÖR	TARTALOM
Megfigyelési módszerek fejlesztése	Folyamatos megfigyelés, vizsgálódás több kiválasztott szempont szerint. Az anyagok tulajdonságainak összehasonlítása. Alapfogalmak helyes használata a tapasztalatok értékeléséhez, alapmérések (<i>távolság és hosszúság, terület, térfogat, tömeg, sűrűség, hőmérséklet és idő</i>), a mértékegységek pontos használata. Egyszerű kísérlet megtervezése, beállítása, elvégzése, a tapasztalatok önálló rögzítése és értelmezése. Balesetvédelem, tűzbiztonság, a tűzoltás szabályai. Alapfokú, biztonságos tájékozódás a térben, térképen és földgömbön, tájékozódás az időben a folyamatok lezajlása alapján. Információszerzés természetismereti kiadványok, térképek, földgömb, film, könyvtár, bemutatóhelyek, elektronikus média és a valóságos környezet által.
Tájékozódás a térképen és a földgömbön	A Föld alakja. Elemi tájékozódás a fókálózat alapján. Tájékozódás Magyarország térképén, hely, irány és távolság meghatározása. Hazánk helye a Kárpát-medencében, Európában, és a Földön. Kontinensek és óceánok elhelyezkedése, földrajzi helyzete. A Föld alakja. A Nap látszólagos égi útja, a napóra. A jelenségek és az idő kapcsolata. Tájékozódás az időben. Időmérés. A Föld tengely körüli forgása. A napi időszámítás. A Föld Nap körüli keringése. Évi időszámítás.
Éghajlat, éghajlati övezetek	A Föld alakja, tengelyferdesége, a besugárzás és az éghajlati övezetek kialakulása közötti összefüggések. Az egyes éghajlati övezetek leíró jellemzése. Éghajlatot kialakító és módosító tényezők. Az éghajlat vízszintes és függőleges változása.
Magyarország nagytájainak jellegzetességei	A Kárpát-medence. Magyarország nagytájainak kialakulása, jellemző felszínformái. Nagytájaink leíró jellemzése (<i>a táj arculata, éghajlati sajátosságai, természetes vizei, környezeti értékei, települési jellemzői, társadalmi életképe</i>). A szűkebb lakókörnyezet, illetve Budapest természeti és társadalmi jellemzői.
Hazai tájaink életközösségei	A különbéle hazai erdők sajátosságai kialakulásának környezeti feltételei. Az erdők legjellemzőbb élőlényeinek élete. Az erdők jelentősége (táplálkozási kapcsolatok), pusztulásuk okai. A folyók, tavak legjellemzőbb élőlényeinek élete. A szennyezés hatása a vízi életközösségekre. A vizek öntisztulása. A hazai vízparti élőhelyek környezeti adottságai. Élőlények a vizek partján. A vízi és vízparti élőlények kapcsolata. A hazai füves területek kialakulásának környezeti feltételei. A hazai füves területek legjellemzőbb élőlényeinek élete. A füves területek jelentősége, pusztulásuk okai. Nemzeti parkjaink. A lakóhely és környékének védett, és védelem alatt nem álló természeti értékei. A hazai élővilág legkiválóbb kutatóinak munkássága.

A továbbhaladás feltételei

Tudjon a tanuló a konkrét környezeti jelenségekből általánosítani, elvonatkoztatni. Ismerje fel és értse meg a vizsgált jelenségekben, folyamatokban megmutatkozó oksági kapcsolatokat, összefüggéseket, törvényszerűségeket. Legyen képes alapvető méréseket elvégezni, és a mért adatokat értékelni. Ismerje fel ezek közül azokat, amelyek veszélyesek lehetnek, tudja elkerülni azokat! Bemutatás után legyen képes egyszerű kísérleteket fegyelmezetten és a balesetvédelmi, érintésvédelmi, tűzvédelmi szabályok betartásával megismételni, a tapasztalt jelenséget elmondani.

Elemi szinten tájékozódjon a térképen és a földgömbön a fokhálózat segítségével. Használja a térképet egyszerű földrajzi ismeretek megszerzésére, tudjon adatokat leolvasni a domborzati és vízrajzi térképekről. Tudja felsorolni a kontinenseket és óceánokat. Legyenek egyszerű, szemléletes képzetei a földrajzi övezetekről.

Ismerje fel jellemző álló- vagy mozgóképről és leírás alapján hazánk nagytájait, lakókörnyezetének néhány nevezetes települését, az ország fővárosát.

Tudja felidézhető képzetei segítségével jellemezni a hazai életközösségeket. Tudjon egyszerű táplálékláncokat bemutatni. Ismerje a legjellegzetesebb hazai növény és állatfajok testfelépítését, életmódját. Értse meg a természet védelmének jelentőségét.

FÖLDÜNK ÉS KÖRNYEZETÜNK

7–8. ÉVFOLYAM

Célok és feladatok

A földrajz tantárgy megismerteti a tanulókat a szűkebb és a tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőivel, a természeti és a társadalmi folyamatokban való tájékozódásukat szolgálja. Elősegíti, hogy megismerjék a világban elfoglalt helyünket, nemzeti értékeinket, kedvező és kedvezőtlen földrajzi és környezeti adottságainkat. Kialakítja, majd fokozatosan fejleszti a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodását. Ez megköveteli, hogy a tanítás során a jelenségek, folyamatok vizsgálatát kövesse általánosítás és az összefüggések megláttatása, valamint ezek átfogó rendszerként való értelmezése. Ennek érdekében minden jelenséget és folyamatot változásaiban, kölcsönhatásaiban, fejlődésében kell bemutatni, megláttatva azok lehetséges következményeit is.

A földrajz tantárgy a ma emberét, társadalmát és környezetét állítja a középpontba, tananyagát oknyomozó és problémákra koncentráló módon dolgozza fel. Tananyaga komplex és több szempontból is szemléletformáló, hiszen a földrajzi-környezeti jelenségeket, folyamatokat részben a természettudományok, részben a társadalomtudományok, illetve az egyéb környezettudományok szempontjai szerint vizsgálja. A tantárgy alakítja ki a mindennapi életben szükséges térbeli és időbeli tájékozódási képességeket. Ezért tanítása során az ismeretnyújtó módszerek mellett az ismeretszerző módszereknek kell előtérbe kerülniük.

A jövőben az emberiségnek sokféle kihívással kell szembe néznie, amelyek alapvetően földrajzi problémákból indulnak ki. A földrajz tantárgy feladata, hogy az ismeretek átadásával, a világban való eligazodásban szükséges képességek kialakításával felkészítse a tanulókat ezen problémák kezelésére.

A tantárgy oktatásának célja, hogy ráébressze a tanulókat a földrajzi ismeretek fontos szerepére napjaink környezeti jelenségeinek, folyamatainak megértésében, kifejlessze bennük közösségük, országuk, régiójuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvétel készségét.

A hazai és az európai természeti, társadalmi, kulturális és tudományos értékek megismertetésével járuljon hozzá a hazához való kötődéshez, a reális alapokon nyugvó nemzet- és Európa-tudat kialakulásához.

Tudatosítsa a tanulóknál, hogy az ember társadalmi-gazdasági tevékenysége során jelentősen átalakította a környezetét, amellyel már saját életfeltételeit is veszélyezteti. Ezzel és a környezet értékeinek megismertetésével segítse elő a környezettudatos életmód kialakulását

Láttassa meg a tanulókkal a környezet és a társadalom időben és térben változó kapcsolatait, összefüggéseit.

Segítse elő a különböző társadalmi csoportok, nemzetiségek, népek életformája, kultúrája, értékei iránti érdeklődés és tisztelet kialakulását.

Fejlesztési követelmények

A 7–8. évfolyamon a tananyag feldolgozása során tartalmi szempontból el kell érni, hogy a tanulók ismerjék fel a földi képződményeket, az alapvető természeti és társadalmi

jelenségeket, folyamatokat és összefüggéseket. Értsék a természetföldrajzi és a regionális társadalmi-gazdasági folyamatok egymásutánosságát és időbeli fejlődését. Értelmezzék, hogy a természeti környezet hogyan befolyásolja az egyes országok társadalmi-gazdasági életét, és ismerjék a természeti környezet változásainak társadalmi hatásait.

A tanulók ismerjék fel a kontinensek, a tipikus tájak, az országok regionális sajátosságait, a közöttük lévő hasonlóságokat és különbségeket, kapcsolataik rendszerét. Ismerjék meg a gazdasági élet jelenségeinek kölcsönhatásait, értsék meg, hogy a társadalmi-gazdasági élet eseményei hogyan hatnak az egyes országok fejlődésére.

Értsék, hogy a népek természeti és gazdasági körülményei, hagyományai hogyan határozzák meg gondolkodás módjukat, gazdasági helyzetüket, világszemléletüket. Tudják, hogy az emberek különböznek egymástól, de emberi mivoltában mindenki egyenrangú.

Annak érdekében, hogy kialakuljon a tanulóknál a hazai tájhoz, a természeti és a társadalmi értékeinkhez való kötődés, ismerjék meg természeti és társadalmi értékeinket, valamint a természeti tényezők hatásait és földrajzi összefüggéseit a Kárpát-medence népeinek elhelyezkedésében, hagyományaiban, településeiben és gazdasági életében.

A tantárgynak azt is el kell érnie, hogy a tanulók összefüggéseikben ismerjék a környezetet veszélyeztető folyamatokat, azok forrásait, megelőzésük és megszüntetésük lehetséges módjait is. Értsék meg, hogy a környezet károsodása nem ismer országhatárokat, a károk megakadályozása érdekében nemzetközi összefogásra, együttműködésre van szükség.

A földrajztanítás során el kell érnie, hogy a tanulók az általános iskola befejezésekor legyenek képesek önállóan a szemléleti, tanári irányítással az okfejtő térképolvasásra különböző tartalmú és méretarányú földrajzi térképeken. Ismerjék a földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmakat. Legyenek helyes képzeteik a környezet elemeinek méreteiről, a számszerűen kifejezhető adatok nagyságrendjéről. Alakuljon ki bennük a földrajzi információhordozók kiválasztására és használatára való képesség, igazodjanak el tanári segítséggel ezek gyűjteményeiben (pl. könyvtári és múzeumi anyagokban) is.

El kell érnie, hogy a tanulók legyenek képesek pontos megfigyelésekre, tudjanak vizsgálni a föld- és környezettudományok megfelelő szempontjai szerint kezdetben tanári irányítással, majd egyre önállóbban. Megfigyeléseiket, ismereteiket helyesen, kifejezően, tudják elmondani, írásban és rajzban rögzíteni, egyszerű térképeken ábrázolni. Használják a szakkifejezéseket életkori sajátosságaiknak megfelelően. Tudják elemezni és értékelni tapasztalataikat, megfigyeléseik és vizsgálataik alapján alkossanak véleményt. Legyenek képesek a környezetben történő események, helyzetek bemutatása mellett azok reális értékelésére és indoklására.

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák

A különböző tartalmú földrajzi térképeken közölt információk felhasználása a kontinensek, illetve az egyes országok természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági megismeréséhez.

(Kontúrtérképes) feladatok irányított megoldása.

Szemelvények és példák gyűjtése a természeti környezetet veszélyeztető folyamatokról, a környezeti problémák megelőzéséről és megoldásáról, természeti és civilizációs katasztrófákról,

Gyűjtőmunka könyvek segítségével a nagy földrajzi felfedezésekről és ezeknek a társadalmi-gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásairól.

Információk gyűjtése különböző jellegű információhordozókból az egyes népek életéről, szokásairól, kultúrájáról és hagyományairól.

Tájékozódás a földtörténeti időoszlopon.

A kontinensek felszínét, éghajlatát, növényzetét, talaját és gazdaságának jellemzőit bemutató képek és ábrák elemzése, elemek közötti összefüggések bemutatása.

Tájékozódás légifotókon és űrfelvételeken tanári irányítással.

adatok, adatsorok és különböző típusú diagramok összehasonlító elemzése. Egyszerű számítási feladatok megoldása.

A tipikus tájak különböző, megadott szempontok szerinti önálló bemutatása.

Példák keresése a természeti és a társadalmi tényezők kölcsönhatásaira kontinensek, kontinensrészek, országcsoportok példáján.

„Terméklistán” összeállítása az egyes országok jellemző termékeiről.

Irányított tanulói kiselőadás az egyes országok természeti és kulturális értékeiről, népeinek szokásairól, életmódjáról.

Tanulói beszámoló a magyar utazók, földrajzi felfedezők szerepéről a Föld és népeinek megismerésében.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Tájékozódás a földtörténeti időben	A történelmi és a földtörténeti időbeosztás nagyságrendjének eltérése. Eligazodás a földtörténeti időbeosztás főbb egységeiben.
Az Európán kívüli kontinensek tipikus tájainak és néhány kiemelt országának természet- és társadalomföldrajza	<i>Afrika</i> A kontinens általános természet- és társadalom-földrajzi képe, eltérő társadalmi-gazdasági fejlettségű térségei. A sivatagok és az oázisok mint tipikus tájak, az „éhségövezet”. Trópusi-Afrika természeti képe, társadalmi-gazdasági problémái. <i>Ausztrália és Óceánia</i> Természeti képe, társadalmi-gazdasági jellemzői. <i>Amerika</i> Amerika fő részeinek eltérő természet- és társadalom-földrajzi képe. Az ültetvény, a farmvidék, a technológiai park és az agglomerációs zóna, mint tipikus táj. Amerika jellegzetes országainak hasonló és eltérő természet- és társadalom-földrajzi jellemzői: Dél-Amerika: Brazília, Közép-Amerika: Mexikó, Észak-Amerika: USA, <i>Ázsia</i> Általános természet- és társadalom-földrajzi képe.

	Eltérő adottságok és sajátos társadalmi-gazdasági fejlődési utak a kontinensen. A tajga, a „monszunvidék”, a magashegység és az öntözéses gazdálkodás területei, mint tipikus tájak. A földrész jellemző országai és térségei: Japán, Kína, India, Délkelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia.
Európa országainak természet- és társadalomföldrajza	Európa általános természet- és társadalom-földrajzi képe. Az Európai Unió országainak általános társadalmi és gazdasági jellemzői. <i>Észak-Európa</i> országainak közös és egyedi földrajzi vonásai, kapcsolatuk a természeti környezettel. <i>Nyugat-Európa</i> országainak hasonló és eltérő földrajzi vonásai. Átalakuló ipari körzetek, új ipari ágazatok megjelenése. Kiemelten: Franciaország, Egyesült Királyság. <i>Dél-Európa</i> országainak általános és egyedi földrajzi vonásai. A tipikus mediterrán táj, a kikötő és az üdülőövezet. A Balkán térség természetföldrajzi adottságai és társadalmi képe. Kiemelten: Olaszország, Spanyolország, Horvátország, Szerbia és Montenegro <i>Kelet-Európa</i> jellegzetes természet- és társadalom-földrajzi vonásainak bemutatása. Kiemelten: Oroszország és Ukrajna.

Topográfiai fogalmak a tananyag feldolgozásához

7. ÉVFOLYAM

Afrika

Gibraltári-szoros, Guineai-öböl, Kongó, Niger, Nilus, Szuezi-csatorna, Tanganyika-tó, Viktória-tó, Vörös-tenger; Afrikai-árokrendszer, Atlasz, Dél-afrikai-magasföld, Kelet-afrikai-magasföld, Kilimandzsáró-csoport, Kongó-medence, Madagaszkár, Szahara, Szudán, Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Nigéria; Kairó,

Ausztrália és Óceánia

Murray; Ausztráliai-alföld, Nagy-Artézi-medence, Nagy-korallzátony, Nagy-Vízválasztó-hegység, Nyugat-ausztráliai-ösföld, Új-Guinea; Ausztrália, Új-Zéland; Canberra, Melbourne, Sydney.

Amerika

Alaszka, Amazonas, Colorado, Kanadai-ösföld, Karib (Antilla)-tenger, Mississippi, Mexikói-öböl, Nagy-tavak, Panama-csatorna, Paraná, Szt. Lőrinc-folyó, Észak-Amerika, Közép-Amerika, Dél-Amerika, Latin-Amerika; Amazonas-medence, Andok, Antillák, Appalache, Brazil-felföld, Floridai-félsziget, Guyanai-hegyvidék, Hawaii-szigetek, Kaliforniai-félsziget, Kanadai-ösföld, Kordillerák, Labrador-félsziget, Mexikói-fennsík, Mississippi-alföld, Paraná-alföld, Préri, Sziklás-hegység; Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Brazília, Kanada, Kuba, Mexikó, Venezuela, Brazíliaváros, Buenos Aires, Chicago, Los Angeles, Mexikóváros, New York, Ottawa, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Washington.

Ázsia

Aral-tó, Bajkál-tó, Boszporusz, Indus, Jangce, Japán-tenger, Jenyiszej, Jeges-tenger, Gangesz, Kaszpi-tenger, Léna, Ob, Perzsa (Arab)-öböl, Sárga-folyó, Tigris; Dél-Ázsia, Délkelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia, Észak-Ázsia, Kelet-Ázsia, Közép (Belső)-Ázsia;

Arab-félsziget, Csomolungma Dekkán-fennsík, Dél-kínai-hegyvidék, Fuji, Góbi, Himalája, Hindusztaáni-alföld, Hindusztaáni-félsziget, Indokínai-félsziget, Indonéz-szigetvilág, Japán-szigetek, Kaszpi-mélyföld, Kaukázus, Kínai-alföld, Kis-Ázsia, Koreai-félsziget, Közép-szibériai-fennsík, Mezopotámia, Nyugat-szibériai-alföld, Pamír, Szibéria, Tajvan, Tibet, Tien-san;

Dél-Korea, Fülöp-szigetek, India, Indonézia, Irak, Irán, Izrael, Japán, Kína, Malajzia, Szaúd-Arábia, Thaiföld, Törökország;

Ankara, Bagdad Bombay, Calcutta, Hongkong, Isztambul, Jekatyerinburg, Kanton, Novoszibirszk, Osaka, Peking, Sanghaj, Szingapúr, Szöul, Tokió, Újdelhi, Vuhan.

Európa

Adriai-tenger, Balti-tenger, Dnyeper, Don, Ebro, Elba, Északi-tenger, Fekete-tenger, Földközi-tenger, La Manche, Pó, Rajna, Rhône, Szajna, Temze, Urál folyó, Volga,

Dél-Európa, Észak-Európa, Kelet-Európa, Közép-Európa, Nyugat-Európa, Kelet-Közép-Európa;

Alpok, Appenninek, Appennini-félsziget, Balkán-félsziget, Balkán-hegység, Balti-ösföld, Brit-szigetek, Ciprus, Dalmácia, Dinári-hegység, Donyec-medence, Etna, Finn-tóvidék, Francia-középhegység, Holland-mélyföld, Izland, Kárpátok, Kelet-európai-síkság, Kréta, Londoni-medence, Lotaringia, Mont Blanc, Párizsi-medence, Pennine, Pireneusi (Ibériai)-félsziget, Pireneusok, Skandináv-félsziget, Skandináv-hegység, Szicília, Urál, Vezúv;

Albánia, Anglia, Belgium, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Fehéroroszország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Macedónia, Moldávia, Moldova, Nagy-Britannia, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szerbia és Montenegró, Törökország, Ukrajna;

Amszterdam, Ankara, Athén, Barcelona, Belgrád, Birmingham, Brüsszel, Chişinău, Dublin, Genova, Glasgow, Göteborg, Hága, Helsinki, Kijev, Koppenhága, Lisszabon, Ljubljana, London, Luxembourg, Lyon, Madrid, Manchester, Marseille, Milánó, Minszk, Moszkva, Munkács, Murmanszk, Nápoly, Odessza, Oslo, Párizs, Podgorica, Reykjavík, Rijeka, Róma, Rotterdam, Skopje, Stockholm, Strasbourg, Szabadka, Szarajevó, Szentpétervár, Szófia, Tirana, Torino, Újvidék, Ungvár, Velence, Volgograd, Zágráb.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes az egyes kontinensek, tájak, országok természeti és a társadalmi-gazdasági jellemzőit bemutató képek, ábrák, adatsorok elemzésére, tanári irányítás alapján alapvető összefüggések felismerésére. Tudja megadott szempontok alapján bemutatni az egyes kontinenseket, tipikus tájajukat, legfontosabb országaikat. Ismerje fel a természeti és társadalmi környezet alapvető összefüggéseit. Legyen képes különböző térképi és egyéb földrajzi tartalmú információk felhasználására a témákhoz kapcsolódóan. Tudja megmutatni térképen és felismerni kontúrtérképen a topográfiai fogalmakat.

8. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységek

A különböző tartalmú földrajzi térképeken közölt információk felhasználása a kontinensek, illetve az egyes országok természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági megismeréséhez.

Kontúrtérképes feladatok irányított megoldása.

Az időjárási jelenségek felismerése időjárási térképek alapján.

Az éghajlat jellemzőinek felismerése diagramokon, és következtetések levonása az adatokból.

A folyamatábrák használata a földtörténeti események, a felszínfejlődés és következményeik feltárásához.

A gazdasági élet ágazatainak, ágainak aránya, és változási tendenciáinak bemutatása statisztikai adatok feldolgozásával, esetmegbeszélésekkel, forráselemzéssel.

A Kárpát-medence népeinek és hagyományainak, a tájak eltérő földrajzi jellemzőinek bemutatása szemelvények alapján.

Információk gyűjtése társadalmi-gazdasági jelenségekről, folyamatokról statisztikák, tömegkommunikációs források, Internet felhasználásával.

Tanulói beszámoló önállóan gyűjtött információk alapján hazánk és az Európai Unió kapcsolatáról.

Tanulói kiselőadás a különböző tájak népszokásairól, hagyományairól könyvtári kutatómunka alapján.

„Terméklisták” összeállítása Magyarország legfontosabb termékeiből és kiviteli cikkeiből.

Tabló, illetve riport készítése hazánk, védett természeti és kulturális értékeivel, idegenforgalmi vonzerejével kapcsolatban.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Közép-Európa tájainak és országainak természet- és társadalomföldrajza	<i>Közép-Európa általános földrajzi képe.</i> A Közép-európai-sík- és rögvídek természeti adottságai és gazdasági feltételei. A középhegységek és a feltöltött alföldek mint tipikus tájak. Németország szerepe az európai gazdaságban. Csehország és Lengyelország földrajzi sajátosságai. Közép-Európa magashegyvidékei: az Alpok és a Kárpátok. Az alpi országok: Ausztria, Szlovénia és a kárpáti országok: Szlovákia, Románia földrajzi jellemzése.
A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajza	<i>A Kárpát-medence földtani szerkezete és természetföldrajzi képe.</i> A társadalmi-gazdasági élet változásai és mai földrajzi vonásai. A magyarság a Kárpát-medencében.
Természeti adottságok és a társadalmi-gazdasági lehetőségek Magyarország tájain	Hazánk földrajzi fekvése, helyzete a Kárpát-medencében és Európában. Magyarország felszíne, domborzata. Természeti adottságaink és természeti erőforrásaink A magyar nép tájtörténeti tagolódása, etnikai csoportok, nemzetiségek. Hazánk népességföldrajzi jellemzői, népesedési folyamatai. A földrajzi környezet hatása a gazdálkodásra, a településekre, az életmódra. A gazdaság telepítő tényezői, általános vonásai, területi különbségei, szerkezeti átalakulása. Településtípusok, településhálózat és infrastruktúra Magyarországon. A hazai tájtípusok (alföldi, dombsági és középhegyvidéki tájak) földrajzi jellemzése. A tájak természeti erőforrásai, természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági jellemzőik. Hazánk tájainak idegenforgalmi, környezeti értékei, állapota és védelme. Hazánk nemzetközi kapcsolatai. Budapest földrajza. Régióink földrajza.

A tananyag feldolgozásához szükséges topográfiai fogalmak

Balaton, Bodrog, Dráva, Duna, Fertő, Hernád, Ipoly, Kis-Balaton, Körös, Maros, Mura, Odera, Olt, Rába, Rajna–Majna–Duna vízi út, Sajó, Sió, Szamos, Száva, Tisza, Tisza-tó, Vág, Velencei-tó, Visztula, Zagyva, Zala;

Aggteleki-karszt, Alföld, Alpokalja, Badacsony, Bakony, Balaton-felvidék, Baradla-barlang, Baranyai-dombság, Bécsei-medence, Bodrogtó, Borsodi-medence, Börzsöny, Budai-hegység, Bükk, Bükk-fennsík, Burgenland, Csallóköz, Cseh-medence, Morva-medence, Csepel-sziget, Cserehát, Cserhát, Déli-Kárpátok, Dráva menti síkság (Dráva-mellék), Duna–Tisza köze, Dunakanyar, Dunántúli-dombság, Dunántúli-középhegység, Dunazug-hegység, Erdély, Erdélyi-középhegység, Erdélyi-medence, Északi-középhegység, Északkeleti-Kárpátok, Északnyugati-Kárpátok, Gerecse, Germán-alföld, Győri-medence, Hajdúság, Hargita, Hegyalja, Hortobágy, Jászság, Kárpát-medence, Kárpátalja, Kékes, Keleti-Alpok, Keleti-Kárpátok, Kisalföld, Kiskunság, Kőszegi-hegység, Lengyel-alföld, Lengyel-középhegység, Magas-Tátra, Marcal-medence, Maros–Körös köze, Mátra, Mecsek, Mezőföld, Mohácsi-sziget, Móri-árok, Nagykunság, Német-középhegység, Nógrádi-medence, Nyírség, Nyugati-Alpok, Nyugat-magyarországi-peremvidék, Őrség, Pesti-síkság, Pilis, Román-alföld, Ruhr-vidék, Somogyi-dombság, Soproni-hegység, Szigetköz, Székelyföld, Szekszárdi-dombság, Szentendrei-sziget, Szilézia, Szudéták, Tapolcai-medence, Tihanyi-félsziget, Tiszántúl, Tokaj–Eperjesi-hegység, Tolnai-dombság, Vajdaság, Velencei-hegység, Vereckei-hágó, Vértes, Villányi-hegység, Visegrádi-hegység, Zalai-dombság, Zempléni-hegység;

Ausztria, Csehország, Lengyelország, Németország, Románia, Svájc, Szlovákia, Szlovénia;

Ajka, Algyő, Arad, Baja, Balassagyarmat, Balatonfüred, Beregszász, Bécs, Békéscsaba, Berlin, Bern, Bonn, Brassó, Bréma, Brno, Budapest, Bukarest, Bük, Cegléd, Constanta, Debrecen, Drog, Drezda, Dunajváros, Eger, Eszék, Esztergom, Frankfurt, Gdańsk, Genf, Graz, Gyöngyös, Győr, Gyula, Hajdúszoboszló, Halle, Hamburg, Harkány, Hatvan, Hegyeshalom, Hévíz, Hódmezővásárhely, Hollókő, Jászberény, Kalocsa, Kaposvár, Kassa, Katowice, Kazincbarcika (Berente), Kecskemét, Keszthely, Kolozsvár, Komárom, Köln, Kőszeg, Komló, Krakkó, Lábatlan, Linz, Lipcse, Makó, Marosvásárhely, Miskolc, Mohács, Mosonmagyaróvár, München, Nagykanizsa, Nagyvárad, Nyíregyháza, Orosháza, Ózd, Paks, Pannonhalma, Pápa, Pécs, Ploiești, Plzeň, Pozsony, Prága, Révkomárom, Salgótarján, Salzburg, Sárospatak, Siófok, Sopron, Stuttgart, Százhalombatta, Szeged, Székelyudvarhely, Székesfehérvár, Szekszárd, Szentendre, Szentgotthárd, Szolnok, Szombathely, Tata, Tatabánya, Temesvár, Tihany, Tiszaújváros, Vác, Várpalota, Varsó, Veszprém, Visegrád, Visonta, Záhony, Zalaegerszeg, Zalakaros,

Aggteleki Nemzeti Park, Balaton-felvidéki Nemzeti Park, Bükk Nemzeti Park, Duna – Dráva Nemzeti Park, Duna – Ipoly Nemzeti Park, Fertő – Hanság Nemzeti Park, Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, Körös – Maros Nemzeti Park., Őrségi Nemzeti Park

Magyarország megyéi, Dél-Alföld régió, Dél-Dunántúl régió, Észak Alföld régió, Észak-Magyarország régió, Közép-Dunántúl régió, Közép-Magyarország régió, Nyugat-Dunántúl régió, Budapesti agglomeráció

A továbbhaladás feltételei

A tanuló tudja bemutatni hazánk földrajzi környezetének természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit megadott szempontok alapján. Tudja ismertetni hazánk tájainak természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit különböző térképi információk felhasználásával. Ismerje fel a természeti adottságok szerepét, hatását az egyes térségek gazdasági életében. Ismerje hazánk környezeti értékeit, Legyen képes önálló információgyűjtésre a megadott szempontok szerint különböző földrajzi-környezetvédelmi tartalmú információhordozókból, és tudja feldolgozni

ezeket tanári irányítással. Tudja megmutatni térképen és felismerni kontúrtérképen a topográfiai fogalmakat. Tudja meghatározni és megfogalmazni földrajzi fekvésüket, kapcsoljon hozzájuk tartalmi jellemzőket.

BIOLÓGIA

7–8. ÉVFOLYAM

Célok és feladatok

Az általános iskolai biológiatanítás célja, hogy a tanulók tájékozottak legyenek a földi élővilág sokféleségéről, valamint az emberek és biológiai környezetük közötti kapcsolatrendszeréről. Ezek tudatosításával növelje az élővilágban meglévő változatosság fennmaradásának és az emberek egészséges életének esélyeit. A diákok ismerjék saját testük felépítésének és működésének alapjait, az egészséges életmód szabályait, és képesek legyenek az egészséges életvezetésre. A biológia tanításának — a többi tantárggyal együtt — célja, hogy kialakítsa az új ismeretek önálló megszerzésének képességét.

A fenti célokból a következő feladatai adódnak a biológiát tanító pedagógusnak:

Az általános iskolában olyan természetszemléletet és biológiai tudatot alakítson ki, melyben a biológiai sokféleség alapvető fontosságú. Mutasson rá az élőlények és az életközösségek változatosságára, az ökológiai rendszerek dinamikus jellegére. Rendezze a hazai és a távoli tájak megismert élőlényeit a tudományos rendszer főbb kategóriáiba. Mutassa be az emberi szervezet felépítésének és működésének lényeges sajátosságait, biztosítsa az életmóddal kapcsolatos helyes alternatívák kiválasztásához szükséges tájékozottságot és segítse elő az emberek közötti, valamint emberek és környezetük közötti együttélési szabályok megértését. Tudatosítsa, hogy Földünk globális problémáinak megoldása, a biológiai ismeretek segítségével, minden ember közös feladata.

Tanulói megfigyelések, vizsgálatok és tanulókísérletek szervezésével, vizsgálati eljárások gyakoroltatásával, ismeretterjesztő művek közös feldolgozásával alakítsa ki az önálló ismeretszerzés képességét és igényét.

A tananyag feldolgozása során a mindennapi élethez, a gyakorlathoz kapcsolódva tegye nyilvánvalóvá, hogy az elsajátítandó tudás nem elsősorban önmagáért szükséges, hanem azért, hogy megértsék, és ennek alapján tudják befolyásolni a környező világ jelenségeit.

Segítse elő csoportos tevékenységekkel az együttműködésre vonatkozó készségek kialakulását, és az iskola működésének egészébe integrálódva könnyítse meg a szocializációt, a társadalmi környezetbe történő beilleszkedést.

Fejlesztési követelmények

Keltsek fel a tanuló érdeklődését a biológiai jelenségek, folyamatok iránt. Juttassuk ismeretekhez a biológiai környezete jelenségeinek, folyamatainak vizsgálata révén. Tegyük képessé a tanulót a biológiai jelenségek, folyamatok önálló megfigyelésére, tudjon egyszerűbb vizsgálatokat, kísérleteket önállóan elvégezni. Ehhez legyen gyakorlata a taneszközök, vizsgálati és kísérleti eszközök, anyagok balesetmentes használatában

Tegyük képessé a tanulót, hogy ismeretszerzési tevékenységében használni tudja a nyomtatott, illetve az elektronikus információhordozókat és értse a szellemi fejlettségének megfelelő szintű biológiai ismeretterjesztő könyvek, cikkek, különböző elektronikus médiumok biológiával kapcsolatos információit.

Ismertessük meg, vételessük észre a természet szépségeit és tegyünk kísérletet a természeti szépségeknek a tanulók értékrendjébe való megfelelő módon történő beillesztésére.

Alakítsuk ki a tanuló az irányú képességét, hogy tudja a biológiai objektumokról, jelenségekről szerzett ismereteit elmondani, leírni, ábrázolni és a biológiai környezetéről különböző módon szerzett ismereteit összehasonlítani.

Tegyük képessé a biológiai ismeretszerzés szempontjából lényeges és lényegtelen jellemzők, tényezők elkülönítésére, és a biológiai objektumok, jelenségek, csoportosítására, rendszerezésére. A biológiai kísérletek kapcsán legyen képes megállapítani, hogy mely tényezők miként változnak meg, tanári segítséggel rendezze a megfigyelések, mérések, kísérletek során nyert adatokat és értelmezze a vizsgálatok, kísérletek eredményeit.

Segítsük a tanulót, hogy a megfigyelései, vizsgálatai, kísérletei során szerzett ismereteit szellemi fejlettségének megfelelő szinten tudja – a legfontosabb szakkifejezések helyes használatával – megfogalmazni, és írásban, egyszerűbb vázlatrajzokon, rögzíteni és képes legyen a biológiai jelenségekkel, kapcsolatos diagramok, ábrák információtartalmát leolvasni, értelmezni.

Tegyük képessé a tanulót arra, hogy magyarázni tudja ismereteinek mennyisége és mélysége szerint a biológiai művelődési anyagban feldolgozott jelenségekhez, folyamatokhoz hasonlókat is, és használja, alkalmazza a mindennapi élet feladatainak, problémáinak megoldásában a biológiai művelődési anyag elsajátítása során szerzett jártasságait, képességeit, készségeit.

Alakítsuk ki a tanulóban az igényt fizikai és pszichés egészségének, egészséges – természetes és mesterséges – környezetének megőrzése iránt, érzjük el, hogy ezeket az emberiség közös értékének tekintse.

Ismertessük meg a tanulóval a szűkebb, illetve a tágabb környezetében előforduló és a biológiai művelődési anyagban szereplő – különböző szerveződési szintű – anyagok, élőlények alapvető tulajdonságait, az élő anyag jellemzőit.

Ismertessük meg az élelmiszerek tápanyagtartalma és értéke közötti összefüggést, az ember egészséges életműködését veszélyeztető anyagoknak a szervezetére gyakorolt hatásait.

Törekedjünk arra, hogy a tanuló értse és a gyakorlatban is alkalmazza a környezet- és természetvédelem legfontosabb alapelveit, valamint tegyük képessé arra, hogy mikrokörnyezetében a szennyező anyagok káros mértékű felhalmozódásának megelőzésében aktív szerepet vállaljon. Ismerje a környezetében előforduló természeti és civilizációs veszélyhelyzeteket, azok túlélési lehetőségeit.

Tudatosítsuk a tanulóban, hogy a biológiai jelenségek, folyamatok egyik alapvető jellemzője az idő, az idő múlásával az élőlények is változnak. Adjunk áttekintést a földi élet periodikus változásairól, az emberi élet szakaszainak főbb jellemzőiről, életfolyamatok visszafordíthatatlanságáról.

Adjunk képet az egyes kontinensek és hazánk tájainak jellegzetes növényeiről, állatairól.

Mutassuk meg, hogy a biológiai objektumok, jelenségek megismerése is folyamat, közelítés a valóság felé. Tudatosítsuk, hogy a biológiai ismeretek fejlődése a különböző népek, országok tudósai, kutatói egymásra épülő munkájának eredménye, s ebben a munkában jelentős szerepet töltöttek be a magyar tudósok, kutatók is.

7. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

A tananyagban szereplő legfontosabb fogalmak helyénvaló használata.

A földrajzi térképek és kontúrtérképek használata az élővilág biomjainak földrajzi elhelyezésében.

Az éghajlat, az élőhelyek és a biotopok jellegzetességei közötti kapcsolat felismerése.

Önálló információgyűjtés az egyes életközösségekről, élőhelyekről (könyvek, folyóiratok, elektronikus források stb.).

A megismert biotopok önálló bemutatása, jellemzése.

A megismert állatok és növények felismerése.

A megismert élőlények tulajdonságainak összehasonlítása, az azonosságok és különbségek felismerése.

Az élőlények életmódja és az élőhelyek közti kapcsolat felfedezése.

A növény- és állatfelismeréshez kapcsolódó segédanyagok (határozókönyvek, képes atlaszok stb.) használata.

Az iskola környezetének, mint élőhelynek a megfigyelése, természet- és környezetvédelmi szempontból való elemzése.

Tanulói kiselőadás tartása pl. a környezetszennyezés problémáiról vagy a biológia fejlődésében fontos szerepet játszó tudósok életéről.

Az iskola és a lakóhely környezetvédelmi problémáinak megoldását, az emberek meggyőzését szolgáló programok kitalálása, irányított megvalósítása.

A megismert élőlények csoportosítása, osztályozása különböző szempontok szerint.

A megismert élőlények besorolása a főbb rendszertani kategóriákba.

TÉMAKÖR	TARTALOM
Tájak és életközösségek	
A földi élővilág általános jellemzése	Az életközösségek jellemzői, az ökológiai környezet, az élő és élettelen környezeti tényezők fogalma. Az életközösségek szerveződése, anyagforgalma, a tápláléklánc. Az életközösségek pusztulásának okai, védelmük jelentősége a földi élővilág és ezen belül az emberiség szempontjából.
A forró övezet élővilága	A trópusi esőerdők előfordulása, környezeti adottságai. Egy trópusi esőerdő jellemző élőlényeinek testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A trópusi esőerdők jelentősége a bioszférában, pusztulásuk okai és védelmük. A szavannák előfordulása, környezeti adottságai. Egy szavanna jellemző élőlényeinek testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A sivatagos területek környezeti adottságai, övezetes előfordulása. A sivatagos területek jellemző élőlényeinek testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. Az elsivatagosodás jelensége, veszélyei.

A mérsékelt övezet élővilága	A mediterrán területek környezeti adottságai, előfordulása, néhány itt honos élőlény jellemzése. A lomberdők előfordulása, környezeti adottságai. Egy lomberdő jellemző élőlényének testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A füves puszták előfordulása, környezeti adottságai. Egy füves puszták jellemző élőlényének testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A füves puszták pusztulásának okai, védelmük. A tajgaerdők előfordulása, környezeti adottságai, jellemző élőlényének testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A lomberdők és tajgaerdők pusztulása és védelme.
A hideg övezet élővilága	A tundrák előfordulása, környezeti adottságai, a tundra jellemző élőlényének testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A sarkvidékek környezeti adottságai, a sarkvidékek jellemző élőlényének testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben.
A hegyvidékek élővilága	A környezeti viszonyok és az élővilág elrendeződésének függőleges övezetessége.
A tengerek és tengerpartok élővilága	A tengerpartok jellemző élőlényének testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. □ A partközeli és a nyílt vizek, valamint a mélytengerek környezeti adottságai, legfontosabb élőlényének jellemzői és szerepe az életközösségben. □ A tengerek és óceánok szennyeződésének következményei és a megelőzés lehetőségei.
Az élőlények rendszerezése	
A rendszerezés	A rendszerezés elvei, a természetes rendszer. A legfontosabb rendszertani kategóriák.
A sejtagnélküliek és a sejtagnas egysejtűek	A baktériumok, a növényi és állati életmódot folytató egysejtűek általános jellemzői, egészségügyi és ökológiai jelentőségük.
A gombák	A gombák általános jellemzői, egészségügyi és ökológiai jelentőségük.
A növények	A növények általános jellemzői. Az alacsonyabb rendű növények: a moszatok, a zuzmók, a mohák, a harasztok. A nyitvatermők törzse. A zárvatermők törzse, ezen belül a kétszikűek és az egyszikűek osztályai.
Az állatok	Az állatok általános jellemzői. Az alacsonyabb rendű állatok: a szivacsok, a csalánozók, a gyűrűsférgesek, a puhatestűek, az ízeltlábúak jellemzői. A gerincesek törzse és ezen belül a halak, a kételtűek, a hullók, a madarak és az emlősök jellemzői.

A továbbhaladás feltételei

- Ismerjék az életközösségek legjellemzőbb, táplálékláncot alkotó fajainak nevét, külső felépítését, életmódját.
- Tudjanak egy-egy táplálékláncot összeállítani a különböző életközösségek megismert élőlényeiből.
- Legyenek képesek kiemelni és összehasonlítani a különböző tájakon élő növények és állatok lényeges ismertetőjegyeit.
- Mondjanak egy-két példát a különböző életközösségek élőlényének testfelépítése és környezete közötti összefüggésre.

- Legyenek tisztában azzal, hogy a természetes életközösségek védelme az egész földi élet számára létfontosságú. Észleljék, ha környezetük állapota romlik, és legyen igényük annak megakadályozására.
- Ismerjenek példákat a különféle életközösségek károsításának módjára és annak megakadályozására.
- Ismerjék, hogyan kell az élőlényeket hasonló tulajdonságaik alapján rendszerezni, csoportosítani.
- Legyenek képesek a megfigyelések, vizsgálódásaik során nyert tapasztalatok értelmezésére.

8. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

A tananyagban szereplő legfontosabb fogalmak értelmezése, szakszerű használata.

Az emberi szervezet egészének és részeinek bemutatása, jellemzése.

Az ember legfontosabb szöveteinek, szerveinek, szervrendszereinek felépítése és működése közötti kapcsolat felismerése.

Az egyes szervek, szervrendszerek működésének értelmezése a szervezet egészének szempontjából.

Önálló információgyűjtés és feldolgozás az emberi szervezet működéséről (könyvek, folyóiratok, elektronikus források stb.).

Az ember életmódja és egészségi állapota, illetve az egészségi állapota és a környezet közti kapcsolat elemzése.

Önálló tanulói kiselőadások tartása pl. a korszerű táplálkozásról, az egészségkárosító anyagokról, élvezeti szerekről, szenvedélybetegségekről.

Egyszerű élettani megfigyelések és vizsgálatok önálló elvégzése.

A vizsgálatok eredményeinek, tapasztalatainak dokumentálása és értékelése.

TÉMAKÖR	TARTALOM
Az emberi szervezet felépítése és működése	
Az emberi test szerveződése	Szerveződési szintek: sejtek, szövetek, szervek, szervrendszerek, szervezet. Az ember sejtjeinek közös jellemzői. A hámszövetek, a kötő- és támasztószövetek, az izomszövetek, valamint idegszövet felépítése és funkciója.
Az emberi bőr	A bőr szerkezetének és funkciójának összefüggései. A bőr sérülései, bőrápolás.
A mozgás	A csontok felépítése, kapcsolódása és funkciói. Az izmok részei, rögzülése és funkciói. A rendszeres mozgás fontossága, a mozgásszegény életmód következményei.
A táplálkozás	A táplálkozás szerveinek elhelyezkedése. A táplálkozás funkciója a szervezet fenntartásában. A bélcsatorna szerkezete és működése. A legfontosabb tápanyagok. A vitaminok. A táplálkozás higiéniája és az egészséges táplálkozás.
A légzés	A légzés szerveinek elhelyezkedése. A légzés funkciója a szervezet fenntartásában. A légutak, a tüdő szerkezete és működése, a hangadás. A légcsere és a gázcsere. A légzőszervekre ható környezeti ártalmak, a dohányzás káros hatásai.
A keringés	A keringés szerepe a szervezet fenntartásában. A keringési rendszer részei. A vér összetétele, vércsoportok. A szív- és érrendszeri betegségek megelőzése. Védekezés a kórokozók ellen.

A kiválasztás	A kiválasztó működés jelentősége. A kiválasztás szervei és ezek működése.
A szaporodás	A férfiak ivarszervei és ezek működése. A nők ivarszervei és ezek működése, az ivari ciklus. Az ember nemi élete, a fogamzásgátlás. A terhesség kialakulása és eseményei, a szülés. Az ivarszervek higiénéje, a nemi úton terjedő betegségek megelőzése.
Az ember egyedfejlődése	Az embrionális fejlődés főbb jellemzői. A posztembrionális fejlődés főbb jellemzői. A fejlődési szakaszok főbb egészségügyi problémái.
Idegi és hormonális szabályozás	A szabályozó működés jelentősége a szervezet fenntartásában. A látás és a hallás szerveinek főbb jellemzői és működése; az íz és a szag érzékelése, a bőrérzékelés. Az idegrendszer tagolódása, akaratlagos és akaratától független működése. A lelki egészség. Az idegrendszer működését befolyásoló élvezeti- és kábítószeres káros hatása, szenvedélybetegségek. Kockázatok és veszélyek felismerése és kivédése. A hormonrendszer főbb jellemzői. Néhány belső elválasztású mirigy és hormonja, valamint ezek hatása.

A továbbhaladás feltételei

Tudják felsorolni az egyes életműködések szervrendszereinek fő részeit és ismerjék ezek működésének lényegét.

Legyenek jártasak abban, hogy testükkel, életműködésükkel kapcsolatos ismereteket tudjanak szerezni a népszerűsítő művekből, és tudásuknak megfelelő szinten legyenek képesek az információk kritikus értékelésére.

Tudják az emberi életszakaszok főbb testi, lelki és viselkedésbeli jellemzőit felsorolni.

Tudatosuljon bennük, hogy az ivarszervek nem azonos ütemben fejlődnek a többi szervrendszerrel, a korai szexuális élet ártalmas lehet.

Értsék meg, hogy az egyes emberek egyedfejlődése különböző ütemű, ezért az azonos életkorúak között is lehetnek olyan jelentős fejlettségbeli különbségek, amelyek mégsem kórosak. Legyenek toleránsak a más ütemben fejlődő és fogyatékos emberekkel.

Legyen igényük a tisztaságra és az egészséges életmódra. Értsék a betegségek megelőzésének fontosságát.

INFORMATIKA

5-8. évfolyam

Célok és feladatok

A történelem során minden társadalomban lényeges szerep jutott bizonyos információs folyamatoknak, például a társadalom önszervezéséhez és irányításához elengedhetetlen politikai és gazdasági információk megszerzése, továbbítása, tárolása, feldolgozása. A technikai, tudományos és művészi információs szellemi termékek is hasonlóan fontosak voltak a közösségek életében. A 21. század elején kialakuló információs társadalom különösen abban tér el más társadalmaktól, hogy az IKT (információs és kommunikációs technológia) gyors fejlődésével párhuzamosan, folyamatosan nő az információs termékek és szolgáltatások gazdasága, az adat (általános értelemben) áruvá válik, és az információs szektor egyre több munkaerőt alkalmaz.

A mai iskolarendszer feladata a tanulók felkészítése az információs társadalom viszonyaira (kihívásaira). Nevelni kell a tanulókat az információs termékek és szolgáltatások kritikus, etikus és értő befogadására (fogyasztására), hogy az IKT használatával tudjanak tanulni, művelődni és szórakozni. Törekedni kell az érdeklődés felkeltésére a kreativitás fejlesztésére, hogy az informatika iránt különösen fogékony gyermekek - megfelelő továbbtanulás után - később az információs gazdaságban, mint alkotó munkaerő munkát vállalhassanak. Ennek érdekében meg kell tanítani a gyermekeket a korszerű eszközök kezelésére, az információs szerzési, -tárolási, -feldolgozási és átadási technikákra, valamint meg kell ismertetni velük az információkezelés jogi és etikai szabályait. Ennek leghatékonyabb módját a több éven keresztül tanult informatika tantárgy és az iskolai élet egészében jelen lévő informatikai nevelés biztosíthatja.

Ahogy az ipari társadalom kialakulásával az iskola átalakult, ugyanúgy megváltozik a mai iskola az információs társadalom igényeinek megfelelően. Az információs és kommunikációs kultúrát minden gyermek számára hozzáférhetővé kell tenni a közoktatásban. Ehhez azonban nem elég az informatika tantárgy. A tanulóknak ismerniük és használniuk kell az informatikai eszközöket a különböző órákon és a felkészülésük során is. Az informatikai nevelésnek - amely közös követelmény - meg kell mutatnia, hogy a *természeti* és a *technikai környezet* mellett létezik a jelek, kódok, szoftverek *virtuális környezete* is (szöveg, kép, mozgókép, hang, stb. - a jelentésükkel együtt), amely az emberiség praktikus, tudományos, művészi és sok másféle szempontú információit "hordozza" és megjeleníti. A jelek, szoftverek virtuális környezete különösen szemléletesen (vizuálisan) nyilvánul meg a digitális médiában. (Lásd a médiainformatika, infokommunikáció, alkalmazói informatika témáit). Az oktatás célja, hogy a tanuló mozogjon otthonosan ebben az egyszerre valóságos és virtuális informatikai környezetben. Az informatikai eszközök, a médiainformatika és az infokommunikáció lehetőségei új tanulási technikákat kínálnak minden tantárgyban a tanórákon és az órán kívüli felkészülésben. Az elektronikus oktatási anyagokat és a különböző elektronikus információforrásokat egyre gyakrabban alkalmazzák a tanulók. A pedagógus munkája megváltozik, nő az információk közötti eligazodást segítő, tanácsadó szerepe. Az informatikai eszközök lehetőséget teremtenek az egyéni ütemű tanulásra, a tehetségekkel való speciális foglalkozásra. A számítógéppel végzett feladatok egy részének megoldása megköveteli a csoportmunkát, az ismeretek gyakorlati alkalmazását és a másokkal való kommunikációt is.

A számítástechnika - beleértve a médiainformatikát, a mobilkommunikációt és az internet-használatot is - a könyvtári informatikával együtt alkotja az informatika tantárgy legfontosabb területeit.

Az informatika tantárgy fontos szerepet vállal az alkotó munkára nevelésben, hiszen akár programot írunk, akár alkalmazásokkal dolgozunk, a végeredmény egy új "információs termék" lesz. Cél az algoritmikus gondolkodás fejlesztése is, amely a hétköznapi életben is alapvető fontosságú.

Az iskolai számítógépes hálózat, az internet és a könyvtár "forrásközpont"-ként történő felhasználásával fejleszteni kell az önműveléshez szükséges attitűdöket, képességeket és tanulási technikákat. A könyvtári informatikának fel kell készítenie a tanulókat az információk elérésére, kritikus kiválasztására, feldolgozására és közlésére. Cél az iskolai és más típusú könyvtárakban a könyvtári eszközökkel végzett tevékenységek gyakoroltatása, tudatos és biztos használói magatartás kialakítása is.

A tantárgy célja megismertetni az informatika eszközeit, módszereit és fogalmait, amelyek lehetővé teszik a tanulók helyes informatikai szemléletének kialakítását, tudásuknak, készségeiknek és képességeiknek fejlesztését, alkalmazását más tantárgyakban, későbbi tanulmányaikban, a mindennapi életben, a szórakozásban és a munkában. Cél az is, hogy felhívjuk a tanulók figyelmét az informatika veszélyeire, és ezek elkerülésének módjaira.

Fontos, hogy a tanulóknak sikerélményük legyen az informatika órákon, és törekedjenek ismereteik folyamatos megújítására, mert ez egy rohamosan fejlődő terület. Cél olyan attitűd kialakítása, hogy az egyén érezze, képes tevékenyen bekapcsolódni az egész világra kiterjedő információs társadalomba.

Fejlesztési követelmények

A tanuló ismerje meg és tartsa be a számítógépes és más intelligens informatikai eszközökkel végzendő munka szabályait, különös tekintettel a balesetek megelőzésére. Sajátítsa el a számítógép-kezelés alapjait. Legyen képes a számítógéppel és más intelligens informatikai eszközökkel való kommunikációra (interaktív kapcsolat tartására). Ismerje fel, és alkalmazza a számítógépes kommunikációban leggyakrabban előforduló vizuális és manuális jeleket, jelkombinációkat. Tudja alkalmazni az operációs rendszer és a segédprogramok legfontosabb szolgáltatásait. Tartsa be a program- és adatvédelem szabályait. Szerezzen jártasságot az informatikai eszközök és információhordozók használatában. Ismerje a használt informatikai eszközök működési elveit.

Legyen képes a különböző formákban megjelenő adatokat felismerni; tudjon adatot különféle formákban megjeleníteni, szemléltetni, vizsgálni. Ismerje a legalapvetőbb szöveges-rajzos-táblázatos dokumentumformákat, ezeket minta alapján legyen képes megvalósítani, legyen igénye a mondanivaló lényegét tükröző esztétikus külalak kialakítására, különböző formában való megjelenítésére. Tudja kezelni és szerkeszteni a multimédiás dokumentumok alapelemeit. Szerezzen tapasztalatokat az adatok különféle formáinak (szöveges, hangzó, képi) együttes kezelésében, tudjon adatokat megkeresni, elérni adatbázisból, számítógépes hálózatból. Tudja a digitális tudásbázis-rendszert és az oktatóprogramokat használni.

Legyen képes egy probléma megoldásához kiválasztani az általa ismert eszközök, programok, alkalmazások és módszerek közül a megfelelőt.

Legyen képes különféle formákban megfogalmazni a környezetében, az iskolában előforduló tevékenységek algoritmizálható részeit. Helyesen használja a logika bizonyos elemeit (és, vagy, nem, ha ... akkor ...). A problémamegoldás során segítséggel ismerje fel az adatok közötti összefüggéseket. Ismerje fel az adatok és az eredmények kapcsolatát. Legyen képes a feladat megoldására készített algoritmust megvalósítani számítógépen (a használt fejlesztő rendszerrel). Legyen képes értelmezni a programok által szolgáltatott válaszokat.

Kísérletezzen egyszerű folyamatok számítógépes modelljeivel, figyelje meg a paraméterek módosításának hatását.

A tanuló értse a közvetlen és a közvetett (technikai) kommunikáció lényegét. Legyen jártas a hálózat alapszolgáltatásainak önálló használatában. Tudjon információt szerezni és elhelyezni az interneten. Tudjon kapcsolatot teremteni másokkal a hálózat révén: csoportos kommunikációs formák, elektronikus levelezés. Tudja használni a mobilkommunikáció lehetőségeit.

Legyen tájékozott a média (internet, televízió, rádió) szerepéről. Ismerje a hagyományos médiumok elektronikus megfelelőit (például elektronikus könyv, folyóirat, zene). Ismerje és használja az internetes portálokat, digitális fényképezést, a multimédiát. Ismerkedjen az új médiumokkal (virtuális valóság, interaktív média). Tudjon használni médiainformatikai eszközöket a tanulási folyamatban és a szabadidős tevékenységben.

A tanuló ismerkedjen meg a számítástechnika történetével, a mai informatika alkalmazásaival és fejlődési irányjaival. Ismerje meg és értékelje a magyar tudósok szerepét, tevékenységét a világ informatikai kultúrájának fejlődésében.

Ismerje meg az informatika társadalmi szerepét, az információs társadalom főbb jellemzőit. Ismerje a programok és adatok használatának jogi és etikai alapjait (szerzői jog, személyes adatok, hitelesség). Ismerje a túlzott informatikai eszközhasználat személyiségre káros hatásait (pl. játék-függőség, gerinc vagy a szem károsodása).

A tanuló rendszeresen használja az iskolai könyvtárat, mint információs-tanulási forrásközpontot, vegye igénybe szolgáltatásait. Alkalmazza a könyvtárhasználat szabályait, informatikai eszköztudását, és a megfelelő viselkedés normáit. Ismeretei bővítéséhez, tanulási feladataihoz szerezzen jártasságot a könyv- és médiatár és az elektronikus könyvtár használatában. Feladatai megoldásához rendszeresen használja a folyóiratokat, lexikonokat, szótárakat, kézikönyveket, az ismeretterjesztő irodalmat, a különböző médiumokat, valamint az interaktív multimédiát. A dokumentumtípusok ismeretében legyen képes azok önálló használatára. Ismerje a könyvtártípusokat, a kézikönyvtár informálódásban betöltött szerepét. Tudjon különböző szempontok szerint dokumentumokat keresni a könyvtár adatbázisaiban, katalógusaiban. Tudjon forrást és információt keresni a tájékoztató eszköznek megfelelő keresési módszerek alkalmazásával. Tudjon a dokumentumokból idézni, és a forrásokra szabályosan, etikusan hivatkozni.

5-6. ÉVFOLYAM**Évi óraszám: 18,5 (5. évfolyam)****Évi óraszám: 37 (6. évfolyam)****Fejlesztési feladatok**

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Az informatikai eszközök használata		
Hardver- és szoftverkönyvtár	Ergonómiaileg megfelelő számítógépes munkakörnyezet. A számítógép és perifériái (billentyűzet, egér, monitor, lemez meghajtók). Informatikai eszközök kezelése. Egyes informatikai eszközök működési elveinek bemutatása.	A számítógépterem rendjének, a gépek balesetmentes használatának megismerése. A billentyűzet és az egér helyes használata. A háttértárak (lemezek) szerepének megértése. Adott informatikai eszközök kezelésének gyakorlása. Óravázlat készítése tanári segítséggel.
Kommunikáció a számítógéppel („Jelelés” a számítógéppel)	A jelek világa. Titkosítások. Jelek a számítógépen, a grafikus felhasználói felület. Hogyan kommunikálunk a számítógéppel? A számítógépes manuális-vizuális kommunikáció elemei. Könyvtárszerkezet. Háttértár váltása, könyvtár kiválasztása, eligazodás a tároló rendszerben. Fájlok keresése. Könyvtárszerkezet kialakítása a háttértárolón. Állományok másolása, mozgatása, átnevezése, törlése. Hálózati belépés és kilépés módja. Programok futtatása.	Különböző jelek értelmezése. Egyszerű titkosítások készítése. Háttértár és könyvtárak váltása, könyvtárba való belépés, mozgás a könyvtárak között. Ismert helyen lévő állomány megkeresése. Be- és kilépés az iskolai hálózatba. Kiválasztott állományok másolása, mozgatása, átnevezése, törlése. Egyszerű oktatóprogramok interaktív használata. A számítógépes manuális-vizuális kommunikáció gyakorlása a programokkal.
Informatika-alkalmazói ismeretek		
Rajzos-szöveges dokumentumkészítés	Kisebb méretű rajzos-szöveges dokumentumok tervezése, az elkészítés szokásos menete. Egy rajzoló program alapszintű szolgáltatásai. A rajzeszközök és a színek kezelése. Rajzok, ábrák készítése. Egy szövegszerkesztő legegyszerűbb szolgáltatásai. Szöveg begépelése, javítása,	Egy rajzoló és egy szövegszerkesztő program egyes alapszolgáltatásainak alkalmazása. A megfelelő rajzeszköz kiválasztása. Egyszerű rajzok készítése. Meghívó, vers, levél készítése. Mentés és nyomtatás segítséggel. A szöveg karakter szintű formázása: betűtípus, betűméret, félkövér, dőlt és aláhúzott betűstílus beállítása.

	módosítása. Karakterek formázása: a betűtípus, a betűméret beállítása, dőlt, aláhúzott, félkövér betűstílus. Mentés és nyomtatás. Szövegek, képek másolása, beillesztése a dokumentumba.	Másolás, beillesztés, beszúrás a dokumentumba.
Multimédiás elemek szerkesztése	A multimédia alapelemei: szöveg, rajz, hang, zene, fénykép, animáció és film kezelése.	Hanganyagok és képsorok lejátszása multimédia számítógéppel.
Táblázatok	Táblázatok	Adatok csoportosítása, értelmezése, táblázatba rendezése.
Adatbázisban keresés	Tantárgyi adatbázisok. Közhasznú információforrások.	Helyi (tantárgyi) adatbázis használata, keresés az adatbázisban. Menetrend, moziműsor, telefonkönyv használata.
Infokommunikáció		
Adatok közlése és keresése az interneten	Digitális Tudásbázis-rendszer használata Adatbázisok az interneten (pl. menetrend) Céltudatos információszerzés az internetről. Hasznos webhelyek.	Keresés az adatbázisokban. Böngészés és keresés az interneten.
Internetes és mobilkommunikáció	Az információ jelentése. Információátvitel (telefon). Az elektronikus levelezés alapjai. Csoportos kommunikációs eszközök az interneten.	Az információ köznapi fogalmának helyes alkalmazása. Hétköznapi távközlési eszközök (pl. mobiltelefon) használata. Levél küldése, fogadása. Csevegés.
Médiainformatika	Digitális média(eszközök).	Elektronikus könyv kezelése, olvasása. Digitális fényképek készítése. Multimédia program interaktív használata. Internetes portálok látogatása.
Infotechnológia		
Problémamegoldás	Problémák felvetése és megoldása.	Egyszerű problémák megfogalmazása. Algoritmusok készítése hétköznapi problémák megoldására.
Algoritmizálás, programozás	Ismert adatokból az eredmények meghatározása. Táblázatok, diagramok. Algoritmusok szöveges, rajzos megfogalmazása, értelmezése. Feladatmegoldás egyszerű fejlesztőrendszerrel.	Hétköznapi algoritmusok, térbeli tájékozódási képességet fejlesztő, egyszerű algoritmusok készítése. Adott probléma megoldásához készült algoritmus megvalósítása számítógépen.

	Szabályozó eszközök működésének és hatásának megfigyelése oktatóprogramokban.	
Információs társadalom	Az informatika történetéből. Szabadon felhasználható (információ)források. Személyes adatok. Informatikai eszközökkel kapcsolatos etikai kérdések.	Kiselőadás, házi dolgozat az informatika történetéből. Szabadon felhasználható források keresése. Személyes adataink táblázatba rendezése. Beszélgetés az informatika etikai kérdéseiről.
Könyvtári informatika	Könyvtári szolgáltatások. Irányított forrás- és információkeresés. Könyvtári médiumok megkülönböztetése és irányított használata.	A könyvtári szolgáltatások megismerése. Tanulmányi feladathoz keresőkérdések megfogalmazása. Megadott művek irányított keresése és tematikus gyűjtőmunka a könyvtár szabadpolcos állományában. Egyszerű irányított forrás- és információkeresés. A médiumok megkülönböztetése formai és használati jellemzőik, információs értékük alapján. Különböző könyvtári médiumok irányított használata.

A továbbhaladás feltételei

5. évfolyam végén. Legyen képes kezelni a billentyűzetet és az egeret. A tanuló értse, hogy ugyanazt az ismeretet különféle jelekkel leírhatjuk. Tudjon alapszinten kommunikálni az adott programokkal. Tudjon tájékozódni a számítógép könyvtárstruktúrájában. Tudjon mappákat és fájlokat létrehozni, másolni, törölni. Képes legyen ábrákat, rajzokat készíteni rajzoló programmal.

6. évfolyam végén. Tudjon szöveget karakter szinten formázni és egyszerű dokumentumot készíteni. Tudjon használni néhány közhasznú információforrást. Tudjon webhelyekre látogatni, és ott adott információt megkeresni. Küldjön és fogadjon elektronikus leveleket. Legyen képes egyszerű, hétköznapi algoritmusokat értelmezni, illetve végrehajtani. Tudjon eligazodni az iskolai könyvtár szabadpolcos állományában. Tudja, hogy milyen könyvtári szolgáltatásokat nyújt az iskolai könyvtár. Tudjon irányítással információt keresni a segédkönyvekben és helyi adatbázisban. Legyen képes megkülönböztetni a főbb könyvtári médiumokat.

7. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 37

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Az informatikai eszközök használata		
Hardver- és szoftverkörnyezet	<p>A számítógép fő részei. Számítástechnikai eszközök kezelése. Billentyűzet, egér, lemez meghajtók, nyomtató, szkennel (mikrofon, hangszóró, fülhallgató), digitális fényképezőgép. Hordozható számítógép. Mobil-kommunikációs eszközök.</p> <p>A jelek csoportosítása és átalakítása. Digitális jelek és az adatmennyiség. A számítógéppel való kommunikáció alapelemei és szabályai.</p> <p>A használt informatikai eszközök működési elveinek bemutatása.</p>	<p>A személyi számítógép fő részeinek és működése lényegének megértése; a billentyűzet és az egér gyakorlott kezelése, a lemez és más perifériák használata. Különböző jelfajták csoportosítása; az információ és adat megkülönböztetése; különböző informatikai eszközök és kommunikációs rendszerek kipróbálása.</p> <p>A számítógépes programokkal való kommunikáció leggyakoribb jeleinek megismerése és szabályainak (elsősorban a manuális algoritmikus tevékenységeknek) tudatos használata az operációs rendszer és a különböző alkalmazói rendszerek kezelése során.</p>
Az operációs rendszer használata	<p>Az operációs rendszer és/vagy egy segédprogram alapszolgáltatásainak használata.</p> <p>Lemez formázása, használhatóságának ellenőrzése. Könyvtárszerkezet kialakítása a háttértárolón. Kiválasztott állományok másolása, mozgatása, átnevezése, törlése. A tömörítés fogalma. Állományok tömörítése és kibontása. A hálózat használatának alapszabályai.</p>	<p>Floppy formázása, azon az előírt könyvtárszerkezet kialakítása a formázás, létrehozás, törlés parancsok használatával.</p> <p>Állományok kijelölése, másolása, mozgatása, átnevezése, törlése. Ismert nevű állomány megkeresése adott háttértáron. Kiválasztott állomány vagy könyvtár tartalmának tömörítése programmal, a tömörített állomány kicsomagolása.</p> <p>A helyi hálózat használata.</p>

Informatika-alkalmazói ismeretek		
Multimédiás dokumentumok készítése	Képek bevétele (szkennelés), digitális fényképezés. Mozgókép, animáció. Hangrögzítés és lejátszás. Multimédiás dokumentumok készítése. Bemutató készítése.	Képek szkennelése. Digitális fényképek és mozgóképek készítése, használata. Animáció szerkesztése. Hangfelvétel készítése (segédprogrammal). Egyszerű multimédiás dokumentumok összeállítása. Egyszerű bemutatók készítése.
Adatbázisban keresés	Információszerzés adatbázisból, számítógépes hálózatról.	Információszerzés adatbázisból, a hálózatról ill. az internetről. A megtalált információ gyűjtése, feldolgozása. Tematikus térképek keresése az interneten.
Infokommunikáció		
Adatok keresése az interneten	Infokommunikáció, adatátvitel. Hasznos webhelyek, távoli adatbázisok.	Hasznos webhelyek és adatbázisok felkeresése Egy letöltött weboldal részletének elmentése saját háttértárra vagy új állományba a vágólappal használatával. Fájlok letöltése.
Internetes és mobilkommunikáció	Az elektronikus levelezés, kiegészítő információk, levélmelléletek. Mobilkommunikáció.	A címzett, a tárgy, a másolat és más adatok kitöltése. Állományok csatolása a levélhez. Saját e-mail cím létrehozása és használata. A mobiltelefon szolgáltatásainak bemutatása (sms, mms).
Médiainformatika	A hagyományos médiumok digitális (elektronikus) változatai. Multimédia oktatóprogramok, oktatási anyagok.	A digitális médiumok (elektronikus könyv, folyóirat, digitális zene, video, tévé) alkalmazása a megismerési folyamatban. Tantárgyi multimédia oktatóprogramok kezelése.
Infotechnológia		
Feladatmegoldás, algoritmizálás	A feladatmegoldáshoz szükséges adatok és az eredmények kapcsolata. Elemi és összetett adatok megkülönböztetése, kezelése. Algoritmusok tervezése. Algoritmusok készítése, leírása algoritmus-leíró nyelven. A	A feladatmegoldáshoz szükséges adatok és az eredmények kapcsolatának feltárása, elemzése. Adott feladat megoldásához algoritmus tervezése. Szekvenciális és feltételes vezérlés, számlálás és feltételes

	feladatok megoldása fejlesztő rendszerrel. Feladatok megoldásához algoritmusok kódolása programozási nyelven. A program futtatása, tesztelése, javítása. A lépésenkénti finomítás elve.	ciklusos programok értelmezése, kódolása, kipróbálása. Grafikával, szöveggel kapcsolatos programok készítése. Egyszerű logikai és matematikai feladatok megoldása. Különböző számtípusú adatok használata.
Folyamatok modellezése	Kísérletezés véletlen jelenségek modelljeivel.	Néhány véletlen jelenség modelljének megismerése, a paramétermódosítás hatásainak megfigyelése.
Információs társadalom	Az informatikai eszközhasználat veszélyei.	A túlzott informatikai eszközhasználat (számítógépes játékok, tévé, videó) veszélyeinek, személyiséget károsító hatásainak megbeszélése. A függőség megakadályozása.
Könyvtári informatika	Könyvtártípusok. Az elektronikus könyvtár lehetőségei és alkalmazása a tanulási folyamatban, a közhasznú tájékozódásban és a rekreációban. A kézikönyvtár jellemző könyvtípusai. Irányított forrás és információkeresés.	Különböző típusú könyvtárak megismerése. Az elektronikus könyvtárak szolgáltatásainak igénybevétele. A kézikönyvtár jellemző könyvtípusainak felhasználása a szaktárgyi tájékozódásban. Tájékozódás a korszótálynak készült informatika tárgyú lexikonok, ismeretterjesztő könyvek, folyóiratok körében. Irányított forrás- és információkeresés a direkt és indirekt tájékoztató eszközöknek megfelelő keresési módszerek alkalmazásával.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes a számítógép legfontosabb perifériáit kezelni. Tudjon tájékozódni a számítógép könyvtárstruktúrájában. Tudja használni a számítógép karbantartásához szükséges segédprogramok egyikét, vagy az operációs rendszer néhány szolgáltatását. Ismerje és tudja kezelni a multimédia alapelemeit (szöveg, kép, mozgókép, hang). Tudja használni az elektronikus levelezés alapszolgáltatásait. Képes legyen egyszerű feladatokhoz (néhány utasításból álló) algoritmusokat készíteni. Ismerjen fel algoritmus-szerkezeteket (elágazás, ciklus). Ismerje a könyvtártípusokat. Tudja használni az elektronikus könyvtárat. Tudjon információt keresni a segédkönyvekben (szótár, lexikon, enciklopédia) és az interneten.

8. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 37

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
Az informatikai eszközök használata		
Hardver- és szoftverkönyezet	Digitális számítógépek A vírus fogalma, fajtái. A vírusterjedés megakadályozása.	Adatok gyűjtése a mai elektronikus számítógépekről. Védekezés a vírusok terjedése ellen, vírus irtása segítségével.
Informatika-alkalmazói ismeretek		
Szövegszerkesztés	Szöveges-rajzos-táblázatos dokumentumok tervezése, az elkészítés szokásos menete. A szövegegységek. Karakter-, bekezdés- és oldalformázás. Műveletek vágólappal. Ábrák, rajzok, képek, szimbólumok, objektumok beszúrása. Kisebb méretű dokumentum tervezése, szerkesztése (Például levél, újságoldal készítése.) Tabulátorok használata. Szöveg átrendezése, keresés, csere, helyesírás. Táblázat beszúrása szöveges dokumentumba. Hípertext (hipermédia) dokumentum.	Az alapvető szövegegységek ismerete, kezelése. Többféle formázást tartalmazó dokumentumok készítése. A vágólap használata (kivágás, másolás, beillesztés, mozgatás, törlés). A dokumentum mentése, megnyitása és nyomtatása. Dokumentumkészítés szokásos menet szerint. Képi adatok gyűjtése, képek bevitele (a dokumentumba). Szöveges dokumentumokban tabulátorok használata. Táblázat beszúrása, formázása, feltöltése adatokkal. Dokumentumok formai és tartalmi javítása, a helyesírás ellenőrzése. Szöveget, képet vagy táblázatot tartalmazó dokumentumok

		készítése. Egyszerű hipertext dokumentum szerkesztése például szövegszerkesztővel.
Táblázatok, diagramok	Táblázatok használata a hétköznapi és az iskolai életben. Cella, sor, oszlop, hivatkozás, képlet. Adatok formátuma, típusai (szöveg, szám, pénznem). Az adatok szemléltetését segítő eszközök megismerése. Az adatok csoportosítása értelmezése, azok grafikus ábrázolása, következtetések levonása. Diagramok, grafikonok készítése táblázatból.	Az adatok táblázatos formában történő megjelenítése, előnyeinek bemutatása. A táblázatkezelés alapfogalmainak (cella, sor, oszlop, hivatkozás, képlet) megismerése egyszerű példákon. Táblázatok létrehozása, módosítása (adatbevitel, mozgatás, másolás, törlés). Az elkészült munka tárolása, kinyomtatása. Táblázathoz diagram készítése. Kész táblázatból és diagramból az adatok között meglévő összefüggések felismerése, olvasása. Különböző tantárgyakhoz kapcsolódó táblázatok megismerése, egyszerű tantárgyi feladatok megoldása táblázatkezelővel. Keresés tantárgyi adatbázisokban.
Problémamegoldás	Problémamegoldás informatikai alkalmazásokkal.	A probléma megoldásához szükséges alkalmazói környezet kiválasztása. Az iskolához kapcsolódó probléma, feladat megoldása informatikai eszközök használatával önállóan vagy csoportmunkában, tanári irányítással.

Infokommunikáció		
Adatok közlése és keresése az interneten	Weblapkészítés. Tematikus és kulcsszavas keresők. Keresés meglévő adatbázisban.	Egyszerű weblapok szerkesztése és elhelyezése az interneten. Böngészés. Tematikus és kulcsszavas keresés az interneten. Tantárgyi anyag összeállítása.
Internetes kommunikáció	Az internet szolgáltatásairól.	Az internet egyes kommunikációs szolgáltatásainak használata. Vásárlás az interneten.
Információs társadalom	A számítástechnika történetéből. Magyar tudósok szerepe az informatikai kultúra fejlődésében. A hálózati szolgáltatások kialakulásának rövid története. A számítógépek alkalmazási területei a társadalomban. Különbőféle számítógéppel ellátott eszközök, rendszerek (például gépkocsi, lakás, robot). Az informatika fejlődési irányai. Informatikai biztonság, az információ hitelessége. Szerzői jog. Szabad felhasználás körébe tartozó adatok, dokumentumok bemutatása példákkal. Felhasználói etika. Az emberi kapcsolatok változása az információs társadalomban. Infokommunikációs viselkedési szabályok bemutatása példákkal.	A számítástechnika történetére vonatkozó adatok gyűjtése, rendszerezése; tájékozódás a mai hardvereszközök világában; adatok gyűjtése a számítógép, a robotok és más informatikai eszközök alkalmazási területeiről, tanári irányítással, könyveket, folyóiratokat és az internetet forrásként használva. Források értékelése a megbízhatóság szempontjából. A szerzői jog fogalmának megismerése. Informatikai eszközök és szoftverek etikus használata. Előadások, dolgozatok készítése az információs társadalom egy-egy jellemző vonásáról, problémájáról.

Könyvtári informatika	Az iskolai könyvtár teljes körű használata. Tárgyi katalógusok (hagyományos és elektronikus formában). A tematikus keresés algoritmusai. Keresési szempontok kifejezése a könyvtár kódrendszerével. A forrásfelhasználás szabályai.	Szaktárgyi problémához megfelelő médium kiválasztása. Források keresése a könyvtári katalógusokban tárgyszavak, ill. szakjelzetek segítségével. Információkeresés hagyományos és elektronikus forrásokból. Forrásfelhasználás algoritmusának és etikai szabályainak alkalmazása. Forrásjegyzék készítése.
-----------------------	---	---

A továbbhaladás feltételei

A tanuló ismerje a számítógép fontosabb alkalmazási területeit és jelentőségét a mai társadalomban. Képes legyen többféle formázást tartalmazó szöveges-rajzos-táblázatos dokumentumot készíteni. Minta alapján tudjon dokumentumot készíteni. Tudjon adatokat táblázatos formában és diagramon megjeleníteni. Tudja, hogy a tárgyszó és a szakjelzet a könyv témáját fejezi ki. Tudjon a szakjelzet ismeretében a szabadpolcon műveket keresni. Legyen képes - segítséggel - a tárgyi katalógust használva egyszerű keresési feladatokat megoldani. Tudjon forrásokra hivatkozni.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A helyi tantervnek kerettantervhez kell illeszkednie, annak fejlesztési követelményeit, témaköreit és tartalmait magába kell építenie. A tanulói teljesítmények értékelésekor nem közvetlenül a kerettantervet, nem is a helyi tantervet kell alapul venni, hanem azt, amit a helyi tantervből valóban kellő mélységgel és lelkiismeretességgel megtanítottunk.

Az informatika kerettanterv a továbbhaladás feltételeiként azokat a tevékenységeket és követelményeket írja elő, amelyek a további eredményes munkához nélkülözhetetlenek. A kerettantervnek ez a része azonban nem az elégséges szintet rögzíti, az függhet más tényezőktől is.

Az átfogó tantárgyi mérésekkel megállapítható a helyi tanterv és a helyi oktatás eredményessége valamely általánosabb - például a kerettantervi - követelményrendszerhez mérten. Az ilyen típusú mérés azonban nem alkalmas a tanulói teljesítmények értékelésére, mert nem képes figyelembe venni a helyi sajátosságokat.

A helyi tantervre alapozott feladatlap viszont már alkalmas lehet a tanulói-tanári teljesítmény diagnosztizálására. Az ilyen mérés-értékelés olyan adatokat szolgáltat, amelyek elemzése felhívja a figyelmet a hibákra, a hiányosságokra és lehetőséget teremt a korrigálásra. Ha helyi tudásszint mérést végzünk, a feladatlapok összeállításánál ügyeljünk az ismert metodikai szempontokra.

Az informatika tantárgy az eszközök gyakorlati használatára helyezi a hangsúlyt. Az elméleti feladatok mellett, szerepeltetni kell a (számítógéppel ill. egyéb informatikai eszközökkel megoldandó) gyakorlati feladatokat is. Az ismeretközlésnél nagyobb súlyt kap a készség-, képességfejlesztés. Amikor azt állítjuk, hogy az informatika gyakorlatorientált

készségfejlesztő tantárgy, valójában nem egészen az elmélet és a gyakorlat arányára gondolunk.

A gyakorlat szó itt a különféle szoftverek (eszközök, rendszerek) használatára, kezelésére utal és nem arra, hogy a jobbra manuálisan végzett kommunikációs műveletek közben nem kell megfeszített szellemi (problémamegoldó, logikai vagy kreatív művészi) munkát végezni. Ezt a számonkérésnél és értékelésnél is szem előtt kell tartanunk.

Fontos az is, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre a feladatsor megoldásához. Törekedni kell arra, hogy a feladat megoldásához más szaktárgyi tudást és készséget, vagy egyéb ismeretet csak minimális mértékben használjunk, helyesebben, ha használunk, akkor azt kellő alapossgal ismertessük, értelmezzük. (Különben nem csak informatika-tudást értékelünk, hanem pl. a matematikatudást vagy szövegértést is.) A feladatok ne legyenek sem túl szokatlanok, sem túl bonyolultak, az órai gyakorlathoz igazodjanak. De legyen olyan feladat is, amely a tehetségesebb és gyakorlottabb tanulóknak szól. A feladatlapnak kellő számban kell tartalmaznia egyszerű, az adott téma alapvető ismereteire építő, begyakorolt rutinfeladatot. Ezeket a feladatokat az érdeklődő, szorgalmas de az informatika iránt nem túl fogékony tanulók is sikeresen megoldják, így elkerülhetők a felesleges kudarcélmények. Ne feledjük, az informatikaoktatás egyik általános célja; fenntartani a tanuló érdeklődését az informatika iránt. Minden feladat egyértelmű legyen, pontosak legyenek az utasítások. Következtesen használjuk a fogalmakat és a konvenciókat. Csak azt szabad értékelni, amit a feladat egyértelműen kér (előír). A tanulónak ne kelljen kitalálnia, hogy a kérdéseken túlmenően mire vagyunk még kíváncsiak. Amit a feladat kérdez, azt viszont mindenképpen értékelni kell.

A tanulók számonkérése során a hagyományos osztályozás mellett használjuk a rövidebb-hosszabb szóbeli értékelést is. Legyünk következetesek és igazságosak. Különböztessük meg a diagnosztikus értékelést a minősítő értékeléstől. A tanulást segítő diagnosztikus értékelés úgy hatékony, ha megadjuk a javítás lehetőségét, hiszen legfőbb feladatunk a tanuló informatikai kompetenciáinak fejlesztése. Ez az értékelés a tanulási folyamat irányításának eszköze, nem a tanulók rangsorolása. Ezzel szemben a végső minősítő jegynek az informatika tudásszintet kell tükröznie, nem más szaktárgyi tudást, nem a magatartást vagy egyéb szempontot.

A tanulók számonkérése értékelése és önértékelése lehetőleg sokféle formában szóbeli, írásbeli és gyakorlati módon elegendő gyakorisággal történjen. Javasolt a folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában, vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.

Szóbeli felelet lehet egy-egy kérdésre adott válasz, hozzászólás, kiselőadás, például az informatika történetéből, beszámoló valamely összetett feladat megoldásáról. Írásbeli munka lehet fogalmakat, ismereteket, vagy a problémamegoldást ellenőrző dolgozat, nagyobb otthoni vagy könyvtári munkára építő házi dolgozat, vagy témazáró elméleti feladatlap. A tanulóknak legtöbbször gyakorlati feladatokat kell megoldaniuk az operációs rendszert és a különböző alkalmazásokat vagy a könyvtárat használva.

A házi feladatok csak szorgalmi vagy nem rendszeres feladatok lehetnek, mert nincs minden tanulónak számítógépe, illetve nincs elegendő délutáni gépidő az iskolákban. Javasolt a csoportmunka, amelynek során a tanulók önálló munkavégzéssel oldanak meg komplex (érdekes!) feladatokat, a tanultakat a gyakorlatban alkalmazzák. A munka célja lehetőleg hasznos, szép, érdekes „termék” legyen.

ÉNEK-ZENE

(általános tantervű)

5-8. ÉVFOLYAM

A zenei nevelés célja: muzsikáló közösség és zeneszerető/értő közönségnevelés. Ehhez a zenei műveltség megalapozása, a nemzeti és egyetemes zenekultúra megismertetése, a művészi kifejezőképesség kibontakoztatása, az igényes zene mindennapos szükségletté válásának alakítása.

Az előadott, énekelt és meghallgatott zeneművek nyújtotta élmények fejlesztik, tudatosítják a zenei esztétikai érzéket és azt a meggyőződést, hogy a zene az emberi élet alapvető értéke. A zenei élmények és az ismeretszerzés eredményeként a zenei tudat állandóan alakul, formálódik az egyszerűtől az összetettig, a magyartól a nemzetköziig, az empirikustól a tudatosig. Fontos azonban, hogy a fejlettség bármely szintjén átfogó, teljes képbe rendeződjön a zenei valóság.

Az iskolai énektanítás zenei anyaga többségében énekes zene. Így a zenei nevelés a dalok szövege révén jelentősen hozzájárulhat a történelmi, erkölcsi tudat fejlődéséhez is.

Az éneklés és a hangszerjáték a zenei nevelés alaptervekenységei, mivel a zene megértésére, a zeneművek befogadására elsősorban az válik képessé, aki valamilyen mértékben részt tud venni zenei alkotótevékenységben. Az aktív muzsikálás a zenei önkifejezés lehetőségével segít kialakítani a zenéhez fűződő pozitív attitűdöket.

Az ismeretszerzés forrásai bővülnek ebben az életkori szakaszban: az éneklés mellett megnő a zenehallgatásból eredő ismeretek köre, és egyre nagyobb szerepet kap az ismeretszerzésben a tankönyvek, szakkönyvek tanórai és önálló használata.

A zenekultúrák sajátosságainak megismerése és elfogadása, a hazai zeneművészet alkotásai iránti érdeklődés fontos része a tanulók zenei világgépének.

A zene jelrendszerének megismerése és alkalmazása a zenei olvasás – írás tevékenységeiben nem öncélú: a zenei tartalmak, ismeretek fejlesztik a zenei fantáziát, segítik a zeneértővé válást.

A zene szeretete, a zenehallgatás szokásának kialakítása együtt jár az ízlésformálással és elősegíti a tanórán kívüli zenei alkalmakba (énekkar, hangverseny-látogatás) való bekapcsolódást.

Fejlesztések követelmények

Éneklés

Az éneklési készség fejlesztése az 5-8. évfolyamon az élményt adó, örömet hozó, szép és kifejező éneklés formálására - mint a zenei önkifejezés egyik alapvető formájának kialakítására és az ismeretszerzés eszközének továbbfejlesztésére - irányul. Ezért követelménye az egyéni és közös éneklés természetes, szép hangzással, az arzis - tézis akusztikus kifejezésével. Oldottabb metrikájú parlando, szabadabb rubato és feszes giusto lüktetéssel történő éneklés. Magyar népdalok, a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek, a szomszéd és más népek dalainak éneklése. Kétszólamú művek csoportos éneklése emlékezetből, tisztán, kifejezően, a zenei kifejezőeszközöket a zenei mondanivaló közvetítésére felhasználva.

Zenei hallás

A zenei hallás fejlesztése lényegében a dallamhallás és tonalitásérzék, a hangszínhallás, a ritmus- és tempóérzék, a dinamika- és formaérzék fejlesztése. Dúr és moll tonalitás megfigyeltetése dallamokban. A belső hallás és a többszólamúság fejlesztése a műzene többszólamúságával, annak megfigyelésével. Zenei memória fejlesztése dalok és témák gyakorlásával és előadásával.

Zenei olvasás- írás

A zenei olvasás- írási készség fejlesztésének eredményeképpen a tanuló iránt támasztható követelmény az öt- és hétfokú dalok hangnemének megállapítása (2# és 2b előjegyzésig). A tanult hangközők felismerése kottából, kottakép ritmusának megszólaltatása, ritmushangoztatás egy- és többszólamban. Rövid, könnyebb dallamok kottaolvasása közösen. Ismert öt- és hétfokú dallamok írása megadott kezdőhangról, emlékezetből. Az ABC-s hangok ismerete G- kulcsban.

Zeneértés

A zeneértő és –érző képesség fejlesztése: a tanult zenei korszakokhoz kapcsolódó zenei formák, műfajok felismerése, ill. megkülönböztetése, továbbá a zenemű gondolati tartalmait közvetítő kifejezőeszközök – tempók, dinamika, tonalitás, karakterek, hangszerelés – átélési és értelmezési képességének fejlesztése. A meghallgatott zeneművekben előforduló hangszerek, hangszeres együttesek, zenekarok hangzásának felismerésére való képesség.

5. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységek	Tartalom
Éneklés Új stílusú népdalok éneklése alkalmazkodó ritmusban Műzenei szemelvények éneklése az előadási jeleknek megfelelően Gregorián dallamok éneklése Reneszánsz és barokk zeneművek témáinak/ részleteinek éneklése Egyszerű többszólamúság (csoportos éneklés)	Újabb magyar (régí – új stílus) és más népek dalai Ünnepek új dalai Régi magyar dallamok a középkorból Középkori gregorián dallamok <i>Reneszánsz és barokk zenei szemelvények témái</i> <i>Quodlibetek (kánonok, bicíniumok)</i> Szózat (Himnusz).
Zenehallgatás Reneszánsz és barokk művek meghallgatása, stílusjegyek megfigyelése. A barokk zenekar hangszercsoportjainak megnevezése.	<i>Népdalfeldolgozások, népszokások zenéje (magyar, kisebbségi és nemzetiségi népzene)</i> Gregorián dallamok Reneszánsz/barokk zenei szemelvények Zeneszerzők életútja, munkássága, rövid kortörténet (középkor, reneszánsz, barokk).
Improvizáció Régi stílusú kvintváltó népdalforma rögtönzése (megadott kezdősorral).	Dallammodellként: kvintváltó népdalok (A ⁵ A ⁵ _v A A _v és A ⁵ B ⁵ A B).

Zenei olvasás- írás, zenei ismeret Új ritmusértékek és szüneteik olvasása-írása Új dallami elemek olvasása-írása <i>Abc-s</i> hangok <i>jelölése</i> G-kulcsban (C'-C''). A <i>tiszta hangközök</i> ismerete, szolmizált éneklése.		Megtanult dalok Olvasógyakorlatok A zenehallgatás énekelt szemelvényei
Zenei ismeretek		
Dalismeret	Népdalok, műdalok, zenetörténeti szemelvények (gregorián, reneszánsz, barokk).	
Műismeret	Népzenei és műzenei alkotások (gregorián, reneszánsz, barokk)	
Népzene	A magyar népdal stílusrétegződése: rég stílus: sorszerkezet, ereszkedő dallamvonal, kvintválasz új stílus: visszatérő sorszerkezet, - kupolás dallamvonal; dudanóta; népi zenekar; Népi hangszerek: duda, tekerő, cimbalom, citera.	
Zeneelmélet	Ritmikai fogalmak-ismeretek: Az alkalmazkodó ritmus; a tizenhatod és kombinációi, szünetjele; a kis éles és nyújtott ritmus; Dallami ismeretek: <i>A felső ré és mi hangok</i> Hangközök: egész- és félhang távolság; a tiszta hangközök: 1, 4, 5, 8 Hangnevek: Abc-s hangnevek G-kulcsban Hangsorok: hétfokúság. Tonalitás: Dúr-moll tonalitás. Előadási jelek: tempó és dinamikai jelek, a tanult dalokhoz és a meghallgatott zeneművekhez kapcsolódva Szerkesztés: imitációs szerkesztés.	
Zeneirodalom	Zenetörténeti korok: Reneszánsz, barokk; stílusjegyek. Zeneszerzők: Lassus, Palestrina; Vivaldi, J. S. Bach, Händel Műfajok -válogatva (legalább 5 - csak a hallásélményhez köthetőekből): Énekes – világi: madrigál; kantáta Énekes – egyházi: motetta, korál, oratórium Hangszeres: szvit, concerto, versenymű Zenei formák, szerkesztésmódok: rondó, menüett, fuga Szekvencia, solo-tutti; Együttesek: Barokk zenekar Hangszerek: Orgona, csembaló; Oboa, trombita.	

A továbbhaladás feltételei**Éneklés**

további 15 – az éneklés tartalmánál felsorolt – szemelvény csoportos éneklése emlékezetből
a Szózat éneklése emlékezetből,
új stílusú népdalok éneklése alkalmazkodó ritmussal.

Zenehallgatás

többször hallgatott reneszánsz és barokk művek felismerése részleteik alapján,
a népi hangszerek és a népi zenekar felismerése hallás után
reneszánsz és barokk zeneszerzők stílusba besoroló megnevezése

Improvizáció

variációk szerkesztése 2-4 ütemes terjedelemben a tanult ritmusképletekkel,
kvintváltó dallam improvizálása (megadott formaképlet és kezdő sorok alapján),

Zenei olvasás-írás

ABC-s hangok megnevezése /leírása G-kulcsban (C'-C'').

6. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységek	Tartalom
Éneklés A műzenei feldolgozásokban meghallgatott népdalok éneklése Történeti énekek előadása Klasszikus műdalok és témák énekes megszólaltatása kottaképből Klasszikus kánonok csoportos éneklése Az új hangközök/módosított hangok tanult dallamokban történő tiszta intonálása	Újabb magyar népdalok és népszokások dalai Nemzeti és etnikai kisebbségek újabb dalai Ünnepek dalai Más népek dalai (újabb európai országból) Történeti énekek (válogatva): - históriás énekek, virágénekek, kuruc dalok Klasszikus műdalok Műzenei témák (énekelhető zenehallgatási szemelvények) Többszólamú szemelvények: könnyű kórusművek (a már tanult zenetörténeti korokból) és népdalfeldolgozások
Zenehallgatás A bécsi klasszicizmus műfajainak és formáinak szóbeli ismertetése Zenei formák, műfajok, művek hallás utáni felismerése Dúr-moll színezet különbségének megfigyelése	Népzenei és népzenei ihletésű művek (szülőföld és más földrésztől népzenejéből) Szemelvények a XVI.-XVIII. század magyar történelmi zenéjéből A bécsi klasszicizmus alkotásai - klasszikus dalok
Improvizáció Ritmusvariációk rögtönzése 3/8-os és 6/8-os ütemformákban Dallamalkotás adott témára: nyitás – zárás	Dallammodellként: <i>tanult dalok és olvasógyakorlatok</i> kérdés-felelet elvű dallamok.
Zenei olvasás – írás Tájékozódás I#-Ib-s hangnemekben, Módosított hangok abc-s megnevezése, A szekund és terc hangközök felismerése kottaképről, beírása vonalrendszerbe.	Énekes tananyag Olvasógyakorlatok Zenehallgatási anyag szemelvényei
Zenei ismeretek – fogalmak	
Dalismeret	Népdalok, műdalok, zenetörténeti szemelvények (barokk, klasszikus).

Műismeret	Népzenei, népdalfeldolgozások Zeneirodalmi alkotások (barokk, klasszikus).
Népzenei ismeret	Új stílusú magyar népdal és sorszerkezetei, kvintválasz.
Zeneelmélet	Ritmika: Felütés, csonka ütem; triola. Új dallami elemek: Abc-s hangok a kis és egyvonalas oktávban; módosító jelek (#, b, feloldójel) és jelentésük; módosított hangok szolmizált (fi, szí, ta, ri) és abc-s nevei, kézjeleik. Hangközök: K2, n2, k3, n3. Hangsorok: Dúr és moll Tonalitás: Dúr-moll hangnemek 1#-1b-ig Forma: Periódus, szimmetria Előadásmód: A tanult zenei anyaghoz kapcsolódóan
Zeneirodalom	Magyar történeti műfajok: Históriai ének. Zenetörténeti kor: Bécsi klasszicizmus; stílusjegyek Zeneszerzők: Haydn, Mozart, Beethoven. Műfajok - válogatva (legalább 5 - csak a hallásélményhez köthetőkből): Énekes – világi: dal, opera, oratórium Énekes – egyházi: mise, gyászmise (requiem) Hangszeres: szonáta, szimfónia, versenymű, szerenád, divertimento. Zenei formák, szerkezetek: Triós forma, menüett, szonátaforma, rondó, Művek pontos jelölése: Opus; numero. Együttesek: A szimfonikus zenekar; trió; vonósnégyes. Hangszerek: Harsona; lant (magyar történeti)

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

további 10, az énekes tananyag felsorolt új rétegeiből választott ~~történeti ének, műdal, ill.~~ szemelvény átélt, kifejező előadása emlékezetből

Zenehallgatás

énekes és hangszeres népdalfeldolgozások felismerése, megnevezése
többször meghallgatott klasszikus zeneművek felismerése, témáik alapján
a szimfonikus zenekar hangszercsoportjainak, hangszereinek megnevezése
a bécsi klasszicizmus zeneszerzői, néhány művük felsorolása

Improvizáció

zenei kérdés-felelet szerkesztése (2x2 ütemes terjedelemben)

Zenei olvasás- írás ismeret

dúr és moll hangnemek kottaképről történő azonosítása 1#-1b-ig
a módosító jelek értelmezése kottakép alapján
tanult dallamok éneklése betűkottáról és kottakép alapján

7. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységek	Tartalom
<p>Éneklés Más földrész dalainak éneklése Romantikus dalok énekes előadása Többszólamú kórusművek bemutatása</p>	<p>Magyar népdalok (pl. Kodály Zoltán daljátékaiból, Nemzetiségi és etnikai kisebbség újabb népdalai Ünnepkörök újabb dalai, más földrészek dalai A verbunkos dallamok Romantikus dalok és zeneművek könnyebb énekelhető témái, részletei Kánonok, bicíniumok, könnyű kórusművek (az évfolyam népzenei és műzenei anyagához és a korábban tanult stílusokhoz kapcsolódó anyagból)</p>
<p>Zenehallgatás A romantikus zene stílusjegyeinek és műfajainak megismerése európai zeneszerzők alkotásaiból A romantikus nagyzenekar hangzásának elemzése (hangszerek felismerése), Más földrész népzenejének meghallgatása autentikus előadásmódban</p>	<p>Népdalfeldolgozások (meghallgatott kórus művekből) Ünnepek zenéje A nemzeti romantika Európában (pl. nemzeti operák) A XIX.sz. magyar zenéje, A XIX.sz. európai zeneművészetének alkotásai</p>
<p>Improvizáció Új stílusú népdalforma rögtönzése <i>megadott kezdősorral</i> (kupolás visszatérő dallamok).</p>	<p>Dallammodellek. kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok: A A⁵ A^{5V} AV; A A⁵ B A ; A A B A; A B B A.</p>
<p>Zenei olvasás-írás <i>Előadási és dinamikai jelek értelmezése</i> <i>A szext és szeptim hangközök felismerése kottaképről.</i> <i>2#-2b-s hangnemekben való tájékozódás.</i></p>	<p>Énekelt és meghallgatott zenei szemelvények ritmikai, melodikai, szerkezeti stb. anyagához kapcsolódó tartalmak</p>
Zenei ismeretek	
Dalismeret	Népdalok, mődalok, énekelt témák, könnyű kórusművek (romantika).
Népzene	Meghallgatott más földrésről származó és énekelt európai / magyar népzenei anyaghoz kötődő fogalmak (<i>parlando – rubato – tempo giusto</i>).
Zeneelmélet	<p>Hangközök: k6, n6, k7 és n7. Hangsorok: dúr-moll hangnemek 2#-2b-ig. Előadási jelek, zenei szakkifejezések: Dinamikai jelek: pp, p, mp, mf, f, ff, crescendo <, decrescendo >.</p>

	Tempójelzések: andante, moderato, allegro, vivace
Műismeret	Zeneművek és részletek a zenehallgatási anyagból (a XIX. századi romantika – a virtuozitás korából).
Zeneirodalom/ zenetörténet	Zenetörténeli kor: Romantika Zeneszerzők - válogatva (legalább 5 - csak a meghallgatott művekhez köthetőkből): Erkel, Liszt Schubert, Schumann, Mendelssohn, Brahms, Chopin, Dvořák, Smetana, Csajkovszkij, Muszorgszkij, Verdi, Wagner Műfajok - válogatva (legalább 5 - csak a hallásélményhez köthetőkből): Népies műdal, verbunkos; rapszódia, programzene, szimfonikus költemény, a romantikus dal, nemzeti opera Zenekar: A romantikus nagyzenekar

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

további 13, az énekes tananyag felsorolt rétegeiből választott szemelvény megszólaltatása emlékezetből, köztük:
verbunkos dallam éneklése stílushű előadásban
népies műdal éneklése szöveggel, emlékezetből

Zenehallgatás

a magyar nemzeti romantika az évfolyamon tanult zeneszerzőinek és műveinek vázlatos ismertetése
a XIX. századi zeneművek megnevezése (szerző, cím) többször hallott részleteik alapján
a romantika stílusjegyeinek szóbeli megfogalmazása
a romantika jellegzetes műfajainak felsorolása

Improvizáció

dallamalkotás a népdalok megtanult dallam- és formaalkotási törvényszerűségei alapján (megadott kezdősorokkal)

Zenei olvasás-írás

Tájékozódás a kottában: zeneművek (témák, szólamok) követése kottából
dúr és moll hangnemek azonosítása kottaképről 2 #- 2b-ig

8. ÉVFOLYAM

Tevékenységek	Tartalom
<p>Éneklés Egy választott témakörhöz (pl. nemzeti ünnep, iskolai ünnepség, ballagás stb.) Az osztály által összeállított énekes műsor előadása. Zenei könyvtárhasználat: a tanult dalok földrajzi, korrajzi, néprajzi vonatkozásainak gyűjtése; zenei műszavak, régies- népies szavak jelentésének önálló megismerése.</p>	<p>Magyar népdalok (minden stílusrétegből válogatva) Más földrészek újabb dalai Egyházi énekek <i>Bartók, Kodály és Bárdos műveinek énekes szemelvényei</i> A századforduló és a XX. század zeneirodalmának énekelhető szemelvényei Többszólamú szemelvények</p>
<p>Zenehallgatás Rendszerező ismétlés (a magyar és európai zeneművészet századainak és műfajainak áttekintése jellemző zenei szemelvények segítségével) Bartók és Kodály énekkari, zenekari és színpadi műveinek felismerése és megnevezése a hangzó részletek alapján A XX.század zenei irányzatainak felismerése meghallgatott zeneművek részletei alapján. A zenei műfajok áttekintése és összefüggések keresése a társművészetek és a zene között (tánc az ismert történeti tánczenékhez) A dzsessz műfaji ismereteinek kapcsolása a meghallgatott műzenei anyaghoz Tájékozódás a könnyű műfaj megjelenési formáiban, módjaiban (mindennapi hangzó zenei környezetünk jelenségeinek megismerése, értelmezése)</p>	<p>Ismétlés anyaga: A magyar és európai zeneművészet századai, A zenei műfajok, A XX.század zenei irányzatainak kiemelkedő alkotásai, kortárművészet, A dzsessz és jellegzetes műfajai A zene szórakoztató funkciói: táncok a zene-történetben (a szvittől a rock and rollig) A könnyűzene ma</p>
<p>Improvizáció A tanult népdal- és műzenei formákban és hangképzésekben önálló rögtönzés</p>	<p>Dallammodellként: a tanult zenei anyag tartalmai.</p>
<p>Zenei olvasás-írás Minden eddigi feladattípus gyakorlása (összegzés).</p>	<p>A tanult énekes és hangszeres szemelvények anyaga</p>
Zenei ismeretek	
Dalismeret	Dalok, énekes szemelvények (xx. század).
Műismeret	Zeneművek, témák a zenehallgatási anyagból (XX.század).
Népzene	Autentikus előadásmód a magyar, európai és világzenében.
Zeneelmélet	Atonalitás, poliritmia.

Zeneirodalom/ zenetörténet	<p>A XX. század: Zeneszerzők - válogatva (legalább 5 - csak a meghallgatott művek/műrészletek szerzőiből): Bartók, Bárdos, Kodály, Weiner és más kortárs szerzők Gershwin; Debussy, Ravel, Stravinsky, Honegger, Prokofjev, Hacsaturján, Britten, Penderecki. Irányzatok - válogatva (csak a hangzási élményhez köthetőkből): Impresszionizmus, neoklasszicizmus, folklorizmus Új kifejezési, megjelenési formák: elektronikus zene Könnyűzene: a Beatles; Presley, Webber, Szörényi A dzsessz és a könnyűzene műfajai A mai könnyűzene (aktualitások)</p>
---------------------------------------	---

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

Részvétel a csoportos éneklésben, előadásban
 dalanyag bővítése 13 énekes szemelvénnel.

Zenehallgatás

Tudjon többször hallott zeneművet elhelyezni a megfelelő zenei történelmi korszakban

Improvizáció

rögtönzési feladatok a tanult nép- és műzenei formák felhasználásával

Zenei olvasás-írás

A leggyakoribb tempo- és dinamikai jelek alkalmazására való képesség a csoportos
 és egyéni éneklés során
 a 8 év anyagának összefoglalásaként könnyű dallamok, ritmusok olvasása-írása

Javasolt közös zenei anyag (válogatva): (5-8. évfolyam)

Népdalok

A citrusfa levelestől	Felülről fűj
A csitári hegyek alatt	Hull a szilva
A jó lovas katonának	Két tyúkom tavali
A Vidrócki híres nyája	Madárka, madárka
Ablakomba, ablakomba	Megyen már a hajnalcsillag
Által mennék	Nagyvárad kikötőben
Csillagok, csillagok	Ősszel érik babám
Erdő, erdő de magas	Sárgul már a ...
Erdő, erdő, erdő, marosszéki...	Sej, Nagyabonyban
Érik a szőlő	Szépen úszik a ...

Énekes anyag a magyar zenetörténetből

Erkel –Kölcsey: Himnusz
 Egressy – Vörösmarty: Szózat
 Tinódi: Egri históriának summája
 Csínom Palkó
 Tyukodi nóta
 Ellopták szívemet – Pálóczi Horváth Ádám gyűjtéséből
 Kossuth Lajos azt üzente
 Esik eső karikára
 Most szép lenni katonának
 Kecskemét is kiállítja
 Szerdahelyi: Magasan repül a daru

Énekes műzenei szemelvények

Bach: Már nyugosznak a völgyek (korál)
 Bach: *Üdv rád és házad népére* (Paraszt-kantáta)
 Haydn: Erdő mélyén (kánon)
 Mozart: Jöjj, drága május (dal)
 Mozart: *Csengettyű ária* (Varázsfuvola c. opera)
 Beethoven: Marmotte (dal)
 Schubert: A pisztráng (dal)
 Kodály: Hány (daljáték) – részletek
 Bárdos: Rétre-hívó (kánon)
 Erkel: *Keserű bordal* (Bánk Bán c. opera)
Meghalt a cselszövő (Hunyadi László c. opera)

Zenehallgatási anyag

Vivaldi: A négy évszak – É-dúr hegedűverseny (*Tavaszi*)
 f-moll hegedűverseny (*Téli*)
 Bach: Már nyugosznak a völgyek (korálfeldolgozás vegyeskarra)
 Händel: *Halleluja* - kórus a Messiás c. oratóriumból
 Händel: *Győzelmi dal* - a Judás Makkabeus c. oratóriumból
 Haydn: G-dúr (Üstdob) szimfónia
 Mozart: Egy kis éji zene
 Mozart: Varázsfuvola
 Beethoven: D-dúr hegedűverseny
 Schubert: A pisztráng (dal)
 Schubert: A-dúr zongoraötös - *IV. tétel*
 Schumann: „*Álmodozás*” - a Gyermekjelenetek c. zongorasorozatból
 Chopin: g-moll mazurka (Op. 24. No. 1.)
 Chopin: Grande Valse brillante
 Liszt: XV. magyar rapszódia
 Verdi: *Rabszolgák kórusa* - a Nabucco c. operából
 Verdi: *Radames románca* - az Aida c. opera I. felvonásából
Bevonulási induló - az Aida c. opera II. felvonásából
 Muszorgszkij: Egy kiállítás képei
 Smetana: Moldva
 Dvořák: e-moll (Újvilág) szimfónia
 Erkel: *Keserű bordal* - a Bánk bán c. opera I. felvonásából

Bánk áriája - a II. felvonásból
Erkel: *Meghalt a cselszövő* – zárókórus a Hunyadi László c. operából (I. felvonás)
Palotás – a Hunyadi László c. operából
Debussy: Children's corner
Bartók-Kodály: Magyar népdalok (énekhangra, zongorakísérettel)
Kodály: Mátrai képek
Kodály: Székelyfonó
Kodály: Hány (daljáték)
Kodály: Kállai kettős
Kodály: Fölszállott a páva
Kodály: Esti dal
Bartók: Magyar képek
Bartók: *Gyermekeknek* – I/18, II/31.
Bartók: Divertimento
Sravinsky: Petruska
Britten: Változatok és fuga egy Purcell-témára
Gershwin: Klára bölcsődala és Porgy dala - a Porgy és Bess c. operából
(A szegény ember gazdagságáról)
Szörényi – Bródy: István, a király - szabadon választott részletek

ÉNEK – ZENE TANTERV

AZ EMELT SZINTŰ ÉNEK-ZENE OKTATÁSÁHOZ

5 – 8. OSZTÁLY

Az ének- zenetanítás célja, feladata

Az ének-zene tanítás célja zenei élmény nyújtása, a közös éneklés öröme, dalok, zeneművek megismerése által a zene megértése, a zene szeretetére való nevelés. Az értékes zenével való intenzív kapcsolat kialakítása.

A zenén keresztül a tanulók személyiségének sokoldalú kibontakoztatása, a fiatalok esztétikai, erkölcsi, értelmi nevelése.

Az ének- zenetanítás feladata a magyar népzene a zenei anyanyelv megismertetése, a zenei értékek közvetítése, a tanulók érték szemléletének formálása, a befogadó és alkotóképesség fejlesztése.

A tantervben foglalt zenei anyag sajátos összetevőinek felismerésére, reprodukálására való tanulói képességek fejlesztése.

Óraszámok : 5 – 8. évfolyam: 3 óra /hét ének – zene
1 óra/hét karének

Éves óraszám : 5 – 8. évfolyam 148 óra

5. OSZTÁLY

Részei

1. Éneklés
2. Zenei ismeretek
3. Írás – olvasás készség - improvizáció
4. Zenehallgatás

Éneklés

Cél

- A magyar népzene értékeinek elsajátításán keresztül jusson esztétikai élményhez a növendék.
- A hajlékonyság és zenei előadásmód szabadságának megéreztetése a gregoriánban, a magyar népdalban és a históriás énekekben.
- A többszólamúság továbbfejlesztése, kánonok, madrigálok éneklésével.

Követelmény

- A magyar népdal stílusos előadás szöveggel emlékezetből, közösen és egyénileg.
- Zenei sajátosságok elemzése.
- Kánonok, madrigálok éneklése több szólamban szöveggel és szolmizálva.

Tartalom

15 – 20 új magyar népdal.

A magyar reneszánsz zene megismerése /históriás énekek/.

Bevezetés a középkori zenébe.

Egyszólamú: magyar népdalok, középkori énekek, históriás énekek.

Többszólamú: középkori többszólamúság, imitációs szerkesztésű reneszánsz művek, madrigálok.

Zenei ismeretek

Cél

- A zene nyelvének, belső építkezési módjának megismerése, stílusjegyek felismerése.

Követelmény

- A gyerekek megérezzék a gregorián és a reneszánsz dallamkezelés és formai építkezés jegyeit.

Tartalom

- Népdalok rendszerezése
- Gregorián dallamokhoz kapcsolódó zenei fogalmak
- A reneszánsz jellemzői

Írás – olvasás, improvizáció

Cél

- Az önálló kottaolvasási készség elsajátítása.

Követelmény

Olvasás

Giustó magyar népdal éneklése szolmizálva első látásra.
Könnyű egyszólamú mű kotta utáni leolvasása.

Írás

Ismert dallam részletének leírása emlékezetből adott hangnemben.
Egyszerű dallam lejegyzése 4 –5 hangoztatás után.

Tartalom

- Magyar népdalok, recitáló dallamok, kánonok, madrigálok.
  - Kodály: Válogatott Biciniumok
  - Énekeljünk tisztán
- Hangnemek ismerete 4 # - 4b-ig

Zenehallgatás

Cél

- Az érző – értő zenehallgatásra nevelés.

Követelmény

- A zenei elemek megfigyelése hallás után.
- Zenei karakterek összehasonlítása hallás után.

Tartalom

- Eredeti népzenei felvételek.
- Népdalfeldolgozások.
- Gregorián dallamok.
- Magyar és európai reneszánsz zene.

6.OSZTÁLY**Részei**

1. Éneklés
2. Zenehallgatás
3. Zenei ismeretek – hallásfejlesztés
4. Írás – olvasás készségfejlesztés

Éneklés**Cél**

- A magyar népdalkincs bővítése, a pásztorkodás, betyárdallamok körében. Népszokások megismerése, előadása.
- Középkori, reneszánsz dallamok repertoárjának bővítése.
- A bécsi klasszicizmus dalkincsének, formavilágának megismerése.

Követelmény

- Egységes hangzás megteremtése, népdalok stílushű éneklése.
- Betlehemes játék előadása.
- Bécsi klasszikus művek stílusos előadása.
- A többszólamú művek tiszta intonálása.

Tartalom

- Kuruckori és verbunkos dallamok
- Pásztor és betyárnóták
- Népszokások dalai
- Palestrina, Dowland néhány műve
- Haydn, Mozart, Beethoven dalok
- Kánonok, duettek, tercettek, bécsi klasszikus szerzőktől.

Zenehallgatás**Cél**

- A bécsi klasszikus stílus megismerése.
- Az értő zenehallgatás fejlesztése.

Követelmény

- Zeneművek stílus körben való elhelyezése.
- Művek felismerése a tanult témák alapján.
- Teljes operák hallgatása /video/

Tartalom

- Haydn, Mozart, Beethoven művek.
- Eredeti népzenei felvételek.
- Kodály, Bartók művei.

Zenei ismeretek – hallásfejlesztés**Cél**

- A klasszikus zene szerkesztésének, zenei nyelvének elsajátítása.

Hallásfejlesztés :

- A többszólamú hallás kialakítása.
- A funkciók megéreztetése.
- A zenei memória fejlesztése.

Követelmény

A klasszikus stílushoz kapcsolódó ismeretek készségszintű alkalmazása.

Hallásfejlesztés:

- A klasszikus művek basszus szólamának szolmizált éneklése.
- Funkciók megéreztetése, éneklése.

Tartalom

- Alapvető zenei ismeretek a klasszikus zenében.
- Zenei szakkifejezések.
- Formai ismeretek.
- A szimfonikus zenekar hangszerei.

Hallásfejlesztés:

- Hangközök, hármashangzatok éneklése, harmóniák keresése partitúrából, basszusszólam éneklése.

Írás – olvasás, készségfejlesztés**Cél**

- A belső hallás fejlesztése
- A hangnem iránti érzékenység kialakítása
- Memoriafejlesztés.
- Önálló kottaolvasás elsajátítása.

Követelmény**Olvasás**

- Klasszikus művekből vett egyszólamú periódus, vagy téma olvasása szolmizálva.

Írás

- Memorizált periódus lejegyzése adott hangnemben.
- Egyszerű kétszólamú, funkciós basszusú periódus leírása közösen, tanári irányítással.

Improvizáció

- Tudjon a tanuló elkezdett periódus lezárni, ill. ismert utótag elé előtagot improvizálni.

Tartalom

- A bécsi klasszikus stílusból válogatott zenemű részletek olvasása, improvizatív befejezése.

7. OSZTÁLY**Részei**

1. Éneklés
2. Zenehallgatás
3. Zenei ismeretek – hallásfejlesztés
4. Írás – olvasás – improvizáció

Éneklés**Cél**

- A barokk dallamosság megismerése, éneklése Bach, Purcell, Handel, Vivaldi műveiből. Bach korálok éneklése.
- A barokk kontrapunktika megismerése.
- A magyar népballadák és táncnóták megismerése.

Követelmény

- Barokk énekes szemelvények éneklése.
- Hangszeres művek témáinak éneklése.
- Balladák éneklése megfelelő előadásmóddal.
- Kodály: 15 kétszólamú énekgyakorlatból, Bertalotti: Solfeggióból néhány darab éneklése két szólamban.

Tartalom

- Magyar népballadák és táncnóták
- Bach, Purcell, Handel, Vivaldi műveiből válogatva.
- Schubert, Schumann dalok.
- Kodály: 15 kétszólamú énekgyakorlat.
- Bertalotti: Solfeggió.

Zenehallgatás**Cél**

- A barokk korszak legismertebb énekes és hangszeres műveinek megismerése.
- A dalciklus mint műfaj megismerése.
- Magyar népballadák megismerése.

Követelmény

- A zenei folyamatok követése.
- Ismerje fel a növendék a tanult műveket jellemző részleteikről.
- A romantikus jegyek felismerése a tanult dalciklusokban.
- Érezze meg a gyermek a népballadák sajátos tömörségét, előadásmódját.

Tartalom

- Purcell: Dido és Aeneas
- Vivaldi: Négy évszak
- Bach kantáta részletek
- Händel oratórium részletek
- Schubert, Schumann dalok.

Zenei ismeretek - Hallásfejlesztés**Cél**

- A barokk korszak műfajainak hangszerelésének, szerkesztésének megismerése. A barokk harmóniák elsajátítása.

Követelmény

- A tanult zenei ismeretek megfigyelése, felismerése.

Tartalom

- Barokk műfajok
- A barokk kontrapunktika ritmikai és harmóniai sajátosságai.

Írás – olvasás- Improvizáció**Cél**

- A barokk korszak műveinek megismerése a kottaolvasás segítségével.

Követelmény

- Partitúraolvasás tanári segítséggel.

Tartalom**Olvasás**

Azonos az éneklés című rész tartalmával.

Írás

Az adott barokk szemelvényekhez kapcsolódó íráskészséget fejlesztő diktandók.

8. OSZTÁLY

Részei

1. Éneklés
2. Zenehallgatás
3. Zenei ismeretek

Zenei írás – olvasás

Éneklés

Cél

- Kodály és Bartók egyneműkari műveinek élményszerű előadása.
- Oratórikus, zenekari és színpadi művek témáinak éneklése.
- Liszt és Erkel operarészleteinek megismerése.
- A Székelyfonó népdalainak éneklése.

Követelmény

- Bartók és Kodály kórusok stílusos előadása, egységes hangzás kialakítása, élményt adó muzsikálás megteremtése.

Tartalom

Romantika

- Erkel operarészletek
- Liszt kórusművek, hangszeres művek

Kodály, Bartók egyneműkarai, zenekari színpadi darabjaiból válogatva, az osztály képességei szerint.

Zenehallgatás

Cél

- Teljes művek és részletek hallgatása / Debussy, Erkel, Liszt, Bartók, Kodály /

Követelmény

- Tudjon a tanuló a meghallgatott részlet alapján élményeiről beszámolni.
- Tanári segítséggel partitúrát követni.
- Legyen igénye a tanulónak az értékes zenére.

Tartalom

Erkel: Hunyadi László

Bánk bán.

Liszt: Funerailles

Les Preludes

Mazeppa

Debussy: Tenger

Gyermekkuckó

Kodály: Székelyfonó

Psalmus Hungaricus

Páva variációk és kórusművek

Bartók: Mikrokosmos

Gyermekeknek

Concerto

Cantata Profana

A fából faragott kifályfi

Zenei ismeretek**Cél**

- A magyar népdal és az életmű szoros kapcsolatának feltárása.
- A magyar romantika jegyeinek megfigyelése.

Követelmény

- Zeneirodalmi jártasság a magyar népzeneben, Kodály és Bartók művészetében.
- Az impresszionista stílusjegyek felismerése.

Tartalom

- Népdalok rendszerezése
- Történelmi operák, a nyitány, a szimfonikus költemény, programzene, daljáték, táncjáték, egészhangú-akusztikus- kromatikus skála, hídforma, bitonalitás, 7 # és 7b ismerete.

Írás – olvasás**Cél**

- Az éneklés anyagának kottaképről való elsajátítása.
- Partitúraolvasás, modulációk, hangnemi kapcsolatok meghatározása.

Követelmény

- Az éneklés tartalma című fejezet anyagának kottaképről történő megismerése.

Tartalom

- Az éneklésben és zenehallgatásban megjelölt művek kottaolvasása, és szervesen hozzákapcsolódó írásos feladatok.

KARÉNEK 5 – 8. OSZTÁLY**Cél**

- Közvetlen cél az eredményes szép szereplés, a művek stílusos élményszerű előadása. Fontos, hogy olyan próbalegkör legyen, hogy növendékeink örömmel járjanak karénekre.

Követelmény

- Tudjon a kórus a karnagy vezetésével élményt nyújtóan szerepelni iskolai ünnepélyeken, önálló hangversenyeken.

- Vegyen részt a kórus az Éneklő Ifjúság megyei hangversenyén.

Tartalom

- Hangképzés
- Szólamtanulás
- Művek tanulása

A repertoár kialakításával figyelembe kell venni:

- A helyi adottságokat
- Az életkori sajátosságokat
- Tanulóink zenei színvonalát
- A kórus „előéletét”

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

5-8. évfolyam

Célok és feladatok

Alapvető és átfogó szakmai célunk a tanulók látáskultúrájának megalapozása. A tanórákon lehetőséget kell kínálnunk a tanulóknak arra, hogy megsejtsék és átéljék a világ szépségét, az élet örömeit. A tantárgy feladata a látás és a kéz intelligenciájának kiművelése: a vizuális megismerés, a befogadó és az alkotó képesség fejlesztése, a képi kommunikáció köznapi, művészi, műszaki és tudományos módjainak, a közlés és kifejezés képi formáinak megismertetése. A tantárgy különösen a látvány mélyebb tartalmának, jelentésének, esztétikai üzenetének megértésének képességéhez járul hozzá. Lehetővé kell tennie a gyermekek számára a látható, tapintható tárgyi valóságban, a képi világában való eligazodást. A tanulókat személyes alkotói utak bejárására bátorítva fejlesztenie kell a képi-plasztikai ábrázoló, kifejező, közlő, konstruáló képességeiket. A gondolatban és érzelmekben gazdag tevékenységekkel a világ érzéki-tapasztalati birtokbavételéhez segítheti hozzá a gyermekeket. A térszemlélet, a forma, a szín, és a szerkezeti érzék, az anyagismeret a tantárgy képességfejlesztő tevékenységének köszönhetően tud fejlődni, bővülni. A megsokszorozódott vizuális hatások, technikai információk korában a tantárgy újszerű célja a képi információk közti szelekció, a tanulók kritikus befogadó magatartásának formálása, kialakítása. Az általános nevelési célokhoz a kreativitás, a problémafelismerő- és megoldó-képesség, a képzelet, a képi gondolkodás, az ízlés, a nyitottság, az empátia, az érzelmi élet gazdagításával kell hozzájárulnia. A művészeti nevelésnek értékközvetítő, értékteremtő, egyben személyiségformáló szerepet kell betöltenie, így képes kialakítani és formálni a kultúra értékeit becsülő, környezettudatos magatartást.

A vizuális nevelésnek az alkotóképesség fejlesztése érdekében biztosítani kell, hogy az 5-8. osztályos tanulók fogalmi gondolkodásának magasabb szintre emelkedésével, növekvő önismeretük, kritikára hajló magatartásuk erősödésével, fokozatosan megjelenő realitás igényükkel egy időben az alsóbb évfolyamokra jellemző szabad önkifejezési formát az objektívebb világszemléletre törekvés és az ennek megfelelő kifejezésmód válthassa fel. A tantárgy feladata a vizuális megismerő képesség fejlesztése, a vizuális műveltség tudatos rendszerbe foglalása. Az alkotó tevékenységeken belül ez a síkbeli, térbeli kifejezőeszközök, a térábrázolási konvenciók, a szintani ismeretek birtokbavételét, a tervezési és elemi konstruálási eljárások szabályainak elsajátítását, a létrehozásukhoz szükséges technikák megismerését jelenti. A befogadó képesség fejlesztése a látvány és a műalkotások elemzésén, értékelésén, leírásán és a vizuális ítéletalkotás szabályainak elsajátításán az egyetemes és benne a magyar művészettörténet stíluskorszakainak és a magyar népművészet megismerésével valósul meg.

A kerettanterv a tantárgyi tartalmakat témakörökbe sorolja úgy, hogy a vizuális nyelvi anyagot azokon belül jeleníti meg. A kifejezés, képzőművészet témakörei a gyermekek személyes, kifejező-expresszív képalkotásaira, valamint a képzőművészeti ismeretekre és műelemzésre vonatkozó tartalmakat és képességfejlesztő tevékenységeket írják le. A vizuális kommunikáció fejezetei a vizuális megismerés képességeinek fejlesztésére szolgáló tevékenységeket, valamint a köznapi, informatív, tudományos vizuális közlések megértését és alkalmazását segítő ismeretanyagot foglalják magukba. A tárgy- és környezetkultúra egység pedig a tárgykultúrával és az építészettel kapcsolatos tervező, konstruáló és elemző képességfejlesztő tevékenységeket tartalmazza. A témaköröket az alkalmazott technikák leírása egészíti ki.

A tananyag bővülő, spirális elrendezésű; a témakörök, fejlesztendő képességek és fő tevékenységformák évenként ismétlődnek, tartalmukban gyarapodnak, műveleti szintjük emelkedik.

A tanítás során a kerettantervi követelmények szerinti képességfejlesztések a több témakör szempontjait magába foglaló komplex, gyakorlati tevékenység központú feladatokkal teljesíthetők a leghatékonyabban.

Fejlesztési követelmények

A tantárgyi fejlesztés eredményeképpen várható a tanulók egyéni eltéréseket mutató képesség, készség, ismeret, és magatartásbeli fejlődése, melynek tényét minden esetben önmaguk év eleji szintjéhez, valamint az életkori jellemzőkhöz viszonyítva ítélni meg.

A tantárgyi fejlesztés eredményeképpen egyéni eltéréseket mutató képesség-, készség-, ismeret- és magatartásbeli szint várható a tanulóktól. A fejlődés mértékét minden esetben kinek-kinek önmaga év eleji szintjéhez, valamint saját korosztálya jellemzőihez viszonyítva ítélni meg helyesen.

Alkotó képességek

A felső tagozatos diákok nyitottságát, érzékenységét, a vizuális élmények, esztétikai hatások iránti változatos alkotó tevékenységek által motivált érdeklődését a tudatos megfigyelés, vizuális viszonylatok és összefüggések, minőségek részletgazdag emlékezeti megőrzése, képzetek felidézésének képességei fejlesztésére kell mozgósítani. Képzelőerejük működtetése és fejlesztése, belső képekben való gondolkodásuk (vizualizáció, képi szelekciók és redukciók, transzformációk), képzettársításaik tágasságának, alkotásaik eredetiségének nyomonkövetése a feladat. El kell érni, hogy alkotóképességük a komplexitás kedvelésében, a merev formai rend kerülésében, szokatlan megoldások alkalmazásában nyilvánuljon meg. Kreativitásuk ötleteik áramlásában, problémamegoldási leleményességükben, érzelmekkel kísért tetteiken keresztül fejlesztendő. Érdeklődési körük szélesedésével feladataikat többféle anyag és eszköz használatával igyekezzünk megoldatni. Készítsük őket arra, hogy jelrendszerük többnyire árnyalt, egyéni stílusjegyeket hordozzon. Értjük el, hogy elképzeléseik megvalósításában módszerességre törekedjenek, s meglévő készségeik, képességeik és ismereteik könnyen mozgósíthatók legyenek.

A tanulókat többségét igyekezzünk képessé tenni viszonylag újszerű alkotások létrehozására; azoknál, akik inkább a reprodukív jellegű alakításban képesek igényes, elmélyült munkára, e képességük továbbfejlődését tekintjük célnak. Tegyük képessé a diákokat arra, hogy eredményeiket többnyire kritikusan vizsgálják, és törekedjenek mások teljesítményének reális megítélésére.

Befogadó, megismerő képességek

Vizuális megismerő és befogadó képességeiket - melyeket a térbeli, formai, színbeli, mozgásbeli, az anyagokkal, esztétikummal kapcsolatos élmények, a képi világ iránti fogékonyság jellemez - tovább kell fejleszteni. Mozgósítani kell érdeklődésüket, hogy képesek legyenek látványok célirányos, egyre tudatosabb megfigyelésére; a belső képek, képzetek emlékezeti felidézésére.

Vizuális memóriájuk által váljanak képessé belső képekben, vizuális, esztétikai művészeti képzetekben való gondolkodásra, képzeleti műveletekre (összehasonlításra, elemzésre, következtetésre, ítéletalkotásra, szintézisre). A látványban rejlő jelentést, a művészi kifejezésben testet öltő esztétikai hatást, a képi információ tartalmát legyenek képesek adott szempont szerint elemezni, értelmezni.

Növekvő objektivitással váljanak egyre képesebbé a látható (tér, forma, szín, változás, mozgás) minőségek és viszonylatok, problémák megítélésére, tárgyilagos szemléletére, lényeges összefüggések (külső és belső forma, forma és tartalom, stb.) megértésére, szavakkal is kísért ábrázolásbeli elemzésére.

Tegyük képessé a tanulókat, hogy vizuális, művészeti képzeteiket és ismereteiket mozgósítani tudják az adott szempontok szerinti tárgy- és műalkotás-elemzések során: törekednek egyéni vélemény kialakítására a számukra mértékadó egyéb vélemények

alapján. Tegyük lehetővé, hogy esztétikai élményeik mélysége érzelmeikben is tükröződjék, ízlésítéleteiket képesek legyenek egyéniségüknek megfelelően megfogalmazni.

A tanulást segítő képességek

A vizualitás fejlesztése nélkülözhetetlen a tanulásban, a művelődésben és a mindennapi életben. Az információk áttekinthetővé tételéhez, tagolásához, szemléltetéséhez, ábrák megértéséhez és létrehozásához szükséges felkészültséget kell biztosítanunk tantárgyunk tanulásával. Ezáltal sajátítsa el a tanuló a vizuális információk formáit, és ismeri meg forrásait (könyvekben, kiállításokon és egyéb ismerethordozókban).

5. ÉVFOLYAM**Évi óraszám: 55,5****Belépő tevékenységformák**

A tantárgy sajátossága, hogy a fő képességfejlesztő tevékenységi formák az egész iskolaszakaszon áthúzódnak, ám műveleti szintjük évfolyamonként emelkedik.

Síkbeli és térbeli alkotások létrehozásával tudatosabb kifejezőeszköz-használat.

Műalkotások elemzése, művészeti ágak, stílusok megismerése a művészettörténet nyomvonalán haladva

Közvetlen megfigyelésen alapuló, nézőpontnak megfelelő téri, formai, színbeli tanulmányok.

Ábrázolási módok szemléleti megismerése.

Színtapasztalatok rendezése.

Alkalmazott grafikai tervezés.

A közvetlen és a rögzített kommunikáció, a tömegtájékoztatás formáinak megkülönböztetése.

Használati tárgy tervezése. (Igény és stílus közötti kapcsolat feltárása)

Témakörök, tartalmak, tevékenységek
Kifejezés, képzőművészet
Nyelv A vizuális nyelvi eszközök (pont, vonal, folt, tömeg, tér) és minőségek (textúra, faktúra, szín, forma). A vonal térkifejező, formahatároló, figyelemvezető kiemelő szerepe, vonalfajták. Síkjellegű és plasztikus formák. A színek, hangulati hatása, figyelemfelhívó jellege. Mozgás kifejezése (formaismétlés, mozgásfázisok). Komponálás síkban, térben.
Alkotás Személyes élmények, képzeleti képek megjelenítése, szubjektív, de tudatos kiemelésekkel. A véletlen hatások beépítése a térbeli és síkbeli kompozíciókba. Konkrét események, történetek, irodalmi illusztrációk készítése képsorban vagy plasztikában. Mozgás kifejezése a témának megfelelő grafikai vagy plasztikai feldolgozásokkal.
Befogadás Az alkotó feladatokhoz kapcsolódóan műalkotások elemzése. Művészettörténet Képzőművészeti ágak (pl. szobrászat, grafika), építészet, iparművészet, műfajok (pl. dombormű) főbb jellemzői, a megfigyelt műalkotások technikái (pl. akvarell, mintázás). Az őskori művészet. Egyiptom, Mezopotámia művészete. Görög és római művészet. A megismert alkotások szerzője, címe, műfaja, technikája.

A múzeumok (közgyűjtemények) rendeltetése, szerepe; a Szépművészeti Múzeum.
Vizuális kommunikáció
Nyelv A vizuális nyelvi elemek, minőségek értelmező, tájékoztató, felhívó szerepe.
Alkotás Téri helyzeteket ábrázoló látszati rajzok készítése látvány után és képzelet alapján. Modellek (tárgyak, formák) térbeli helyzetének, arányainak és színviszonyainak megfigyelése és nézőpontnak megfelelő grafikus, színes és plasztikai ábrázolása. Tárgyak nézeti ábrázolása, származtatása egyszerű geometrikus formákból. Tervezés, az adott célnak megfelelő forma- és színredukciók alkalmazásával. Szöveg és kép összerendezése konkrét célú közlésekben (pl. plakát).
Befogadás A téri helyzet felismerése az ábrán. A színek. A sötét-világos kontraszt, a fő- és mellékszínek, telt színek, tört színek. A közvetlen kommunikáció (testbeszéd, gesztus) és a rögzített (írás, képírás, ábrázolás) vizuális közlés köznapi és művészi formái.
Tárgy és környezetkultúra
Nyelv A funkcionális forma; a dísz, az ornamentika.
Alkotás Egy saját használatra készülő tárgy (pl. társasjáték, ruha, taneszköz) kitalálása, elkészítése, az alkalmas anyagok és formai megoldás kiválasztásával.
Befogadás A személyes felhasználói igény és a tárgy stílusa közötti kapcsolat felismerése, elemzése. A tárgyalkotó művészet területei: a formatervezés és az iparművészet, a népművészet. A környezet és a tárgy, a természeti és az épített környezet viszonya.
Technikák Vázolás ecsettel, filctollal, ceruzával. Felületképzés ponthalmazzal, vonalráccsal, ecsettel, kollázssal. Szabadkézi tónusos rajzok. Grafikák: tus, diófacsap, papírmetszet. Festés akvarellal, krétával, kevert eljárással. Színes munkák kollázssal, frottázssal, nyomhagyással. Egyszerű levonatok (esetleg monotípiák). Mintázás (Agyagmunkák a korong nélküli ősi eljárások alapján) Modellezés szabásmintával, papírtárgyak készítése hajtogatással (esetleg papírmasé). Szerkesztés körzővel, vonalzóval. Betűk kivágással, esetleg számítógéppel. A technológiai lépések betartásának alapszabályai.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténeti korszaknak megfelelően)
Stonehenge, Willendorfi Vénusz, egy fekete-afrikai szobor, Szegvár-tűzkövesi Sarlós isten, Altamirai bölény, Karnaki nagytemplom, Gizai piramiségyüttes, Írmok, Halastó (thébai sírfestmény), Zikkurat, Gudea szobor, Vadászjelenet Assurbanipál ninivei palotájából (dombormű), Athéni Akropolisz, Polükleitosz: Dárdavívó, Lovasok a Parthenon frizéról, Mürön: Diszkoszvető, Vörösalakos vázakép, Pantheon, Titusz diadalíve, Colosseum, Balácai villagazdaság, Marcus Aurelius lovasszobra.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás nem akadályozhatja meg.

Az ötödikes tanuló legyen képes élményeit, érzelmeit, fantáziaképeit, gondolatait vizuális eszközökkel kifejezni.

Tudja megkülönböztetni a vizuális művészeti ágakat és műfajokat, segítséggel alkalmazza a műalkotások elemezésének megismert módjait.

Ismerje az őskor és az ókor fő stílusjegyeit; ismerjen fel és tudjon megnevezni koronként legalább három alkotást.

A látványt legyen képes lerajzolni, tudja a jelenség egyes tulajdonságait kiemelni.

Emlékezet, képzelet alapján is legyen képes egyszerű látványt, kitalált tárgyat megrajzolni.

Ismernie kell a téri helyzetek megjelenítésének néhány módját.

Legyen képes vizuális minőségek, egyszerűbb képi közlések szóbeli megfogalmazására, olvasására.

Ismerje a tömegkommunikáció fő jellemzőit.

Legyen képes felismerni és alkalmazni a stílus és a forma szerepét a fogyasztói döntésekben.

Legyen jártas a tanult ábrázolási technikák alkalmazásában.

6. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 55,5

Belépő tevékenységformák

A kifejező alkotásokban a szín, a textúra és a faktúra, a komponálás tudatosabb alkalmazása

Növekvő önállóság az élmények, témák feldolgozásában.

Műalkotások, művészeti ágak, stílusok, műfajok megismerése és elemzése a művészettörténeti korokban.

Ábrázoló - elemző grafikai, festői és plasztikai megjelenítő munkák.

A nézőpont jelentőségének megértése, a vetületi ábrázolás alapjai. Színismeretek.

Információk képi rögzítése, értelmezése. A képi, az írott közlés szabályainak, az információhordozók szerepének megértése. Adott funkciójú tárgy tervezése.

Témakörök, tartalmak, tevékenységek
<i>Kifejezés, képzőművészet</i>
<p>Nyelv Építészeti hatáselemek (tömeg, szerkezet, centrális és tengelyes tételrendezés). A plasztikai kifejezés eszközei (térbeliség, tömeg, anyag, forma, felület). A szín kiemelő és ritmusképző szerepe. Felületképzés (vonal, tónus-variációk, faktúrák). Jellegzetes kompozíciós megoldások (egyensúly, kiemelés, ritmus, szimmetria-aszimmetria).</p>
<p>Alkotás Mindennapi élmények, mozgalmas (pl. történelmi) jelenetek képi-plasztikai feldolgozása. Eseménysor megjelenítése egy képen belül, illetve képsorozattal.</p>
<p>Befogadás A térélmény. A statikus és dinamikus elrendezés hatása a síkbeli és térbeli alkotásokban. Az időbeliség ábrázolási lehetőségei. A fázisok, képsorok, szimbólumok. Néhány alkotás (grafika, festmény, szobor, épület, tárgy) rajzos és szóbeli elemzése,</p>

<p>összehasonlítása, a téma, a kompozíció, az anyag és technika alapján. A képzőművészeti ágak (grafika, festészet, szobrászat, építészet), műfajok (pl. táblakép, kispasztika, középület), műtípusok (pl. tájkép, csendélet, portré) példái. Művészettörténet (binnen a magyar művészet): A honfoglaló magyarok művészeti emlékei. Az ókeresztény és a bizánci művészet. A románkor. A gótika. A reneszánsz művészet. (A megismert alkotások címe, szerzője műfaja, technikája) A Nemzeti Múzeum (helyi régészeti-művészeti gyűjtemény) meglátogatása</p>
<p>Vizuális kommunikáció</p>
<p>Nyelv A vonal, a vonalvastagság, az alakzatok, színek értelmező, jelentést hordozó szerepe.</p>
<p>Alkotás Nagyobb kiterjedésű tagolt formák (pl. tárgy, emberalak) ábrázolása rajzbeli, színbeli, pasztikai tanulmányokban (arányok, belső szerkezet, fény-árnyék és színviszonyok). Rajzi vagy pasztikai tanulmány alak, tárgy mozgásáról. Grafikai tervezés: képi sűrítés, redukált formák, színek, alkalmazása, Szóbeli információ átalakítása képi üzenetté, jellé. (pl. összeszerelési utasítás, működést magyarázó rajz).</p>
<p>Befogadás A nézőpont szerepe a téri helyzetek megítélésében (rálátás, szemmagasság, alálátás) és ábrázolásában. A formakarakter, formakontrasztok. Tárgyak, természeti formák térbeli modellezése. A vetületi ábrázolás. (Vetületi síkok, tengelyek) Színkontrasztok (hőfok, mennyiségi, minőségi kontraszt). A színek dekoratív és figyelemfelhívó szerepe. A képi közlések szabályai (ábrák, közismert jelek, szimbólumok, betű és szövegképek, egyszerű mozgóképi példák). A sokszorosított információ ismertetése egy választott példán (könyv, plakát, folyóirat, fotó).</p>
<p>Tárgy és környezetkultúra</p>
<p>Nyelv A tárgyak használati és jelképes funkciójának kifejező elemei: anyag, forma, szín, díszítés. A tervezés egyezményes jelei (vonalas műhelyvázlatok, részletrajzok, szabásrajzok).</p>
<p>Alkotás Egy választott tárgy rajzos, írásos felmérése, dokumentálása, a felhasználó megjelölésével. Adott személy (pl. családtag) számára használati tárgy tervezése, makett (modell) készítése.</p>
<p>Befogadás A tárgyakról leolvasható információk (jelentés, funkció, forma, anyag, szerkezet, technika). Tárgyak formájának kialakítása a kézművességben és a sorozatgyártásban. A tárgy rendeltetésének és formájának összefüggése.</p>

Technikák

Az alapvető technikák művesebb alkalmazása (technikák leírását lásd az 5. évfolyamnál)
 Lavírozás, faktúraképzés (esetleg linómetszés). Szerkesztés körzővel-vonalzóval.
 Szövegírás (kivágott betűkkel vagy számítógéppel).
 Szöveg és kép-összeállítás (gyűjtött reprodukciókkal, képekkel, betűkkel). Vegyes technikák (fénymásolat, rajz, fotó és fénymásolás, esetleg fotógramm).
 Tér- és formaképzés, konstruálás (pl. agyag, fa, papír, textil, drót, talált tárgyak).
 Kézműves technikák a lehetőség szerint (pl. batikolás).
 Művészeti technikák megismerése (pl. testfestés a törzsi művészetben, kavicsszobor, agyagmunkák, dombormű, falfestés), esetleg az elérhető eljárások kipróbálása.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténeti korszaknak megfelelően)
 Galgóci és bezdédi tarsolylemezek, Nagyszentmiklósi kincs 2. sz. edény, San Apollinare in Classe, Theodora vagy Justinianus mozaik, Jáki templom, Bélapátfalvi apátsági templom, Pisai dóm, Bayeux-i kárpit, Chartres-i székesegyház, Kölni dóm, Palazzo Pitti, Bakócz kápolna; a Magyar Szent Korona, Budavári gótikus szobrok, Kolozsvári testvérek: Szt. György szobra, Kolozsvári Márton: Szent László-herma, Lőcsei Pál főoltára a lőcsei Szt. Jakab templomból; Giotto: Szt. Ferenc elajándékozta köpenyét, M.S. mester: Mária és Erzsébet találkozása, Michelangelo: Dávid, Botticelli: Vénusz születése, Leonardo: Mona Lisa és Szt. Anna harmadmagával, Raffaello: Athéni iskola, Jan van Eyck: Arnolfini házaspár, Dürer: Az apokalipszis lovasai.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás nem akadályozhatja meg.

A tanulók többségének már legyen saját, személyes képi kifejezésmódja.

A hangulatot, az érzelmet kiemeléssel, átírással legyen képes kifejezni.

A tartalom- és formaelemzést tudja segítséggel alkalmazni.

Legyen képes példákban felismerni és megkülönböztetni a művészeti ágakat és műfajokat.

Legyen képes felismerni a tanult művészettörténeti korok legjellemzőbb stílusjegyeit, alkotásait, alkotóit; koronként legalább három-három műalkotást tudjon megnevezni.

A tanuló a megfigyelt és ábrázolt formákon tudja felismerni a szabályszerűségeket.

Tudja értelemszerűen alkalmazni a megismert ábrázolásmódokat.

Legyen képes gondolatokat ábrázolni, érzelmet kifejezni.

Értse a funkció szerepének fontosságát a tárgytervezésben, képes legyen adott tárgy elemzésére, jelentésének feltárására.

Fejlődjön jártassága a technikák alkalmazásában: mozgása legyen összehangolt, használja ügyesen az eszközöket.

7. ÉVFOLYAM**Évi óraszám: 37****Belépő tevékenységformák**

A művészeti alkotások, a kor és a kultúra leglényegesebb összefüggéseinek vizsgálata.
Műalkotások elemzése, művészeti ágak, műfajok, stílusok, megismerése a kronologikus művészettörténet szerint haladva.

Vizuális analízisek, téri, formai és színtanulmányok, alkotó alkalmazások.

Önkifejezés, asszociációk.

A Monge-vetület, a kavalieri axonometria megismerése.

Színrendszerezés.

Nyomatott információk hatásrendszerének vizsgálata.

Használati tárgy tervezése. (Funkció- és formaelemzések)

A tárgykultúra társadalmi, ökológiai összefüggéseinek vizsgálata.

Magyar népművészet.

Témakörök, tartalmak, tevékenységek
<i>Kifejezés, képzőművészet</i>
<p>Nyelv Építészeti hatáselemek (térforma, tömeg, anyag, szerkezet, méret, arány, tagoltság, felület, fényviszonyok, ritmusok, környezet). A plasztikai kifejezés eszközei (a térbeli kiterjedés mértéke, irányok, anyag, formatömeg, tagoltság, méret, felület, a környezet). A síkbeli kifejezés eszközei (téris hatás vagy sík jelleg, átírt formák, színek). Jellegzetes kompozíciós megoldások (szimmetrikus, aszimmetrikus, centrális, dinamikus).</p>
<p>Alkotás Érzelmek, hangulatok megfogalmazása, az egyéni színvilágban. Ember vagy állatfigurák elemző rajzi és plasztikai tanulmányozása, a karakter. Egyéni asszociációkra támaszkodó átírás, fokozás. Irodalmi (zenei) mű vagy történelmi esemény feldolgozása: szabadon választott grafika.</p>
<p>Befogadás A fény, a megvilágítás hatása a színekre, a formákra, a hangulatra. A fény jelentést hordozó, érzelmi vagy gondolati tartalmakat kifejező szerepe. Művészettörténet (benne a magyar művészet). A barokk kor. A XIX. század: a klasszicizmus, a romantika és a realizmus. Az impresszionizmus, a posztimpresszionizmus. Művek leírása, elemzése, értékelése. A Magyar Nemzeti Galéria meglátogatása. Könyvtár- és médiahasználat önálló feladathoz.</p>
<i>Vizuális kommunikáció</i>
<p>Nyelv A geometrikus alapformák. A nézőpont, a fény-árnyék, a távlat, mint a vizuális hatás eleme. A tónusok. Színek értelmező, információs funkciója. Az érthető, pontos rajz, az egyértelmű rendezettség és a közmegegyezés (konvenció) szerepe a képi közlő nyelvben.</p>
<p>Alkotás Modellrajzolás, színezés; a formai, a szerkezeti és a színbeli összefüggések vizsgálata. Geometriai formák átalakítása (pl. csonkolás, részek összevonása, nagyítás).</p>

Monge-vetület, egyméretű és kétméretű axonometrikus ábrák szerkesztése modell alapján. Rekonstrukciós vázlatok készítése vetületi rajz alapján. Informatív ábrák, diagramok, grafikonok készítése.
Befogadás A kifejező és a közlő, a természeti és a geometrikus jellegű ábrázolásmód összevetése. A Monge háromképsíkú vetületi ábrázolás és az axonometrikus ábrázolás. Az önárnyék, és a vetett árnyék. A telített, a derített, a tört szín. A színreflex, valamint a színek térbeli és hangulati hatása. A tudományos közlések képi formái. Az alkalmazott grafika, a könyvművészet; (tankönyvek, „művész-könyvek” elemzése; szórólapp-tervezés;) A fotó és a reklám hatásrendszerének feltárása (példák alapján)
Tárgy és környezetkultúra
Nyelv Vázlatrajzok, részletrajzok, szabásrajzok, látszati ábrák. A tárgy stílusjegyei. Ízlésünk kifejeződése tárgyainkban. A környezet és az objektum.
Alkotás Használati tárgy (pl. öltözék, öv, gomb) tervezése adott funkcióra és stílusban, látszati és vetületi rajzban, szín és anyagmintával. Tárgyak gyűjtése, funkció- és formaelemzése rajzban és írásban.
Befogadás A funkció és forma kapcsolatának vizsgálata régi, ismeretlen, érdekes tárgyak megfigyelésével. A tárgyak és az életmód kapcsolata. Népművészet (szerszám, faragás, bútor, mézesbáb, tojásfestés, szövés, hímzés, viselet).
Technikák Mint a 6. előző évfolyamoknál, valamint: Síkbeli kompozíciók, festmények készítése; körplasztikák mintázása; a megismert grafikai eljárások alkalmazása. Grafikus megoldások (vázolás, tónusmegjelenítés vonallal). Szerkesztés körzővel, vonalzókkal, vonalkezelési pontosság. Képi közlések, ábrák, reprodukciók gyűjtése és felhasználása a különböző ábrázolásmódok elemzéséhez. Papírmakettek és modellek készítése. Szabásrajz szerkesztése, a tervet tartalmazó mappa, doboz készítése.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténeti korszaknak megfelelően.
Vignola - G. della Porta: Il Gesu, Esterházy Fényes Miklós: Fertődi kastély, Szt. Péter templom és tér, Donner: Szt. Márton szobra, Rembrandt: Éjjeli őrzár, Velazquez: Bréda átadása, Mányoki Ádám: II. Rákóczi Ferenc, Paraszt barokk épületek: nagyvázsonyi, bakonybéli házak, Pollack Mihály: Nemzeti Múzeum, Hild József: Esztergomi főszékesegyház, Canova: Mária Krisztina főhercegnő síremléke, Ferenczy István: Pásztorlányka, id. Markó Károly: Visegrád, J. Paxton: Kristálypalota, Steindl Imre: Országház, Izsó Miklós: Táncoló paraszt, E. Delacroix: A szabadság vezeti a népet, Corot: Emlékezés, Paál László: Nyárfák, Millet: Kalászszedők, Daumier: Mosónő, Munkácsy Mihály: Rőzsehordó, Madarász Viktor: Hunyadi László siratása, Szinyei Merse Pál: Majális, C. Monet: A roueni székesegyház, E. Degas: A tánc csillaga, Cézanne: A Saint Victoire hegy, Gauguin: Tahiti nők. Kiválasztás szerinti népművészeti tárgyak, épületek.

A továbbhaladás feltételei

A vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás a tanuló továbbhaladását nem akadályozhatja meg.

A tanuló rendelkezzen az ábrázoláshoz szükséges készségekkel.

Kifejező és tervező munkáiban legyen képes figyelembe venni a színek optikai és érzelmi hatását.

Adott elemzési szempontok szerint legyen képes műalkotásokat összehasonlítani.

Ismerje a tanult művészettörténeti korok legjellemzőbb stílusjegyeit; koronként és áganként legalább három-három műalkotást, alkotót ismerjen fel és tudja megnevezni.

Megfigyeléskor képes legyen megítélni a téri, formai és színviszonyokat, arányokat, meglátni a lényeges vizuális összefüggéseket, megérteni a szabályszerűségeket; legyen képes le is rajzolni.

Absztrakciós képessége nyilvánuljon meg a lényegkiemelésben, a geometriai egyszerűsítésben.

Képes legyen a vizuális információkban eligazodni, azokat kritikusan vizsgálni.

Ismerje a Monge-vetület és az axonometrikus ábrázolás alapjait, több-kevesebb önállósággal tudjon megoldani ilyen szerkesztési feladatokat.

Alkalmazza tudatosan a tárgytervezés módszerét és az elemzés szempontjait.

Probléma-megoldási készségei, képességei nyilvánuljanak meg az önálló alkotó, tervező-kivitelező feladatokban.

Jártas legyen az ismeretszerzés sajátos vizuális, manuális módjaiban; használja biztonságosan az ábrázolás és alakítás eszközeit.

8. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 18,5

Belépő tevékenységformák

A vizuális nyelvi elemek, kompozíciós formák önálló alkalmazása.

Műalkotások elemzése, művészeti ágak, műfajok, stílusok, megismerése a XX. század első felének irányzataiban.

Tér-, forma- és színviszonyok tanulmányozása; a rajzos analízisből kiinduló elvonatkoztatásokra épülő átalakítások.

A forma és funkció elemzése

Perspektíva szerkesztések. (Belső tér szerkezetes távlati ábrázolása)

Színismeretek összegzése.

A tudományos és műszaki közlésmódoknak, a tömegkommunikáció műfajainak, a médiumok képnyelvi sajátosságainak megismerése.

A külső és belső építészeti tér elemzése.

Témakörök, tartalmak, tevékenységek
<i>Kifejezés, képzőművészet</i>
Nyelv Egyensúly, nyugalom, mozgalmasság, feszültség, a figyelem vezetése. A térhatás és a síkban tartás tartalmi szerepe festészeti, grafikai alkotásokban. A látványrendezés vizuális eszközei, hatáselemei, a mesterséges fényhatások.

<p>Alkotás Tanulmány (emberalak, térelemek közös beállítása); színbeli bontás, redukálás a látvány elemzése alapján. Vizuális illúziókra, érzéki csalódásokra épülő feladatok megoldása művészeti példák nyomán.</p>
<p>Befogadás Műelemzések a feladathoz (és a történelmi korokhoz) kapcsolva. Művészettörténet (benne a magyar művészet):_A művészet szerepe, a korstílus és az egyéni stílus eltérő korokban és kultúrákban. - A szecesszió, a XX. század első felének művészeti irányzatai, az izmusok. - Az expresszionizmus, a konstruktivizmus, a szürrealizmus és az op-art. - A modern és a posztmodern jelenségek - A kortárs képzőművészet néhány alkotásának elemzése, megismerése. Közeli művészeti kiállítás meglátogatása. (Könyvtár- és médiahasználat)</p>
<p>Vizuális kommunikáció</p>
<p>Nyelv Geometrikus formák, értelmező színek, arányok, faktúrák. A vázoló és szerkesztett vonal.</p>
<p>Alkotás Épület, utcarészlet, folyosórészlet megfigyelése, szabadkézi tapasztalati perspektivikus ábrázolása. Egy iránypontos perspektíva szerkesztése. Összetett természeti forma részletesebb analízise (pl. értelmező vázlat, részekre bontás, kiegészítés, vagy fázisrajzok, szintvonalak, hossz- és keresztmetszetek). Axonometrikus és perspektivikus rekonstrukciók vetületi rajzok alapján.</p>
<p>Befogadás A tér illúziója (látszati rövidülések, méretváltozások, nézőpont, vonaltávlát, szintávlát). A perspektivikus ábrázolásmód. A tanult ábrázolási rendszerek áttekintése. Térábrázolási módok, kevert nézőpontú ábrázolásmódok különböző korokban, kultúrákban. Színismeretek: Színritmus. színharmónia. Kontrasztok (színezet és hőfokkontraszt, sötét-világos, komplementer, szimultán, mennyiségi és minőségi kontrasztok). A közterületek, középületek tájékoztató rendszere (feliratok, logotípiák, jelek).</p>
<p>Tárgy és környezetkultúra</p>
<p>Nyelv Térformák, színek a térben; tónusok, faktúrák térmódosító hatása. Személyesség képi jelei.</p>
<p>Alkotás Rajzos-írásos felmérés készítése egy kiválasztott személy környezetéről (lakószoba, lakberendezési tárgyak, dekoráció), életmódjáról, életstílusáról. Adott méretű tér elképzelése, megtervezése konkrét személy igényei szerint, megfelelő stílusban (rajzban és írásban)</p>
<p>Befogadás Az építészeti tér, az épület, az életmód összefüggése. A természeti környezet és az épületek védelme; a „környezettudatosság” elve</p>

Technikák

A megismert grafikai, festői, szobrászati és egyéb gépi technikák önálló megválasztása a feladatok megoldásához.

Szabadkézi rajzok és szerkesztések (esetleg számítógépes rajzoló programok) alkalmazása, igényes, pontos kivitelezés.

Kollázs, papír- és fotómontázs készítése. (Technikai kísérletek)

Makettkészítés papírból, illetve vegyes technikával.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténeti korszaknak megfelelően)

T. Lautrec egy plakátja, Ferenczy Károly: Márciusi est, Hollósy Simon: Rákóczi induló, Vincent van Gogh: Auvers-i templom, Rodin: Gondolkodó, Klimt: A csók, Gaudi: Sagrada Familia; Lechner Ödön: Iparművészeti Múzeum; W. Gropius: A Bauhaus központi épülete; Rippl-Rónai József: Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett, Csontváry Kosztka Tivadar: Magányos cédrus, Picasso: Vasaló nő, Guernica, Braque: Gitáros csendélet, Boccioni: Az utca erői, M. Duchamp: Palackszárító, V. Tatlin: A III. internacionálé emlékmű famodellje, Piet Mondrian: Kompozíció, Chagall: Én és a falum, Dali: Égő zsiráf, Szőnyi István: Zebegény, Egry József: Visszhang, Medgyessy Ferenc: Anyaság, Standard Thonet szék; Breuer Marcell: Wassily csószék, Le Corbusier: Ronchamp-i kápolna, Barcsay Jenő: Festőállvány, Schaár Erzsébet: Az utca, Andy Warhol: Elvis, Vasarely: Alakzat III., Kondor Béla: Darázs király.

A továbbhaladás feltételei

A vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás a tanuló továbbhaladását nem akadályozhatja meg.

Az általános iskola befejezésekor a tanulónak - a tantárgyi munkára fordítható időtől függően, személyiségéből adódó szinten - rendelkeznie kell a vizuális alkotó és befogadóképesség alapjaival.

Legyen képes fantáziáját szabadon eresztve gondolatokat és érzéseket kifejezni az alkotó, tervező feladatokban. Ízlésítéleteit tudatosan is tudja megindokolni, átéléssel hitelesíteni.

Adott szempontokat követve tudja alkalmazni a stíluskritikai műelemzést. Ismernie kell a tanult művészettörténeti korszakok legjellemzőbb stílusjegyeit, koronként és áganként legalább három-három műalkotást, alkotót legyen képes felismerni és megnevezni.

Legyen képes csaknem önállóan teret, tömeget ábrázolni látszati és axonometrikus rendszerben, szabad kézzel illetve szerkesztéssel. Szín- és tónusválasztásait képes legyen megindokolni.

Ismerje a vizuális kommunikáció alapvető jeleit és szabályait.

Legyen tájékozott a mindennapi, a tudományos, a műszaki és a művészi, kommunikáció feladatáról, és értse a tömegkommunikáció működését.

Legyen képes adott célra tárgyat tervezni, készíteni. (Ismerje a szerkezet-formát (pl. Eiffel torony) és a szimbolikus formát (pl. korona).

Ismerje és alkalmazza a kulturált, környezettudatos magatartás szabályait.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A rajz és vizuális nevelés tantárgy alkotásközpontú, ezért az értékelésnek is elsősorban a képességek, készségek fejlődését kell nyomon követnie a gyerekek munkáiban.

A komplexitásból következően egy-egy gyermek tantárgyi teljesítményei is mindig többszintűek. Más-más színvonalú eredményt érhetnek el a megfigyelés, az elemzés, a gyakorlati feladatok, vagy a művészeti ismeretek területén. Így az ellenőrzésben,

értékelésben is rugalmasan a gyermekek eltérő adottságaihoz, egyéni fejlődésének üteméhez kell igazodni!

Az ellenőrzés-értékelés legfontosabb feladata, hogy az elvárás, ellenőrzés, és minősítés eszközeivel a tanulókat az önértékelésben, saját fejlődésük követésében, reális megítélésében segítse, saját teljesítményük elemzésének szokását bennük kialakítsa. Az értékelés lehetőleg térjen ki a kis részletekre is (hiszen sokszor csak ezekben mutatható ki a fejlődés ténye, de a kevésbé motivált gyerekeknek ezek is jelentős sikerforrások lehetnek).

Az egyéni és közös megbeszélések, az óra alatti és az óravégi értékelés egyaránt a jó, ötletes, kifejező megoldásokat, próbálkozásokat vagy a feladatnak való megfelelő mértékét, az érdeklődő közreműködést állapítsák meg.

Az értékelés alkalmi szolgálják a tanultak megszilárdítását, a gyerekek szemléletének irányítását és ízlésének alakítását, és a teljesítmény örömét. A tanulói munkák elemzésekor - a személyes érintettségre való tekintettel - lehetőleg elmarasztaló megjegyzés ne fűződjön. Ehelyett érdemes rámutatni az érdekes-értékes gondolatokra, ígéretes ötletekre, értékelni a művészet iránti érdeklődést, kiemelni a tanuló munkáiban a jól sikerült részleteket, méltányolni az elrontott-újrakezdett munkáknál a bátorságát és a kitartását.

A vizuális befogadás helyzeteiben a gyerekeknek a látványokról, műalkotásokról, egymás munkáiról szóban is meg kell nyilatkozniuk, önálló véleményt kell formálniuk, tetszésüket indokolniuk kell, amely alkalmakkor a szakkifejezések szakszerű használata is megméretik. Ezért fontos a tantárgyi ismereteket (műalkotások adatainak felidézése, műfajok megnevezése, a könyvtár művészeti albumainak önálló használata, stb.), és a verbális aktivitást is értékelni.

A képességfejlesztés alapszabálya: az értékelés soha ne maradjon el!

Az értékelés, ellenőrzés lehetséges területei

Az egyéni és közös korrektúra, a konkrét feladattal kapcsolatos személyes konzultációk, az önellenőrzés megkövetelése, a tanórákon történő folyamatos szóbeli értékelés keretében valósulhat meg.

A közös értékelésre az együttes eredmények áttekintésekor kerül sor, alkalmas arra az elvégzett munka feletti öröm kinyilvánítására. A tanulók munkáinak kiállítása, bemutatása az értékelés sajátos eszköze!

Az adott szempontok szerinti elemzés a tanulók és a nevelő részéről egy-egy feladat, vagy több tanórán át tartó témafeldolgozás befejezésekor valósulhat meg. Ilyenkor a konkrét feladat céljával vetjük össze a csoport és benne az egyének teljesítményét, kiemelve a sikeres megoldásokat, a fejlődés tényét, a feladat megértését, az eredetiséget.

Érdemes értékelni a tanulók füzetét is, amelybe az ismeretek (tanár által diktált, vagy önállóan lejegyzett) vázlatát írták, vázlat-rajzaikat, és egyéb feladataikat megoldották, gyűjtött képeiket rendszerezve beragasztották.

Mindezek összegzéséeként kerülhet sor az adott iskolában szokásos írásos, vagy érdemjeggyel minősített tanév közbeni, és osztályzattal lezárt a félévi és tanév végi értékelésre.

Az értékelésnek számos, egymástól igen eltérő célja lehet, ezek közül a legfontosabbak a következők:

- a személyiségfejlődés elősegítése,
- ezzel összefüggésben az önértékelésre nevelés,
- a tudás minősítése,
- informálás, informálódás az elért eredményekről;
- lemaradás feltárása és felzárkóztatás;
- tehetség felismerése és fejlesztése,
- pálya- és iskolaválasztás elősegítése,

- a pedagógiai tevékenységre való visszahatásával annak fejlesztése.

Az értékelés célja határozza meg, hogy az értékelésnek mely típusát kell választani.

A formatív értékelés (formáló, segítő) a vizuális nevelésben az értékelés leggyakoribb típusa. (Ide tartozik az órai gyakorlati munkát rendszeresen kísérő tanári biztatás, dicséret, kritikai megjegyzés.)

A szummatív értékelés a tantervi követelményekből kiinduló, pontos kritériumrendszeren alapuló értékelés. Azt mutatja meg, hogy az elérendő céloknak, fejlesztési szinteknek, elvárásoknak milyen mértékben felel meg a tanuló teljesítménye. Céljától függően lehet szintfelmérő, diagnosztizáló vagy záróvizsga típusú értékelés.

- A felmérő olyan szummatív értékelés, amely a tanuló tudásának jelenlegi szintjére kíváncsi. (Ennek ismeretére a tanárnak a továbbhaladás tervezéséhez feltétlenül szüksége van.)

- A diagnosztizáló értékelés arra kíváncsi, hogy a felmérés során mutatkozó bizonyos problémák milyen okokra vezethetők vissza. (Erre a korrekciók elvégzéséhez, a felzárkóztatáshoz, a hiányosságok pótlásának tervezéséhez van szükség.)

Az értékelési szint meghatározása szempontjából kétféle módszert ismerünk.

- Kritériumra irányuló az értékelés az iskolai záróvizsgákon (Ez végeredményben pontosan meghatározott kritériumok alapján történő szummatív értékelés.)

Az értékelés alapja

Az értékelés céljától és típusától függ, hogy a tanuló szóbeli spontán megnyilvánulásai, órai „felelete”, esetleg kiselőadása alapján vagy az órai gyakorlati munkái (rajzolás, tárgykészítés, írás, stb.), esetleg otthonról hozott munkái alapján értékeljük tevékenységét. De történhet az értékelés egy tanári segítséget teljesen kizáró módon készült munka alapján, esetleg egy portfólió (a munka menetét bemutató mappa) alapján, amelyből nem csupán a végeredmény, de a folyamat is megismerhető.

Az értékelés módjai

Szóbeli értékelés

A rajzóra egyik legértékesebb mozzanata, hogy a tanár a gyakorlati (műtermi, műhely) munka során folyamatos és intenzív kapcsolatban van a tanulókkal. Állandó a formatív, szóbeli értékelés. Nem a minősítés, hanem az egyéni előmenetelt segítő biztatás, illetve a hiányosságok feltárása a cél, ami segíti a tanuló önértékelésének kialakulását, fejleszti önismeretét.

Kiváló, sokirányú nevelő hatása van az óra végi közös, a tanulók bevonásával történő szóbeli értékelésnek is.

Írásbeli értékelés

Az írásos tanári értékelésben egyaránt megjelenhetnek a formatív és a szummatív értékelés elemei. Az érdemjegyeknél-osztályzatoknál a rövid (lapszéli) írásos megjegyzések is pontosabb tájékoztatást nyújtanak: rámutathatnak bizonyos problémákra, és javaslatokat tehetnek a fejlesztésre. A tanulók írásos önértékelése pedig többcélú órai feladat is lehet.

Az osztályzás

Fontos szem előtt tartani, hogy az osztályzattal történő értékelés szummatív, a tantervi követelmények megvalósulását ellenőrző-számonkérő értékelés legyen. Nagy zavart okoz, ha az osztályzat hol a biztatás eszköze (formatív értékelés), hol pedig a tudás minősítése.

A szummatív értékelés kidolgozásának lépései

A komplex vizuális nevelés esetében, amikor tehát a különböző témák integráltan kerülnek feldolgozásra, az egyéni tanmenet kidolgozó tanárnak kell meghatároznia, hogy milyen tanítási egységek után, milyen munkák alapján fog összesítő értékelést végezni.

1. Az értékelés céljától függően, (felmérés, diagnosztizálás, minősítés,) kell meghatározni az értékelés formáját, annak feltételeit, körülményeit. (Hogy az értékelés zárthelyi gyakorlati feladat, vagy szóbeli felelés, esetleg otthon összeállított mappa alapján történik.)

2. Meg kell határozni az értékelés főbb szempontjait, azt, hogy mire vagyunk leginkább kíváncsiak (pl. térszemlélet, kreativitás, jártasság egy adott technikában).

3. A következő lépés az általános szempontok lebontása részkérdésekre, annak megfogalmazása, hogyan kérdezhetünk rá például egy-egy képességre úgy, hogy hozzávetőlegesen pontos és árnyaltabb képet kapjunk.

(Miből tudható meg, hogy milyen az illető térszemlélete? Mennyire érti a téri viszonyokat, formakapcsolatokat? Mennyire ismeri az optikai kép törvényszerűségeit? Mennyire van tisztában a nézőpont jelentőségével? Milyen az arányérzéke?)

A kreativitásra a következőkkel kérdezhetünk rá: Hány terve, ötlete volt? Mennyire sokfélék a tervei, elképzelései? Mennyire szokatlanok az elképzelései? Mennyiben használja más helyekről származó élményeit, ismereteit? Mennyiben képes az órán tanultakat gyorsan adaptálni, mennyire képes egy dolognak más funkciót találni? Hány kérdést tud egy dologgal kapcsolatban feltenni? Mennyire képes egy dolgot a szokásostól eltérő módon is szemlélni? Mennyire képes egészen távolinak tűnő dolgokat összekapcsolni? A feladatmegoldás során mennyire rugalmas?

4. Ezután olyan konkrét, pontosan (írásban) megfogalmazott feladatot (vagy feladatokat) kell összeállítani, amely alapján a témába vágó kérdésekre határozott válasz kapható. Az értékelés szempontjait, a kérdéseket az adott feladathoz kell igazítani.

5. Ellenőrizni kell, hogy minden aktuális követelményt, illetve szempontot kellő mértékben lefednek-e a feladatok, illetve az értékelés szempontjai.

6. Ezután meg kell határozni az egyes osztályzatok kritériumait (mi a feltétele annak, hogy valaki ötös, négyes stb. osztályzatot kaphasson?)

7. Elképzelhető, hogy a tanár saját pontrendszert dolgoz ki, majd a különböző feladatokra adott pontokat 1-5-ig terjedő osztályzatokká konvertálja. (Például egy felmérő jellegű értékelés esetében, mikor a feladat egy adott funkciót betöltő tárgy tervezése és adott technikával való megjelenítése, illetve makettezése, az értékelés szempontjai a következők lehetnek: 1. mennyiben felel meg a tervezett tárgy az adott funkciónak (0-2 pont); 2. ötletesség (0-3 pont); 3. a megjelenítés szintje (0-2 pont); 4. az adott technikában való jártasság (0-2 pont); 5. a kivitelezés pontossága (0-2 pont); összesen: 11 pont. A konvertálás pedig: 10-11 pont = ötös osztályzat, 8-9 pont = négyes stb.)

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

5-8. évfolyam

Célok és feladatok

A technika és életvitel tantárgy a világ tapasztalati megismerésére és gyakorlati tudás szerzésére nyújt lehetőséget, egyben hozzájárul a tanulás és a munka megszeretéséhez, a tudás megbecsüléséhez.

Korunk egyik legfontosabb kérdése, hogy miképpen tudunk együtt élni azzal a technikai környezettel, amelyet éppen az élet könnyebbé tétele érdekében hoztunk létre. A tantárgy olyan ismereteket ad, képességeket, készségeket és beállítódásokat alakít ki, amelyek segítik a modern technika és gazdaság eredményeinek ésszerű felhasználását, ugyanakkor óvnak ennek torzító hatásaitól. A Technika és életvitel tantárgy a gyakorlati problémamegoldás folyamatában szintetizálja a tanulók ismereteit, konkrét problémahelyzetből indul ki, életszerű megoldásokkal, eljárásokkal dolgozik, végső soron kapcsolatot teremt az iskolai tanulás és az iskolán kívüli világ között.

A technika és életvitel tantárgy célja a mesterséges környezet területeinek és összefüggéseinek bemutatásával a tanulók tájékozottságának, biztonságérzetének növelése, az emberi alkotások megismertetésével a világ teljességének és szépségének átélése. További célja a civilizáció társadalmi, környezeti vonatkozásainak feltárása révén a felelős, környezettudatos, toleráns beállítottság kifejlesztése, a fenntartható fejlődés megértése, elfogadása, a kritikus fogyasztói magatartás kialakítása.

Az okok megelőzésére kell a hangsúlyt helyezni, és erre alkalmas a rendszerszemléletű technikai nevelés.

Az alkotómunka folyamatának, összetevőinek gyakorlati elsajátításával az alkotás örömeinek átélése, a munka megbecsülése, végső soron a pozitív alkotó magatartás kialakítása a cél.

A technika és életvitel tantárgy komplexitásában mutatja be a társadalom, az ökoszisztémák és a technikai rendszerek együttlétezését. Az életviteli ismeretek körébe tartoznak pl. a háztartástan, a szűkebb lakóhelyi környezet, a lakás és környéke, a kertgazdálkodás. Az életvitelhez sorolhatók a helyes közlekedés és a közlekedési szabályok ismerete is. A Technika és életvitel tantárgy a technika bonyolult kapcsolatrendszerét elméleti, gyakorlati, manuális, tervezési és modellezési feladatokon keresztül mutatja be.

A munkafolyamatok és egyes szakmák bemutatása, megismerése a pályaorientációt alapozza meg.

A problémák megoldása, a konfliktusok kezelése segít rátalálni az identitásra, kialakítani a helyes önértékelést, a fejlődőképes autonóm személyiséget.

A tantárgy tanításának feladata felkészíteni a mesterséges környezetben való tájékozódásra, megismertetni az ember alkotta környezet legfontosabb jellemzőivel. Segítse, hogy a megszerzett ismeretek alapján a tanulók tudatos szemléletűvé és a gyakorlatban előhívható magatartási mintává váljon a környezet és a természet védelme, az egyéni életük biztonságát is szem előtt tartva.

Tanulmányozza az anyag-, energia- és információáramlást, a társadalom életében, a gazdálkodásban és a természetátalakításban játszott szerepét.

Gyakoroltassa a technikai gondolatközlés egyik legáltalánosabb formáját, a valóság képi ábrázolását, a műszaki ábrázolás alapjainak megjelenítését. Adjon lehetőséget a műszaki kommunikációs eljárások alkalmazásának gyakorlására.

Teremtsen optimális feltételeket a természetes és mesterséges környezet anyagainak megismeréséhez, az anyagvizsgálatok elemi módszereinek célszerű megválasztásához. Tudatosítsa a technikai problémák felismerését és megfogalmazását. Teremtse meg a rendszerelemzési, rendszerdiagnosztikai képességet.

Gyűjtsön tapasztalatot környezetünk jellemző gépeiről, a technikai rendszer vizsgálatára, modellezése közben. Tegye lehetővé a modern építészet anyagainak és szerkezeteinek összevetését a hagyományos és a népi építészet anyagaival és szerkezeteivel. Felkészít a lakóhely vizsgálatára funkció, célszerűség, esztétikum és forma összefüggései szerint. Mutassa be a nagy feltalálók és találmányok sorsát, különös tekintettel a magyarokra.

Lássa be a közlekedés rendszerének és a közlekedés szabályozásának szükségességét. Megismertet a városi-, a közúti-, a vízi és a légi közlekedés rendszerével. Felkészít a közúti közlekedés szabályainak és veszélyforrásainak megismerésére. Tanítja a tudnivalókat közlekedési baleset esetén. Tegye lehetővé, hogy tájékozottak legyenek a KRESZ gyalogosokra, kerékpárosokra vonatkozó szabályairól. Megismertet a tömegközlekedés szabályairól, és az utazással kapcsolatos helyes magatartásformákról.

A tanulók életvitelét a hétköznapiakban is hasznos ismeretek, tevékenységek körének tárgyiasával alapozhatjuk meg. A tantárgy feladata, hogy alakítsa ki az egészséges életvitel alapkövetelményei szerinti életmódot. Ismerje fel az egészséges táplálkozás és az egészséges öltözködés fontosságát. Tanítja a háztartási gépek használatát, a háztartási energia és más ellátó rendszereinek ismereteit. Tegye lehetővé a korszerű lakáskultúra kialakításának lehetőségeinek megismerését. Neveljen a háztartási feladatok, munkák és a gazdálkodás folyamatainak és összefüggéseinek felismerésére.

Gyakoroltassa az életet és környezetet védő magatartáshoz szükséges alapvető ismereteket. Ismertesse az egyéni és társadalmi létet veszélyeztető tényezőket, az egyén felelősségét a veszélyhelyzetek kialakulásában, kialakításában.

Teremtsen meg a feltételeket a munkának, mint értéknek és örömforrásnak az elfogadására, előkészítve a pályaválasztását. Az emberi tevékenységek, az átélt alkotások és életpályák megismerése révén járuljon hozzá a tanulók tudatosabb iskolaválasztásához. Tudatosítsa az egyén szerepét és felelősségét az életpálya tervezésében és szervezésében.

Fejlesztési követelmények

Feladatok és tevékenységformák

1. A munka és a technika szükségessége, jelentősége és szerepe az ember életében, haszna és veszélyei: a fenntartható fejlődés gondolata

Az ember, a természet, a társadalom és a technika kapcsolatrendszerének felismerése, és az emberi szükségletekből adódó technikai problémák megoldása.

A közvetlen mesterséges környezet felelős, tudatos, célszerű alakítása, a személyes szerep kipróbálása, gyakorlása.

2. Dokumentumismeret (tárgy, könyv, hálózati dokumentum)

A dokumentumok (modellek, tárgyak a mindennapi életben, könyvtári, hálózati kézikönyvek, ismeretterjesztő művek, használati utasítások) használata.

3. Az alkotás folyamata, a gyakorlati probléma-felismerési és problémamegoldó folyamat részei

Probléma-felismerés

Problémaérzékenység, probléma-felismerés, az emberi problémák és a technikai lehetőségek feltárása

A probléma felismerése, a probléma lényegének megfogalmazása szóban és vázlatrajzban.

Tervezés

Tervezés, a megoldáshoz vezető út kitalálása

Kommunikáció: a terv megjelenítése, szóban, írásban, rajzban, anyagban

A terv, elképzelés értékelése, megfeleltetése az igénynek és a lehetőségeknek.

Konstruálás, kivitelezés (tárgyak, modellek, szerkezetek és agrotechnikai eljárások, háztartási, egészségügyi megoldások)

A terv megoldása anyagban, térben

A rendelkezésnek, a formának, valamint a készítési eljárásnak, az anyagnak és szerkezetnek megfelelő megoldás kiválasztása és elkészítése saját vázlat, tervrajz, minta alapján.

Kommunikációs képesség (szövegértés, rajzolás)

Ítéloképesség a teljes alkotófolyamat minden pontján

Véleményformálás a munka (eredmény) funkcionális és formai megfeleléséről, az eljárás célszerűségéről és gazdaságosságáról.

Konstruáló képesség, eszközhasználat, ügyesség

Az egyszerű alapanyagok alakítása, a kéziszerszámok, háztartási gépek kezelése.

Ismeretek (anyag, szerkezet, technológia, forma, funkció)

A gyakorlati tapasztalatra és tanult tudásra épülő forma, anyag, szerkezet és eljárási ismeret.

Szervezőkészség

Az önálló munkaszervezés, munkamegosztás kialakítása.

A tevékenység és eredményeinek értékelése

Saját és mások terveinek, tervezett technológiáinak és technikai rendszereinek megértése, megvitatása, eredményeinek, hatásainak értékelése, következtetések levonása. Az önellenőrzés fejlesztése. Az erősségek és a gyengeségek elhatárolása.

4. Munkavégzési és tanulási szokások

Rend, tisztaság, szabálykövetés, időbeosztás

Egyszerű eszközök, szerszámok használatában figyelem, elővigyázatosság.

Megfigyelés, vizsgálat

Emberi szükségletek és igények, anyagok, szerkezetek, formák megfigyelése, vizsgálata, tapasztalati megismerése, lehetséges megoldás keresése.

Technológiai rend, térszemlélet

Eredményes művelti (időbeli) sorrend betartása az alkotófolyamatban, térbeli tájékozódás a konstruálásban.

Gazdálkodás, környezettudatos magatartás

Célszerű gazdálkodás az anyaggal, az energiával, a munkával és az idővel.

Eszközhasználat, munkaszervezés

Jó testtartás, jártasság az anyagalakításban és a szerszámok, eszközök használatában.

Képességek és készségek fejlesztése

Az alapfokú alkotó, kritikai (önértékelő), megfigyelő, ítélő és kommunikációs képességek működtetése az alkotó és elemző folyamat során.

A munkavégzéshez szükséges elemi kézügyesség, eszközhasználati jártasság, anyagminőség iránti érzék, formaérzék, szerkezetválasztási jártasság kialakítása. A gyakorlati beállítódás szerepe, mint meghatározó tényező a pályaterületek kialakításában.

Az alapvető emberi szükségletek és a technikai lehetőségek közötti különbség megismerése.

A rendeltetés, a jelentés (forma), az anyag, a szerkezet, az eljárás és a gazdaságosság összefüggéseinek megismerése. Ennek hatása az individuális életszervezésre.

Az alkotás funkcionális és formai megfelelése, valamint az eljárás célszerűségének és gazdaságosságának megállapítása, a döntés indoklása.

5. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 37

Belépő tevékenységformák	Tartalom
<p>Az ember és környezete Természetes és mesterséges környezet kapcsolata, összehasonlítása.</p>	<p>Természetes és mesterséges környezet. Az ember védekezése a környezet hatásai ellen.</p>
<p>Eszközhasználat Az állatok és az ember eszközhasználatának összehasonlítása.</p>	<p>Az állatok eszközhasználat. Az ősemberek és a természeti népek egyszerű eszközei.</p>
<p>A technikai környezet Példák felsorolása a technikai környezetre.</p>	<p>Az ember környezet-átalakító tevékenysége. A mesterséges környezet.</p>
<p>A kommunikáció eszközei és módjai A hírközlés és távközlés összehasonlítása, különbözőségek és azonosságok. A tömegkommunikációs eszközök, pl. rádió, televízió és telefon használata.</p>	<p>Kommunikációs és információs rendszerek. A kommunikáció eszközei és használatuk módjai.</p>
<p>Anyagok és átalakításuk Az anyagok csoportosítása. Az anyagvizsgálatok elemi módszereinek megismerése. Az anyagok érzékelhető tulajdonságainak megállapítása. Az előnyök és a hátrányok mérlegelése. Konkrét tárgy vagy technikai rendszer vizsgálata rendeltetés, célszerűség, szerkezet, tulajdonság és forma szempontjából. Gazdaságos és környezetkímélő tevékenység sor tervezése és alkalmazása.</p>	<p>Az anyagok a természetben és a mindennapos környezetünkben. Anyagvizsgálatok. Az anyagok érzékelhető tulajdonságai, az egyszerű anyagi tulajdonságok megismerése. Az anyagok formálhatósága, alakíthatósága, felhasználása.</p>
<p>Tervezés, építés Egyszerű tervek, vázlatrajzok készítése. Adott terv megvalósítása rajz alapján. Algoritmusok alkalmazása. Egyszerű, megvalósítható tervek készítése a gyakorlati tevékenységekhez.</p>	<p>A tervezés folyamata. A funkció, forma és esztétikum szerinti tervezés.</p>
<p>Mérés Mérés milliméter pontossággal, a mérési eredmények feljegyzése.</p>	<p>A mérés és a méretek pontosságának szerepe a technikában. Becslés, mérés, méretjelölés.</p>
<p>Műszaki ábrázolás Méretek és elrendezés leolvasása egyszerű műszaki rajzokról. A műszaki rajz jelképei, rajzjelei alapján</p>	<p>A méretmegadás elemei. A műszaki rajz jelképei, rajzjelek. Az elrendezés szabályai.</p>

<p>egyszerű műszaki rajz készítése.</p> <p>Épített tér és környezet Természetes és emberi alkotással létrehozott terek, formák és térképző elemek esztétikai és ergonómiai követelményeinek bemutatása. Egyszerű tárgyak, szerkezetek megalkotásának tervszerű előkészítése és kivitelezése. Az otthon, a lakóház, a falu, a város, mint közvetlen környezet megismerése, elemzése, modellezése. Közlekedési eszközök megismerése, történeti áttekintése, működésük modellezése.</p> <p>Közlekedési ismeretek A közlekedési eszközök kialakulásának történeti áttekintése. Példák felsorolása a közlekedés szabályozásának és a szabályok betartásának szükségességére. A közlekedési rendszer részeinek bemutatása. A közlekedés és a szállítás eszközeinek tanulmányozása. A gyalogos közlekedés általános ismereteinek szemléltetése, gyakorlása. A városi és vidéki közlekedés különbségének elemzése. A tömegközlekedés utazási szabályainak összegyűjtése. Az utazással kapcsolatos helyes magatartásformák elsajátítása. A kerékpáros közlekedés szabályainak gyakorlása (tanpályán). Jellemző kerékpáros forgalmi helyzetek elemzése.</p> <p>Életvitel, háztartástan A család egészsége, táplálkozás Beszélgetés a család egészségéről, a családi célkitűzésekről. Egészséges táplálkozási szokások bemutatása.</p> <p>Háztartás Korszerű környezetkímélő konyhai</p>	<p>Épített tér és környezet modellezése. A harmónia és az esztétikus környezet kialakítása. Környezetkímélő építés.</p> <p>A lakóház, a falu, a város. Közlekedési eszközök kialakulása, modellezése. A technikai rendszer folyamatai, a folyamatok energiaigénye.</p> <p>A közlekedés története, a kezdetek. A közlekedés célja.</p> <p>A közlekedési rendszer részei. A közlekedés és a szállítás eszközei. Gyalogos közlekedés településeken. A városi és vidéki gyalogos közlekedés sajátosságai. A tömegközlekedés. A kerékpáros közlekedés. A kerékpár története. A kerékpáros közlekedés szabályai. A balesetek megelőzésének lehetőségei, elsősegélynyújtás baleseteknél.</p> <p>Személyi higiéné a családban.</p> <p>A táplálkozás jelentősége. Az egészséges táplálkozás. Az élelmiszerek alkotórészei.</p> <p>A korszerű konyha. Edények és konyhaeszközök. A konyha tisztasága. A háztartási hulladékok kezelése. A magyar konyha jellegzetességei. A háztartási munka szervezéseinek elemei.</p>
---	---

<p>tevékenységek gyakorlása. A háztartási munka megszervezése.</p> <p>Ruházkodás Beszélgetés az öltözködés meghatározóiról, történetéről. A textilipar nyersanyagainak elemzése. A textilanyagok egyszerű vizsgálati módszereinek alkalmazása. A szálanyagok feldolgozása, fonás, szövés, nemezés, kézi varrás, hímzés. A ruhaneműk célszerű használata, gondozása.</p> <p>Gazdálkodás Az anyagi lehetőségek felmérése. Az árak ismerete és összehasonlítása. A zsebpénz beosztása.</p> <p>Kertgazdálkodás alapjai Talajművelés, a talaj vizsgálata. A növények gondozása, ápolása.</p>	<p>Öltözködés története.</p> <p>Textiliák és szerepük. A textilanyagok egyszerű vizsgálati módszerei. A textilanyagok csoportosítása: növényi, állati eredetű és mesterséges szálanyagok. A mosó és tisztítószeresek gondos használata.</p> <p>Gazdálkodással kapcsolatos elemi összefüggések. Családi gazdálkodás. Takarékosság.</p> <p>Talajművelés. Növények a lakásban.</p>
---	---

Fogalmak

Az ember és környezete: természetes környezet, alkalmazkodás a környezethez, eszközhasználat, mesterséges környezet, technikai környezet, társadalmi környezet.

A kommunikáció eszközei és módjai: kommunikáció, adat, hír, információs rendszer, jel, kód, kódolás, tömegkommunikáció.

Anyagok és átalakításuk: természetes anyagok, feldolgozott (átalakított) anyagok, anyagvizsgálatok, fizikai vizsgálatok, anyagok tulajdonságai, fémek, forma, funkció, művelet, algoritmus, előkészítő-, alakító-, szerelő műveletek.

Tervezés, építés: a mérés pontossága, becslés, mérés milliméter pontossággal, műszaki rajz, vázlatrajz, műszaki rajz jelképei, rajzjelei, környezetkímélő tervezés, esztétikus környezet, harmónia, méretmegadás elemei, természetes és emberi alkotással létrehozott terek, formák, térképző elemek, városrész jellemzői, építési módok, szerszámhasználati alapfogalmak, szerkezet, technikai rendszer, technikai rendszer működése.

Közlekedési ismeretek: a közlekedés célja, a közlekedés története, közlekedési magatartás, gyalogos közlekedés, közlekedési szabályok, a szállítás eszközei, tömegközlekedés, a tömegközlekedés szabályai, kerékpáros közlekedés szabályai, a kerékpár története, környezetszennyezés.

Életvitel, háztartástan: személyi higiéné, tisztaság, a család szükségletei, a család kívánságai, egészséges táplálkozás, az élelmiszerek alkotórészei, háztartási munka, szelektív hulladékgyűjtés, öltözködés, textil anyagvizsgálatok, nedvszívó képesség, növényi- állati- és mesterséges szálanyagok, fonás, szövés, nemezés, kézi varrás, hímzés, mosó és tisztítószeresek használata, gazdálkodás, árak, piac, jövedelem, anyagi lehetőségek, zsebpénz, családi gazdálkodás, takarékoság.

Kertgazdálkodás alapjai: növények gondozása, ápolása, talajművelés.

A továbbhaladás feltételei

Ismerkedés a környezet tudatos átalakításának elveivel és szükségességével. Egyszerű, mindennapos technikai rendszerek azonosítása. A kommunikáció alapfogalmainak alkalmazása, tömegkommunikációs eszközök kezelése. Egyszerű műveleti algoritmusok értelmezése és végrehajtása (egyszerű tervek és vázlatrajzok készítése). Becslés centiméter pontossággal, mérés milliméter pontossággal. Egyszerű műszaki rajzok olvasása és készítése.

A gyalogos, a kerékpáros és a tömegközlekedés szabályainak és helyes magatartásformáinak alkalmazása.

A következetes és rendszeres tisztálkodás ismerete. Az egészséges táplálkozás jelentőségének felismerése. A családi munkamegosztás ismerete, a házi és ház körüli munkák gyakorlása. A szükséges eszközök és szerszámok szakszerű és balesetmentes használata. Környezetkímélő magatartás és takarékoság fontosságának felismerése.

6. ÉVFOLYAM**Évi óraszám: 37**

Belépő tevékenységformák	Tartalom
<p>Az ember és környezete Természetes és mesterséges környezet. A természetes folyamatok, a természet törvényeinek megfigyelése, pl. mozgás, változás, élet és pusztulás. A környezet rendszeres tisztántartása. Hulladékgyűjtés.</p>	<p>A természetes rendszerek és folyamataik, a természet törvényei. Az ember védekezése a környezet kellemetlen hatásai ellen. A technikai környezet körültekintő, gondos felhasználása. Változtatás a legkisebb környezeti kár okozásával. Gazdálkodás a természeti erőforrásokkal.</p>
<p>Az energia A természetes és mesterséges rendszerek működéséhez energiára van szükség. Példák felsorolása (természetes vagy mesterséges) rendszerek működésére.</p>	<p>Változás és változtatás</p>
<p>Kommunikációs rendszerek A hír, a jel, a jelrendszer és az információs fogalmak használata. Az információátvitel és továbbítás eszközeinek megismerése, gyakorlati működtetésük. Logikus, algoritmikus gondolkodás használata. Egyszerű axonomatikus és vetületi rajzok készítése és olvasása.</p>	<p>A jelek világa. Jelrendszer és információ. A számítógép fejlesztésének története. A számítógép részei. Számítógépes kapcsolatok. Műszaki kommunikáció.</p>
<p>Anyagok és átalakításuk Újabb tapasztalatok szerzése az anyagok tulajdonságairól. A faanyagok, a fa szerkezetének vizsgálata. A fa hibáinak, betegségeinek elemzése.</p>	<p>Az anyagok tulajdonságai. Az anyagok fizikai vizsgálata.</p>

<p>A műanyagok gyártásának bemutatása. A műanyagok csoportosítása, vizsgálata.</p> <p>Az anyagok feldolgozása Anyagkiválasztás, tulajdonság és funkció összefüggései alapján. Az előnyök és a hátrányok mérlegelése. Az anyagok helyettesíthetősége. Gazdaságos, környezetkímélő tevékenységsor tervezése és alkalmazása.</p> <p>Tervezés, építés Technikai összefüggések meglátása az ábráról. Munkaterv készítése segítséggel.</p> <p>Mérés A méretmegadás helyes alkalmazása. Tárgyak különböző méretarányban való rajzolása.</p> <p>Műszaki ábrázolás A vetületi ábrák értelmezése, tárgyak felismerése vetületek alapján. Egyszerű műszaki rajz készítése a műveleti algoritmus betartásával.</p> <p>Épített tér és környezet Makett és modell szerepének megismerése a környezetformálásban. Házmakett és lakás modellezése. Anyag, forma, stabilitás, egyensúly és elrendezés alkalmazása.</p> <p>Gép, mint technikai rendszer Logikai áramkörök értelmezése és építése. Technikai problémák felismerése és megfogalmazása.</p> <p>Közlekedési ismeretek A szárazföldi közlekedés történetének és a közlekedési eszközök fejlődésének tanulmányozása. A gyalogos közlekedés szabályainak gyakorlása. Balesetet megelőző magatartás gyakoroltatása és elsajátítása. Kerékpáros vezetéstechnikai gyakorlatok tanpályán Segítségnyújtás közlekedési baleset esetén.</p>	<p>A technikai rendszer folyamatai, a folyamatok energiaigénye. Az anyagok feldolgozása. Az anyagok megmunkálása.</p> <p>Tervezés és vázlatrajz készítése. A feladat megoldásának algoritmusa a tervezéstől a megvalósulásig.</p> <p>A mérés pontossága, méretarányok. A mérési pontosság jelentősége a technikában.</p> <p>Rajzok értelmezése, műszaki rajz készítése. Műszaki rajzi szabályok, Vetületi ábrázolás, axonometria.</p> <p>A házépítés menete. A lakás jellemzői, funkció, belső terei, a részek kapcsolatai. A lakás és környezete. Energiatakarékos lakások.</p> <p>Utastítást közvetítő áramkörök.</p> <p>A közlekedési eszközök fejlődése. A közúti közlekedés kialakulása. Biztonságos közlekedés. Kerékpáros közlekedés. A kerékpár működése, állapota és karbantartása. Felelősség a közlekedésben.</p> <p>A tisztaság az egészséges élet alapfeltétele.</p>
--	---

<p>Életvitel, háztartástan A család egészsége Személyi higiéné a kamaszkorban, következetes és rendszeres testápolás fontosságának elemzése.</p> <p>A lakás A lakás funkciói, szerkezete és a térszükséglet bemutatása, az ergonómia figyelembevételével. Saját szoba önálló tervezése. Kiegyensúlyozott, harmonikus környezet kialakítása, ápolása és karbantartása. A lakás és az iskola otthonossá tétele.</p> <p>Konyhatechnológia A kornak megfelelő, energiát és tápanyagot tartalmazó táplálékok elemzése. Egészséges tápanyagarányok, étrend bemutatása. Egyszerű konyhatechnikai eszközök, egyszerűbb gépek használata. Ételkészítési gyakorlatok. Az esztétikus terítés szabályainak gyakorlása.</p>	<p>A környezetalakítás fontossága. Összefüggés a környezet és a közérzet között. A korszerű lakás berendezése.</p> <p>Egészséges táplálkozás. A tápanyagszükséglet, az energiaszükséglet és az életmód összefüggései. Ételek készítése, tárolása. Terítés, tálalás. Textíliák javítása, ápolása.</p>
<p>Ruházkodás Egyszerű textilmegmunkálás és díszítés (varrás, hímzés) munkaeszközei. A ruhaneműk célszerű használata, gondozása, rendben tartása.</p> <p>Munkaszervezés A háztartási munkafolyamat megfigyelése, elemzése. A munka beosztása, munkaterv készítése. Beszélgetés a szelektív hulladékgyűjtés feltételeiről és lehetőségeiről.</p> <p>Gazdálkodás A bevétel és kiadás tervezési módjai. Állandó, alkalmi és változó kiadások tervezése.</p> <p>Kertgazdálkodás alapjai Otthont és az iskolát díszítő növények ápolása. Szobanövények szaporítása. Palántanevelés, ápolási munkák. Vegyszer nélküli növényvédelem</p>	<p>Öltésfajták. Hagyományos és korszerű textilkészítési eljárások. Textíliák javítása, ápolása.</p> <p>A háztartási munkák fajtái. Háztartási munkamegosztás. A háztartási hulladékok szelektív gyűjtése.</p> <p>A család gazdálkodásának belső összefüggései. Takarékossági lehetőségek.</p> <p>Szobanövények gondozása, ápolása. Zöldségfélék szaporítása, növényvédelem.</p>

bemutatása.	
-------------	--

Fogalmak

Ember és környezete: természeti folyamatok, a természet törvényei, természetes rendszerek, mesterséges rendszerek, energia.

Kommunikációs rendszerek: hír, jel, jelrendszer, információ, információ-tárolás, információ-továbbítás, műszaki kommunikáció, axonometrikus rajz, vetületi rajz.

Anyagok és átalakításuk: A fa tulajdonságai, hajlíthatóság, szilárdság, forgácsolhatóság, keménység, anyagkiválasztás, a fa szerkezete, fahibák, a fa betegségei, fapótlók, műanyagok, hőre lágyuló műanyagok, hőre keményedő műanyagok, műanyagok gyártása, technikai rendszer.

Tervezés, építés: tervezés, vázlatrajz, méretarányok, műszaki rajz szabványai, méretmegadás, makett, modell, házépítés, lakás funkciói, a lakásbelső terei, energiatakarékosság, logikai áramkörök, utasítást közvetítő áramkörök.

Közlekedési ismeretek: szárazföldi közlekedés története, közlekedési eszközök fejlődése, kerékpár működése, kerékpár karbantartása, biztonságos közlekedés, balesetmegelőzés, segítségnyújtás.

Életvitel, háztartástan: személyi higiéné, testápolás, tápanyagok, táplálékok, tápanyagarányok, ételkészítési eljárások, konyhatechnikai műveletek, lakás és iskola higiéné, a lakás funkciói, a lakás szerkezete, a lakás térszükséglete, ergonómia, lakásápolás, térkihasználás, esztétikus terítés szabályai, textilkészítési eljárások, öltésfajták, varrás, hímzés, háztartási munkák, szelektív hulladékgyűjtés, bevétel, kiadás, állandó kiadások, alkalmi kiadások, változó kiadások, takarékoság.

Kertgazdálkodás alapjai: zöldnövények szaporítása, növényvédelem, vegyszer nélküli növényvédelem.

A továbblépés feltételei

A természet törvényeinek ismerete, gazdálkodás a természeti erőforrásokkal. Az információtárolás és továbbítás eszközeinek használata. A munkavégzéshez szükséges anyagok, az átalakításhoz szükséges szerszámok és gépek kiválasztása, balesetmentes és szakszerű használata. Mérés milliméter pontossággal. Egyszerű műszaki rajzok készítése. Tárgyak felismerése vetületek alapján. A makett és a modell szerepe. Logikai áramkörök értelmezése. A biztonságos közlekedés alkalmazása. A kerékpáros közlekedés szabályai. Az egészséges életmód ismeretei. Egyszerű háztartási munkák gyakorlati végzése. Családi gazdálkodás összefüggései.

7. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 37

Belépő tevékenységformák	Tartalom
<p>Az ember és környezete Nyersanyag és energiahordozók. Energiatermelő technológiák. Az erőművek működésének összehasonlítása. Az alternatív energiahasznosítás egy formájának bemutatása pl. egyszerű napkollektor összeállítása vízmelegítésre.</p> <p>Kommunikációs rendszerek Az egyszerű érzékelők ismerete és használata. A jel és a kód fogalmának alkalmazása. Rádióadás-vétel, telefonhasználat. Műszaki rajzi szabványok készítése. Egyszerűbb metszeti ábrázolás készítése.</p> <p>Anyagok és átalakításuk Tapasztalatok, ismeretek szerzése az anyagtudományról, a technológiai átalakításról és megóvó technológiákról.</p> <p>Az anyagok tulajdonságai, anyagvizsgálatok A fémek technológiai tulajdonságai és alkalmazásaik. A fémek vizsgálata, pl. hajlíthatóság, szilárdság, forgácsolhatóság, keménység szempontjából. Anyagkiválasztás az összetétel, tulajdonság és funkció alapján. A helyettesíthetőség és cserélhetőség szempontjainak megállapítása az anyag tulajdonságainak és a kívánt funkciónak megfelelően.</p> <p>Tervezés, építés A gép mint technikai rendszer A gépek szerepe az ember életében. A gépek és a géprendszerek fejlődésének</p>	<p>Az energia előállítása és felhasználása. Az erőművek működése. Hulladékégetők. Az erőművek és a bányászat környezetkárosító hatásai. Az üvegházhatás és az ózonlyuk változásának feltételezett okai. Környezetkímélő technológiák, környezetkímélő és alternatív energiaforrások. A napenergiák, a szélenergia, a földkéreg melege és a biomassa, mint energiaforrás.</p> <p>Információszerzés és -feldolgozás. Információsrendszer. Információforrás. Kódolás. Információs csatorna. Információtárolás. A forrás-kódoló-csatorna-dekódoló-nyelő lánc bemutatása. A hasonlóság, mint az információszerzés egyik lehetséges formája. A műszaki rajz kommunikációja.</p> <p>A technológia fogalma. Anyagtudomány és technológiai átalakítás, állapotmegóvás.</p> <p>Anyagforrások, a fémek előfordulása. Anyagvizsgálatok. Az anyag szerkezetének és tulajdonságainak kapcsolata. Az anyagok helyettesíthetősége és cserélhetősége. A környezetet-szennyező anyagok újrahasznosítása.</p> <p>A gépek környezetünkben. Az ember és a gép kapcsolata. A gépek általános jellemzői.</p>

<p>tanulmányozása. A gépek működésnek bemutatása. Mechanikai transzformátorok, egyszerű mechanizmusok tervezése és modellezése. A kerékpár történetének, szerkezetének tanulmányozása. A karbantartás alapjainak bemutatása. A dugattyús gőzgép szerkezete és működésnek tanulmányozása.</p> <p>Közlekedés ismeretek A közúti, légi, vízi és vasúti közlekedés szabályainak elemzése. A kerékpáros közlekedés szabályainak kiterjesztése. A közlekedési eszközök környezetkímélő használata.</p> <p>Életvitel, háztartástan A család egészsége Személyi higiéné a pubertás korban, egészségromtó hatások elemzése. A tiszta öltözet és a környezeti tisztaság figyelembevétele. A szabadidő hasznos eltöltésére irányuló programok szervezése.</p> <p>Táplálkozás és konyhatechnikai eljárások Az egészséges táplálkozás szabályai szerinti ételsor tervezése. Tápanyagtartalom kiszámítása. A konyhai gépek használata. Élelmiszervásárolási szempontok: ár és minőség összevetése.</p> <p>A lakókörnyezet tervezése A lakás különböző helyiségeinek kialakítása. Közművesítés tervezése. A lakás villany-, víz- és földgáz vezetéseinek megkülönböztetése. A lakás ésszerű és ötletes berendezése. Az átlagos háztartás gépeinek szakszerű, energiatakarékos működtetése.</p> <p>Ruházkodás A textíliák alapanyaga és felhasználása. A textíliák csoportosítása. A ruházat gondozása, javítása.</p>	<p>A géprendszerek és részeik. Gépegységek tervezése és modellezése.</p> <p>A kerékpár mint összetett gép.</p> <p>Erőgépek. A dugattyús gőzgép működése. Fejlesztés, szabadalom.</p> <p>Közlekedéstörténet. A közúti, légi, vízi és vasúti közlekedés rendszere. A kerékpáros közlekedés.</p> <p>Következetes testápolás, tudatos higiénés magatartás. A szabadidő hasznos eltöltése.</p> <p>A mai táplálkozási szokások eredete. Tápanyagtartalom. Kompletválás. Az élelmiszerek tárolása. A hűtőgép működése és helyes használata. Anyag-átalakítások a konyhában. Élelmiszer alapanyagok mezőgazdasági előállítás, a nagyüzemi és háztáji mezőgazdasági termelés jellegzetességei. Biotechnológia az élelmiszerkészítésben.</p> <p>Az infrastruktúra elemei. A lakás energiaellátása. Energiatakarékos világítás és fűtés. Megfelelő hőszigetelés.</p> <p>Textíliák alapanyaga. Gépi varrás.</p>
--	---

<p>Varrási gyakorlat.</p> <p>Háztartási munkák Munkafolyamatok megfigyelése, elemzése (idő és út mérése). Napi, heti és havi munka tervezése, pl. nagytakarítás szervezési feladatai. Tisztítási és mosási eljárások alkalmazása, gépi mosás gyakorlása (a mosó- és tisztítószeresek használati utasításainak figyelembevételével). Vendéglátás tervezése és gyakorlati szervezése.</p> <p>Háztartási jövedelmek és kiadások A piaci kínálat megítélése és minősítése. Ésszerű döntéshozatal az árak és a minőség összehasonlítása alapján. Költségvetés készítése. A fogyasztói érdekvédelem lehetőségeinek kihasználása.</p> <p>Kertgazdálkodási alapjai Növényzaporítás, növénytermesztés, növényápolás. Kerti vagy szobanövények gondozása.</p> <p>Pályaorientáció Egyes foglalkozások és képességek összevetése. Pályaválasztási alapfogalmak összegyűjtése. Személyes igények meghatározása. Az ismeretek, tapasztalatok, élmények hatása a pályacélok kitűzésében.</p>	<p>A háztartási munkák megszervezésének célszerű módjai. A munkák napi, heti, havi tervezése. Nagytakarítás. Tisztítás, mosás. Vegyszerek szakszerű, biztonságos használata. Vendéglátás.</p> <p>Költségvetés készítése.</p> <p>Piac és kereskedelmi szolgáltató környezet, a piaci árak összehasonlítása. Termékelemzés. Fogyasztói érdekvédelem.</p> <p>Növények szerepe az életünkben.</p> <p>Az eredményes munkavégzés összetevői. A tanulás szerepe a sikerben. Pályaismeret</p>
---	---

Fogalmak

Az ember és környezete: energia előállítása, energia felhasználása, ásványi és megújuló energiahordozók, erőművek, üvegházhatás, ózonlyuk, alternatív energiaforrások, napenergia, biomassa.

Kommunikációs rendszerek: információs rendszerek, információforrás, kódolás, információs csatorna, információátvitel, műszaki rajz kommunikációja.

Anyagok és átalakításuk: technológia, technológiai átalakítás, anyagtudomány, anyagforrások, az anyag szerkezete, helyettesíthetőség, cserélhetőség, energiahordozók, állapotmegóvás, anyagvizsgálatok, szakító, hajlító, nyíró- és fásztó vizsgálatok.

Tervezés, építés: gépek, géprendszerek, munkagép, közlőmű, mechanikai transzformátorok, egyszerű mechanizmusok, gépelemek, kerékpár szerkezete, karbantartása, dugattyús gőzgép.

Közlekedési ismeretek: közúti, légi, vízi és vasúti közlekedés rendszere, úthálózat, vasúthálózat, kerékpáros magatartás.

Életvitel, háztartástan: tisztaság, ápoltság, öltözködés szabályai, környezet-higiéné, tápanyagaink, élelmiszer-alapanyagok, komplettálás, konyhatechnikai eljárások (előkészítő, elkészítő, kiegészítő műveletek), ételkészítés, ételsor, fogyasztói érdekvédelem, infrastruktúra, energiatakarékosság, háztartási munkák tervezése, piaci árak, háztartási jövedelmek, háztartások kiadásai, takarékoság, termékelemzés.

Kertgazdálkodás alapjai: talajvizsgálatok, tápanyag-utánpótlás, tápanyagfajták, vízgazdálkodás, növényzaporítás, növénytermesztés, növényápolás.

Pályaorientáció: önismeret, pályaismeret, foglalkozási ágak, pályaelképzelés, érdeklődési területek.

A továbblépés feltételei

A technika társadalma és természetre gyakorolt hatásainak vizsgálata. Véleményalkotás a fenntartható fejlődésről. A lehetséges környezetkímélő nyersanyag és energiaforrások bemutatása és elemzése a felhasználhatóság szempontjából. Információs rendszerek és csatornák, illetve egyszerű érzékelők megismerése konkrét példákon. Egy konkrét egyszerű gyártási folyamat bemutatása. Az erőműtípusok egyszerű összehasonlítása. Az alternatív energiaforrások és a környezetkímélő technológiák áttekintése. Gépek működésének bemutatása, modellezése. A gépek általános jellemzőinek ismerete. Erőgépek működése. Jelentős magyar és külföldi találmányok és feltalálók azonosítása. A közúti, a légi, a vízi, a vasúti közlekedés rendszereinek elemzése. Kultúrált közlekedési magatartása alkalmazása. A korszerű táplálkozás módszereinek használata. Korszerű ételsor önálló összeállítása. Egyszerű háztartási gépek használata. Az infrastruktúra elemeinek ismerete. A fogyasztói érdekvédelem lehetőségeinek felismerése. A takarékoság alkalmazása. A növények gondozása, ápolása. Pályaválasztási alapfogalmak gyűjtése.

8. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 18,5

Belépő tevékenységek	Tartalom
<p>Ember környezete Anyag és energia A villamos energia Az elektromos áram útjának bemutatása az erőműtől a fogyasztókig. A lakás villamos berendezéseinek helyes használata. A technikai újdonságok befogadása.</p>	<p>Villamos energia rendszerek. A lakás elektromos hálózata. Villamos berendezések a lakásban. A fogyasztók és névleges teljesítményük. Teendők áramütéskor és elektromos tűz esetén. A villanyvilágítás története.</p>
<p>A jövő energiaforrásai Az alternatív energiaforrások lehetőségeinek bemutatása. Kísérletek környezetkímélő energiaforrásokkal a közlekedésben. Beszámolók, ismeretterjesztő filmek az úrállomásokról.</p>	<p>A természet kizsákmányolása a fenntartható fejlődés. Környezetkímélő energiaforrások. Kísérletek a napenergia közvetlen felhasználására. Üzemanyagcellák, mint üreszközök.</p>
<p>A modern építészet anyagai A fa, a vályog, az agyag és a kő</p>	<p>Építőanyagok: a vályog, a kő, a cement, a beton. Szerkezeti anyagok: a fa, az acél, és a kompozit anyagok. Magyar népi építészeti</p>

<p>hagyományos építkezésben betöltött szerepének felismerése. A hagyományos építőanyagok felhasználása határainak felvázolása.</p> <p>Korszerű épületek Véleményalkotás az építészeti, esztétikai környezetszennyezésről. A különféle lakókörnyezetek előnyeinek és hátrányainak bemutatása.</p> <p>Tervezés, építés Vezérlések és szabályozások a gyakorlatban A vezérlés fogalmának elmélyítése programkapcsolós áramkörök tervezésével, pl. automata mosógép program modellezésével. Jelfogós áramkör építése. Számítógéppel vezérelt rendszerek, robotok, CNC, rugalmas gyártórendszerek bemutatása. A korszerű technológiák összehasonlítása és a közös vonások kiemelése.</p> <p>Közművek Különböző korok vízvezeték és fűtés-rendszereinek bemutatása és összehasonlítása. A csáposkutak, a víztározók és a víztornyok funkciójának ismertetése. A közlekedő edények elvén alapuló modellek építése. A csatornahálózat jelentőségeinek bemutatása. Nagyüzemi szennyvíztisztítás szemléltetése. Egyedi, központi és távfűtés elemzése. Hőközpontok, fűtőművek, fűtőerőművek szerepe a távfűtésben.</p> <p>Kommunikációs rendszerek Az információs rendszerek működése. Világméretű információs hálózatok bemutatása. Elektroakusztikus átalakítók (mikrofon, hangszórók) működtetése. Hanghordozó és lejátszó eszközök (magnetofon, lemezjátszó, CD lejátszó) használata. Műszaki ábrázolás készítése (jelképes és metszeti ábrázolás).</p>	<p>jellegzetességek bemutatása.</p> <p>A családi ház, a társasház és a lakótelep építésének összehasonlítása. Az épített környezet és a z életvitel.</p> <p>Önműködő rendszerek. A vezérlés és a szabályozás lényegének bemutatása. Számítógéppel vezérelt rendszerek. Automatizált rendszerek.</p> <p>Közműrendszerek létrehozása és működtetése. Vízvezetékrendszerek. A települések és a lakások vízvezeték és csatornahálózata. Fűtési rendszerek. Energiatakarékosság és a környezet megóvása. Termelési rendszerek.</p> <p>Korszerű információs rendszerek. Világméretű információs hálózatok. Távírányítás, távvezérlés. Elektromágneses hullámok. Korszerű érzékelők. Műszaki ábrázolás.</p>
---	--

<p>Biztonságkultúra Az egyéni és társadalmi létet veszélyeztető tényező felismerése. Az egyén felelőssége a vészhelyzetek kialakulásában, kialakításában.</p>	<p>Katasztrófavédelem (tűz és polgári védelem), tervezés, megelőzés, beavatkozás, értékelés.</p>
<p>Közlekedési ismeretek A motorizáció előnyeinek, hátrányainak és veszélyeinek felismerése, azonosítása. A gépkocsi és a motorkerékpár működésének tanulmányozása. A közvetlen lakókörnyezet közlekedési szerkezetének tanulmányozása. A közúti közlekedés szabályainak és pozitív magatartásformáinak tudatosítása.</p>	<p>A közlekedés káros környezeti hatásai, pl. levegőszennyezés, zajártalom A gépjárművek szerkezete, története. A városi és a vidéki közlekedés. A közúti közlekedés szabályai. Milyen lesz a jövő hazai közlekedése?</p>
<p>Életvitel, háztartástan Élet a családban A felnőtté érés folyamatának és a jó társas kapcsolatoknak a megbeszélése. Az egészségi állapotot befolyásoló tényezők, és a káros szenvedélyek veszélyeinek elemzése. Korszerű táplálkozási szokások megbeszélése, bemutatása. Szabadidőkultúra.</p>	<p>A jó családi környezet. Az egészségmegőrzés kultúrája. Káros szenvedélyek veszélyei. Egészséges táplálkozás.</p>
<p>Konyhatechnikai eljárások A befőzés, a konzerválás, a hús füstölése, az aszalás és a fagyasztás technológiájának összehasonlítása. Az anyagcsere és a táplálkozás. Étrend, heti étrend tervezése. Az élelmiszerek tárolása.</p>	<p>Élelmiszerek tartósítása, tartósítási módok. Egészségügyi és takarékosági szempontok. Minőség és biztonság. Étrend.</p>
<p>Lakás, lakókörnyezet Energiafelhasználás arányai a háztartásban. Energiafelhasználási szokások elemzése. Példák gyűjtése az ésszerű energiafelhasználásról. Szemét- és hulladékgyűjtés, tárolás és ártalmatlanítás. A háztartás gépeinek üzemeltetése, csoportosítása.</p>	<p>Energia-megtakarítási lehetőségek a háztartásban. Környezetvédő szemétkelési eljárások. A háztartás gépesítése. Személyiségnek, egyéni stílusnak megfelelő öltözködés.</p>
<p>Ruházkodás Alkalmi, az egyéniséghez illő öltözék összeállítása.</p>	<p>A háztartási munka hatékonysága.</p>
<p>Munkaszervezés Munkamegosztás a családban régen és ma. A munkafolyamat elemzése. Környezetbarát</p>	<p>A fogyasztói társadalom és a reklám. Termék és termékszerkezet.</p>

<p>munkavégzés.</p> <p>Gazdálkodás A fogyasztói érdekvédelem érvényesítése a gyakorlatban. A család létfenntartási költségeinek megismerése. Családi gazdálkodási modellek készítése. Takarékosági lehetőségek, takarékosági formák a háztartásban. Háztartási napló vezetése.</p> <p>Kertgazdálkodás alapjai Növényvédelem tanulmányozása. A lakókörnyezetben élő növények ápolása, gondozása.</p> <p>Pályaorientáció Önjellemzés megadott szempontok szerint. Pályák, szakmák, foglalkozási ágak megnevezése. Önismeret összekapcsolása a pályaismerettel. Álláskeresési technikák.</p>	<p>A család pénzgazdálkodása, a családi jövedelem kezelése, takarékosági lehetőségek, takarékosági formák a háztartásban. Háztartási napló. Beruházás, befektetés, haszon.</p> <p>Növényvédelem. Növények ápolása, gondozása. Termesztési rendszerek.</p> <p>Önismeret. Pályaismeret, pályáértalmak. Munkaerőpiac. A folyamatos fejlődés lehetősége és szükségessége.</p>
--	---

Fogalmak

Ember és környezete: villamos energia rendszerek, villamos energiahálózat, villanyáram, biztosíték, érintésvédelem, fázisvezeték, fogyasztó, fosszilis energiahordozók, földelés védőföldelés, környezetkímélő energiaforrások, környezetszennyezés, központi energia-elosztó, nagyfeszültség, napelem, névleges teljesítmény, nullavezeték, szállítás, szerkezeti anyag, szigetelés, kettős szigetelés, törpefeszültség, távvezeték, transzformátor, úrállomás, üzemanyag cella.

Tervezés, építés: Önműködő rendszerek, vezérlés, szabályozás, visszacsatolás, jelfogós áramkör, CNC (computer numerical control), robotok, közművek, csáposkút, víztározó, víztorony, vízvezetékrendszer, fűtési rendszer, fűtő-erőmű, hőközpont, termelési rendszerek.

Kommunikációs rendszerek: elektroakusztikus átalakítók, elektromágneses hullám, távirányítás, világháló, műszaki ábrázolás.

Biztonságkultúra: katasztrófavédelem (tűz- és polgári védelem, tervezés, megelőzés, beavatkozás, értékelés).

Közlekedési ismeretek: gépjármű, levegőszennyezés, ózonlyuk, zajártalom, üvegházhatás, elsősegélynyújtás.

Életvitel, háztartástan: családi hagyományok, családtörténet, szabadidő, káros szenvedélyek: dohányzás, alkohol, kábítószer-fogyasztás, táplálkozási szokások, étrend, tartósítás, anyagcsere, élelmiszerek tárolása, energia-megtakarítás, háztartásökonómia, háztartási gépek, ergonómia, reklám, háztartási munka hatékonysága, költségvetés, termék, termékszerkezet, költség, források, haszon, elosztás, befektetés, haszon, háztartási napló, növényvédelem, termesztési rendszerek.

Pályaorientáció: önismeret, pályaismeret, pályáértalmak, munkaerőpiac, foglalkozási ágak. A továbbhaladás feltételei

A villamos áram útjának ismerete az erőműtől a fogyasztóig. A lakás villamos berendezéseinek ismerete és helyes használata. Alapvető balesetvédelmi és érintésvédelmi ismeretek. A vezérlés és szabályzás megismerése, áramkörök készítése. A közművek (vízvezeték és fűtésrendszere) működésének ismerete. Ismerje az információs rendszereket. A fenntartható fejlődés problémájának megismerése. A közlekedési helyzetek helyes megítélése, a veszélyhelyzetek gyors felismerés és elhárítása. Tudja az egészséget fenyegető veszélyeket elkerülni, különös tekintettel a dohányzás, az alkohol és a kábítószer-fogyasztás veszélyeire. Ismerje az egészséges táplálkozás szabályait.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az évfolyamok témakörei egymásra épülnek. Minden évben egyre bővülő ismeretanyagot kell a diákoknak elsajátítaniuk. Ezért is fontos a meghatározott továbbhaladási feltételek teljesítése. Ha a diák nem ismeri például a megfelelő anyagokat, akkor nem tudja megfelelően alkalmazni a gyakorlatokban. Egy szerszám nem megfelelő használata balesetet, jobb esetben rosszul kivitelezett munkadarabot eredményez. Nagyon fontos, hogy elméletileg megalapozott tudást alkalmazzunk a problémamegoldás, gyakorlat során.

- Elmélet értékelése: szóban (gyűjtőmunka, kiselőadás, felelet, órai munka), írásban (írásbeli felelet, műszaki rajz, témazáró)

- Gyakorlat értékelése: szóban. Értékelési szempontok: a funkciónak megfelel-e, szép-e, esztétikus-e, a munkához való hozzáállás.

- Gyűjtőmunka: több, kisebb lélegzetű anyagot vagy egy nagyobb gyűjteményt értékelhetünk szóban, érdemjeggyel. (Ha szorgalmi feladatként végzi a tanuló, és osztályozzuk, csak az ötös érdemjegy kerüljön a naplóba.)

- Kiselőadás: Egy új témakör tárgyalásához kiadhatunk kiselőadás témákat. Egy-egy feltalálóról, életéről, találmányairól is készülhet kiselőadás a témakörhöz kapcsolódóan.

- Felelet: Egy anyagrészt, témakör számonkérése.

- Órai munka: A problémamegoldást elősegítő, ügyes, jó hozzászólásokat, feltétlenül értékeljük.

- Írásbeli felelet: Egyszerre kaphatunk információt egy fontos, alapkövetelményt tartalmazó téma megértéséről az egész csoporttól. Kiderül, hogy mindenki érti-e, van-e még magyarázatra szoruló rész.

- Műszaki rajz: 6. évfolyamtól kell a tanulónak segítséggel elkészítenie egyszerűbb vetületi ábrákat. Csak ettől az évtől értékeljük!

- Témazáró: Egy nagyobb témakör elsajátításának számonkérésére alkalmazzuk.

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

5-8. évfolyam

5-6. évfolyam

Évi óraszám: 92,5

A tantárgy korosztályra lebontott céljai és feladatai

Egészségvédelem:

Tiszteljék értéként az egészséges állapotot, örüljenek az egészség létének. Készüljenek fel az ártalmak, káros szenvedélyek elleni stabil védekezésre.

Tisztazzák a saját nem alapvető higiéniai vonatkozásait, jellegét.

Tapasztalatok gyűjtése az eltérő klimatikus viszonyok között történő sporttevékenységről. Az egészség megőrzésével kapcsolatos, már kialakult pozitív beállítódások, magatartási szokások, aktivitások megőrzése, bővítése. A prevenció mellett a relaxáció fogalmának megértése, bővítése, egyszerű alkalmazása a mindennapokban a családdal együtt. Ismeretek a lehetséges urbanizációs ártalmakról, azok megértése, mindennapi gyakorlat az azok elleni védekezésben. (pl. gerinctorna hosszabb komputerhasználat után, talptorna, mozgás szabad levegőn). A növekvő szervezet igénye és a mozgásszegény életmód általánossá válása miatt a biomechanikailag helyes testtartás jelentőségének kellő ismerete. A növekedés során megjelenő deformitások kiszűrése, ellensúlyozása. Balesetmentes viselkedés.

Edzettség, teherbírás fejlesztése:

Viseljék el a fokozódó szellemi terhelést az erős fizikum által, a fizikai terhelhetőség fokozása mellett. Fogadják el a reális edzettségi önértékelő rendszert, az edzettség folyamatos számszerűsítését.

A keringési és légzőrendszeri működőképesség, a magasabban szabályozott szint elérése. A testi fejlődés, érés igen kedvező szakaszának maximális kihasználása az órákon és az iskolai testnevelés más alkalmain. A kondíció kontrollálása a kitartásban. A fittség és az örömteli életvitel kapcsolatának bizonyítása személyes példákkal (tanár és diákminták), egyszerű tudományos ismeretterjesztő fogalmi és képi megjelenítéssel.

Az élsportolói és a hétköznapi edzettség megfogalmazása, elkülönítése.

Sport- és mozgáskulturális tanulás

Legyen maximálisan kihasználva a mozgáskoordinációs képességek fejlesztésének utolsó, igen hatékony életkori szakaszának a mozgáskultúra ügyességi, koordinációs tartalmai igen széles skálájának gyakoroltatásával, állandóan új kihívások közvetítésével.

A természetes mozgásformák automatizációja, a célok, a feladatoknak megfelelő cselekvésbiztos alkalmazása. A korábbi koordinációs fejlesztésen túl a kinesztétikus differenciáló képesség, a gyorskoordináció és a finom koordináció kiemelt fejlesztése. A nem (a női esztétikum, a férfias önérvényesítő és fizikai erő) és a biológiai életkor miatti kezdődő különbségek differenciált kezelése, a mozgásos tanulás adekvát szintjein. A lazaság, tágasság fenntartása. A legalább két sportági rendszer technikai-taktikai alapelemei mozgástanulásának többnyire manipulációs szakasza, a pontos tanulás, gyakorlás, sportági versenyformák megismerése, folyamatos erős kontroll mellett.

Pozitív személyiségfejlődés

Az egész gyermeki személyiség fejlődjön a szabálykövető tanulási, játék, sport és versenytapasztalatok által, a sikerélmény motivációjával, igen erős önfegyelemmel, kialakuló önértékelési gyakorlat és empatikus társas kapcsolatok jelenlétében.

Együttműködésre, a különbözőség, a „nem vagyunk egyformák” elfogadására szocializálás. A beteg, sérült társakat segítő, elfogadó (integrációt segítő) viselkedéskultúra

pozitív megerősítése, minták bemutatása. A nemi azonosságtudat kulturált megfogalmazása. Pozitív beállítódás a másik nemhez. A nemre jellemző, önbecsülést adó testkulturális készségek, képességek személyes értéként való átélése. A nyílt és kulturált kommunikáció gyakorlata, viták, összeütközések kezelésének, konstruktív mintáinak tanulása, alkalmazása. Öröm a saját, a társ és a csoport sikere felett. A kézzel fogható viselkedési változások elérése (főleg a fiúknál) a szabálykövető versenyzésben, a fiú-lány együttműködésben (pl. táncok esetén), és a gyengébb képességűek felzárkózásában, segítésében.

A tanulók fizikai, fittségi mérésének rendszerét az Intézményi Minőségirányítási Program tartalmazza.

Képzési tartalom és metodika

<p>A koedukált oktatás még lehetséges, fizikailag még általában egyforma a terhelhetőség. Különbségeket kell tenni a mozgásos cselekvések tanításában a nemi szerepek és sajátosságok szerint, valamint a szocializációs folyamatokban, nevelésben a fiúk - lányok más pszichés reakciói miatt.</p> <p>Módszertanilag javasolt a következetes, intenzív, jó időbeosztással szervezett tanítás. A korosztály szívesen gyakorol és a tanár szakmai, emberi tekintélyét még szinte feltétel nélkül elfogadja, nem lázad. A munkáltatás, ismételtetés és a bemutatás, a kép másolása hatékony tanulási, edzési folyamatokat váltanak ki. Megjelenik az absztrakt gondolkodás, ami kedvez a humán értékalkotó tevékenységért való elfogadására. A (nemzeti) kultúra maradandó értékei iránti elkötelezettség ekkor alapozódik meg. Az ideál, a példakép iránti fogékonyság a sportkarrier felé lendítheti a tehetséges gyerekeket. Fegyelmezni következetes türelemmel, a tanulói egyéniség kimutatott tiszteletben tartása mellett, igen határozottan kell. A tanulói hierarchia, társas háló megváltoztatása nem szükséges, minden tanuló erősségeire építve és gyengeségeit javítva lehet a folyamatokat jó irányba terelni. Ha nincs helyes, konstruktív tanári konfliktuskezelési stratégia, a diákok csak erőből fognak a problémákhoz nyúlni. A tanár kiemelt felelőssége a példamutatás és a szakmailag is pontos nyelvi modell bemutatása.</p>		
Fejlesztési témakörök, tartalmak, kulcsfogalmak	Ellenőrzési, értékelési lehetőségek	Kimeneti követelmények (pszichomotoros, kognitív, emocionális)
<p>Alaki képzés Egyes és többes oszlop, egy - és többsoros vonal kialakítása; haladás az alaki szabályoknak megfelelően egy - és többsoros alakzatban; különböző téralakzatok kialakítása; fordulatok helyben és mozgásban az együttes osztályfoglalkoztatások tartásához; az óragezdés megszokott alaki rendjének automatikus gyakorlása; a kijelölt hely késlekedés nélküli megtalálása; az együttes mozgások vezényszavakhoz igazodó, pontos végrehajtása; táv - és térköz</p>	<p>Az óra alaki fegyelmét minden óra végén érdemes egy-két szóval értékelni.</p> <p>Versenyegek, játékok a vezényszavak, utasítások helyes kódolása és az előhívás gyorsasága megállapítására.</p> <p>A szerek felvétele, elhelyezése idejének kontrollálása.</p>	<p>Az erős alaki, gyakorlási fegyelem megtartása az egész órán.</p> <p>A tanári utasítások maradéktalan végrehajtása.</p> <p>Az óragezdés rendjének automatikus, önkontroll szabályozta megfelelés.</p> <p>A kialakított verbális (a helyes nyelvhasználatot megkövetelve) és non verbális kommunikációs formák betartása.</p> <p>Balesetmentes, másokra való tekintettel, célszerű közlekedés a tornatermi</p>

<p>felvétele után annak tartása, megindulás, vonulás és megállás a tanári utasításnak megfelelő lépésrendben és ritmustartással; az óra gyakorlási rendjének betartása, egyszerűbb szervezési feladatok vállalása, együttműködés a terem rendjének kialakításában;</p>		<p>(udvari stb.) térben.</p>
<p>Hosszabb alapgimnasztika-sorok egyszerűbb alapformákból. Egyszerűbb nagymozgásokkal néhány bemelegítő eljárás megismerése, alkalmazása tanári vezetéssel; 8 - 16 ütemű, több egyszerű alapformát egymásutániségben tartalmazó, mindenfajta koordinációt fejlesztő szabad -, társas -, szergyakorlatok; Aktív, dinamikus, izületi mozgékonytárgyat fejlesztő gyakorlatok; 4 ütemű egyidejűleg két - három alapformát tartalmazó gyakorlatok; Kondicionálás természetes módon az előző gyakorlatok által, saját testsúllyal, a mozgásoptimumra törekedve, a kitartást növelve; Megtanult gimnasztikai gyakorlatsorok bemutatása, kontrollált testtartással.</p> <p>A biomechanikailag helyes testtartást tudatosító, kialakító, automatizáló és fenntartó gyakorlatok rendszeres végzése (valamint légzőgyakorlatok) a gimnasztika részeként, testtájanként végighaladva, a testtartásért felelős valamennyi izomcsoport erősítését és nyújtását szolgáló mozgásanyaggal, a tanévek során folyamatosan ismételve, a kiindulási és véghelyzetek pontos megtartására valamint a lassú és pontos kivitelezésre ügyelve, a hibás kivitelezés javításával, valamint a korosztály jellemzőinek</p>	<p>A kontrollált, szép végrehajtás pozitív megerősítése, gyakori bemutatás. Az önellenőrzés érdekében (lehetőség szerint) tükör előtt végzett gyakorlás (házi feladat formájában is). Vezényszavakra való gyors reagálás kontrollja, játékok az alapformák előhívására. A gimnasztikai gyakorlatsor csoportonkénti (3-4 fő) bemutatása.</p> <p>Az automatizált gyakorlatok bemutatása egyénileg, a tanár és a társak kontrollja mellett; a hibák kijavítása;</p>	<p>Az egyöntetű és egyéni képességek szerint differenciált tanári utasítások, hibajavítás maradéktalan végrehajtása. A vonatkozó szaknyelvi szókincs megértése, és az annak megfelelő gyakorlatok cselekvésbiztos bemutatása. Egy elsajátított, bármikor előhívható, egyszerű gimnasztikai alapgyakorlat készlet mozgásbiztos alkalmazása szükség szerint.</p> <p>Az önállóság, a belső kontroll megjelenése a tanár által kiszabott ill. az egyéb, iskolán kívüli rendszeres testmozgásban rendszerben. Néhány automatizált gyakorlatnál helyes-helytelen mozgáskép megkülönböztetése.</p>

<p>megfelelő illesztéssel a testnevelési óra többi eleméhez;</p> <p>Mászási - függeszkedési kísérletek rúdra - kötélre, mászóversenyek, mászó váltóversenyek..</p> <p>Fokozódó gyorsasággal mászások, versenyek függőgyakorlatok tornaszereken, természetes akadályokon; függőállásban, függésben továbbhaladás; vándormászás bordásfalon növekvő távolsággal. A mászás technikájának alkalmazása hosszabb úton, mint az alsó tagozatban; fel-, lemászások egy - két kötélben; vándormászó váltóversenyek; egyéni versenyek rúdon, kötélben 3 - 4 fogással; függeszkedési kísérletek egy - két kötélben.</p>	<p>A mérhető, megtett út, önmagához mért fejlődés megállapítása, esetenként már versengő helyzetben. A differenciált fejlődési szintek, saját fejlődés pozitív megerősítése. A segítőkész hozzáállás gyengébb társak buzdításában, felzárkóztatásában, mint érték fogalmazódjon meg a tanári értékelésben.</p>	<p>Előrelépés felmutatása megtett út hosszában és sebességében, valamint a függesztőöv funkcionális fejlődésében. A gyengébbek felkarolása, segítségadás feltétel nélkül.</p>
<p>Speciálisan előkészítő (cél és rávezető) gyakorlatok a feldolgozandó anyag függvényében. Futó-, ugró-, dobóiskola.</p> <p>Az atlétikus alapképzésben a sportági alapvető modell és a koordináció fejlesztése, a versenysport technikai megalapozása. A futóiskolai (közepes és magas térd- és saroklendítéssel futás) és futófeladatok (fokozó futások, váltakozó sebességű futások, repülők) széles skálájának gyakorlása; az alsó végtag izomcsoportjainak saját testsúllyal történő erősítése; Szabad és szerekekkel történő gimnasztikába épített szökdeléseket előkészítő, és az atlétikai ugrásokra rávezető (elugrások, felugrások váltott lábú</p>	<p>Gyakorlatsorok végrehajtási pontosságának állandó értékelése, bemutatással a pozitív példák megerősítése.</p> <p>Áthajtások száma meghatározott idő alatt.</p>	<p>A koncentrált, mozgásoptimumra törekvő, a tanári korrekcióra javító szándékkal reagáló magatartás.</p>

<p>karlendítéssel közbe iktatott futásokkal, padon és számolyon) gyakorlatokkal. A különféle dobásformák különbözőségének ismerete, a kéz, a könyék, a váll helyzete szempontjából: téri, ritmikai és dinamikai tapasztalatok; dobásgyakorlatok képességfejlesztő céllal, könnyített szerekekkel; a mozdulatok szer nélküli tudatos végrehajtása, a mozgáskulturális alaptudás elsajátítása. Gyorsasági ugrókötékhajtások,</p> <p>Rövidtávú vágtafutások, gyorsfutások irányváltóztatással A sportági sajátossággal való variálás (irány-, sebesség -, és lépésfrekvencia váltások, futások az intenzitás megváltoztatásával). Vágtafutások; iramfutások; futás feladatokkal. A pontos sportági megalapozás céljából állandó hibajavítás, ellenőrzés és önellenőrzés (pl. lépéshossz); átfutások jelek és alacsony akadályok felett az azok közötti táv változtatásával is;</p> <p>Rajtok Rajtok és rajtversenyek 10 - 20 méteren különböző testhelyzetekből; állórajt oktatása a hátul lévő lábbal történő indítással; jel nélküli indításos rajtok; állórajt jelre (a stabil egyensúlyi helyzet, a fokozatosan növekvő lépéshossz és az emelkedő felsőtest kialakításának erős külső-tanári és társas-kontrollja mellett); alkalmanként 2 - 3 versenyszerű indulás; előkészítő és rávezető gyakorlatok a térdelő rajtra, többszöri és versenyszerű gyakorlással;</p>	<p>A versengés élményének értékelése; egyéni különbözőségek megállapítása; ismerkedés a mérhetőséggel, objektív eredmény rögzítése 10 - 30 m-en.</p> <p>Állórajttechnika bemutatása kisebb csoportokban.</p> <p>Felmérés 2000 m-en;</p>	<p>A megfelelő mozgástechnika alkalmazása a különféle futásoknál a tanult tananyaggal való elszámoltatásnál egyéni, számszerűsített fejlődés.</p> <p>Az alaptechnikák, mozgásstílus pontos rögzítése.</p> <p>Alapfokú tájékozottság a rendszeres edzés és a fizikai teljesítmények összefüggéseinek</p>
--	---	---

<p>Aerob jellegű kitarító futás Kötetlen tartós futás 8 - 10 percig az egyéni képességeknek megfelelő szinten. 2000- 5000 m futások egyéni sebességgel; 2000 m futás differenciált csoportokban vagy késleltetett indítással, időre egy-egy alkalommal; alapvető információk az egyéni tempóbeosztás megtervezéséhez.</p> <p>Atlétikai ugrások (magas, távol) A tudatos, egy lábról való ugrás kialakítása; az el - és felugró készség megkülönböztetése, mozgásképi megjelenítése; távolba és felfelé ugrások az erőközlés irányát tudatosan irányítva.</p> <p>A lépő távolugrás oktatása meghatározott kiinduló helyről 4 - 6 lépésből, 50 - 60 cm-es elugrósávból, puha leérkező helyre, közel két lábra; az elugró láb sokszori tudatos megfigyelése, a manipulációs szakaszban folyamatos hibajavítás, „a belefutás”, azaz a nekifutás és az elugrás törésmentes összekapcsolására utasítás; Az átlépő technika alaptechnikájának oktatása; 3 - 5 lépéses nekifutás után az elrugaskodó láb csípő előtti kitémasztása, és ülőhelyzet a lécc felett; hibajavítás, a felugrás és a légmunka fokozatos összekapcsolása erős kontroll mellett kis magasságokon;</p> <p>Dobások, lökések, hajítások kis súllyal távolba, kornak megfelelő méretű és súlyú szerrel, a technika fejlesztését, a végrehajtás gyorsaságát célozva.</p>	<p>A technikai igényesség, pontosság dicsérete.</p> <p>A technikai igényesség, pontosság dicsérete.</p>	<p>Az alaptechnikák, mozgásstílus pontos rögzítése.</p> <p>A dobásformák megkülönböztetése, képi megjelenés. A pillanatnyi koncentráció alkalmazása. Az alaptechnika, mozgásstílus pontos rögzítése.</p>
---	---	--

<p>Hajítások, lökések, vetések (1 - 2 kg-os tömöttlabdával), egy - és két kézzel, helyből, lendületvétellel. A kislabdahajítás oktatása dobóterpeszből, helyből falra, célba, távolba; 3 lépéses nekifutásból, fokozódó lendülettel; gyakori szabad dobálgatás tanári szemléltetés, hibajavítás mellett a mozgástapasztalatok elmélyítése; kislabdahajítás a dobás hátulról történő indításával, a labda minél hosszabb úton történő gyorsításával.</p>		
<p>Szertorna, összefüggő gyakorlatok</p> <p>Az alsó tagozatban tanult tartásos és mozgásos elemek ismétlése, fejlesztése; újabb és újabb variációk változatos, egyidejű és egymás utáni kapcsolatban; a támasz és függő helyzetek biomechanikailag helyes testtartással vagy annak korrekciója tanári és társas kontrollra; a mozgásos elemeknél minél több koordinációs tapasztalat a térbeli, időbeli és dinamikai sajátosságokról. Vonalon és padon járásek előre, hátra, oldalra, haladások térdelő, négykézláb támaszban, hason - és hanyattfekvésben; támlázás oldalirányban magas padon, KTK - n, gerendán, két magas padon előre és hátra. Talajon gurulóátfordulások előre, hátra, terpeszben és nyújtott lábbal, sorozatban is; kézenátfordulás mindkét oldalra növekvő kiterjedéssel; kézálási kísérletek bordásfalnál társ segítségével és szabadon; két - három egyszerű elem kapcsolata talajon. 2-4 részes szekrényen felguggolás után bukfcenc, homorított leugrás, ugrás előre, leguggolás; feltérdelés után</p>	<p>Elemek, elemkapcsolatok bemutatása, a saját siker, fejlődés megerősítése az értékelésben.</p> <p>Differenciált megítélés az egyéni képességek és készségek ismeretében tanár-, társas- és önkontroll mellett.</p>	<p>Az alsó tagozatban tanult tartásos és mozgásos elemek fogalmi és képi stabilizálódása. Az időszakban tanult talajgyakorlati elemek, illetve azok kapcsolatának biztonságos, folyamatos, tornászos tartásra törekvő végrehajtása; a saját testtömeg feletti uralom a támasz - és függésgyakorlatokban. Előkészítő és egyéb támaszugrásoknál a nekifutás és a támaszvétel zökkenőmentesen kapcsolódik össze, növekedik az első ív, és egyre biztonságosabb talajra érkezés.</p> <p>Az egymás segítése készségesen és készség szinten a legegyszerűbb gyakorlatoknál (pl. mérleg,</p>

<p>bátorugrás; zsugorkanyarlati átugrás; huszárugrás; guggoló átugrás. <u>Gyűrűn</u>, két kötélén, bordásfalón a szer jellegétől függően lendületek előre, hátra, oldalra, haladás oldalirányban; fellendülés zsugorlefuggésbe, ereszkedés függésbe alacsonyra állított gyűrűn vagy szivacsbála felett.</p>		tarkóállás)
<p>Küzdősport alapozás Küzdések minden formája sportág - előkészítő egészségmegőrző jelleggel. A szoros testtávolságú küzdelem (valamilyen testfelület mindig kontaktusban van) előkészítése. A toló és húzóerő fejlesztése toló és húzó, ellentartást kiváltó gyakorlatok, helyzetek által, játékosan, párban, csoportosan.</p> <p>A nagyobb testtávolságú (a küzdelem indításakor nincs érintkezés) küzdelem előkészítése. A reagálás gyorsaságáról, ritmusáról, a saját és az ellenfél reagálási holtpontjáról mozgástapasztalatok gyűjtése páros és csoportos játékok útján.</p> <p>Esések, gurulások előre, hátra, oldalra, fogások (rögzítések)</p> <p>Küzdősportok alapjai (elsősorban fiúk) kisebb küzdő jellegű versengések) Grundbirkózás: karfogások, mögékerülés, kiemelés. Botvívás, botbirkózás: 2 - 3 önvédelmi fogás és abból kiszabadulás. Támadó és védő stratégiák alapkészletének automatizálása a tanultak alkalmazásával, az átélt siker által motiválva</p> <p><u>Eszdtétikai sportok alapjai (lányok)</u></p>	<p>Több játékból álló, küzdőjátékokból álló pontszerző versengések.</p> <p>Az esések, gurulások, fogások, passzív társon, a grundbirkózás technikáinak és az önvédelmi fogások helyes technikájának bemutatása.</p> <p>A versenyek szabályainak ismerete szóban.</p>	<p>A sportági szabályok jellegformáló és szocializáció szerepének megértése, az együtt játszás, küzdés, test - test által történő érintkezés konfliktusainak csökkentése. A támadó, és legalább a támadásra reagáló küzdő magatartás, mint sportkulturális érték elfogadása, bemutatása. Az életkorra jellemző erőből történő önmegvalósítás sportszerű keretek közé szorítása a szabályok követése által.</p> <p>A fiús erő kifejtéstől való eltérés, a női mozgás finomságának, a tér, idő és dinamika harmonikus</p>

<p>A nőies, szép mozgás előkészítésének izolációs gyakorlatai; rávezető eljárások az egyszerű helyváltoztatásokra, ugrásokra.</p> <p>Alapjárás, érintő járás; hintajárás karmozgás nélkül, és egyszerű karmozgásokkal; sasszé előre és oldalra, azonos és váltott lábbal; ugrások lábcserékkel; fordulatok két lábon állásban és guggolásban; karhullámok; gyakorlás lehetőleg tükör előtt;</p>	<p>A sportági jelleg, az esztétikum dicsérete; az alapformák bemutatása csoportos formában.</p>	<p>egységének látható megfelelés megjelenítése.</p>
<p>Sportjátékok</p> <p>Sportjátékokat előkészítő jellegű, (labda) ügyességet fejlesztő feladatok és testnevelési játékok; bonyolultabb, taktikai elemeket is tartalmazó testnevelési játékok, sor - és váltóversenyek labda nélkül és labdával.</p> <p>A labdakezelés egyszerű módjai (labdavezetés kézzel, lábbal; átadások, érintések, átvételek helyben, majd haladással).</p> <p>Átadások és átvételek; mozgásban lévő társakkal mozgásból történő labdakezelés; a labdatovábbítás- és birtoklás biztonságának növelése, labdaátvételre helyezkedés üres helyre futással, alapmozgással.</p> <p>Előző években tanultak módszeres képességfejlesztést célzó gyakorlatok alkalmazása, cselezés, cselsorok, sportági technikai elemek kapcsolásának variálása, nehezítése.</p> <p>Sportszerű test - test elleni küzdelem; egy - egy ellentámadási és védekezési megoldás; speciálisan előkészítő játékok, a labda aktív bekapcsolása a választott sportjátékba (pontszerző, számolylabda).</p> <p>Támadásban labdaátvételre (üres helyre) helyezkedés, illetve labdatovábbítás a szabadon lévő társnak, védekezésben a labdát birtokló zavarása; a támadás és</p>	<p>A technikai elemek végrehajtásának ellenőrzése folyamatos korrekciós utasításokkal.</p> <p>A játékszerepek ellenőrzése a játék megállításával.</p> <p>A bíró külső kontrollja, mint értékelő és ellenőrző funkció, s a tanár felelőssége ebben a szerepben.</p>	<p>A technikai hibák, egyéni sikertelenségekkel való szembesülés, annak teljesítményt rontó tulajdonságának elfogadása, megértése.</p> <p>A támadó és védő magatartás, mint sportkulturális érték elfogadása, bemutatása</p> <p>Tehetség szerinti alkalmi versenyzés az osztályban, iskolában és iskolán kívül egyesületi és tömegsportrendezvényeken.</p>

védekezés egy - egy igen egyszerű feladaton vagy játékon belüli alkalmazása, a szerepek, a reagálás gyorsaságának fejlesztése; a játékhelyzet felismerése; egyszerű cselek technikájának gyakorlása passzív, ellenfél (felek) mozdulatainak pontos megfigyelése. A tanult sportági technikai - taktikai elemek játék -, versenyszerű helyzetbe állítása egyszerűsített szabályokkal.		
<p>Minden sportág technikai repertoárja, pontosságra, minőségre törekedve (a helyi viszonyok és a tantestület választása szerint, a tanulók érdeklődésének figyelembevételével.)</p> <p>Pl.: Korcsolyázás, sízés, görkorcsolyázás, gördeszkázás alapjai, alapiskolája. Tájékozódási futás (ahol a feltételek adottak). Kerékpározás. Kajak-kenu. Floorball stb.</p>		Tájékozottság a legalapvetőbb testkultúrális tartalmakban, mozgásos cselekvésekben és sportági szituációkban.
<p>Nép -, modern tánc technikai elemek, rövidebb koreográfiák, etűdök</p> <p>Ritmikai gyakorlatok, zene és mozgás összehangolása. A táncok térbeli, időbeli és dinamikai sajátosságainak közvetítése, a stílus kontrollált kialakítása; a szaktanár által választott legfeljebb kétféle tánc motívum sorainak gyakorlása; etűddé fűzése, a rendelkezésre álló idő szerint elmélyített, aprólékos, utánpótlásra építő megtanítása.</p>	<p>Négynegyedes, háromnegyedes ritmusban bonyolultabb motívumok kitáncolása tapssal, zenére. Koreográfia bemutatása iskolai programon, szülők előtt. Tánc házszerű utánpótlással történő folyamatos táncolás.</p>	<p>A motorikus emlékezet működése a koreografált mozgássorok bemutatásakor. A kreatív produktum létrehozása a mozgáskészlet kifejező alkalmazásával. Az esztétikus, stílusos előadás képi megjelenése, „nézhetőség”.</p>
<p>Tanult úszótechnikák (két úszásnem) fejlesztése, folyamatos úszás távolságnövelő céllal, kisebb versenyek már jónak nevezhető technikai tudásszint elérése esetén.</p> <p>Előkészítő gyakorlatok parton és vízben; lebegés (5-10 sec) és</p>	<p>Talpasugrások állásból; siklás háton elrugaszkodás egy</p>	<p>A víz szeretete mellett a veszélyek ismerete; a két úszásnem vízbiztos</p>

siklás (4-7 m); siklásversenyek; úszás kar- és lábtempóval levegővétel nélkül 6-10 m-en; úszás kar- és lábtempóval levegővétellel 15-25 m-en; versenyek talpasugrással.	lábbal; úszási kísérlet 25 m-en a faltól két lábbal való elrugaszkodással.	használata; tapasztalaton keresztül kapjanak ismereteket a versenyzés szabályairól; szeressenek úszni.
<p>Testkultúra - történeti ismeretek alapozása, higiéniai ismeretek növelése, alkalmazásuk ellenőrzött.</p> <p>Az ember alkalmazkodóképességének történeti példái által a sport önnevelő lehetőségeinek megfogalmazása a diákok aktív közreműködésével; az olimpiai mozgalommal kapcsolatos alapvető ismeretek (cél, gyakoriság, kulturális érték) közvetítése.</p> <p>Higiéniai ismeretek bővítése a nemi jellegeknek megfelelően és a szükséges időbeli adagolással.</p> <p>Balesetvédelmi alapismeretek; felelősség a társnak nyújtott segítségadásban.</p> <p>A helyi adottságok függvényében edzés a természetben; csoportos kirándulás, hógolyózás, szánkózás, korcsolyázás, síelés, evezés, falmászás stb., az időjárásnak megfelelő öltözködés, a közlekedés, a környezetvédelem legalapvetőbb szabályai szerinti cselekvések begyakorlása.</p>	<p>Házi gyűjtőmunka.</p> <p>Felszerelés ellenőrzése, önellenőrzés.</p> <p>A pozitív példák pozitív megerősítése.</p>	<p>Tanult és gyűjtött ismeretek, információk, a kultúrterület legnagyobb eseményéről, az olimpia fogalmáról, egy magyar bajnokról.</p> <p>A tisztaság, a fittség és a nemi jellegek külső és fizikai megjelenése elfogadása értéként.</p> <p>A gyengébbek felkarolása, segítségadás feltétel nélkül.</p> <p>A foglalkoztatás hatására ellenállás a megbetegedésekkel szemben, a balesetmentes mozgáscselekvések; a szabad levegőn végzett testmozgáshoz való természetes hozzáállás, alkalmazkodás hideghez, meleghez.</p>

A rendelkezésre álló időkeret elosztása

5. OSZTÁLY

Alaki képzés	3
Előkészítő gyakorlatok, gimnasztika, prevenció	17
Járások, futások, ugrások, dobások	20
Természetes mozgások	10
Sportági technikák, taktikák és szabályok	25

Mozgásos kifejező-, speciális- képességfejlesztés	10
Egyéb képesség-készségfejlesztés, tn. játékok	15
	100 %
<p>A hatodik évfolyamba lépéshez szükséges minimum: A sportági alapképzés alapvető fogalmainak ismerete és képi -fogalmi összekötése. A képességfejlesztés két-három eljárásainak megértése.. Kialakuló önfegyelem a saját gyengeségek legyőzésében, a gyakorlásban, a versengésben és az edzésben. A sportágakra jellemző alaptechnikák, mozgásstílus megjelenítése még hibákkal, de javuló színvonalon. A rendszeres mozgás, egészséges életmód, versenyzés, sportteljesítmény kategóriáknak megismerése, megértése és sajáttapasztalatra épülő megfogalmazása is. Úszni tudás.(ha az iskola biztosította az oktatást)</p>	

6. OSZTÁLY

Alaki képzés	3
Előkészítő gyakorlatok, gimnasztika, prevenció	17
Járások, futások, ugrások, dobások	20
Természetes mozgások	5
Sportági technikák, taktikák és szabályok	30
Mozgásos kifejező-, speciális- képességfejlesztés	10
Egyéb képesség-készségfejlesztés, tn. játékok	15
	100 %
<p>A hetedik évfolyamba lépéshez szükséges minimum: A diák által értelmezett és használt terminológia jelentős bővülése különösen a sportági alapképzés és a képesség-fejlesztés területén. Erősödő önfegyelem a saját gyengeségek legyőzésében, a gyakorlásban, a versengésben és az edzésben. A sportágakra jellemző alaptechnikák, mozgásstílus pontos rögzítése. A rendszeres mozgás, egészséges életmód, versenyzés, sportteljesítmény kategóriáknak elfogadása a műveltségterület alapvető értékeiként.</p>	

7-8. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 92,5

A tantárgy korosztályra lebontott céljai és feladatai

Egészségvédelem:

Őrizték meg a pubertáskor során a korábban kialakított egészségvédő szokásokat, helyezték előtérbe az egészséges sportprogramokat a káros szenvedélyekkel szemben.

Az eltérő klimatikus viszonyok között történő sporttevékenység előnyös hatásainak megértése. Több relaxációs eljárás ismerete, a növekvő szervezet igénye és a mozgásszegény életmód általánossá válása miatt a biomechanikailag helyes testtartás jelentőségének kellő ismerete, automatizálása és fenntartása, az ön - és másokra veszélyes viselkedésekkel szembeni helyes értékítéletek elfogadása. Az optimális folyadékigény, a táplálkozás és a pihenés egy - egy lényeges információjának

megértése. Az ártalmak elkerülése. Néhány stresszoldó motoros gyakorlat ismerete, a megküzdés átélése. A saját nem higiénája.

Edzettség, teherbírás fejlesztése:

Kövessék az objektív adatok alapján a saját edzettségi állapotukat, hozzanak egyéni döntéseket a saját mutatók önálló javításában, fejlesztésében. Tartsák egyensúlyban a testi és szellemi terhelést.

A keringési és légzőrendszer fejlesztése a kontrolált mérések segítségével; az erő és gyorsító mérhetőségének megismerése egy - két motoros gyakorlat által. A tudományos ismeretterjesztés testkultúrával kapcsolatos produktumainak érdeklődő befogadása. A fitness, mint érték képviselője a társas korosztályos kapcsolatokban.

Sport- és mozgáskulturális tanulás

Állítsák a koordinációs mozgáskészletüket a sportági célok szolgálatába. Értsék meg a sportágak belső logikáját, fogadják el a törvényszerűségeket, vonjanak le önálló következtetéseket.

A nemenként más tananyag kiválasztásban a fejlesztési sajátosságokhoz való alkalmazkodás; a tanult koordinációs mozgáskészlet célszerű használata. A helyzetekre történő mozgásos és pszichés reakciókban absztrakciós eljárások, kreatív megoldások előhívása. A kulturált mozgás megjelenése (elsősorban lányoknál) a hétköznapi mozgáskészletben. A legalább két sportági rendszer technikai-taktikai alapelemei mozgástanulásának többnyire automatizációs szakasza megvalósítása.

Pozitív személyiségfejlődés

Őrizzék meg a saját én keresése közben az eddig kialakult önértékelő szokásokat. Alakuljon ki a reális énképük. Fogadják el a szabályokat értelemszerűen, keressenek konstruktív megoldásokat a konfliktusokban.

Az egyén értelmi és érzelmi viszonyának meghatározása a sportértékekkel kapcsolatban; a jellem fejlesztése a sport által. A párkapcsolatok kultúrájának megalapozása, a tanár - diák és a diák - diák összeütközések konstruktív mintáinak megbeszélése. A másik ember tiszteletben tartása, odafigyelés a társakra.

A tanulók fizikai, fittségi mérésének rendszerét az Intézményi Minőségirányítási Program tartalmazza.

Képzési tartalom és metodika

<p>Jelentős nemi különbség alakul ki a lányok és a fiúk között, ezért a testnevelés órán szükségessé válik elkülönítésük a személyiség fejlődés érdekében. A pubertás korban az erősödő nemi kifejlődés során a gondolkodási folyamatok is másként működnek, így az azonos neműek közötti motoros cselekvéstanulás pedagógiailag is indokolt. A korosztály kritikus, keresi a tekintélyrombolás lehetőségeit, ezért fontos a határozott, következetes, szakszerű óravezetés, a diákok elvárják a tanártól. Nagy a különbség a biológiai életkorban és a szocializációs szintekben, ezért egyénre szabottan kell differenciálni. Bonyolultabb ismeretfeldolgozásra is képesek a diákok az egyre jobb megfigyelő készség és a racionális gondolkodás erősödése miatt, de gyakorolni, nyilvános szellemi és fizikai erőfeszítéseket felmutatni nem szeretnek. A szelekció, a hangulat és ízlés szerinti válogatás (mást tenne szívesen, ezt nem szereti) erős tanár - diák konfliktusforrás. A szélsőséges önérvényesítő megoldásokat személyes beszélgetésekkel lehet kezelni, illetve a társak racionalitására is lehet hagyatkozni. Türelmes, egyénhez igazodó tanári magatartás, és a személyiség tiszteletének kinyilvánítása elengedhetetlen. A növekedés, biológiai érés - a lányokat kicsit korábban, mint a fiúkat - fáradtá, panaszossá teszik. A terhelést a fenti problémákhoz igazodva, egészségkárosítás nélkül, nagy figyelemmel kell adagolni. A tanár kiemelt felelőssége továbbra is a példamutatás és a szakmailag pontos nyelvi modell bemutatása.</p>		
Fejlesztési témakörök, tartalmak, kulcsfogalmak	Ellenőrzési, értékelési lehetőségek	Kimeneti követelmények (pszichomotoros, kognitív, emocionális)
<p>Az 1-6. évfolyamokon alaki képzésként tanultak tanórai alkalmazása. Egyszerű ellenvonulások (fejlődések és szakadozások ellenvonulásban) járásban és futásban; a testnevelésben alkalmazott és szükséges rendgyakorlatok teljes köre; az óra gyakorlási rendjének betartása, csapatok alakítása; a játékrend, váltások önálló megszervezése; más, szervezési feladatok vállalása, együttműködés a terem rendjének kialakításában;</p>	<p>Az óra alaki fegyelmét minden óra végi értékelése. Az óraközi alakzat- és gyakorlási forma váltási idejének kontrollálása. A szerek felvétele, elhelyezése idejének ellenőrzése.</p>	<p>Az erős alaki, gyakorlási fegyelem megtartása az egész órán. A tanári utasítások maradéktalan végrehajtása, célszerű önálló szervező kezdeményezések. Balesetmentes, másokra való tekintettel, célszerű közlekedés a tornatermi (udvari stb.) térben.</p>

<p>Gimnasztika kéziszeres felhasználásával, zenére bemutatott összefüggő gimnasztikai sorok kialakítása.</p> <p>Egyszerűbb nagymozgásokkal néhány bemelegítő eljárás megismerése, alkalmazása önállóan; 2-4-8-16 ütemű szabadgyakorlatok és szabadgyakorlati alapformájú társas, kéziszer- és egyszerű szergyakorlatok, amelyek egyidejűleg két - három alapformát is tartalmazhatnak. Aktív, passzív, dinamikus, statikus izületi mozgékonytájakat fejlesztő gyakorlatok.</p> <p>Kondicionálás tervezett gyakorlatok által, állandóan visszatérő gyakorlással, a mozgásoptimumra törekedve, a kitartást növelve.</p> <p>Korábbinál bonyolultabb, megtanult gimnasztikai gyakorlatsorok bemutatása, kontrollált testtartással, zenére, együtt és önállóan.</p> <p>Húzóerő, gyorsító, erő-állóképesség fejlesztése kisebb súlyokkal.</p> <p><u>A biomechanikailag helyes testtartást</u></p> <p>tudatosító, kialakító, automatizáló és fenntartó gyakorlatok rendszeres végzése (valamint légzőgyakorlatok) a gimnasztika részeként, testtájanként végighaladva, a testtartásért felelős valamennyi izomcsoport erősítését és nyújtását szolgáló mozgásanyaggal, a tanévek során folyamatosan ismételve, a kiindulási és véghelyzetek pontos megtartására valamint a lassú és pontos kivitelezésre ügyelve, a hibás kivitelezés javításával, valamint a korosztály jellemzőinek megfelelő illesztéssel a testnevelési óra többi eleméhez;</p>	<p>A kontrollált, helyes végrehajtás pozitív megerősítése.</p> <p>A gimnasztikai gyakorlatsor csoportonkénti (3-4 fő) bemutatása.</p> <p>Az automatizált gyakorlatok bemutatása a saját párnák, a tanár lazább és a társ szoros visszajelzési mellett; a hibák kijavítása.</p> <p>A mérhető, megtett út, táv, idő önmagához mért fejlődés megállapítása, alkalmanként már versengő helyzetben.</p> <p>Áthajtások meghatározott idő alatt.</p> <p>A versengés</p>	<p>Az egyöntetű és egyéni képességek szerint differenciált tanári utasítások hibajavítás, maradéktalan végrehajtása.</p> <p>A vonatkozó szaknyelvi szókincs, a hely, helyzet és irány megértése.</p> <p>A bővített gimnasztikai tudás és készlet a helyzetnek megfelelő előhívása.</p> <p>A sokoldalú előkészítő és prevenció gyakorlatok hatásainak az életkornak megfelelő ismerete és azok helyes végrehajtása.</p> <p>Társas kontroll, felelősségvállalás a hibák kijavításában.</p> <p>Az atlétikai mozgások összerendezett, önmagukhoz mérten javuló eredményességű bemutatása.</p> <p>Előrelépés felmutatása a versenyeken is</p> <p>A gyengébbek felkarolása, segítségadás feltétel nélkül</p> <p>Az atlétikai mozgások megközelítően helyes technikai végrehajtása.</p> <p>A koncentrált,</p>
--	--	--

<p>Speciálisan előkészítő (cél és rávezető) gyakorlatok a feldolgozandó anyag függvényében. Futó-, ugró-, dobóiskola. Futasok, ugrások, dobások speciális célgyakorlatai, mint az 5-6. osztályban. A speciális képességek, a versenysport technikai modellek alapozása, továbbfejlesztése. Játékok, versengések futással, szökdeléssel és dobással kombinálva.</p> <p>Gyorsasági ugrókötékhajtások, azok variációi Áthajtások (előre, hátra, keresztezett, dupla és azok egyéni variációi), páros áthajtások.</p> <p>Rövidtávú vágtafutások, gyorsfutások irányváltóztatással Vágtafutások; iramfutások; futás feladatokkal.; A pontos sportági megalapozás céljából állandó hibajavítás, önmegfigyelés (pl. lépéshossz); átfutások alacsony és közepesen magas akadályok felett az azok közötti táv változtatásával is;</p> <p>Váltófutás Váltás helyben, lassú futás közben, párban, oszlopban, körben; közepes iramú futás közben váltóversenyek széles váltózónában.</p> <p>Rajtok A korábban tanult rajtformák pontos, célszerű végrehajtása. térdelőrajtok jelre (a stabil egyensúlyi helyzet, a fokozatosan növekvő lépéshossz és az emelkedő súlypont kialakításának erős külső-tanári és társas- kontrollja mellett); alkalmanként 3-4 versenyszerű indulás, eredményes rajtvégrehajtás a feladathelyzetben. Rajtok és rajtversenyek 15-30 méteren különböző testhelyzetekből;</p>	<p>élményének értékelése; egyéni különbségek megállapítása; ismerkedés a visszatérő mérhetőséggel, objektív eredmény rögzítése 15 - 30 m-en</p> <p>A térdelőrajt technika bemutatása kisebb csoportokban;</p> <p>Felmérés 2000 m-en;</p> <p>A technikai igényesség, pontosság dicsérete; A technikai igényesség, pontosság dicsérete.</p>	<p>mozgásoptimumra törekvő, az oktatási helyzetekre jól reagáló magatartás</p> <p>A megfelelő mozgástechnika alkalmazása a különféle futásoknál, a tanult tananyaggal való elszámoltatásnál egyéni, számszerűsített fejlődés.</p> <p>Az alapt technikák, mozgásstílus pontos rögzítése.</p> <p>Tájékozottság a rendszeres edzés és a fizikai teljesítmények összefüggéseiről.</p> <p>A dobásformák megkülönböztetése, képi megjelenés. A pillanatnyi koncentráció javulása. Az alapt technika, mozgásstílus pontos rögzítése.</p>
--	---	---

<p>Aerob jellegű futások a sebesség növelésével</p> <p>Kötetlen tartós futás 8 - 10 percig az egyéni képességeknek megfelelő szinten; tartós futás iramnehezítésekkel; nehezítésekkel (terep, akadály), a táv növelésével.</p> <p>2000- 3000 m futások növekvő sebességgel;</p> <p>2000 m futás differenciált csoportokban vagy késleltetett indítással, időre; az egyéni tempó beosztása csökkenő tanári kontroll mellett.</p> <p>Atlétikai ugrások (magas, távol)</p> <p>Helyből ugrások, sorozatugrások; távolba és felfelé ugrások az erőközlés irányát tudatosan irányítva.</p> <p>A lépő távolugrás oktatása: egyéni kiinduló helyről 6-8 lépésből, 50 - 60 cm-es elugró sávból, puha leérkező helyre, közel két lábra; az elugró láb sokszori, tudatos megfigyelése, automatizáció folyamatos hibajavítással, korrekciókkal; a vízszintes sebesség növelése.</p> <p>Az átlépő technikai tökélesített technikájának oktatása; 5 felgyorsuló lépéssel, erősebb kitámasztással és a levegőben lábcserével.</p> <p>Dobások, hajítások, vetések, lökések, szökdelések a sportágnak és az életkornak megfelelő eszközzel, kis súllyal, nehezékekkel.</p> <p>A kislabda hajítás oktatása távolba; 3-5 lépéses nekifutásból, fokozódó lendülettel, a labda minél hosszabb úton történő gyorsításával; hibajavítás mellett kifinomultabb mozgástapasztalatokkal; versenyek.</p> <p>Lökések tömött labdával helyből egy és két kézzel; a dobóterpesz és dobóterpeszből lökés oktatása; súlylökés helyből tömött labdával, az eredmények folyamatos figyelemmel kísérése.</p> <p>Vetések tömött labdával, két kézzel,</p>		
--	--	--

mindkét oldalra.		
<p>Szertorna, összefüggő gyakorlatok Gurulásokkal, fordulatokkal, gördülésekkel kapcsolatos testnevelési játékok.</p> <p>Talajon Gurulóátfordulás előre, hátra, terpeszben, sorozatban is, valamint két gurulóátfordulás között felugrás fél- és egész fordulattal. Repülő gurulóátfordulás sérülést nem okozó tárgy felett (összetekert szőnyeg, szőnyeggel letakart zsámoly) és fekvő, térdelő társan át. Fejállás, kézállás, kézenátfordulás mindkét oldalra nyújtott testtel, segítségadás, biztosítás mellett; a segítségadás mozdulatainak elsajátítása. Támlázás két emelt, párhuzamos padon előre, hátra. Összefüggő gyakorlat a tanult elemekből biomechanikailag helyes testtartással, annak korrekciója tanári és társas kontrollra.</p> <p>3-4 részes szekrényen Felguggolás, terpeszleugrás 4 részes szekrényen hosszában (fiúk-lányok); bukfenc előre 4 részes szekrényen (fiúk-lányok); guggoló átugrás keresztben álló 3-4 részes szekrényen (fiúk-lányok); nagymacskaugrás (fiúk).</p> <p>Gyűrűn és két kötél: lendület előre, hátra; lebegőfüggés; lefüggés; hátsó függés; homorított leugrás hátra lendületből, az elemek folyamatos összekapcsolása, Gerendán (alacsony fokozaton, lányok) Helyváltoztatások állásban, emelkedések és ereszkedések, mellső mérlegállás, homorított leugrás. Függeszkedési kísérletek Egy-két kötél: fiúk felfelé-lefelé; lányok felfelé;</p>	<p>Elemek, elemkapcsolatok bemutatása, a saját siker, fejlődés megerősítése az értékelés által.</p> <p>Differenciált megítélés az egyéni képességek és készségek ismeretében tanár-, társas- és önkontroll mellett;</p>	<p>A torna gyakorlatelemek összekötésének biztonsága. A tornagyakorlatok biztonságos végzése a biomechanikailag helyes testtartásra törekvéssel.</p> <p>A saját testtömeg feletti uralom a támasz - és függésyakorlatokban. A támaszugrásoknál a nekifutás és a támaszvétel zökkenőmentes kapcsolódik össze, növekedik az első és a második ív, egyre biztonságosabb a talajra érkezés.</p> <p>A felelős, segítőkész hozzáállás gyengébb társak buzdításában, felzárkóztatásában, mint érték fogalmazódjon meg a tanári értékelésben.</p>
Küzdősport alapozás (fiúk)		

<p>Sportági taktikák alkalmazása: A támadó cselek konkrét alkalmazása, ill. cselek az ellenfél támadásának kiugrasztására, a küzdési feladatok közben, a reagálási gyorsaság fejlesztése, a helyzet felismerésének fejlesztése, a taktika, a stratégia megválasztásához, az egyszerű, és a kombinált technikák, cselek gyakorlása passzív, és aktív ellenféllel.</p>	<p>Több játékból álló, küzdőjátékokból álló pontszerző versengések, küzdelek.</p>	<p>Küzdeni tudás és sportszerűség. A sportági szabályok jellegformáló és szocializáló szerepének megértése, az együtt játszás, küzdés, test-test által történő érintkezések, összeütközések csökkentése.</p>
<p>Küzdelek minden formája sportág-előkészítő egészségmegőrző jelleggel.</p>	<p>Grundbirkózás: a karfogások, a mögékerülés, a kiemelés gyakorlati alkalmazása</p>	<p>A támadó és legalább a támadásra reagáló küzdő magatartás, mint sportkulturális érték elfogadása, bemutatása.</p>
<p>A szoros testtávolságú küzdelem: A technikák gyakorlása álló, és aktív partnerrel, helyzetek kialakítása, kényszerítő helyzetek játékosan és küzdési szituációkban.</p>	<p>Botvívás, botbirkózás a támadó és védő stratégiák alkalmazásával.</p>	<p>Az életkorra jellemző erőből történő önmegvalósítás sportszerű keretek közé szorítása a szabályok követése által.</p>
<p>A nagyobb testtávolságú küzdelem: Az ellenfél reagálásának, taktikájának, stratégiájának tesztelése ijesztéssel, csellel játékosan, ill. a tanult technikák alkalmazásával küzdési szituációkban.</p>	<p>2-3 önvédelmi fogás és abból kiszabadulás.</p>	<p>.</p>
<p>Önvédelem. A tanult önvédelmi technikák alkalmazása különböző ellenfelekkel, az önvédelem alapszabályainak alapos ismerete;</p>	<p>Gyakorlatok bemutatása csoportos formában. A gyakorlatsorok végrehajtási pontosságának állandó értékelése, a pozitív példák megerősítése.</p>	<p>Esztétikus, ritmusos és motorosan memorizált, egyéni dinamikai ízzel előadott mozgásfolyamat, az alkotás örömeinek átélése; önmegvalósítás</p>
<p>RG, aerobic (lányok). A nőies, szép mozgás plasztikusságának sajátos izolációs gyakorlatai; a tágasság bővítése; alapjárás, érintő járás; egyszerű és összetett karmozgásokkal; sasszé kombinációk; ugrások egy lábról két lábra, egy lábra, két lábról egy lábra és két lábra plasztikai kombinációkkal, lábcserékkel; fordulatok egy és két lábon állásban és guggolásban; kar- és törzshullámok; gyakorlás lehetőleg</p>		

tükör előtt. Aerobic lépéskombinációk, szökdelések kéz és lábmozgásokkal, irány és helyzetváltoztatásokkal; Mindkét sportágban összefüggő gyakorlat megtanulása zenére.		
Sportjátékok A motorikus képességek fejlesztését és a tanulók játékigényének kielégítését szolgáló testnevelési játékok. Az 5-6. osztályban tanult sportjáték alapozó feladatok, technikák- taktikák ismétlése, gyakorlása, variálása az egyre bonyolódó feladatoknak, helyzeteknek megfelelően, sokoldalú és többoldalú képzés. Két támadó kapcsolatának labdás és labda nélküli megoldásai; együttműködés a védekezési tapasztalatok felhasználásában. Az iskola feltételei, a tanulók érdeklődése és a tanár irányultsága függvényében választott két sportjáték elemeinek gazdagítása, főbb támadási és védekezési megoldásainak elsajátítása.	A bővülő technikai repertoár végrehajtásának ellenőrzése folyamatos korrekciós utasításokkal; A váltakozó játékszerepek ellenőrzése. Játék esetenként bíró nélkül, az önkontroll alkalmazása.	Labdajátékokban a csapatársakkal való együttműködés alapfokon. Alapvető labdakezelési játék helyzetekhez való alkalmazkodás. A technikai sikertelenségekből és szabálysértő magatartásból adódó, a csapatjeljesítményt rontó és a pontos, lelkes játék által a csapatteljesítményt növelő egyéni elszámoltathatóság megértése.
Minden sportág technikai repertoárja, pontosságra, minőségre törekedve (a helyi viszonyok és a tantestület választása szerint, a tanulók érdeklődésének figyelembevételével.) Pl.: Korcsolyázás, sízés, görkorcsolyázás, gördeszkázás alapjai, alapiskolája. Tájékozódási futás (ahol a feltételek adottak). Kerékpározás. Kajak-kenu. Floorball stb.		Tájékozottság a testkulturális tartalmakban, mozgásos cselekvésekben és sportági szituációkban.
Koreografált torna-, tánc-, etűdrepertoár, nemnek megfelelő stílus erősítésével. Bonyolultabb ritmikai gyakorlatok, zene és mozgás összehangolása. A táncok térbeli, időbeli és egyéni	Négynegyedes, háromnegyedes ütemben, pontozott és éles ritmusban	A motorikus emlékezet működése a koreografált mozgássorok bemutatásakor

<p>dinamikai sajátosságainak közvetítése, a stílus kontrollált kialakítása; a szaktanár által választott legfeljebb kétféle tánc motívum sorainak gyakorlása; etüddé fűzése, a rendelkezésre álló idő szerint elmélyített, aprólékos, utánzásra építő megtanítása; több etüd, repertoár felépítése.</p>	<p>bonyolultabb motívumok kitáncolása tapssal, lábbal zenére Koreográfia bemutatása iskolai programon, szülők előtt Tánc ház - szerű utánzással történő folyamatos táncolás</p>	<p>A kreatív produktum létrehozása a mozgáskészlet kifejező alkalmazásával Az egyéni sajátosságok és a közös produktum megjelenítése</p>
<p>Aerob jellegű különböző távú úszások a jó technikai szint szilárdítása céljával, rövidebb távú versenyek, versengések Az 5. osztályban tanult úszásnemek és vízi játékok továbbfejlesztése.</p>	<p>Versenyek.</p>	<p>Teljesítményre törekvés a tanult úszásnem(ek)ben, a fejlődés felmutatása</p>
<p>A mozgásműveltséget fejlesztő képzés elméleti háttérének folyamatos átadása, történetiséget és globális felhasználhatóságot érzékeltető módon. Népi játékok (nemzetek labdája, várméta, kötélhúzás). Felkészülés a sí-, természetjáró-, vízi- és kerékpáros táborozásra. Az ember alkalmazkodóképességének történeti példái által a sport önnevelő lehetőségeinek megfogalmazása a diákok aktív közreműködésével; az olimpiai mozgalommal kapcsolatos alapvető ismeretek (cél, gyakoriság, kulturális érték) közvetítése.</p> <p>Higiéniai ismeretek bővítése a nemi jellegeknek megfelelően és a szükséges időbeli adagolással;</p> <p>Balesetvédelmi alapismeretek; felelősség a társnak nyújtott segítségadásban; étkezési, pihenési, drogprevenciós és szexuális testkulturális vonatkozásokról információk átadása, azok feldolgozása. A helyi adottságok függvényében</p>	<p>Házi gyűjtőmunka. Kirándulás, terepgyakorlat.</p> <p>Felszerelés ellenőrzése, önellenőrzés.</p> <p>A pozitív példák pozitív megerősítése.</p>	<p>Tanult és gyűjtött ismeretek, információk, a kulturterület legnagyobb eseményéről, az olimpia fogalmáról, a magyar élsportról, egy újabb magyar bajnokról</p> <p>A tisztaság, a fittség megjelenése az önbecsülésben,</p> <p>Néhány fontos információ ismerete a tematikákban.</p>

edzés a természetben; csoportos kirándulás, hógolyózás, szánkózás, korcsolyázás, síelés, evezés, falmászás stb. az időjárásnak megfelelő öltözködés, a közlekedés, a környezetvédelem értő gyakorlása		
---	--	--

A rendelkezésre álló időkeret elosztása

7. ÉVFOLYAM:

Alaki képzés	3
Előkészítő gyakorlatok, gimnasztika, prevenció	12
Járások, futások, ugrások, dobások	10
Sportági technikák, taktikák és szabályok	35
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok	10
Mozgásos kifejező-, speciális- képességfejlesztés	10
Egyéb képesség-készségfejlesztés, tn. játékok	20
	100%
<p>A nyolcadik évfolyamba lépéshez szükséges minimum: Az egyöntetű és egyéni képességek szerint differenciált tanári utasítások elfogadás és törekvés az azok szerinti végrehajtásra. Az önállóság megjelenése a tanár által kiszabott testmozgásban. Az egészségmegőrzés legfontosabb tényeinek ismerete és a saját állapottal való összehasonlítására való képesség. A technikai hibák, egyéni sikertelenségekkel való szembesülés, a saját adottságok elfogadása mentén a saját javuló teljesítményre való elszántság felmutatása. Tehetség szerinti alkalmi versenyzés az osztályban, iskolában és iskolán kívül egyesületi és tömegsportrendezvényeken. Az együtt játszás konfliktusainak megértése, a megoldások keresése és a szabályok elfogadása azok megoldására.</p>	

8. ÉVFOLYAM:

Alaki képzés	3
Előkészítő gyakorlatok, gimnasztika, prevenció	12
Járások, futások, ugrások, dobások	10
Sportági technikák, taktikák és szabályok	35
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok	10
Mozgásos kifejező-, speciális- képességfejlesztés	10
Egyéb képesség-készségfejlesztés, tn. játékok	20
	100%

A kilencedik évfolyamba lépéshez szükséges minimum:

Az egyöntetű és egyéni képességek szerint differenciált tanári utasítások maradéktalan végrehajtása. Az önállóság, a belső kontroll megjelenése a tanár által kiszabott ill. az egyéb iskolán kívüli rendszeres testmozgásban. A céltudatos egészségmegőrzés kialakulása. A technikai hibák, egyéni sikertelenségekkel való szembesülés, annak teljesítményt rontó tulajdonságának elfogadása, megértése. Tehetség szerinti alkalmi versenyzés az osztályban, iskolában és iskolán kívül egyesületi és tömegsportrendezvényeken. A sportági szabályok jellegformáló és szocializáló szerepének megértése, az együtt játszás konfliktusainak csökkentése. Alapfokú tájékozottság a rendszeres edzés és a fizikai teljesítmények összefüggéseinek rendszerben.

HON- ÉS NÉPISMERET

5–6. évfolyam

Célok és feladatok

A hon és népismeret új tantárgy. Egyik központi rendező elve a hagyományismeret. E modul témaköreiben részletezett példák általában a 19. század végén és a 20. század első felében élt gazdálkodó parasztcsalád életéből valók. Ezt tudjuk szemléltetni a szakirodalom alapján és a szabadtéri múzeumok és a tájházak berendezései is többségükben ezt a kort mutatják.

A hagyományismeret tanításának célja: a hagyományos paraszti kultúra és értékrend megismertetése. A természetközeli élő, a természetet tisztelő, azt felhasználó és nem kihasználó paraszti életmód értékeinek bemutatása. A szűkebb szülőföld hagyományainak alaposabb ismeretén keresztül a hazaszeretet megerősítése, olyan egészséges identitástudat kialakítása, amely pátosz és túlzó romantika nélkül tanítja meg nemzeti örökségünket megbecsülni, szeretni és tisztelni.

Saját kultúránk megismerése mellett először a közvetlen környezetben, majd a tágabb hazában élő más hagyományú kisebbségek, nemzetiségek kultúrájának, tiszteletének megtanítása. Ösztönzés a szülőföld cselekvő felfedezésére, felkészítés a magyar kultúra egyre tágabb és egyre mélyebb megismerésére. A saját szűkebb környezet, szülőföld példáin keresztül általános kép kialakítása a hagyományos paraszti kultúra rendjéről és szokásairól. Nagyobb városok esetében a tágabb régiót, Budapest esetében szabadon választható néprajzi tájakat hozunk fel példának, illetve olyan vidékeket, amelyekhez a gyerekek érzelmileg kötődnek, akár közös élmény, akár rokoni kapcsolatok révén.

Az érdeklődés felkeltése a „hétköznapi történelem”, a néprajz, a művelődéstörténet, a népköltészet iránt. A történelem és a néprajz forrásainak (archív fotók, filmek, múzeumi tárgyak, régi dokumentumok, családi történetek, fényképek és iratok, könyvek stb.) bemutatása. A hagyományos családi formák, a természet ismeretéhez alkalmazkodó munkarend, a paraszti erkölcs- és értékrend megismertetésén keresztül olyan biztos háttér nyújtása, amely segít eligazodni a világban, amely megvéd a fogyasztói társadalom szélsőséges megnyilvánulásaitól és az értékválságtól.

Fejlesztési követelmények

A bemutatott példák, a tevékenységek és az olvasmányélmények alapján váljanak világossá a természeti környezet, a gazdálkodás, a társadalom, a tárgyi és a szellemi kultúra kölcsönhatásai és összefüggései. Ezek ismeretében a történelem és a földrajz tantárgyak elsajátítása is élvezetesebbé és könnyebbé válik.

A 6. Évfolyam végére (a történelemben párhuzamosan tanultak segítségével is) váljon egyértelművé, hogy a hagyományismeret modulban tanult, megismert tárgyak, jelenségek is változnak az időben, ugyanakkor a népművészeti alkotásoknak tájankénti eltérései vannak. Azaz tudatosodjon, hogy másképpen éltek az emberek az egyes történelmi korszakokban és az egyes földrajzi tájakon.

A tárgyi kultúra (a ház külseje, a szoba berendezése, a használati tárgyak, a gazdasági épületek száma és nagysága) alapján a tanuló tudja megkülönböztetni a szegény és módosabb rétegeket (a differenciáltabb szétválasztásra a zsellértől a parasztpolgárig az adott korosztálynál nincs szükség), valamint a szobában lévő képek és dísz tárgyak alapján a katolikus és a protestáns felekezetűeket.

Ismerjen néhány népművészeti motívumot, és azokat tudja térben elhelyezni, illetve ismerje azok díszítési technikáit is (szövés, hímzés, nemezelés, faragás, festés stb.) legalább elméletben, ha a gyakorlati foglalkozásra nincs mód.

Ismerjen néhány fontos népszokást, azok vallási tartalmát és hátterét, a hozzá kapcsolódó szövegfolklórt (dramatikus játékokat, kántálást, éneket stb.) és a szokáshoz kötődő hiedelmeket.

Belépő tevékenységformák

Rajzoljanak vagy fessenek le néhány helyi népművészeti motívumot.

Ha van az iskolában valamilyen kézműves foglalkozás (hímzés, szövés, agyagozás, fafaragás stb.), a hagyományismeret modulban megismert motívumokat ott alkalmazzák.

Tanuljanak meg kívülről helyi folklóralkotásokat: népdalokat, balladákat, meséket, játékokat és szokásszövegeket, a népi dramatikus játékokat (pl. betlehemezés) játsszák el, a szükséges jelmezeket együtt válogassák és készítsék el.

Bővüljön a szókincsük, a fogalomismeretük egyrészt a paraszti háztartás és gazdálkodás tárgyainak megismerésével, másrészt a népköltészeti szövegek, a szokások és a dramatikus játékok megtanulása révén.

A különleges, ma már nem használt eszközöket, tárgyakat (pl. köpülő, gereben, rokka, guzsaly, sütőlapát, teknő stb.) képi formában is mutassuk be, ha lehet, használatuk közben, s a tanulók ezeket rajzolják, fessék le.

Az irodalmi olvasmányélményeket (népköltészet, Petőfi, Arany, Móra, Móricz stb.) építsük be az egyes témakörök példái közé.

A munkákról, a családról, az emberi kapcsolatokról tanultakhoz játsszanak el a gyerekek élethelyzeteket, munkafolyamatokat (pl. kenyérsütés, kenderfeldolgozás).

Gyűjtsünk a diákok közreműködésével régi családi fotókat, festmények reprodukcióit például a lakásbelsőről vagy a viseletről tanultaknál, a képeket csoportosítsuk korok, földrajzi helyzet vagy társadalmi réteg (szegény paraszti, módosabb paraszti, városi, polgári) szerint.

Kérdezzenek önállóan is a falubeli öregektől és/vagy a nagyszülőktől a saját gyerekkorukról, életükről, háztartásukról, akkor is, ha már ők is városban nőttek fel.

Családi fényképek alapján fedezzék fel például az épületek, a lakásbelső, a viseletek változásait.

Akár írott, akár képi formában hasonlítjuk össze, a magyar paraszti kultúráról tanultakat, más kultúrákkal (néprajzi vagy nyelvjárási tájegységgel, szomszédos néppel, vagy városi kultúrával stb.).

Beszélgessünk közösen (vagy írjanak fogalmazást) arról, hogy mi változott meg a paraszti világból mára végérvényesen.

Használják a diákok a könyvtárat, ismerjék meg a legfontosabb néprajzi népköltési gyűjteményeket, a magyar szólások és közmondások gyűjteményét stb.

Ismerjenek meg filmekről minél több munkafolyamatot és szokást.

Látogassunk el közösen a legközelebbi helytörténeti és néprajzi kiállításra, illetve a legközelebbi szabadtéri múzeumba és a környékbeli tájházakba.

Ismerjék fel a múzeumban látottakat a tanultak alapján.

5. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 18

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
A ház	Hajlékok típusainak bemutatása (kunyhó, jurta, veremház, boronaház, több helyiséges lakóház). Az éghajlat, a természeti környezet és az építkezési alapanyagok összefüggéseinek bemutatása (összehasonlítás távolabbi kultúrák hajlékaival: iglu, fűkunyhó stb.). Az életmód és az építkezés technikájának összefüggése a nomád népeknél (szállítható sátrak, illetve jurta, utalás a honfoglalás előtti magyar életmódra). A magyar paraszti lakóházak külső jellegzetességei.
A szoba	Mi van a szobában? Miből készült, hogyan készült, mire használják? Ezek kapcsán utalás a munkamegosztásra (fafaragás – férfiak, szövés – nők), életmódra, felekezeti hovatartozásra (szentsarok, kegytárgyak), társadalmi helyzetre. Bútor típusok és elnevezések: sarokpad, kamarásasztal, nyoszolya, dikó, gyalogszék, sublót, szuszék, szökröny, tálás stb., mire használták, hogyan díszítették. Textilek: hímzés és szöttes megkülönböztetése, hétköznapi lakástextiliák (abrosz, ágynemű), tisztaszoba textiliái (díszpárnák, lepedővégek stb.). A szűkebb lakókörnyezet motívumkincsének megismerése. Dísz tárgyak: a szentsarok és a sublót dísz tárgyai (pl. kegyesdobok, szentképek, hazafias tárgyú nyomatok, emlékpoharak, emlékcsehszék).
A konyha	Tűzhelyek típusai: a kandalló, a kemence, a rakott tűzhely, a kályha elhelyezkedésük a szobában és a konyhában, használatuk módja. A füst elvezetésének módjai: füstös konyha, szabadkémény, zárt kémény. Konyhai eszközök: kerámiaedények típusai (tálak, fazekak, szilkék, sütőedények, vizeskorsók, kancsók). Néhány jellegzetes forma párosítása az elnevezéssel és a használat módjával. Egyéb eszközök, például köpülő, dagasztó teknő, sütőlapát, krumplinyomó, mozsár, vajformázó, szita, hurkatöltő. Az edények és a többi eszköz bemutatásán keresztül utalás a kenyérsütésre, tejfeldolgozásra, disznóölésre, ételhordásra, víztárolásra.
Hétköznapiak a paraszti házban és a ház körül	19. század végi, 20. század eleji gazdálkodó paraszti család munkamegosztása (helyezze előtérbe a szűk környezet hagyományait, pl. ahol volt, a nagycsaládi formát). Nemek, korosztályok szerinti munkák a házban és a ház körül: a kisebb gyerekek játéka, a munkákat utánozó gyerekjátékok; a 10-12 éves lányok, illetve fiúk csoportos játéka és munkái: vízfordítás, állatetetés, takarítás, mosás, főzésben segítség, ételhordás, libapásztorkodás, disznó őrzése; a felnőttek munkái: fafaragás, kosárfonás, idénymunkák (lekvárfőzés, szövés, fonás stb.). A napi, a heti és az éves munkarend, munkaritmus: egy nap és egy hét munkarendje, az évenkénti munkák ideje (lekvárfőzés, tollfosztás, fonás, szövés). Az étkezések rendje: téli és nyári étrend (jellegzetes

	paraszti ételek). Hétköznapi viselet: a hagyományos paraszti ruhadarabok típusai (gatya, pendely, ing, kapca, kötény, kendő stb.) és anyagai.
Az ünnep	Általános összefoglaló az ünnep szerepéről, világi és vallási ünnepek.
Ünnep a paraszti házban	A liturgikus év ünnepei a paraszti házban. Ünnepi előkészületek: böjt, munkatiltalmak, ételek, viselet, szokások stb.
A karácsonyi ünnepkör	Az advent, Miklós napja, Luca napja, a téli napforduló. A helyi hagyományban ma is élő vagy újra felelevenített szokások (pl. karácsonyi kántálás, betlehemezés, bölcsőske, regölés, névnapi köszöntés, aprószentek napi vesszőzés, újévi köszöntők). A vízkereszt fogalma, háromkirályjárás.
A farsang	A farsang változó időpontjának magyarázata. Farsangi köszöntők és maszkos alakoskodások, például állatmaszkos alakoskodás felelevenítése.

6. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 18

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
A kamra és a gazdasági épületek	A gazdálkodás a használati tárgyakon és a telek épületein keresztül: a kamra tárgyai (gabonatórolók, favilla, tiloló, gereben, vonószék, taliga stb.), mikor mire használták; a gazdasági udvar épületei (a göré, a csűr vagy pajta), az itt található eszközök: eke, borona, henger, csép, rosta, petrencerúd stb. használatának alkalmi és módja; az állattartás épületei (ólak, istállók), a bennük élő háziállatok és azok haszna.
A paraszti munka éves rendje	A gazdasági év tavasztól ősziig, a legfontosabb jeles napok és a hozzájuk köthető gazdasági tevékenységek: a szántás, a vetés, a boronálás, az aratás (Péter-Pál napja), a cséplés ideje, az állatok ki- és behajtása (Szent György Szent Mihály és Szent Márton napja). A férfi és a női munkák szétválasztása. A gazdálkodáshoz nélkülözhetetlen természetismeret (pl. természeti megfigyelések, egyes napokhoz kötődő időjósítások).
A munka-alkalmakhoz kapcsolódó szokások	A gazdálkodáshoz szorosan kapcsolódó ünnepek (pl. arató és szüreti multságok, húsvéti határkerülés, Szent György napi pásztorünnepek, Szent Márk napi búzaszentelés), ezekkel kapcsolatos szólások, énekek.
A falu közössége	A falu teljes közösségének közös munkaalkalmi, egymás segítése több munkaerőt igénylő nagyobb munkák elvégzésekor, a kalákamunkák: aratás, szüret, tollfosztás, kukoricafosztás, disznóölés. A fonó ideje és helye, az itt végzett munka, a fonóbeli szórakozások, játékok és az udvarlás módja a fonóban.
Társadalmi kapcsolatok a falun belül	A családon kívüli kapcsolatok. A komák, a komatál küldése (lásd még fehérvasárnap a húsvéti ünnepkörben), A faluban élés a születéstől az öregkorig: közös gyerekjátékok, leány- és legénycsoportok tevékenységei, munkái, leány- és legényavatás, ismerkedés és a párválasztás alkalmi, a felnőtt és idősebb férfiak

	falubeli tisztségei, az idős asszonyok feladatai a közösségben.
Az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó szokások	A gyermek megszületéséhez és a keresztelőhöz kapcsolódó hiedelmek és szokások. A házasságkötés szokásai (a lakodalom szokásai, Egy lakodalmas (lehetőség szerint helyi) megismerése.
Húsvéti ünnepkör	A húsvét újszövetségi eredete. A falunak a húsvéti ünnepkörhöz kötődő népszokásai, továbbá más egyéb hagyományos népszokások például virágvasárnapi kiszehajtás, villőzés, a locsolás, köszöntő versek, komatál küldése.
A pünkösdi ünnepkör és a nyári napforduló	A pünkösdi ünnepkör népszokásai, például pünkösödölés, pünkösdi királynéjárás, hesspávázás. Egy kiválasztott szokás eljátszása. Szent Iván napja mint a nyári napforduló, a szertartásos tűzgyújtás ünnepe.

A továbbhaladás feltételei

Népművészeti tárgyak és azok technikáinak felismerése, néhány jellegzetes motívum képi megalkotása. A naptári év legfontosabb népszokásainak ismerete, ezek közül egy karácsonyi vagy egy húsvéti népszokás szövegének előadása, részvétel egy dramatikus játékban. A régi paraszti háztartás és gazdálkodás eszközeinek felismerése, használatuk ismerete. A paraszti kultúra térbeli és időbeli változásának néhány példával való indoklása, a városi kultúrától való eltéréseinek felismerése. annak felismerése, hogy a társadalmi változások a történelem részét képezik. Néprajzi kézikönyvek, ismeretterjesztő könyvek, filmek, fotók ismerete, ezek forrásként való használata. Múzeumok látogatása, az ott látott tárgyak, enteriőrök alapján az életmód elemeinek azonosítása.

TÁNC ÉS DRÁMA

5-6. ÉVFOLYAM

Célok és feladatok

A Tánc és dráma tantárgy tanterve nem elméleti ismeretek tanítását helyezi a középpontba, hanem a drámajáték eszköztárának és a különböző színházi nyelvek elemeinek megtapasztalását a tanulók saját tevékenységén keresztül. Ez természetesen nem az elméleti ismeretek figyelmen kívül hagyását jelenti; mindössze arról van szó, hogy az elmélet minden esetben a gyakorlati tevékenység eredményeképpen, az így szerzett tapasztalatokból leszűrve jelenjék meg. A Tánc és dráma mint tantárgy tevékenység-központú. A tevékenységet követő elemző beszélgetések a fogalmi ismeretek bővítésével járnak, de nem valósulhatnak meg anélkül, hogy a tanulók megszerzett tudásukat, alakulóban lévő véleményüket, felvetődő kérdéseiket cselekvésbe ne emelnék. Az egyes drámai és színházi konvenciók megismerése és használata ezért tanár és tanuló számára egyaránt azzal a haszonnal is jár, hogy a nehezen megfogalmazható (vagy épp formálódó) gondolatok és érzelmek kifejezésére, illetve a meglévő ismeretek gyakorlati ellenőrzésére teremt lehetőséget.

Ezt a tevékenységközpontú szemléletet tükrözi a tantervünkben követett szóhasználat is – gyakran szerepel együtt a *játék* és a *munka* szó. Ezek együttes szerepeltetése megerősíti, hogy a különböző területeken folyó művészeti tevékenységet szigorú szakmai folyamatok vezérlik ugyan, az órákon való részvétel azonban a tanulók számára minden esetben örömet és szellemi izgalmat kell jelentsen.

A tánc és dráma lehetőséget nyújt a minél változatosabb dramatikus, táncos, bábos tevékenységformákban való részvételre; a tanulók képesség és adottság szerinti differenciált foglalkoztatására; a drámajátékban, a táncban és a bábjátékban fellelhető öröm- és szabadságélmény megtapasztalására. Differenciált feladatokon keresztül a dramatikus, illetve bábos technikák és konvenciók, a táncot felépítő technikai elemek és formák elsajátítására és alkalmazására; a drámai formával, a bábjátékos technikákkal, a táncot felépítő technikai elemekkel való improvizációra; a dráma, a tánc és a bábjáték mint művészi kommunikációs forma megtapasztalására.

Kiemelt célja a valós emberi szituációk, illetve fiktív történetek megjelenítése különböző színházi formákban, valamint az, hogy a tanulók a más területeken elsajátított ismereteiket, készségeiket a drámában, a táncban, a bábjátékban is alkalmazni tudják.

A tánc és dráma foglalkozásai alkalmat adnak az önértékelésre annak érdekében, hogy a tanulók képessé váljanak saját eredményeik felismerésére és tapasztalataik beépítésére a művészeti tevékenységükbe, arra, hogy egyénileg és csoportosan előadást tervezhessenek, létrehozassanak, illetve a létrejött előadást bemutathassák.

Fontos, hogy a tanulóknak legyen módjuk minél több élő és felvett színházi, tánc-, mozgás- és bábszínházi előadás – köztük társaik által készített produkciók – megtekintésére; drámával és a különböző színházi formákkal kapcsolatos fogalmi készletük, aktív szókincsük bővítésére.

Fejlesztési követelmények

A tanulók játékos gyakorlatok során sajátítsák el az alapvető táncos, bábos és drámai kifejezési formákat. Tudják a mindennapi élet és különböző történetek szituációit közösen elemezni.

A követendő és az elvetendő beszédpélda hallás alapján történő felismerése, a durva légzéstechnikai, hangadási és artikulációs hibák felismerése mások beszédében és a saját beszédükben. A fejlesztő és szinten tartó beszédes játékok és egyszerű beszédgyakorlatok ismerete, alkalmazása.

Saját ötletek és egyes történetek jelenetté szerkesztése a tanulói csoportok önálló munkájával. Saját ötletek és egyes történetek jelenetsorrá szerkesztése a tanulói csoportok önálló munkájával.

Különféle bábfigurák (marionett és árnybábok) készítése és mozgatása az adott technikának megfelelően. Ritmusképletek alkalmazása, megtartása negyedes és nyolcados járástempó mellett. A tanult tánc- és mozgásmotívumok utánzása.

Látott vagy részvételükkel zajló drámamunka és/vagy színházi előadás elemző értékelése

5. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 18

Belépő tevékenységformák

Játékos gyakorlatok során az alapvető táncos, bábos és drámai kifejezési formák elsajátítása.

A mindennapi élet és különböző történetek szituációinak közös elemzése.

A követendő és az elvetendő beszédpélda hallás alapján történő felismerése.

A durva légzéstechnikai, hangadási és artikulációs hibák felismerése mások beszédében és a saját beszédükben.

Saját ötletek és egyes történetek jelenetté szerkesztése a tanulói csoportok önálló munkájával.

Egypálcás marionett készítése és mozgatása (áttételes bábmozgatás); árnyfigurák mozgatása az adott technikának megfelelően.

Ritmusképletek alkalmazása, megtartása negyedes és nyolcados járástempó mellett (egyenletes járás közben különböző ritmusképletek tapsolása, dobogása egyenletes zenére).

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Képességfejlesztő gyakorlatok	Beszéd- és légzéstechnikai gyakorlatok. Egyszerűbb interakciós játékok. Kapcsolatteremtő és kommunikációs játékok.
Színházi, dramaturgiai alapfogalmak	A mese és a cselekmény fogalmának ismerete.
Az alapvető drámai konvenciók megismerése és alkalmazása	Belső hangok, gondolatkövetés, mimes játék, telefon- és rádióbeszélgetés, interjú.
A színházi formanyelv tanulmányozása	A megismert színházi formai elemek hatásának tanulmányozása. Egypálcás marionett készítése.

	Árnyjátéktechnikák megismerése.
Énekes-táncos játékok	GyerekJátékok, leánykarikázók mozgásanyaga. Egyenletes lüktetésű zenei és táncmotívumok illesztése egymáshoz.
Régi stílusú táncok	Ugrós táncok. Páros forgató típusú lépések.
Történetek feldolgozása a dráma eszköztárával, bábjátékkal, tánccal	Dramatikus improvizációk – a tanár által megadott és/vagy a tanulók által létrehozott történetváz alapján. Mozgásra épülő csoportos improvizációk – a tanár által megadott egyszerű cselekményvázra. Játék az elkészített marionettfigurákkal és árnyjátéktechnikákkal. Improvizációk a megismert bábtechnikák felhasználásával. Bábelőadás megtekintése és megvitatása.

A továbbhaladás feltételei

Részvétel a gyakorlatokban, a csoportos improvizációkban és az alapszintű elemző beszélgetésekben.

A rögtönzés szabályainak ismerete, betartása. Egyenletes lüktetés, valamint egyszerű ritmusképletek visszaadása tapssal, illetve dobogással. Egy régi stílusú tánc alaplépéseinek szabad előadása. Részvétel bábbal végzett improvizációban.

6. ÉVFOLYAM

Évi óraszám: 18

Belépő tevékenységformák

Játékos gyakorlatok az alapvető táncos, bábos és drámai kifejezési formákban.

Saját ötletek és egyes történetek jelenetsorrá szerkesztése a tanulói csoportok önálló munkájával.

Látott vagy részvételükkel zajló drámapunka és/vagy színházi előadás elemző értékelése.

A fejlesztő és szinten tartó beszédes játékok és egyszerű beszédgyakorlatok ismerete, alkalmazása.

A tanult tánc- és mozgásmotívumok utánzása.

Az újonnan tanult táncok felismerése és reprodukálása.

Marionettfigurák készítése és mozgatása az adott technikának megfelelően.

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Képességfejlesztő gyakorlatok	Beszédtechnikai gyakorlatok, interakciós játékok, egyensúly- és bizalomgyakorlatok, szituációs játékok.
A gyakrabban alkalmazott drámai konvenciók megismerése és alkalmazása	Forró szék, fórum színház, szerep a falon, kellékhasználat, szertartás.
Improvizációk a megismert technikák felhasználásával a tanár által megadott	Dramatikus improvizációk – a tanár által megadott és/vagy a tanulók által létrehozott történetváz alapján. Egyszerű elemekből építkező mozgássor létrehozása (indítás, megállít, gyorsítás, lassítás, fordulat, járás, futás,

és/vagy a tanulók által létrehozott történetváz alapján.	mozdulatkitartás). Mozgásra épülő csoportos improvizációk – a tanár által megadott egyszerű cselekményvázra. Improvizációk pálcás, illetve zsinóros marionettfigurákkal.
Különböző technikák a szereplők ábrázolására	Figurák megjelenítése verbális, vokális és nonverbális eszközökkel.
Új stílusú táncok	Csárdás táncok megismerése.
Színházi előadás megtekintése és véleményezése	A látottak kollektív elemzése a megismert fogalomkészlet alkalmazásával. A megismert színházi formai elemek alkalmazása improvizációkban.
Színházi dramaturgiai alapfogalmak	Szándék, feszültség, konfliktus, fordulópont

A továbbhaladás feltételei

Részvétel a gyakorlatokban, a csoportos történetalkotásban, az improvizációkban és az elemző beszélgetésekben. Az egyszerűbb drámai konvenciók alkalmazása. Legalább három énekes-táncos játék ismerete, egy új stílusú tánc alaplépéseinek szabad előadása. Részvétel marionett-bábbal végzett improvizációban.

MATEMATIKA

43